

λως.
ερώ;
τός τοῦ
πράνει.
ια ζῶα.
παρά τὰς ο
πέραν ἀ
Εἶναι ὁμο
τον τινά
δύται.

ἰχθύς.
ρόβιον, τὸ ἄ
θ, οὐχὶ δὲ
ρωρισμένῃ
ζῆ, εἶναι
ός τοῦτο
ἤγει εἰς ἴ
κορμός χωρ
ατ' ὀλίγον
λήγει εἰς π
ντι δὲ χειρῶ
ια, δύο ἐπί

ης κοιλίας. Ἦ
ἀπό τινων ἰχθ
περυγίων τ
ς π

θύ
πι
θ
άρπα
πᾶς ἰχ
ως τρώγ

έχουσιν
λλοι περι
δὲν τρα

ελλῆ
έν
τι

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

1886.319

ΤΗΣ

ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΥΠΟ

Α. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Δ. Φ. και καθηγηταῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ ΘΡ. ΠΑΠΑΔΕΣΑΝΑΡΗ ΚΑΙ ΑΔ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

1886.

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΥΠΟ

Α. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Δ. Φ. καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΘΡ. ΠΑΠΑΔΕΒΑΝΑΡΗ ΚΑΙ ΑΔ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

1886.

Πᾶν ἀρτίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι ὑπογραφήν μου θεω-
ρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται.

Ἰ. Α. Δραγούμης

Τῷ ἀναγνώστῃ.

Τῆς τρίτης ἐκδόσεως τῆς γενομένης τῷ 1884 προε-
τάξαμεν τὰ ἐξῆς·

« Ἀναλαβὼν ἀπὸ τινος χρόνου τὴν θρησκευτικὴν δι-
δασκαλίαν ἐν τινὶ ἐνταῦθα ἐκπαιδευτηρίῳ, συνέταξα χά-
ριν τῶν μαθητῶν μου τὴν παροῦσαν Ἱερὰν Ἱστο-
ρίαν, ἣν ἐκδίδω εἰς φῶς, διότι ἴσως καὶ εἰς ἄλλους μά-
λιστα ἐν ἄνωτέροις ἐκπαιδευτηρίοις διδάσκοντας δύναται
νὰ φανῇ κατάλληλος πρὸς διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος
τούτου.

» Ἐπειδὴ γράφων εἶχον ὑπ' ὄψιν μαθητὰς, μὴ προω-
ρισμένους νὰ γίνωσι θεολόγοι, παρέλειψα πολλάς λε-
πτομερείας, ἃς ἐθεώρησα δι' αὐτοὺς περιττὰς, περιορι-
σθεῖς ἢ ἀναφέρω μόνον τὰ κυριώτατα γεγονότα. Ἐπει-
δὲ νομίζω, ὅτι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας
εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
τοῦ τῆς ἡμετέρας θρησκείας θεμελιωτοῦ, ἐξέτεινα πλειό-
τερον ἢ ὡς σὺνηθες τὸ μέρος τοῦτο, ζητήσας νὰ δώσω
ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβεστέραν καὶ πληρεστέραν ἔχθεσιν
αὐτῆς, ἀκολουθῶν πιστῶς αὐτὰ τὰ ἱερὰ τῶν εὐαγγελίων
κείμενα. Διὰ ταῦτα τὴν Ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθή-
κης καὶ τὸ ἱστορικὸν μέρος τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξέ-
θηκα ὡς οἷόν τε συντόμως. Κατ' ἐμὲ κριτὴν πρὸ πάντων
ὁ διδάσκων τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν πρέπει νὰ σπουδάσῃ
νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ μαθητοῦ
τὴν ὑψηλὴν καὶ θαυμασίαν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ

Χριστοῦ, ἣτις θέλει χρησιμεύσει αὐτῷ δι' ὄλου τοῦ βίου ὡς κανὼν καὶ ὁδηγὸς εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Ὅταν τοῦτο κατορθώσῃ, κατάρθωσεν τὸ πᾶν. Οὕτω δὲ μόνον, νομίζω, δύναται καὶ τὸ μάθημα τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἕνεκα τῆς συνήθως κακῶς γινομένης διδασκαλίας κινδυνεύει νὰ παραγνωρισθῇ ἢ μεγάλη χρησιμότης, νὰ ἀποδειχθῇ ὠφελιμώτατον πρὸς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν νέων. Ἄν ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ ἢ οὐ, ἄς κρίνωσιν οἱ δυνάμενοι νὰ κρίνωσιν.»

» Ἡ δευτέρα ἔκδοσις (1876) τῆς παρούσης Ἱερᾶς Ἱστορίας οὐδεμίαν εἶχε ὑποστῆ μεταβολήν· ἀλλ' ἡ παροῦσα τρίτη μετεβλήθη ἐν πολλοῖς. Πρῶτον ἐκδίδομεν νῦν χωρὶς εἰς ἴδιον τεύχος τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν τῆς Π. Δ. καὶ εἰς ἴδιον τὴν τῆς Κ. Δ. Δεύτερον ἀφηρέσαμεν παραγράφους τινὰς θεωρητικώτερας, δι' οὓς δὲν εἶναι ὠριμοὶ οἱ μαθηταὶ τῶν ἐλληνικῶν σχολείων, ἐν οἷς περιωρίσθη νῦν ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου, συνεπτύξαμεν δὲ καὶ τὰ περὶ ἐνεργείας τῶν ἀποστόλων. Τρίτον πρὸς εὐκολίαν τῶν μαθητῶν μεγάλας παραγράφους ὑπεδιηρέσαμεν εἰς μικροτέρους. Καὶ τέταρτον ἐπισυνήψαμεν εἰς πάσας τὰς παραγράφους παρατηρήσεις καὶ ἠθικὰ συμπεράσματα, ὅπως καταστήσωμεν ἔτι ὠφελιμωτέραν καὶ μορφωτικωτέραν τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου».

Ἡ παροῦσα τετάρτη ἔκδοσις οὐδεμίαν ὑπέστη μεταβολήν.

Α. ΔΙΟΜΗΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ.

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1.

Τί εἶναι Ἱερὰ Ἱστορία;

+ Ἡ Ἱερὰ Ἱστορία εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸν κόσμον τῆς ἀληθοῦς ἤτοι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἡ χριστιανικὴ αὕτη θρησκεία ἔχει μὲν ὡς κύριον αὐτῆς ἰδρυτὴν τὸν Κύριον ἡρῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ὁδὸν εἰς τοῦτον προπικρσκευάσαν αἰῶνας πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του οἱ πατριάρχαι τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἐξ οὗ ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ οἱ λοιποὶ ἱεροὶ καὶ θεόπνευστοι ἄνδρες, οἱ ἀποσταλέντες παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, ἵνα ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν. Ἡ φανέρωσις ἢ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθοῦς ταύτης θρησκείας δὲν ἐγένεε δηλ. διὰ μιᾶς, ἀλλὰ κατὰ μικρόν. Ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῶν πατριάρχων, τελειοποιεῖται δὲ ἐν μέρει μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἕως οὗ φθάσει εἰς τὴν τελείαν αὐτῆς συμπλήρωσιν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ. Ἡ ἱστορία τῶν πράξεων καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως, τῶν προφητῶν καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἥτις εἶναι συνάμα ὁλόκληρος, σχεδὸν ἡ ἱστορία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τοῦ λεγομένου καὶ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ ἱερὰ ἱστορία. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν πατριαρχῶν καὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν λοι-

πῶν προφητῶν εὐρίσκομεν εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία, ἅτινα *Παλαιὰ Διαθήκη* (*) καλοῦμεν, τὰ δὲ περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων εἰς τὰ συγγράμματα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν *Καينὴν Διαθήκη*. Κατὰ ταῦτα καὶ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο μέρη, εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Καينῆς Διαθήκης.

Ἱστορία

(*) Διαθήκης βιβλία ὠνομάσθησαν τὰ βιβλία ταῦτα, διότι ἡ θρησκεία ἐν αὐτοῖς θεωρεῖται ὡς συνθήκη τις καὶ συμφωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς ἐξεδήλωσε διὰ τοῦ Μωϋσέως τοῖς Ἰσραηλίταις τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα, καὶ ἐπηγγέθη νὰ θεωρῆ καὶ ἀγαπᾷ αὐτοὺς ὡς τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν του, ἐκεῖνοι δὲ ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ τηρῶσι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ (Ἐξῆδ. κδ', 7). Παλαιὰ Διαθήκη σημαίνει λοιπὸν παλαιὰν θρησκείαν, τὴν διὰ τοῦ Μωϋσέως δοθεῖσαν. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς αὐτὴν ἐκλήθη ἡ θρησκεία ἢ συμπληρώματα ἐκείνην καὶ διδαχθεῖσιν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Καينὴ δηλ. Νέα Διαθήκη. Τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καينῆς Διαθήκης ἐγράφθησαν παρ' αὐτῶν τῶν θεοπνευστῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ καλοῦνται ἰμοῦ καὶ ἅγια Γραφαὶ ἢ ἅγια Γραφή.

ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

§ 2.

Τί είναι ἡ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης;

Ἡ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἡ ἱστορία τῶν πατριάρχων, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν λοιπῶν θεοπνεύστων προφητῶν τῶν ἐμφανισθέντων μεταξὺ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, δι' ὧν ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἤρχισε νὰ διδάσκηται εἰς τὸν κόσμον καὶ οἵτινες προπαρεσκεύασαν οὕτω τὴν ὁδὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅστις ἔμελλε νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην τῆς ἀληθοῦς θρησκείας. Εἶναι λοιπὸν ἡ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναγκαίᾳ εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἥτις εἶναι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας, διότι ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν δὲν εἶναι ἐντελῶς κατὰληπτὴ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, ἡ συμπληρώσεσς ἐκείνην. Εὐρίσκειται δὲ ἡ ἱστορία τῶν πατριάρχων, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὰ βιβλία ταῦτα συνεγράφησαν πρὸ αὐτοῦ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν, εἶναι δὲ τὰ πέντε βιβλία τοῦ Μωϋσέως, τὰ περιέχοντα τὸν δι' αὐτοῦ τοῖς Ἰσραηλίταις δοθέντα νόμον καὶ ἐν γένει τὴν διδασκαλίαν του, ἱστορικά τινὰ βιβλία, ἐκθέτοντα τὴν ἱστορίαν

τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σχεδὸν τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐφάνη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ἄλλα τινὰ ἱερά διδασκτικὰ συγγράμματα (ποιητικὰ καὶ προφητικὰ). Τὰ βιβλία ταῦτα ἐγράφησαν τὰ πλεῖστα εἰς ἐβραϊκὴν γλῶσσαν, μετεφράσθησαν δὲ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα πρ. Χριστοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ ὁ' ἀνδρῶν. Ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ πρωτοτύπου ἢ ἐκ τῆς ἀρχαίας ταύτης ἑλληνικῆς τῶν ὁ' μεταφράσεως ἐγένοντο μετὰ ταῦτα πλεῖστα μεταφράσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. ΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

5500 — 2000 πρ. Χ.

§ 3.

Δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου.

(Γεν. α—ιά.)

+ Κατὰ τὴν Γραφὴν ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη παρὰ Θεοῦ (*). Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐγένετο τὸ φῶς, τὴν δευτέραν τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, τὴν τρίτην ἐχωρίσθη ἡ θάλασσα ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀνεβλάστησαν τὰ φυτὰ, τὴν τετάρτην ἐφάνη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα, τὴν πέμπτην ἐγένοντο οἱ ἰχθύες καὶ τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὴν δὲ ἕκτην τὰ ζῶα καὶ τελευταῖον ὁ ἄνθρωπος. Ἐποίησε δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἐαυτοῦ, τὸ μὲν σῶμα πλάσας ἀπὸ χοῦν, τὴν δὲ πνευματικὴν, τ. ἔ. λογικὴν, ἐλευθέραν καὶ ἀθάνατον ψυχὴν ἐμφυσήσας αὐτῷ. Διὰ τὴν λογικότητα ταύτην καλεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Ἐπλάσθη δὲ ὁ ἄνθρωπος ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ τὰ ὀνόματα αὐ-

(*) Κατὰ τοὺς ὁ' περὶ τὸ 5508 πρ. Χρ.

τῶν ἦσαν Ἀδὰμ καὶ Εὐά. Ἡ γυνὴ ἐδόθη βοηθὸς τοῦ ἀνδρὸς λη-
φθεῖσα ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ. Ἡὐλόγησε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς καὶ
εἶπεν· Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. Οἱ
πρῶτοι ἄνθρωποι ἔζων ἀθῶοι καὶ εὐτυχεῖς ἐν παραδείσῳ,
ὧφειλον δὲ νὰ μένωσιν ἐν τῇ ἀθωότητι ταύτῃ, διότι ὁ προο-
ρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦτο νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν ἢ νὰ ἐκπλη-
ρῇ τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ θέλημα καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον νὰ
ἦναι εὐτυχής. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος παρήκουσε τὴν ἐντολὴν τοῦ
Θεοῦ καὶ ἠμίρτησεν, ἀπὸ φίλου δὲ κατέστη ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ.
Ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι ἐνῶ εἶχον λάβει ἐντολὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ
νὰ μὴ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ δένδρου τῆς γνώ-
σεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, αὐτοὶ παραβάντες τὴν ἐν-
τολὴν ταύτην, καὶ ἐνδῶσαντες εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ πονη-
ροῦ, ἔφαγον. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαρτίας ὑπῆρξεν ἡ δυστυχία
τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἐξεδιώχθη ἀπὸ τοῦ παραδείσου, ὅπου ἔζη
εὐτυχής.

Ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, διότι ἔδωκεν εἰς τὰ πάντα
καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπαρξίν. Ἄς ζῶμεν ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι φέροντες
τὴν θείαν εἰκόνα ἐν ἑαυτοῖς. Οἱ ἄνδρες ὀφείλουσι νὰ θεωρῶσι τὰς γυ-
ναϊκὰς τῶν ὡς βοηθοὺς, οὐχὶ δὲ ὡς δούλας. Ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν ἀ-
μαρτίαν καὶ ἀπειθειαν εἰς τὸν Θεόν, ἥτις ἀπ' ἀρχῆς ἐκυρίευσεν τοὺς
ἀνθρώπους καὶ ἐπήνεγκεν εἰς αὐτοὺς τὸσαῦτα κακά.

§ 4.

Ἄβελ. Κάϊν. Διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου.**Κατακλυσμὸς.**

Ἡ μία παρὰβασις ἐπέφερε τὴν ἄλλην. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδὰμ
Κάϊν φονεύει τὸν ἀθῶον ἀδελφόν του Ἄβελ, φθονήσας αὐτόν,
διότι, ὅτε ποτὲ προσέφερον θυσίας, ὁ μὲν Ἄβελ ἐκ τῶν προβά-
των τοῦ ποιμνίου του, ὁ δὲ Κάϊν ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, ἡ
τοῦ Ἄβελ θυσία ὡς ἀπὸ καθαρᾶς καρδίας γενομένη ὑπῆρξεν
εὐπροσδεκτοτέρα τῷ Θεῷ. Τὸ κακὸν ὁσημέραι ἐπολλαπλα-
σιάζετο ἔτι περισσότερον. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάϊν ἦσαν ἄνθρω-

ποι διεφθαρμένοι καὶ ἐγκυτέλιπον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τὴν λατρείαν. Μόνον ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σὴθ, ὃν ἐγέννησεν ὁ Ἀδάμ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβελ, ἦσαν τινες εὐσεβεῖς καὶ φοβούμενοι τὸν Θεόν, καθὼς ὁ Ἐνώχ, περὶ οὗ λέγεται, ὅτι ἔκτισε θυσιαστήριον εἰς λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἐνώχ, ὅστις εὐηρέστησε μεγάλως τῷ Θεῷ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κακία ἐκορυφώθη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπήνεγκε γενικὸν κατακλυσμὸν, ὅστις ἐξῆλειψεν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐσώθησαν δὲ μόνον ἐν κιβωτῷ ὁ Νῶε, ὁ μόνος εὐρεθεὶς δίκαιος ἄνθρωπος, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Σὴμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν κατὰγονται οἱ μετὰ ταῦτα κατοικήσαντες τὴν γῆν λαοί. Ἀλλὰ καὶ ἡ τιμωρία αὕτη δὲν ἐσωφρόνισε τοὺς ἀνθρώπους. Αἱ κακίαι αὐτῶν ἐπληθύνθησαν πάλιν. Ἴνα μάλιστα μὴ ἐπέλθῃ νέος τις καταστρεπτικὸς κατακλυσμὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπεχείρησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἰδρῦσωσι πύργον τινα, ὅστις νὰ φθάσῃ εἰς δυνατὸν μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ τότε ὁ Θεὸς ἵνα μκταιώσῃ τὸ ἀλαζκὸν αὐτῶν τοῦτο καὶ ὑπερήφανον ἐπιχείρημα, ἐσύγχισεν αὐτῶν τὰς γλώσσας. Ὅθεν ὁ πύργος οὗτος *Babel* ἐκλήθη. Ἐκτοτε διαιρεθέντες διεσπάρησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὄλον τὸν κόσμον καὶ ἀπετέλεσαν τοὺς διαφόρους λαούς.

Φεύγωμεν τὸν φόνον. Μιμηθῶμεν τὴν εὐσεβειαν τοῦ Ἐνώχ καὶ τοῦ Ἐνώχ. Δὲν πρέπει νὰ ἐξεγειρώμεθα ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ.

§ 5.

Ἀβραάμ.

(Γεν. ιβ'—ιβ').

+ Ὁ Ἀβραάμ εἶναι ἐκεῖνος, ἐξ οὗ κατὰγονται οἱ Ἑβραῖοι, ὁ πρῶτος αὐτῶν πατριάρχης ἢ γενάρχης. Τὸ πρῶτον κατῴκει ἐν Χαλδαίᾳ ἢ Μεσοποταμίᾳ, γεννηθεὶς ἐκ γονέων εἰδωλολατρῶν. Ἡ εἰδωλολατρεία εἶχε τότε κατακλύσει τὴν γῆν, ἡ δὲ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἤγνοετο σχεδὸν ἐντελῶς. Ἀλλ' ὁ Θεὸς θέ-

λων να εισαγάγη τὴν ἀληθῆ θρησκείαν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀπκλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς εἰδωλολατρείας, ἐφώτισε τὸν Ἀβραάμ. καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, δι' αὐτοῦ δὲ ἐμελλεν ἡ ἀληθῆς αὐτῆ θεογνωσίᾳ ἐγκαθιδρυομένη ἐν τῷ λαῷ τῷ ἀπ' αὐτοῦ μέλλοντι νὰ σχηματισθῆ νὰ διχδοθῆ ποτε ἐξ αὐτοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον. Ὁ Ἀβραάμ. ἐπιγνούς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἐγκατέλιπε τοὺς γονεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Χαναάν ἢ τὴν Παλαιστίνην μετὰ τῆς γυναικὸς του Σάρρας καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Λὼτ καὶ τῶν δούλων καὶ ποιμνίων του, ἐγκατέστη ἐν αὐτῇ. Ὁ Λὼτ μετὰ τλῦτα ἐξελέξατο ὡς τόπον διζμονῆς του τὰ περὶχωρα τοῦ Ἰορδάνου ἐν Ἰουδαίᾳ, τὰς πόλεις Σόδομα καὶ Γόμορα περὶ τὴν μετὰ ταῦτα Νεκρὰν κληθεῖσαν θάλασσαν. Ὁ Ἀβραάμ. ἦτο πλούσιος ποιμὴν καὶ τοσοῦτον ἰσχυρὸς, ὥστε, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἀνεψιὸς του Λὼτ ἤχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν ἐγγυρίων, ἦλθε πρὸς αὐτὸν μετὰ 318 ἀνδρῶν, καὶ νικήσας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Λὼτ, ἠλευθέρωσεν αὐτὸν, ἐτιμήθη δὲ μεγάλως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Σοδόμων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σαλήμ. Μελχισεδέκ. Ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ πρὸς τὸν Θεὸν ἐδείχθη εἰς δύο περιστάσεις, πρῶτον, ὅτε, στεῖρας οὐσίας τῆς συζύγου του Σάρρας καὶ ἐν λίαν προβηθικῆ ἡλικίᾳ, παρακάλεσας τὸν Θεόν, ἐπίστευσεν, ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ υἱόν, ὅπερ καὶ ἐγένετο, διότι ἡ Σάρρα ἐνενηκοντοῦντις ἐγέννησεν αὐτῷ τὸν Ἰσαάκ, καὶ δεύτερον, ὅτε κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει ἡ Γραφή, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν τὸν μονογενῆ του υἱὸν Ἰσαάκ, ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὁποίας ὅμως πράξεως ἐμποδίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ σφαγιάσας ἀντὶ τοῦ υἱοῦ του κριὸν ἐκεῖ που παρατυχόντα. Ἐκτοτε οἱ ἀνθρωποθυσίαι, αἵτινες παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀρχαίοις λαοῖς ἦσαν συνήθειαι, δὲν ἐπετρέποντο μεταξύ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀβραάμ, μόνον δὲ κριῶν καὶ ἐν γένει ζώων θυσίαι ἔμειναν παρ' αὐτοῖς ἐν χρήσει. Διὰ τὴν σταθερὰν πίστιν του πρὸς τὸν Θεὸν ἔλαβεν ὁ Ἀβραάμ. παρὰ Θεοῦ τὴν ἐπαγ-

γελίαν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ δηλαδὴ διὰ τῶν ἀπογόνων του ἔμελλον νὰ εὐλογηθῶσι πάντῃ τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Πράγματι δὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ ἡ ἀληθὴς θεογνωσιὰ διεδόθη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἐφάνη ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ καταγομένῳ λαῷ. Ἐν Σοδόμοις καὶ Γομόροις, ὅπου κατῴκει ὁ Λῶτ, ἡ δικαιοσύνη τοσοῦτον ἐκορυφώθη, ὥστε ὁ Θεὸς πρὸς τιμωρίαν τῶν κατοίκων αὐτῶν ῥίψας πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, κατέκαυσε τὰς πόλεις ταύτας καὶ μόνος ὁ Λῶτ μετὰ τῶν θυγατέρων του ἐσώθη ἀπ' αὐτῶν. Ὁ Ἀβραάμ ἤκμασε περὶ τὸ 2200 ἔτος π. Χ.

Ἄς δεικνύωμεν καὶ ἡμεῖς σταθερὰν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν, ὡς ὁ Ἀβραάμ, καὶ ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν ἀσωτείαν τῶν κατοίκων τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρων, ἣτις τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

§ 6.

Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

(Γεν. κβ' — λζ')

Μετὰ τὸν Ἀβραάμ ὡς πατριάρχην ἐκυτῶν ἐθεώρουν καὶ ἐκάλουν οἱ Ἑβραῖοι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ καὶ τὸν τούτου υἱὸν Ἰακώβ. Ὁ Ἰσαὰκ ἠκολούθησε τοῖς ἔχνεσι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐλάτρευσε καὶ αὐτὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἐλαβε δὲ εἰς γυναῖκα τὴν Ρεβέκκαν, τὴν θυγατέρα Βαθουήλ, υἱοῦ Ναχώρ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ, κατοικοῦντος ἐν τῇ πόλει τῆς Μεσοποταμίας Ναχώρ. Ἐκ τῆς Ρεβέκκας ταύτης ἔσχε δύο υἱοὺς τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰακώβ. Ὁ Ἡσαῦ ἤσκει τὸ ἔργον τοῦ θηρευτοῦ, ἦτο δὲ ἐμπηθὴς καὶ δὲν ἐκράτει τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ. Ἐλθὼν ποτε ἀπὸ θήρας, καὶ κατατρυχόμενος ὑπὸ τῆς πείνης, ἐπώλησε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰακώβ τὰ πρωτοτοκεῖα αὐτοῦ ἀντὶ εὐτελοῦς τροφῆς, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ οὗτος. Ὁ κακὸς χαρκατῆρ τοῦ Ἡσαῦ ἐφάνη καὶ διότι ἔλαβε γυναῖκα οὐχὶ ἐκ τῶν ὁμοφύλων του ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ λίαν διεφθαρμένων Χαναανίων. Ὁ Ἰακώβ ἦτο ἐναρετώτερος. Ἡ ἀρετὴ ὁμῶς τῶν

πατριαρχῶν τούτων δὲν πρέπει νὰ μετρῆται μὲ τὸ τέλειον μέτρον τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ὁ Ἰακώβ δὲν ἐδίστασε πειθόμενος εἰς τὰς συμβουλὰς τῆς μητρὸς τοῦ Ρεβέκκας δι' ἀπάτης νὰ λάβῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ γέροντος καὶ τυφλοῦ πατρὸς τοῦ Ἰσαὰκ, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἡσαῦ. Βλέπων δηλαδὴ ὁ Ἰσαὰκ, ὅτι ἐγήρασε καὶ ὅτι ἤγγιζον αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου του, προσεκάλεσε τὸν Ἡσαῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον μου, ὕπαγε, θήρευσον καλὸν τι θήρευμα, καὶ κατασκευάσον αὐτὸ νὰ φάγω, ὅπως γνωρίζεις, ὅτι ἐπιθυμῶ, ἵνα σὲ εὐλογήσω πρὶν ἀποθάνω. Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Ἡσαῦ μετέβη εἰς τὴν θήραν, ἢ Ρεβέκκα, ἣτις εἶχεν ἀκούσει τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἰσαὰκ, παρήγγειλε τῷ Ἰακώβ νὰ φέρῃ ἐκ τοῦ ποιμνίου του (διότι ἦτο ποιμὴν) δύο ἐρίφια, τὰ ὅποια ἀφοῦ ἔσφαζεν, ἠτοίμασε διὰ τὸν Ἰσαὰκ. Ἐνδύσασα δὲ τὸν Ἰακώβ διὰ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Ἡσαῦ καὶ καλύψασα τὰς χεῖράς του διὰ τῶν δερμάτων τῶν ἐρίφιων οὕτως, ὥστε ἂν ἤθελε τὸν ψηλαφήσει ὁ Ἰσαὰκ, νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι ἦτο ὁ Ἡσαῦ, ὅστις ἦτο λίαν δασύς, ἐνῶ ὁ Ἰακώβ ἦτο λεῖτος, ἔδωκε τῷ Ἰακώβ, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὸν πατέρα του τὰς τροφάς. Ὁ Ἰσαὰκ ἠρώτησε, τίς εἶναι ὁ προσφέρων τὰς τροφάς; Ὅτε δὲ ὁ Ἰακώβ ἀπήντησεν, Ὁ Ἡσαῦ, ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον καὶ ἐψηλάφησε αὐτὸν, εἶπε δὲ, Ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ἡσαῦ. Ἀλλ' ὅμως ἠύλόγησεν αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ἀπὸ τῆς θήρας καὶ ὁ Ἡσαῦ, ἀλλ' ὅτε παρέθηκε τῷ Ἰσαὰκ νὰ φάγῃ, ἐφκνέρωσεν οὗτος αὐτῷ τὴν ἀπάτην τοῦ Ἰακώβ. Ἐκτοτε ὀργισθεὶς ὁ Ἡσαῦ ἐζήτηε νὰ φονεύσῃ τὸν Ἰακώβ. Διὰ τοῦτο συμβουλή τῆς Ρεβέκκας ἀπῆλθεν ὁ Ἰακώβ εἰς Μεσοποταμίαν πρὸς τοὺς ἐκεῖ συγγενεῖς του. Ὁ Ἰσαὰκ ἀπέθανε περὶ τὸ 2050 π. Χ.

Ὁ Ἰσαὰκ εἶναι καὶ αὐτὸς παράδειγμα πίστεως πρὸς τὸν Θεόν. Φεύγωμεν τὴν λαιμαργίαν καὶ ἀκρασίαν τοῦ Ἡσαῦ. Καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ Ἰακώβ ὑπῆρξε κακόν, διὸ δικαίως ἐτιμωρήθη ὁ Ἰακώβ, ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας.

§ 7.

Ὁ Ἰακώβ ἐν Μεσοποταμίᾳ.

Τὸν πρὸς τὸν Θεὸν φόβον τοῦ Ἰακώβ, καθ' ὃν ὑπερτέρει τοῦ Ἡσαῦ, δεικνύει τὸ ὄνειρον αὐτοῦ πορευομένου εἰς Μεσοποταμίαν. Ἐνῶ δηλ. εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς Χανκάν, κοιμηθεὶς ἐν τινι τόπῳ, εἶδε κατ' ὄναρ κλίμακά τινα, ἣτις ἐστηρίζετο μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, ὑψοῦτο δὲ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Ἐπ' αὐτῆς δὲ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Ἦκουσε δὲ καὶ φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Ἡ γῆ, ἐφ' ἧς κεῖσαι, θὰ δοθῇ σοι καὶ τοῖς ἀπογόνους σου, διὰ σοῦ δὲ καὶ τοῦ σπέρματός σου θὰ εὐλογηθῶσι πάντα τὰ ἔθνη. Ἀρυπνώσας ὁ Ἰακώβ, πλήρης συγκινήσεως ἀνέκραξε· Πόσον φοβερός εἶναι ὁ τόπος οὗτος! Εἶναι βεβαίως οἶκος Θεοῦ ἐνταῦθα, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ λαβὼν τὸν λίθον, ἐφ' οὗ εἶχε κατακλίνει τὴν κεφαλὴν του, ἔστησεν αὐτὸν εἰς μνημεῖον ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ ἠύχθη ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας, ἔμελλε νὰ κτίσῃ ἐκεῖ θυσιαστήριον καὶ νὰ προσφέρῃ θυσίας τῷ Θεῷ. Εἰς Μεσοποταμίαν ἦλθε πρὸς τὸν *Aábar* τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς του κατοικοῦντα ἐν Χαρράν. Οὗτος εἶχε δύο θυγατέρας τὴν μὲν πρεσβυτέραν *Λεῖαν*, πάσχουσαν τοὺς ὀφθαλμούς, τὴν δὲ νεωτέραν καὶ ὠραιότεραν *Ραχήλ*. Τὴν *Ραχήλ* ταύτην ζητεῖ εἰς γυναῖκα ὁ Ἰακώβ, δεχθεὶς ὡς ὄρον νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τοῖς ποιμνίοις τοῦ *Λάβαν* χάριν αὐτῆς ἐπτά ὅλα ἔτη. Ἀλλὰ μετὰ τὰ ἐπτά ἔτη ἀντ' αὐτῆς δίδει ὁ *Λάβαν* αὐτῷ τὴν *Λεῖαν*, ὑποχρεοῦ δ' αὐτὸν νὰ ὑπηρετήσῃ ἕτερα ἐπτά ἔτη, ἵνα λάβῃ καὶ τὴν *Ραχήλ*. Ἀφοῦ δὲ καὶ ταύτην ἔλαβεν ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ. Φοβούμενος δὲ μὴ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡσαῦ ἐξακολουθῇ πνεῶν μένεα κατ' αὐτοῦ, προπέμψας πλούσια δῶρα, ἐζήτησε νὰ ἐξευμενίσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Ἡσαῦ μὴ μνησικακῶν πλέον, ὑπεδέχθη αὐτόν ἀδελφικῶς. Ὁ Ἰακώβ ἀπέκτησε δώδεκα υἱοὺς ἐξ μὲν ἐκ τῆς *Λεῖας*, τὸν *Ρουβὴν*, τὸν *Συμεὼν*, τὸν *Λευὶ*, τὸν *Ἰούδας*, τὸν *Ἰσάχαρ*, καὶ τὸν *Ζαβουλὼν*, δύο δὲ ἐκ

Ῥαχὴλ, τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸν Βενιαμὴν, καὶ τέσσαρας ἐκ τῶν παιδισκῶν του τὸν Δὰν, τὸν Νεφθαλεὶμ, τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ. Ἐκ τούτων προῆλθον αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Ἰακώβ ἐπεκλήθη καὶ Ἰσραήλ. Διὰ τοῦτο οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐκλήθησαν Ἰσραηλῖται.

Τὸ ὄνειρον τοῦ Ἰακώβ δεικνύει τὴν εὐσεβειάν του. Ὁ Λάβαν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπατήσῃ τὸν Ἰακώβ. Ὁ διδόμενος λόγος πρέπει νὰ τηρηταί. Ὁ Ἡσαῦ εἶναι ἀξιεπίαιος διὰ τὴν ἀμνησικαχίαν του.

§ 8.

Περὶ τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. λθ' — ν'.)

Ὁ Ἰωσήφ ὑπῆρξεν ὁ ἀγαπητότερος υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, εἰς δεῖγμα δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν ἰδιαζούσης ἀγάπης του, εἶχε δώσει αὐτῷ καὶ ποικιλόχρουν τι ἔνδυμα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐφθονεῖτο παρὰ τῶν ἀδελφῶν του. Ὁ φθόνος οὗτος ἠΰξησεν, ἀφ' οὗ ὁ Ἰωσήφ διηγήθη αὐτοῖς ἐνύπνιά τινα, ἅπερ προεδήλουν, ὅτι ἔμελλέ ποτε νὰ γίνῃ πάντων ἀνώτερος. Εἶχε δηλαδὴ ἰδεῖ καθ' ὕπνον, ὅτι ἐν τινι πεδιάδι ἔδενον αὐτός τε καὶ οἱ ἀδελφοί του δεμάτια, καὶ ὅτι τὸ μὲν δεμάτιόν του ἴστατο ὄρθιον, τὰ δὲ ἐκείνων πέριξ αὐτοῦ κείμενα προσεκύουν τὸ αὐτοῦ. Ἄλλοτε πάλιν εἶδεν, ὅτι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες πεσόντες προσεκύνησαν αὐτόν. Διὰ ταῦτα ὅτε ποτὲ εἶδον αὐτόν οἱ ἀδελφοί του ἐρχόμενον εἰς τὰ ποιμνιά των, τὰ ὅποια ἐφύλακτον, πεμπόμενον παρὰ τοῦ πατρὸς των, ἵνα μάθῃ τὰ κατ' αὐτοὺς, ἐσκέφθησαν νὰ φονεύσωσιν αὐτόν, ἵνα ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ. Ἦθελον δὲ ἐκτελέσει τὴν ἀπάνθρωπον βουλήν των, ἐὰν ὁ Ῥουβὴν δὲν ἔπειθεν αὐτοὺς νὰ ῥίψωσιν αὐτὸν μᾶλλον εἰς λάκκον τινά. Ἐπειδὴ δὲ τυχαίως διήρχοντο ἐκεῖθεν ἔμποροί τινες Ἰσραηλῖται, τῇ συμβουλῇ τοῦ Ἰούδα ἐπώλησαν αὐτὸν αὐτοῖς. Χρίσαντες δὲ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ δι' αἵματος ἐριφίου, ἀπέ-

στειλαν αὐτὸ πρὸς τὸν πατέρα των, εἰπόντες, ὅτι θηρίον κατέφαγεν αὐτόν. Ὁ Ἰακώβ ταῦτα μαθὼν ἐπέβησε βαθέως τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς υἱοῦ. Θηρίον κακόν, ἔλεγεν, ἔφαγε τὸν Ἰωσήφ!

Τὰ ἀγαθὰ τέκνα δικαίως ἀγαπῶνται ὑπὸ τῶν γονέων των. Ὁ φόβος εἶναι μέγιστον κακόν. Πρὸ πάντων ὀφείλουσιν οἱ ἀδελφοὶ νὰ ἀγαπῶσιν ἀλλήλους.

§ 9.

Ὁ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ.

Οἱ Ἰσραηλιῖται ἔμποροι ἀγαγόντες τὸν Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον, ἐπώλησαν αὐτόν εἰς τινὰ *Πετεφρῆν*, ἀξίωμα τι παρὰ τῷ βασιλεῖ Φαραῶ κατέχοντα. Τούτου δὲ διὰ τὴν ἀρετὴν του ἐκέρδισεν ὁ Ἰωσήφ ταχέως τὴν ἰδιαιτέραν εὐνοίαν. Ἀλλ' ἡ διεφθαρμένη αὐτοῦ γυνὴ συκοφαντεῖ αὐτόν παρὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὅστις πιστεύσας αὐτῇ, ἔρριψεν αὐτόν εἰς τὴν φυλακὴν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ἔνεκα τῆς συνέσεώς του καὶ τῆς περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων ἐμπειρίας του ἐγένετο ἀγαπητὸς πᾶσιν. Ἐν τῇ αὐτῇ φυλακῇ ὑπῆρχον ὁ ἀρχινοχὸς καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς τοῦ Φαραῶ. Οἱ δύο δὲ οὗτοι εἶδον δύο ἐνύπνια, ὁ μὲν πρῶτος, ὅτι εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς του τρία κλήματα πλήρη σταφυλῶν, τὰς ὁποίας θλίψας, ἠτοίμασεν οἶνον, τὸν ὀποῖον προσέφερε πάλιν τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ ὅτι εἶχεν ἐπὶ κεφαλῆς τρία κάνιστρα, ὧν τὸ ἐπάνω ἦτο πλήρες πραγμάτων, ἐξ ὧν προσέφερε τῷ βασιλεῖ, τὰ δὲ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενα κατέτρωγον αὐτά. Τὰ ἐνύπνια ταῦτα ἐξήγησεν οὕτως ὁ Ἰωσήφ. Ὁ μὲν ἀρχινοχὸς ἔμελλε μετὰ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἀποκαταστῇ πάλιν εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα του, ὁ δὲ ἀρχισιτοποιὸς ἔμελλε μετὰ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἀποκεφαλίσθῃ, τὰ δὲ ὄρνεα ἔμελλον νὰ ἔρχωνται καὶ νὰ κατατρώγωσι τὰς σάρκας του. Ταῦτα δὲ καὶ ἐγένοντο. Εἰς μάτην εἶχε παρακαλέσει ὁ Ἰωσήφ τὸν ἀρχινοχόν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ του νὰ μνησθῇ καὶ αὐτοῦ καὶ νὰ

μεριμνήση καὶ περὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς του. Τότε ἐπελάθετο ἐντελῶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα εἶδε καὶ ὁ Φαραὼ ἐνύπνιον τι. Εἶδε δηλαδή ὅτι ἐπτὰ παχεῖαι βόες ἀνέβαινον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νείλου, κατόπιν δὲ αὐτῶν ἤρχοντο ἕτεροι ἐπτὰ ἰσχνὰ βόες, αἵτινες κατέφαγον τὰς παχεῖας. Ὁμοίως εἶδεν, ὅτι ἀνεβλάστησαν ἐπτὰ στάχυες καλοὶ, ἀλλὰ τούτους κατέπιον ἄλλοι ἐπτὰ στάχυες μετὰ ταῦτα ἀναφανέντες λεπτοὶ καὶ ξηροί. Οὐδεὶς τῶν σοφῶν τοῦ Φαραῶ ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὄνειρον τοῦτο. Τότε ὁ ἀρχιοινοχόος ἐνθυμηθεὶς τὸν ἐν τῇ φυλακῇ Ἰωσήφ, διηγήθη τῷ Φαραῶ, πῶς ἡ ἐξήγησις τῶν ὀνείρων, ἅτινα εἶδον αὐτός τε καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς ἐν τῇ φυλακῇ, ἡ παρὰ τοῦ Ἰωσήφ γενομένη, ἀκριβέστατα ἐπηλήθευσε. Προσκαλεῖται λοιπὸν ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς φυλακῆς, ἐξήγησε δ' οὕτως τὸ ἐνύπνιον τοῦ Φαραῶ. Αἱ ἐπτὰ παχεῖαι βόες καὶ οἱ ἐπτὰ παχεῖς στάχυες παρίστανον ἐπτὰ ἔτη ἀφθονίας, ἅτινα ἔμελλον τότε νὰ ἐπέλωσιν, αἱ δὲ ἐπτὰ ἰσχνὰ βόες καὶ οἱ ἐπτὰ ἰσχνοὶ καὶ ξηροὶ στάχυες παρίστανον ἐπτὰ ἔτη σιτοδείας, ἅτινα ἔμελλον νὰ ἀκολουθήσωσι μετὰ τὰ ἔτη τῆς ἀφθονίας. Διὰ τοῦτο συνεβούλευσε τῷ Φαραῶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀφθονίας νὰ πληρώσῃ τὰς ἀποθήκας τοῦ κράτους σίτου διὰ τὰ ἐπόμενα ἄγονα ἔτη. Ἡ ἐξήγησις αὕτη καὶ ἡ τῶν ἄλλων ὀνείρων ἐν τῇ φυλακῇ ἐποίησαν τοιαύτην ἐντύπωσιν τῷ Φαραῶ, ὥστε παρέσχεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ εὐνοίαν, ἀνεβίβασε δὲ αὐτὸν εἰς τὸ μέγιστον ἀξίωμα τοῦ κράτους, ἀναθεὶς αὐτῷ τὴν φροντίδα τῆς συλλογῆς καὶ ἀποταμιεύσεως τῶν καρπῶν κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀφθονίας.

Ἡ συκοφαντία εἶναι μέγιστον ἔγκλημα δεικνύουσα μοχθηρίαν ψυχῆς. Ἡ ἀθώότης τοῦ Ἰωσήφ ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διότι ἐσώθη ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ ὑψώθη εἰς μέγα ἀξίωμα.

§ 10.

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἔρχονται εἰς Αἴγυπτον.

Ἀποκατάστασις Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ.

Ὅτε ἐπῆλθε, καθὼς προεῖπεν ὁ Ἰωσήφ, ἡ σιτοδεία, ἧτις ἐπέξ-
[ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗ].

ετάθη οὐ μόνον ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς πέριξ χώρας, ἔπειθεν ὁ Ἰακώβ ἀπὸ τῆς Χανκάν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἐγνώσθη, ὅτι ὑπῆρχεν ἀποπεταμειυμένος σῖτος ἄρθρονος, τοὺς υἱοὺς του ἵνα ἀγοράσωσι σῖτον, κρατήσας μόνον τὸν Βενιαμίν, τὸν ὁμομήτριον ἀδελφὸν τοῦ Ἰωσήφ, φοβούμενος μήπως ἀπολεσθῆ καὶ οὗτος, ὅπως ἀπωλέσθη ὁ Ἰωσήφ. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰωσήφ, ὅστις ἀναγνωρίζει μὲν αὐτοὺς, ἀλλ' ἀποκρύπτει τοῦτο ἀπ' αὐτῶν, θέλων πρῶτον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ἀναγκάσῃ, ἵνα συναισθανθῶσι τὸ ἔγκλημα, ὅπερ διέπραξαν κατ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο διέταξε πρῶτον νὰ φυλακίσωσιν αὐτοὺς ὡς δῆθεν κατασκόπους τῆς χώρας, ἀλλ' οὗτοι διαμικτυρόμενοι, ἐβεβραίουν, ὅτι εἶναι εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι, ὅτι ἦσαν δώδεκα ἀδελφοὶ καὶ ὅτι εἰς τούτων δὲν ὑπάρχει πλέον, ὁ δὲ ἄλλος ἐκρατήθη παρὰ τοῦ πατρὸς των. Ὅτε δὲ μὴ γνωρίζοντες, ὅτι ἐνοεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὁ Ἰωσήφ, εἶπον πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ταῦτα πάντα πάσχομεν δι' ὅσα ἐποιήσαμεν κατὰ τοῦ Ἰωσήφ, κατελήθη οὗτος ὑπὸ τοιαύτης συγκινήσεως, ὥστε μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, ἀπεχώρησε καὶ ἔκλυσε. Μετὰ ταῦτα δὲ κρατήσας τὸν Συμεὼν ὡς ὄμηρον, ἀπέστειλε τοὺς λοιποὺς, παραγγείλας νὰ φέρωσι πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἄλλον ἀδελφὸν των, τὸν Βενιαμίν. Διέταξε δὲ νὰ ἐνθέσωσι πρότερον εἰς τοὺς σάκκους των τὸ ἀργύριον ἐκάστου, τὸ ὅποιον εἶχον φέρει διὰ τὸν σῖτον. Ὅτε ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια καὶ ἤνοιξαν τοὺς σάκκους, μετ' ἐκπλήξεως εἶδον ἐν αὐτοῖς τὸ ἀργύριον. Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον καταναλώσαντες τὸν πρῶτον σῖτον ἐπκνήθηον πάλιν πρὸς ἀγορὰν νέου σίτου εἰς Αἴγυπτον, ἔφερον καὶ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ἀργύριον ὀπίσω, ἤγαγον δὲ μετ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Βενιαμίν, τὸν ὅποιον μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπέισθη ὁ γέρον πατήρ νὰ δώσῃ αὐτοῖς. Ἀρκεῖ, ἔλεγεν, ὅτι ὁ μὲν Ἰωσήφ ἀπέθανεν, ὁ δὲ Συμεὼν ἐκρατήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μὴ θέλετε νὰ μοι ἀφαιρέσητε καὶ τὸν Βενιαμίν. Ἐπρεπε δὲ νὰ ἐγγυηθῆ πρῶτον περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ Ἰούδας, ἵνα ἀποφασίσῃ νὰ δώσῃ καὶ τὸν Βενιαμίν. Ὁ Ἰωσήφ ἰδὼν τὸν Βενιαμίν, ἐδά-

κρυσε. Καὶ τὸ μὲν ἀργύριον, ὅπερ ἐπέστρεψαν, δὲν ἐδέχθη, προσ-
 ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς εἰς γεῦμα, τάξας αὐτοὺς κατὰ τὴν αὐτῶν
 ἡλικίαν, ὅπερ ἐξέπληξεν αὐτούς. Ἐπειτα δὲ ἀφ' οὗ οἱ ὑπηρέται
 ἐγέμισαν τοὺς σάκκους σίτου, καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐνέθηκον
 εἰς αὐτοὺς πάλιν τὸ ἀντίτιμον τοῦ σίτου, ἀνεχώρησαν οἱ ἀδελ-
 φοί, παραλαβόντες καὶ τὸν Συμεῶνα. Ἐν τῷ σάκκῳ τοῦ Βε-
 νιαμὴν ἐκτὸς τοῦ ἀντιτίμου διέταξεν ὁ Ἰωσήφ νὰ θέσῃσι
 ἀργυροῦν ποτήριον. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν των διέταξε νὰ
 καταδιώξωσιν αὐτοὺς, καὶ νὰ ἐκναγάγωσιν αὐτοὺς διὰ τῆς
 βίας, ἵνα τιμωρηθῶσιν ὡς κλέπται τοῦ ἀργυροῦ ποτηρίου. Ἐ-
 κείνοι τότε ἐμβρόντητοι γενόμενοι ὑπὸ φόβου, πιστεύοντες εἰς
 τὴν ἀθωότητά των, ὁμοφώνως εἶπον, ὅτι ἐὰν ἤθελεν εὐρεθῆ
 παρ' αὐτοῖς τὸ ποτήριον, εἶναι ἔτοιμοι νὰ γίνωσι πάντες δοῦ-
 λοι, ὁ δὲ κλέψας αὐτὸ, ἔπρεπε νὰ θανατωθῆ. Ὁ Ἰωσήφ ἤλεγ-
 ξεν αὐτοὺς πικρῶς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ποτήριον εὐρέθη ἐν τῷ σάκ-
 κῳ τοῦ Βενιαμὴν, εἶπεν, ὅτι τοῦτον μόνον θέλει νὰ κρατήσῃ
 ὡς δοῦλον ἐν Αἰγύπτῳ. Δύναται πᾶς τις νὰ φαντασθῆ, ὅποια
 ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς καὶ ἡ θλίψις, ἣτις κατέλαβε πάντας τοὺς
 ἀδελφοὺς, συλλογιζομένους μετὰ πόσης δυσκολίας ἀπίσπασαν
 τὸν Βενιαμὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς των, καὶ τί θὰ ἔπασχεν οὗτος,
 μαθάνων, ὅτι ὁ Βενιαμὴν ἔμεινε δοῦλος ἐν Αἰγύπτῳ. Ἄλλ' ὁ
 Ἰούδας τότε, διηγηθεὶς ὑπὸ ποῖον ὄρον ἀφῆκεν αὐτοῖς ὁ πατήρ
 τὸν Βενιαμὴν, ὅτι αὐτὸς ἠγγυήθη περὶ τῆς ζωῆς του, καὶ ὅτι ὁ
 πατήρ των ἠθέλεν ἀφεύκτως ἀποθάνει, μὴ βλέπων ἐπιστρέφοντα
 τὸν Βενιαμὴν, προσηνέχθη νὰ μείνῃ αὐτὸς δοῦλος ἀντ' αὐτοῦ.
 Τότε ὁ Ἰωσήφ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνη-
 σίν του, γνωρίζεται μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, καὶ ἐναγκαλισθεὶς
 κατεφίλησεν αὐτούς. Ἀποστέλει δὲ αὐτοὺς μετὰ πλουσίων
 δώρων πρὸς τὸν πατέρα του, καὶ παραγγέλλει αὐτῷ νὰ μετοι-
 κήσῃ μετὰ τῶν υἱῶν του καὶ πάντων τῶν ὑπαρχόντων του εἰς
 τὴν Αἴγυπτον, ὅπου θέλει εἶναι εὐτυχῆς παρ' αὐτῷ. Ἐπεμψε
 δὲ καὶ ὁ Φαραὼ, τὴν χαρὰν τοῦ Ἰωσήφ συμεριζόμενος, ἀμά-
 ξας εἰς Παλαιστίνην ἵνα μετακομίσωσιν εἰς Αἴγυπτον τὸν γέ-

ροντα πατέρα αὐτοῦ μετὰ τῶν ἰδίων. Οὕτω μετόκησεν ὁ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον. Οἱ μετ' αὐτοῦ δ' ἐλθόντες ἀνήρχοντο εἰς ψυχὰς ἐν συνόλῳ ἐβδομήκοντα πέντε. Κατόκησαν δὲ εἰς Ἐραμεσῆ. Ὁ Ἰακώβ υἱοθέτησεν ἐν Αἴγύπτῳ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ τὸν Ἐφραΐμ καὶ τὸν Μαγασσῆρ καὶ ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν (περὶ τὸ 2025 ἔτος π. Χ.). Ἐτάφη δὲ κατὰ παραγγελίαν του ἐν Χανανά. Μετὰ ταῦτα ἀπέθανε καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐν βουβάτινῳ γήρατι (περὶ τὸ 1970 π. Χ.). Οἱ Ἰσραηλιῖται κατὰ μικρὸν ἐπληθύνθησαν μεγάλως ἐν Αἴγύπτῳ.

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ δικαίως ἐτιμωρήθησαν διὰ τὸ ἔγκλημα των. Ἡ κακία δὲν μένει ἀτιμώρητος εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ὁ Ἰωσήφ ἔδειξεν ἀνεξικακίαν, φιλαδελφίαν καὶ στοργὴν πρὸς τὸν πατέρα ἀξίαν μιμήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ο ΜΩΥΣΗΣ, Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΟΥ ΝΑΥΗ ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΙΤΑΙ.

2000 — 1100 π. Χ.

§ 11.

Ἡ γέννησις τοῦ Μωϋσέως.

(Ἐξόδ. 1—13.)

+ Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φαραῶ, ὅστις ἐγένασκε τὸν Ἰωσήφ, ἤδη ἐπὶ τοῦ ἐπομένου Φαραῶ ἤρχισεν ἡ θέσις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἴγύπτῳ νὰ δεινῶται. Οἱ Αἰγύπτιοι κατεπίεζον μυριοτρόπως αὐτοὺς, ἐπέθετον δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἀγχαρίας καὶ ἄλλα βάρεια ἔργα, ἵνα καταθλίβωσιν αὐτούς. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον (*). Ἐπειδὴ δὲ ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ Ἑβραῖοι κατὰ μικρὸν τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐμπνέωσι φόβον τοῖς Αἰγυπτίοις, διέταξεν ὁ Φαραῶ τὰς ἑβραίας μαιῖας νὰ φο-

(*) Ἐν Αἴγύπτῳ διέτριψαν τετρακόσια περίπου ἔτη οἱ Ἑβραῖοι (2000—1600 π. Χ.).

νεύσει τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν ἑβραίων γυναικῶν, ἀφοῦ δὲ εἶδεν, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐτελεσφόρησε, διότι αἱ μαῖαι προσεποιούντο, ὅτι ἤρχοντο πάντοτε μετὰ τὸν τοκετὸν αὐτῶν, διέταξε νὰ ῥίπτωνται τὰ ἄρρενα εἰς τὸν ποταμὸν. Μία τῶν ἑβραίων τούτων, Ἰωχαβὲδ λεγομένη, γεννήσασα πλήρες χάριτος ἄρρεν τέκνον καὶ λυπούμενη νὰ ῥίψῃ αὐτὸ εἰς τὸν ποταμὸν, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀπεφάσισε νὰ ἐνθέσῃ αὐτὸ ἐντὸς πεπισσωμένης θίβειως καὶ οὕτω νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸν ποταμὸν, ἐλπίζουσα, ὅτι ἠδύνατο ἴσως νὰ σωθῇ. Αἱ ἐλπίδες τῶν ἐπληρώθησαν, διότι ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ, ἐλυθούσα ἵνα λουσθῇ εἰς τὸν Νεῖλον, καὶ ἀκούσασα τοὺς κλαυθμυρισμοὺς τοῦ νηπίου, διέταξε τὰς δούλας τῆς νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Ἐκεῖ δὲ πλησίον παρκαυχοῦσα ἡ ἀδελφὴ τοῦ νηπίου, παρκαφυλάττουσα νὰ ἴδῃ τὴν τύχην τοῦ ἀδελφοῦ τῆς εἶπεν εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραῶ, ὅτι ἂν ἤθελεν ἠδύνατο νὰ φέρῃ αὐτῇ γυναικῶς τινα, ἵνα θηλάσῃ αὐτό. Ὡς τοιαύτη δ' ἐκλήθη παρ' αὐτῆς ἡ μήτηρ τοῦ νηπίου. Τὸ νήπιον τοῦτο ἦτο ὁ Μωϋσῆς. Μωϋσῆν δὲ ὠνόμασαν αὐτὸν ὡς ἀπὸ τῶν ὑδάτων σωθέντα. Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως εἶναι τὸ 1680 π. Χ.

Ὁ Θεὸς δύναται νὰ σώσῃ καὶ ἐκ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου. Ἄς ἔχωμεν διὰ τοῦτο τὴν ἐλπίδα πάντοτε ἐστηριγμένην εἰς τὸν Θεόν.

§. 12.

Ὁ Μωϋσῆς ἐξίγει τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Μωϋσῆς ἀνετράφη μὲν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλείως, διδασκόμενος πᾶσαν τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἡ καρδία του ἔμεινε πάντοτε προσκεκολλημένη εἰς τὸ ἔθνος του καὶ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Διὰ τοῦτο ἐλυπεῖτο βλέπων τὰς κατὰ τῶν ὁμογενῶν του καταθλίψεις, ἐνῶ συγχρόνως ἐφοβεῖτο μὴ ἡ ἀληθὴς θρησκεία τῶν πατέρων του διὰ τῆς μετὰ τῶν εἰδωλο-

λατρῶν Αἰγυπτίων ἀναμίξεως τῶν Ἰσραηλιτῶν φθαρή καὶ ἀπολεσθῆ. Ἡμέραν τινὰ βλέπων ἑβραῖον ἀνηλεῶς τυπτόμενον ὑπὸ Αἰγυπτίου, ἐφόνευσε τοῦτον ἵνα μὴ καταδιωχθῆ δέ, ἔφυγεν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἦλθεν εἰς τὴν χώραν Μαδιάμ. Ἐκεῖ δὲ λαβὼν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἰοθὺρ Σεφρώρα, ἔμεινε παρὰ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ βόσκων τὰ ποίμνια αὐτοῦ. Ἐνῶ δὲ εὐρίσκετο ἐκεῖ, παρὰ τινι κιομένην βιάτῃ ἢ φωνῇ τοῦ Θεοῦ καλεῖ αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ὁμογεγεῖς του. Μόνον διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἠδύναντο καὶ τὰ δεινὰ αὐτῶν νὰ πύσωσι καὶ ἡ ἀληθὴς θρησκεία νὰ σωθῆ ἀμειγρῆς καὶ ἄδολος. Ἐρχεται λοιπὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀαρὼν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἀφοῦ ἀνεκοίνωσε τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ τοῖς ὁμογένεσιν αὐτοῦ, ζητεῖ παρὰ τοῦ Φαραῶ τὴν ἄδειαν νὰ ἀφειθῶσιν ἐλεύθεροι οἱ Ἰσραηλιῖται νὰ ἀπέλθωσιν ἐξ Αἰγύπτου, ἵνα ὑπάγωσιν εἰς Χαναὰν τὴν χώραν τῶν πατέρων αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ Φαραῶ οὐ μόνον τὴν αἰτηθεῖσαν ἄδειαν δὲν ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ διέταξε νὰ κατθλίψωσιν ἔτι μᾶλλον τοὺς ἑβραῖους. Πολλὰ ἐπειθοῦσαι ἀπὸ Θεοῦ τιμωρῆσαι κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς χώρας του (αἱ δέκα πληγαὶ τοῦ Φαραῶ) δὲν ἔπεισαν αὐτὸν νὰ ἐνδώσῃ· ἀλλὰ τελευτικὰ τις τιμωρὴ ἐφόβισεν αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε εἶδεν, ὅτι ἦτο θέλημα Θεοῦ νὰ συγχωρήσῃ τοῖς Ἰσραηλιῖταις νὰ ἀναχωρήσωσι. Τότε ἀνεχώρησαν οὗτοι ἐξ Αἰγύπτου (περὶ τὸ 1600 ἔτος πρ. Χ.) ὄντες περὶ τὰς 600,000 ἀνδρῶν. Μετενόησε μὲν μετὰ ταῦτα ὁ Φαραῶ καὶ κατεδίωξε μετὰ τοῦ στρατοῦ του καὶ ἔφθασε τοὺς Ἰσραηλιῖτας παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀλλ' ἐνῶ οὗτοι διῆλθον ταύτην κατὰ θείαν εὐδοκίαν σῶσι καὶ ἀβλαβεῖς ἀβρόχοις ποσίν, ὁ Φαραῶ κατεποντίσθη μετὰ τῶν ἐκαστοῦ ἐντὸς τῶν ὑδάτων αὐτῆς. Μετὰ τὴν διάβασίν των, ἐδοξολόγησαν οἱ Ἰσραηλιῖται τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ ἐν Ἀραβίᾳ, ὅπου ἦλθον οἱ Ἰσραηλιῖται, ἐτρέφοντο ἐξ ὀρτύγων καὶ ἐκ τοῦ μάννα, τὸ ὅποῖον εὕρισκον καθ' ἑκάστην πρωΐαν. Ἠνωχλοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων λαῶν καὶ μάλι-

στα ὑπὸ τῶν Ἀμαληκίων. Ἄλλ' ὁ κατὰ διαταγὴν τοῦ Μωϋσέως ἐπ' αὐτοὺς ἐπέλθων Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κατετρόπωσεν αὐτούς. Ὁ Θεὸς ὑψολόγει τὰ δικθήματα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ ὠδήγει αὐτὸν εἰς Χανζάν, τὴν χώραν τῶν ἐπαγγελίων, ἀφ' ἧς ποτε ἔμελλε νὰ προέλθῃ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἐνεκα ὑλικῶν συμφέροντος δὲν πρέπει τις νὰ λησμονῇ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ὀρειλομένην ἀγάπην. Ὁ Μωϋσῆς εἶναι ἐνταῦθα παράδειγμα μεγάλου πατριωτισμοῦ. Οὐδὲν μεῖζον κάτορθωμα τοῦ σῶσαι τὴν ἰδίαν πατρίδα. Οὐδεὶς δύναται νὰ ματαιώσῃ τὴς βουλὰς τοῦ Θεοῦ. Ἡ παντεδυναμία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπειρος.

§ 13

Αἱ δέκα ἐντολαί. Μωσαϊκὴ νομοθεσία.

(Ἐξόδ. ιθ'—κ' καὶ Λευϊτ.)

† Τὸν τρίτον μῆνα μετὰ τὴν ἀπὸ Αἰγύπτου ἐξοδὸν ὠδηγήθησαν παρὰ τοῦ Μωϋσέως οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἐκεῖ δὲ ἔλαβον δι' αὐτοῦ τοὺς νόμους ἐκείνους, δι' ὧν καὶ ἡ πατροπράδοτος τοῦ μονοθεϊσμοῦ θρησκεία τοῦ λαοῦ τούτου ἐδραιώθη καὶ ἐτελειοποιήθη ἐν μέρει, καὶ ὁ λαὸς πολιτικῶς ὡς κράτος συνετάχθη. Ὁ Μωϋσῆς ἐχρησίμευσεν ἐν πᾶσι τούτοις ὡς ὄργανον τῆς θείας προνοίας, ἧτις ἤθελε τὴν διάσωσιν τῆς ἀληθοῦς θρησκείας ἐν τῷ κόσμῳ. Δίδων δὲ ὁ Μωϋσῆς τοὺς νόμους τούτους, ἐζήτησεν ἐπισήμως νὰ ὑποσχεθῇ ὁ λαὸς, ὅτι θὰ τηρήσῃ τούτους ὡς δοθέντας αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις θέλει θεωρεῖ τὸν λαὸν τοῦτον ὡς ἴδιον λαόν, ὡς ἔθνος ἅγιον, ἀφιερωμένον δηλ. εἰς αὐτόν. Ἡ διαθήκη αὕτη γενομένη μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἐπεσφραγίσθη διὰ πολλῶν θυσιῶν. Ἡ βᾶσις τῆς μωσαϊκῆς νομοθεσίας εἶναι αἱ δέκα ἐντολαί αἱ ἐγγραρχηθεῖσαι ἐπὶ δύο πλκκῶν, αἵτινες περιέχουσι τὰ κυριώτερα καὶ θεμελιωδέστερα θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Εἶναι δὲ αὗται· «1. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, οὐκ ἔσοντάς

σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. 2. Οὐ ποιήσεις σεκυτῶ εἰδώλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἔνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. 3. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. 4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιαζεῖν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. 5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς. 6. Οὐ φονεύσεις. 7. Οὐ μοιχεύσεις. 8. Οὐ κλέψεις. 9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ. 10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.» Οἱ λοιποὶ νόμοι τοῦ Μωϋσέως ἦσαν ἀνάπτυξις τῆς ἀληθοῦς ταύτης θρησκείας, ἧς οἶονεὶ τὰ θεμέλια τίθενται εἰς τὰς δέκα ταύτας ἐντολάς. Καὶ αὐταὶ αἱ ἑορταὶ, ἃς διέταξεν ὁ Μωϋσῆς, εἶχον ὡς σκοπὸν τὴν διατήρησιν τῆς λατρείας τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ. Οὕτως αἱ ἑορταὶ τοῦ σαββάτου, τῆς ἐβδόμης δηλαδὴ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, τῆς πεντηκοστῆς (ἑορτῆς ἀπαρχῶν), ἡ ἑορτὴ τοῦ Σαββάτου καθ' ἕκαστον ἑβδομοῦ ἔτος, ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἰουβιλαίου (ἔτους ἀφέσεως) καθ' ἕκαστον τεσσαρακοστὸν δεύτερον ἔτος, ἐσκόπουν νὰ διατηρήσωσι ζωηρὰν παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἦσαν αὐταὶ ἡμέραι καὶ χρόνοι ἐν γένει ἀφιερωμένοι εἰς λατρίαν τοῦ Κυρίου καὶ μελέτην τοῦ νόμου αὐτοῦ. Ἀλλὰς ἑορτὰς ὥρισεν ὁ Μωϋσῆς τὸ Πάσχα εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου θεῆς συνάρσει γενομένης σωτηρίας τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας μετὰ ὁμοίου σκοποῦ. Αἱ θυσίαι, καὶ ἐν γένει ἡ λατρεία, ἧς κέντρον ἦτο ἡ σκηνὴ τῆς διαθήκης, ἐν ἧ ἐφυλάττετο ἡ κιβωτὸς, ἡ περιέχουσα τὰς πλάκας τῶν θεογράφων δέκα ἐντολῶν, καὶ τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐγράφησαν οἱ λοιποὶ νόμοι, ὠρίσθησαν λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς, ὅπως μὴ πικρῶς δεισιδαιμονία τις. Τὰ τῆς λατρείας ἀνετέθησαν τῇ φυλῇ Λεβὶ, ὅθεν ἐμελλον νὰ λαμβάνωνται οἱ

ιερείς. Ἀνά πᾶρ ἑβδομοῦ ἔτος ὠρίσθη νὰ ἀναγινώσκηται τῷ λαῷ ὁ νόμος. Πᾶσα δὲ μετὰ τῶν ἐθνῶν ἀνάμιξις αὐστηρότατα ἀπηγορεύθη ὡς ἐπικίνδυνος, διότι ὑπῆρχε φόβος, ὅτι ἡ ἀνάμιξις αὕτη ἠδύνατο νὰ ἀποπλανήσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ ὑποχρεοῦσι καὶ ἡμᾶς νὰ τιμῶμεν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, νὰ μὴ λατρεύωμεν εἰδωλα, νὰ μὴ μεταχειρίζομεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ματαίως, νὰ τηρῶμεν ἀγίας τὰς κυριακάς, νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς μας, νὰ μὴ προσβάλλωμεν τοῦ ἄλλου μήτε τὴν ζωὴν, μήτε τὴν γυναῖκα, μήτε τὴν περιουσίαν, μήτε τὴν τιμὴν καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν τὰ πράγματα αὐτοῦ.

§ 14.

Ἐὰ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας. Θάνατος Μωϋσέως

(Ἀριθ. καὶ Δευτερ.)

Πόσον ἦτο ἀναγκαῖα ἡ διὰ τῆς μωσαϊκῆς νομοθεσίας ἐξασφάλις τῆς θρησκείας τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ παρὰ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ, ἀπεδείχθη ταχέως, ἐνῶ ἀκόμη ὁ λαὸς ἴστατο ὑπὸ τὸ ὄρος Σινᾶ, ὅθεν περιεμένετο ὁ Μωϋσῆς νὰ κατέλθῃ, ἵνα δώσῃ τὸν νόμον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐβράδυνεν ὀλίγον, ὁ λαὸς, ὅστις ἔνεκα τῆς ἐν τῇ εἰδωλολατρικῇ Αἰγύπτῳ μακροχρονίου δικτριβῆς του ἔρρεπεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἠνάγκασε τὸν Ἀαρὼν νὰ κατασκευάσῃ ἐκ τῶν χρυσῶν ἐνωτίων τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων χρυσοῦν μόσχον, ἵνα λατρεύωσιν αὐτὸν ὡς τὸν Θεὸν αὐτῶν! Ὁ Μωϋσῆς καταβάντων ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὅπου ἔλαθε παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον, καὶ ἰδὼν τὰ τελεσθέντα, τοσοῦτον ἠγανάκτησεν, ὥστε ῥίψας τὰς πρώτας πλάκας, ἐν αἷς εἶχον ἐγγραχθῆ αἱ δέκα ἐντολαί, ἔθραυσεν αὐτάς, ἀντ' αὐτῶν δὲ παρέδωκεν αὐτοῖς ἔπειτα νέας. Ἐπιμώρησε δὲ λίαν αὐστηρῶς διὰ τῶν Λευϊτῶν τοὺς πρωταίτιους. Οἱ Ἰσραηλῆται ἀπὸ τοῦ Σινᾶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ἐρημον Χαρρὰν εἰς Κάδης, ἀφ'

ὅπου δὲν ἦτο μακρὰν ἢ Χανκάν, εἰς ἣν ὠδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Ὁ Μωϋσῆς ἐπεμφε τότε δώδεκα ἄνδρας εἰς Χανκάν, ἵνα κατοπτρεύσωσι τὴν χώραν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Ἰησοὺς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι εὗρον τὴν χώραν εὐφορωτάτην, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι αὐτῶν (ἐξαίρουμένων δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ Νκυῆ καὶ τοῦ Χάλεβ) ἐπτοήθησαν τοσοῦτον ἐκ τῆς θείας τῶν ὀχυρῶν πόλεων καὶ τῆς ἰσχύος ἐν γένει τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὥστε ἐπιστρέψαντες ἐνέπλησαν φόβου τὸν λαόν, καὶ ἀπεθάρρυναν αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιχειρισθῆι τότε ἡ εἰσβολὴ εἰς τὴν χώραν. Πάντες ἐδειλί-ασαν, ἐγκατέλιπε δὲ αὐτοὺς ἡ ἐπὶ τὸν Θεὸν πεποιθήσις. "Ἐκτοτε στραφεῖς πάλιν πρὸς τὴν ἔρημον τῆς Ἀραβίας, περιεπλανήθη ὁ λαὸς ἐν αὐτῇ ἐπὶ 37 ὅλα ἔτη. "Ἦρχισε δὲ ὁ λαὸς νὰ μετανοῆ, διότι ἀφῆκε τὴν Αἴγυπτον, ἧς τὰ δεινὰ ἐλησμόνησε ταχέως, καὶ ἐζήτηει νὰ ὀδηγήσῃσιν αὐτὸν πάλιν ἐκεῖ, προτιμῶν τὴν ἐκεῖ δουλείαν τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῷ μέσῳ ἐχθρῶν πλά-νης. Συνέβησαν δὲ καὶ στάσεις κατὰ τοῦ Μωϋσέως, ὧν προΐ-στατο ὁ Κορέ, ὁ Διθὰν καὶ ὁ Ἀβειρών, οἵτινες ὅμως ἐτιμω-ρήθησαν πρὸς Θεοῦ διὰ θανάτου. Καὶ ὅλος δὲ ὁ λαὸς πλανώμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῷ μέσῳ μυρίων κκοχυῶν καὶ δει-νῶν ἐτιμωρεῖτο διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν αὐτοῦ. Τελευταῖον ἐκ-νήθον εἰς Κάζης. Ἐκεῖ δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἀκρών. Εἰς τὸν τάφον ἠκολούθησεν αὐτὸν ταχέως καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ ὄρους Νκυκῦ, ἀφ' ὅπου ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν περιπόθητον γῆν Χανκάν (περὶ τὸ 1560 π. Χ.). Μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπέτρεψε ταῖς φυλακῆς Γὰδ καὶ Ρουβὴν καὶ τῷ ἡμίσει τῆς φυ-λῆς Μανασσῆ νὰ ἐγκατασταθῶσι πέραν τοῦ Ἰορδάνου, πρὶν φθάσωσι καὶ αὐτοὶ εἰς Χανκάν. Οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ με-γάλου προφήτου καὶ νομοθέτου τῶν Ἑβραίων ἦσαν ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς ἔλαβον πρὸς Θεοῦ, ὑπόμνησις ἐκ νέου τῆς ὅλης νομοθεσίας, ἣν αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ προτροπὴ πρὸς τήρησιν τῆς νομοθεσίας ταύτης (*).

(*) Εἰς τὸν Μωϋσῆν ἀποδίδεται ἡ συγγραφή τῶν πέντε πρώτων

Ἡ κακία ἐμφωλεύουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καθίσταται ἰσχυρὰ ῥοπή, ἣτις μετὰ πολλῆς δυσκολίας καταπολεμεῖται. Ἄς μὴ ἀφίνωμεν νὰ παλαιῶνται ἐν ἡμῖν αἱ κακαὶ ἕξεις. Ἡ δειλία καὶ ἔλιγοπιστία πρὸς τὸν Θεὸν καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἀνικάνους πρὸς μεγάλα ἔργα.

§ 15.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ.

(Ἰησοῦς Νευῆ α--κδ').

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶναι ὁ διάδοχος τοῦ Μωϋσέως, ὅστις συμπληρῶν τὸ ἔργον τούτου, ὠδήγησε τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς γῶρας τῶν πατέρων αὐτῶν, τῆς γῆς Χαναάν. Ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν αὐτοῦ διχθάντες τὸν Ἰορδάνην, ἐκυρίευσαν θεῖχ συνάρσει οἱ Ἰσραηλιῆται τὴν Ἰεριχώ. Μετὰ ταῦτα δὲ προέβησαν καὶ εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς λοιπῆς γῶρας. Ἐπρεπε δὲ νὰ νικήσωσι πάντας τοὺς βασιλεῖς τῶν Χαναναίων, οἵτινες ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτῶν ὡς ἐπιδρομέων τῆς γῶρας τῶν. Μόνον οἱ Γαβαωνῖται συνεμάχησαν μετ' αὐτῶν. Τούτους δὲ ὑπερκαπιζόμενος, κατετρόπωσεν ὁ Ἰησοῦς μέγαν ἀριθμὸν πολεμίων. Ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν Γαβαωνιτῶν τούτῳ πολέμῳ ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Γραφῇ, ὅτι νύχθη ὁ Ἰησοῦς νὰ σταθῇ ὁ ἥλιος, ἵνα παρεκταθῇ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ καταστροφή τῶν πολεμίων συμπληρωθῇ. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ πλείστου μέρους τῆς γῶρας διένειμεν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Μόνον ἡ φυλὴ τοῦ Λευὶ δὲν ἔλαβεν ἴδιον μέρος, ἀλλὰ μόνον ὠρισμένους τινὰς πόλεις, διότι οἱ Λευῖται ὡς οἱ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ νόμου φύλακες καὶ διδάσκαλοι ἔπρεπε νὰ ᾔναι διεσπαρμένοι μεταξὺ ὅλου τοῦ λαοῦ. Ὁρίσθησαν δὲ καὶ εἰλεῖθεραί τινες πόλεις ὡς ἄσυλα τῶν κηδωκομένων. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε (περὶ τὸ 1540 πρ. Χ.),

βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐν οἷς περιέχεται ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἡ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μωϋσέως.

ἀφ' οὗ ἀνέμνησε τῷ λαῷ πάσας τὰς πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ καὶ προέτρεψεν αὐτὸν νὰ ἐμμένῃ πιστὸς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὴν διὰ τοῦ δούλου αὐτοῦ Μωϋσέως οὐθεῖσταν νομοθεσίαν.

Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶναι παράδειγμα σταθερᾶς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν, μεθ' ἧς ὁ ἄνθρωπος δύναται πολλὰ νὰ κατορθώσῃ. Οἱ Λευῖται ἔπρεπε νὰ ἦναι δισπαρμένοι ἐν τῇ χώρᾳ, ἵνα διδάσκωσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τὸν λαόν. Ἡ διδασκαλία τοῦ θείου λόγου εἶναι ἀναγκασιωτάτη εἰς τοὺς λαοὺς

§ 16.

Περὶ τοῦ Ἰώβ.

(Ἰώβ α'—μζ'.)

+ Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Κριτῶν ἔζη ὁ διὰ τὴν ὑπομοιρῆν του περιβόητος Ἰώβ. Ὁ εὐσεβὴς οὗτος ἀνὴρ κατῴκει ἐν Αὐσῆτιδι τῆς Ἀραβίας. Ἦτο δὲ λίαν πλούσιος, καὶ οὐδενὸς ἀγαθοῦ ἐστερημένος, ἔχων πολυάριθμα ποίμνια, ἀγέλας βοῶν καὶ κμηλοῦς καὶ ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐτυχίας ταύτης ἐπῆλθον κατ' αὐτοῦ ἀπροσδοκῆτως μεγάλα κακὰ· διότι τὰ μὲν ποίμνια αὐτοῦ κατεστράφησαν, οἱ δὲ βόες καὶ οἱ ὄνοι του ἠρπάχθησαν, αἱ δὲ κάμηλοί του ἀφρέθησαν, οἱ δὲ ὑπηρέται του ἐφρονεύθησαν, καὶ τέλος πάντες οἱ υἱοὶ του μετὰ τῶν θυγατέρων του ἐνῶ ἀμέριμνοι συνευωχοῦντο ἐν τινι οἰκίᾳ, κρημισθείσης ταύτης ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου, ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Τότε ὁ Ἰώβ σχίσας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ κείρας τὴν κόμην του, ἐπένθει βελθέως. Ἐλεγεν ὅμως πάντοτε, ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο. *Εἶη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἐβλογημένον!* Ὡς εἰ μὴ ἤρουν δὲ τὰ ἀνωτέρω κακὰ, ἠσθίνησεν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς ὁ Ἰώβ, κατκακλυθεὶς ὑπὸ ἐλκῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἄν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ δι' ἀσυνέτων λόγων πικρῶθει αὐτὸν εἰς τὸ νὰ μεμφμοιρῆσῃ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰώβ ἐξηκολούθει δεικνύων ὑπο-

μονὴν ἀτάραχον ἐν πάσαις ταύταις ταῖς δυστυχίαις, ἐπιλέγων, ὅτι καθὼς λαμβάνομεν παρὰ Θεοῦ τὰ καλὰ, οὕτω πρέπει νὰ δεχόμεθα καὶ τὰ κακὰ, πεμπόμενα βεβχίως ἡμῖν πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν. Τὸν Ἰὼβ ἴνα παρηγορήσωσιν, ἤλθον τρεῖς φίλοι ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας, τοσοῦτον δὲ συνεκινήθησαν ἐκ τῆς θέας τῶν μεγάλων δυστυχημάτων αὐτοῦ, ὥστε ἐπὶ ἑπτὰ ὅλας ἡμέρας ἔμειναν σιωπῶντες καὶ μὴ ἀποφασίζοντες νὰ ἀνοίξωσι τὸ στόμα αὐτῶν καὶ νὰ λαλήσωσι πρὸς αὐτόν. Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ ἐξετάζωσι μετ' αὐτοῦ τὸ ζήτημα διὰ τί ἐπέρχονται κατὰ τῶν ἀνθρώπων τὰ κακὰ, καὶ ἐσπούδαζον νὰ πείσωσι τὸν Ἰὼβ, ὅτι μόνον ἕνεκα ἀμαρτημάτων ἐπέρχονται τὰ κακὰ ὡς τιμωρία, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ἡμάρτησε μεγάλως, ἴνα ὑφίσταται νῦν τηλικαῦτα κακὰ. Ὁ Ἰὼβ ὁμῶς ἐπεμαρτύρετο τὴν ἀθωότητά του. Τὸ ἱερὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον διηγεῖται τὴν ἱστορίαν ταύτην, προσθέτει ὅτι ὁ Θεὸς ἐλέγχει ὡς σφάλλοντας ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἐπιλανθάνομενοι τῆς σμικρότητος καὶ τῶν στενῶν ὁρίων τῆς πεπερασμένης ἀνθρωπίνης διανοίας, ἦτις ἀγνοεῖ πολλάκις καὶ τὰ ἀπλούστατα πράγματα ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς, ἀξιούσι νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὰς ἀνεξιχνιάστους βουλάς τοῦ Ὑψίστου. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει ὡς ὁ Ἰὼβ νὰ δέχεται ἀγογγύστως πᾶν ὅ,τι ὁ Θεὸς πέμπει αὐτῷ, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν ἀπαιτήσιν νὰ κρίνῃ τὰς βουλάς τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἤθελε κρίνει τὰς βουλάς τῶν ὁμοίων του ἀνθρώπων. Ὁ Ἰὼβ μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν πρώτην του εὐτυχίαν, ἰαθεὶς μὲν ἐκ τῆς κατατροχούσης αὐτὸν νόσου, ἀποκτήσας δὲ ἄλλους νέους υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ πλείονα ὑπάρχοντα τῶν ὧν εἶχε πρότερον.

Καὶ ἡμεῖς πρέπει ὡς ὁ Ἰὼβ νὰ δεικνύωμεν ὑπομονὴν, δεχόμενοι ἀγογγύστως τὰ κακὰ, χωρὶς νὰ ἀξιῶμεν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰς ἀνεξιχνιάστους βουλάς τοῦ Θεοῦ. Ἄς δεχόμεθα ἐν πᾶσι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

§ 17.

Οἱ Ἰερίτοι. Δεδώρα, Γεδεών, Ήεφθάε.

(Κριτ. α—ιά καὶ Α' Βασιλ. α—δ').

Οἱ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ (ἀπὸ τοῦ 1540—1100 πρ. Χ.) ἐκκλιῦντο *Κριταί*. Οἱ Ἰσραηλιῆται ἄμα ἐγκαταστάντες εἰς Χαναάν, ἤρχισαν νὰ διαφθείρωνται, καὶ ἀνκμιγνύμενοι ἢ μετὰ τῶν γειννιζόντων ἐθνικῶν λαῶν, ἢ μετὰ τῶν ἐν τῇ Χαναάν ὑπολειφθέντων, (διότι δὲν ὑπῆρξε τελεία εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς ἢ κατάκτησις τῆς χώρας), ἀπέκλινον συχνάκις εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐνίοτε δὲ ὑπεδουλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων τούτων λαῶν. Ὁ Θεὸς ὁμως, ὅστις προῦνοεὶ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τοῦ φύλακος τῆς ἀληθοῦς θρησκείας, ἤγειρε παρ' αὐτῷ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἄνδρας δυνατοὺς καὶ εὐσεβεῖς, οἵτινες κατώρθουν νὰ ἐλευθερώσῃ μὲν τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῶν ξένων, νὰ ἐπιστρέψωσι δὲ αὐτὸν εἰς τὸν Θεόν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ ἐν τοῖς δεινοῖς ἐκείνοις χρόνοις ἐν αὐτοῖς συγκεντροῦντες πᾶσαν τὴν τε πολιτικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἐξουσίαν, ἦσαν οἱ κριταί. Ὡς κριταὶ ἀνεφαίνοντο ἐνίοτε καὶ γυναῖκες. Τοιαύτη ἦτο ἡ *Δεδώρα*, ἣτις ἔκρινε τὸν λαὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐπ' αὐτῆς ὁ στρατηγὸς *Βαράκ* ἐνίκησε τὸν βασιλέα *Ἰαβίρ* καὶ ἠλευθέρωσε τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ του. Ἐκτοτε ἀπήλαυσαν οἱ Ἰσραηλιῆται εἰρήνης τεσσαράκοντα ἔτων. Ὅτε δὲ βραδύτερον ὑπέλυψαν πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν *Μαδιανιτῶν*, ἀπήλλαξεν αὐτοὺς ἀπ' αὐτῆς ὁ *Γεδεών*, ὅστις μετὰ τριακοσίων ἀνδρῶν κρατούντων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν σάλπιγγας καὶ ἐντὸς ὕδριων λαμπάδας ἀνημμένους, ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν πολεμίων ἀπὸ τριῶν μερῶν περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐπέφερεν εἰς αὐτοὺς τοσοῦτον τρόμον καὶ σύγχυσιν, ὥστε ἤρχισαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου καταληφθέντες νὰ φεύγωσιν ἀτάκτως καὶ νὰ φονεύωσιν ἀλλήλους. Ὁ Γεδεών ὑπῆρξεν ἐπὶ 40 ἔτη κριτῆς. Τὴν ἐξουσίαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἤρπασεν

ὁ νεώτατος αὐτοῦ υἱὸς Ἀβιμέλεχ, ἀποκτείνας τοὺς ἀδελφούς του. Ἐφρονέθη ὅμως καὶ αὐτὸς μετὰ τρία ἔτη διὰ λίθου ῥιφθέντος κατ' αὐτοῦ παρὰ τινος γυναικὸς. Οἱ αὐτῷ ἐπόμενοι κριταὶ ἦσαν ὁ Θεοῶ ἐπὶ 23 ἔτη ἄρχας καὶ ὁ Ἰαεὶρ ἐπὶ 22. Ὁ Ἰεφθάε ὁ μετὰ τούτους κριτὴς ἔσωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τῶν Ἀμμωνιτῶν. Ὅτε ἐξεστράτευσεν οὗτος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἶχεν εὐχηθῆ πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι, ἐὰν ἤθελεν ἐπιστρέφει νικητὴς, ἔμελλε νὰ προσφέρει θυσίαν πρὸς τὸν Θεὸν πάντα, ὃν τινα ἤθελε συναντήσῃ ἐκ τοῦ οἴκου του ἐξερχόμενον πρῶτον. Δυστυχῶς ἡ σκληρὰ αὕτη τύχη περιέμενε τὴν μονογενῆ θυγατέρα του. Ὅτε εἶδε ταύτην ὁ Ἰεφθάε, διέρρηξε τὰ ἱμάτιά του ἐκ τῆς λύπης, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε ποιήσει τὴν ἀπερίσκεπτον ἐκείνην καὶ ἀσύνητον εὐχὴν, ἐνόμισεν ὅτι ὑπεχρεῶτο νὰ τηρήσῃ τὸν ὄρκον του. Ἡ κόρη ὑποκύπτει σιωπῶσα εἰς τὴν σκληρὰν τοῦ πατρὸς τῆς ἀπόφασιν, καὶ μόνον ἐζήτησεν ἐπὶ δύο μῆνας νὰ θρηνήσῃ μὲ τὰς φίλας τῆς ἐπὶ τῶν ὁρέων τὴν παρθενίαν τῆς. Μετὰ ταῦτα συνείθιζον αἱ θυγατέρες τῶν Ἰσραηλιτῶν τέσσαρας ἡμέρας κατ' ἔτος συνερχόμεναι νὰ θρηνώσῃ τὴν εἰρημένην κόρην

Ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ διαφθορὰ ἐξασθενοῦσι τοὺς λαοὺς, ὥστε εὐκόλως γίνονται λεία ἄλλων ἰσχυροτέρων. Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ δίδουσιν ἰσχὺν εἰς τοὺς λαοὺς. Εὐχόμενοι τ, πρέπει νὰ συλλογιζώμεθα, μὴ εὐχηθῶμεν ἀνόητα. Αἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀνόητοι εὐχαὶ δὲν ὑποχρεοῦσι.

§ 18.

Σαμψὼν καὶ οἱ τελευταῖοι κριταὶ Ἡλεὶ καὶ Σαμουήλ.

Εἰς νέαν δουλείαν ὑπέκυψαν πάλιν οἱ Ἰουδαῖοι βραδυτέρον, ὅτε ὑπέταξαν αὐτοὺς οἱ Φιλιισταῖοι. Τότε ἐδόξεσεν τὴν Ἰσραηλιτικὴν ἀνδρείαν ὁ Σαμψὼν. Οὗτος ἦτο ἐκ κοιλίας μητρὸς του ἀφιερωμένος τῷ Θεῷ, ἦτο δηλαδὴ *ναζιραῖος*, καὶ οἱ τοιοῦτοι δὲν ἔπινον δι' ὄλου τοῦ βίου των οἶνον ἢ ἄλλο τι μεθυστικὸν ποτὸν, καὶ ἄφινον τὴν κόμην των ἄκοπον. Ἡ φυσικὴ ῥώμη

τοῦ Σαμφώνος, ἦτις ἐνισχύετο καὶ ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως εἰς τὸν Θεόν, εἶναι περιβόητος. Ἐπάλασέ ποτε πρὸς λέοντα, ἐφόνευσε δὲ μόνος τριάκοντα Φιλισταίους. Ἄλλοτε συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεικας καὶ δέσας αὐτάς ἐκ τῶν οὐρῶν αὐτῶν ἀνά δύο, καὶ προσδέσας ἀνά μέσον αὐτῶν λαμπάδας, ἀρῆκεν αὐτάς νὰ ὀρμήσωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς τῶν Φιλισταίων, καὶ πανταχοῦ νὰ ἀνάψωσι καταστρεπτικωτάτην πυρκαϊάν. Ὅτε δὲ ποτε συνελήφθη ὑπὸ τῶν Φιλισταίων, ἐνῶ ἐνόμιζον οὗτοι ὅτι ἐκράτουν αὐτὸν ἀσφαλῶς, ἠδυνήθη νὰ διαρρήξῃ τὰ δεσμά του καὶ δραξάμενος παρατυχοῦσαν ἐκεῖ σιαγὸνα ὄνου, ἐφόνευσε ἀπειρον πλῆθος ἐχθρῶν, καὶ διέφυγεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἄλλὰ μετὰ ταῦτα περιεκυκλώθη πάλιν ὑπὸ τῶν Φιλισταίων ἐν τῇ πόλει Γάζῃ, ὅπου διέτριβεν. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἐνόμιζον, ὅτι κλεισμένων οὐσῶν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ αὐτοῦς. Ἄλλ' αὐτὸς περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐλθὼν, καὶ ἄρας ἐπὶ τῶν ὤμων του τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἔφυγεν εἰς τὸ ἀπέναντι ὄρος, καὶ οὕτως ἠδυνήθη πάλιν νὰ σωθῇ. Ἐπὶ τέλους ὅμως παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτῶν, προδοθεὶς ὑπὸ τινος γυναικὸς *Δαλιθᾶς*, εἰς τὸν οἶκον τῆς ὁποίας διέμενε. Ἐνῶ ἐκοιμᾶτο, κατελήφθη αἶφνης ὑπὸ τῶν Φιλισταίων, οἵτινες τυρλώσαντες αὐτὸν ἤγαγον εἰς Γάζαν, ἐκεῖ δὲ δέσαντες διὰ χαλκῶν ἀλύσεων, ἠνάγκαζον νὰ στρέφῃ μύλον τινὰ ἐν τῇ φυλακῇ. Ἐορτάζοντες δὲ ποτε τὴν ἐορτὴν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν *Δαγῶν*, ἤγαγον καὶ αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ στήσαντες αὐτὸν ἀνά μέσον δύο στύλων, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα, ἐνέπαιζον αὐτόν. Ἄλλὰ τότε ὁ Σαμφὼν ἐπικαλεσάμενος τὴν θείαν ἀντίληψιν καὶ ἐναγκαλισθεὶς τοὺς στύλους, καὶ ἰσχυρῶς διασεισας αὐτοὺς κατέρριψε τὸν ναὸν, ἐπειπὼν, Ἐπιθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων! Ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ ἐτάφησαν τρεῖς χιλιάδες πολεμίων. Ὡς κριτὴς ἤρξεν ὁ Σαμφὼν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Ἐκ τῶν τελευταίων κριτῶν ἦτο ὁ ἱερεὺς *Ἡλεὶ*, ὅστις κατῴκει ἐν Σηλώ. Ὁ *Ἡλεὶ* οὗτος εἶχε δύο υἱοὺς *Ὁφνὶ* καὶ *Φενεές*, οὗς, ἀν καὶ ἠσέβουν πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἤρ-

παζον τὰς θυσίας καὶ μυρίας ἄλλας ἐποίουν ἀδικίας, οὐδὲως ἐφρόντιζε νὰ περιστέλλῃ καὶ κολάζῃ. Ἀνεχόμενος δὲ τὴν διαφορὰν τῶν ἡρκαῖτο μόνον εἰς ἀσθενεῖς τινεὶς προτροπὰς. Ἐτιμωρήθη ὁμως διὰ τοῦτο παρὰ Θεοῦ, διότι οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐνικῆθησαν ἐπὶ αὐτοῦ, οἱ υἱοὶ τοῦ ἐφρονεύθησαν, ἡ δὲ κιβωτὸς τῆς Διαθήκης, ἣν τότε οἱ Ἰσραηλιταὶ ἤγον μεθ' ἐαυτῶν ἐκστρατεύοντες, ὅπως ἔχωσι τὴν θεῖαν βοήθειαν ὑπὲρ ἐαυτῶν, περιέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολεμίων. Τὸ ἄκουσμα τῶν λυπηρῶν τούτων εἰδήσεων ἐπήνεγκε τὸν θάνατον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἡλεὶ. Τὴν κιβωτὸν ἀπέδωκαν μετὰ ταῦτα ἀφ' ἐαυτῶν οἱ Φιλιισταῖοι, φοβηθέντες τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὁ τελευταῖος τῶν κριτῶν ὑπῆρξεν ὁ Σαμουὴλ. Μήτηρ τοῦ ἦτο ἡ εὐσεβὴς γυνὴ Ἄννα, ἣτις στεῖρα οὕσα ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ, ἵνα χαρίσῃ αὐτῇ τέκνον, ὑποσχομένη νὰ ἀφιέρωσῃ αὐτὸ εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Σαμουὴλ ὡς παῖς ὑπηρέτει ἐν τῷ ναῷ παρὰ τῷ ἱερεῖ Ἡλεὶ. Διέπρεπε δὲ ἤδη ὡς παῖς ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ, διαφέρων ἐντελῶς τῶν υἱῶν τοῦ Ἡλεὶ. Μελετῶν τὸν νόμον τοῦ Κυρίου ἀνεδείχθη μετὰ ταῦτα μέγας προφήτης, ἐγένετο δὲ κριτῆς ἐν τῷ Ἰσραὴλ. Ὁ Σαμουὴλ συνέστησε πρῶτος τὰς λεγομένας προφητικὰς σχολὰς, ὅπου συνέζων οἱ προφῆται ἐκπαιδευόμενοι ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὸν Σαμουὴλ ἐκυβέρνησαν τὸν Ἰσραὴλ βασιλεῖς καὶ πρῶτος ὁ Σαούλ.

Ὁ Σαμφὼν καίτοι γίγας ἐγένετο θῦμα φαύλης γυναικός. Φεύγωμεν κακὰς συναγαστροφὰς. Οἱ γονεῖς βλάπτουσι τὰ τέκνα τῶν διὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἐπιεικειᾶς. Ἡ μήτηρ ἔχει μεγίστον προορισμὸν, διότι ἔχει εἰς χεῖράς της τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἀνατροφὴν.

§ 19.

Κατάστασις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ τῶν Κριτῶν.

+ Ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ τῶν Κριτῶν ἦτο ἀξιοδάκρυτος. Ὁ λαὸς ἐπιλανθάνομενος τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως καὶ ἐγκαταλείπων τὴν λατρείαν τοῦ

ἀληθοῦς θεοῦ ὑπέκυπτε πολλάκις εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, δειχόμενος τοὺς Θεοὺς τῶν Φιλισταίων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν λαῶν τῆς Χαναάν. Καὶ ἱερεῖς δὲ ἐνίοτε τοσοῦτον ἀπεπλανῶντο, ὥστε αὐτοὶ νὰ ὀδηγῶσι τὸν λαὸν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Τοιοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον παραδειγμα ἱερέως τινὸς ἐν Δάν, ὅστις ἀπεπλάνησεν εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων 600 ἄνδρας ἐκ τῆς φυλῆς Δάν. Τὴν παρείδουσιν ἐθνικῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων δεικνύει καὶ ἡ πρὸς τοῦ *Υεφθάε* γενομένη *θυσία* τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐναντίον ῥητῆς παρὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου ἀπαγορεύσεως τῶν ἀνθρωποθυσιῶν. Διὰ τὰς παρεκτροπὰς ταύτας ἄφινε τοὺς Ἰσραηλίτας ὁ Θεὸς νὰ ὑποδουλῶνται εἰς τοὺς ἀλλοφύλους ἵνα τιμωρῶνται. Ἐζήτουν μὲν οἱ εὐσεβεῖς Κριταὶ νὰ ἐπανάγωσι τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν λατρείαν, ἀλλ' εὐκόλως ἐπκνήρηστο πάλιν τὸ πρῶτον κακόν. Καὶ τὰ ἤθη δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀδιαλείπτων πολεμίων καὶ ἐμφυλίων σπαραγμῶν τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐνεκα τῆς μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἀναμίξεως ἦτο ἐπόμενον ὅτι ἐμελλον νὰ ἐξαχρησθῶσιν. Ὡμοίως καὶ ἀπανθρωπία ἐκυρίευσεν τὸν λαόν. Τὴν φοβεράν δὲ ἀκολασίαν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις μαρτυρεῖ ἡ γενομένη εἰς γυναικῶν Λευίτου τινὸς ὕβρις ὑπὸ τῶν κατοίκων *Γαβαὰ* ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμίν. Οἱ Γαβαωνῖται ἐτιμωρήθησαν διὰ τοῦτο σκληρῶς παρὰ τῶν λοιπῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἡ ἀθλία κατάστασις ἐπὶ τῶν Κριτῶν πρέπει νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ποῦ καταντῶσιν οἱ λαοί, ὅταν ἀφίνωσιν τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς.

§ 20

Ῥούθ.

(Ῥούθ. α—δ')

Ἡ Ῥούθ εἶναι προμήτωρ τοῦ ἐνδοξοτέρου βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Δαυὶδ ἡ ζήσασα ἐπὶ τῶν τελευταίων χρόνων τῶν Κριτῶν. Λιμοῦ συμβάντος ἐν Παλαιστίνῃ, εἶχεν ἔλθει ὁ Βηθλεεμίτης *Ἐλιμέλεχ* μετὰ τῆς γυναικὸς του *Νοεμὶν* εἰς τὴν χώραν τῶν *Μωαβιτῶν*. Ἐκεῖ δὲ ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἐ-

λιμέλεχ οὗτος. Ἀρῆκε δὲ δύο υἱούς, οἵτινες ἔλαβον εἰς γυναῖ-
 κας δύο Μωαβίτιδας, τὴν Ὀρρά καὶ τὴν Ρούθ. Ἡ Νωεμὶν
 ἀρῶν ἀπέθανον καὶ οἱ υἱοὶ τῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς
 τὴν πατρίδα τῆς. Τότε παρηκολούθησεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἰου-
 δαϊκὴν ἢ μίαν τῶν νυμφῶν τῆς, ἢ Ρούθ, ἐπιμόνως ζητήσασα
 τοῦτο, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς. Τὴν θερ-
 μὴν ταύτην ἀγάπην πρὸς τὴν πενθεράν τῆς ἐκφράζουσι λίαν
 εὐγλώττως οἱ ἐξῆς λόγοι τῆς Ρούθ πρὸς αὐτὴν, Ποτὲ νὰ
 μὴ συμβῇ εἰς ἐμέ νὰ σὲ ἐγκαταλίπω ἢ νὰ ἐπιστρέψω ὀπίσω
 ἀπὸ σοῦ· ὅπου ἂν ὑπάγῃς, θὰ ἔλθω, καὶ ὅπου ἂν μείνῃς θὰ
 μείνω· ὁ λαὸς σου θὰ ἦναι λαὸς μου καὶ ὁ Θεός σου Θεός
 μου· καὶ ὅπου ἂν ἀποθάνῃς, ἐκεῖ θέλω νὰ ἀποθάνω καὶ ἐγὼ
 καὶ νὰ ταφῶ· εἴθε τοῦτο νὰ μοὶ χαρίσῃ ὁ Κύριος· μόνος ὁ
 θάνατος θὰ δυνηθῇ νὰ χωρίσῃ ἡμᾶς! Εἰς Βηθλεὲμ ἐλθοῦσα ἡ
 Ρούθ ἐγνώρισε τὸν συγγενῆ αὐτῆς Βοόζ, εἰς τὸν ἀγρόν τοῦ
 ὁποίου ἦλθε κατὰ συμβουλήν τῆς Νωεμὶν ἵνα σταχυολογήσῃ.
 Κατὰ δὲ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε συνήθειαν αὐτὸς ἅ τε ὁ πλη-
 σίστερος συγγενὴς τοῦ ἀνδρός τῆς ὦν, ὑπεχρεοῦτο νὰ λάβῃ
 αὐτὴν εἰς γυναῖκα ὡς μείναςαν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου αὐτῆς
 ἄτεκνον. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη ὁ Ὡβήθ, ὁ πατὴρ
 τοῦ Ἰεσοκί, ὅστις ἐγέννησε τὸν Δαυιδ τὸν βασιλέα.

Ἡ Ρούθ εἶναι παράδειγμα χρηστῆς γυναίκος, ἀφωσιωμένης εἰς
 τὸν οἶκον, πρὸς ὃν συνέδεσεν αὐτὴν ὁ γάμος. Τοιαῦται γυναῖκες στη-
 ρίζουσι τοὺς ἑαυτῶν οἴκους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΑΙ.

1100—588 πρ. Χ.

§ 21.

Ἄ Ο Σαούλ.

Ἄ Ο Σαούλ ἦτο ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν (ἤκμασε
 περὶ τὸ 1100 πρ. Χ. ἔτος.) Οἱ Ἰσραηλιταὶ θέλοντες καὶ αὐ-

τοὶ νὰ ἔχῃσι βασιλέα, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Χαναάν, ἵνα ὀδηγῆ αὐτοὺς εἰς τοὺς πολέμους καὶ ἀνυψῶσῃ τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν δόξαν, ἐζήτησαν τοιοῦτον ἐπιμόνωσ παρὰ τοῦ γέροντος προφήτου καὶ κριτοῦ Σαμουὴλ. Ὡς τοιοῦτον δ' ἐξέλεξεν οὗτος αὐτοῖς τὸν Σαοὺλ, ἄνδρα ἀπλοῦν τὸ ἦθος καὶ γενναῖον, χρίσας αὐτὸν ἐν τῇ πόλει *Μασσηφά*. Ὁ Σαοὺλ ἀκολουθῶν τὰς συμβουλὰς τοῦ Σαμουὴλ, ἐκυβέρνησ τὸ πρῶτον τὸν λαὸν καλῶς, ἀλλ' ἔπειτα ἤρχισε νὰ παραβιάζῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ πικρῶργισεν αὐτόν. Ὁ Σαοὺλ περιέπεσε βραδύτερον εἰς μεγάλην μελαγχολίαν, ἀφ' ἧς ἀνακουφίσιν εὑρίσκε μόνον, ὅτε ὁ *Δαυὶδ*, τότε νέος ποιμὴν, ἐπικίζεν ἐνώπιόν του τὴν κιθάραν. Τὸν *Δαυὶδ* τοῦτον πρῶτον ἠγάπησεν ὁ Σαοὺλ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ὅτε ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ καὶ ἡ ἀρετὴ ἤρχισαν νὰ φημίζωνται, ἐφθόνησεν αὐτόν καὶ κατεδίωξε. Τὴν ἔκτακτον ἀνδρείαν του ἔδειξε τὸ πρῶτον ὁ *Δαυὶδ* ἐν τινι πρὸς τοὺς *Φιλισταίους* πολέμῳ. Ἐνῶ δηλαδὴ ἦσαν παρατεταγμένα τὰ δύο ἐχθρικὰ στρατόπεδα τῶν *Φιλισταίων* καὶ *Ἰσραηλιτῶν*, ἐκ τοῦ πρώτου ἐξήρχετο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας γίγας τις βαρέως ὀπλισμένος, *Γολιάθ* καλούμενος, καὶ ἐπροκάλει εἰς μονομαχίαν πάντα τὸν βουλούμενον *Ἰσραηλίτην*, ἵνα διὰ τοῦ μέσου τούτου κριθῆ ἡ τύχη τοῦ πολέμου. Ὁ Σαοὺλ τότε ὑπεσχέθη εἰς πάντα, ὅστις ἤθελε νικηφόρως παλαίσει πρὸς τὸν *Γολιάθ*, νὰ δώσῃ εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα του. Ἐνῶ δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ παρουσιασθῆ. καὶ ὁ *Γολιάθ* γυριῶν ὠνείδιζε τοὺς *Ἰσραηλίτας*, ἐλθὼν ἐκ τοῦ ποιμνίου του τυχαίως εἰς τὸ *Ἰσραηλιτικὸν* στρατόπεδον ὁ μικρὸς μὲν τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ πλήρης θάρρους καὶ ἀνδρείας *Δαυὶδ*, ἵνα φέρῃ τροφὰς πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, καὶ μαθὼν τὰ περὶ τῆς προκλήσεως τοῦ *Γολιάθ*, ἀνεδέχθη αὐτὸς νὰ παλαίσῃ πρὸς αὐτόν. Μὴ θέλων δὲ νὰ ὀπλισθῆ κατὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Σαοὺλ διὰ βαρείας πανοπλίας, ἠρκέσθη νὰ παραλάβῃ μόνον τὴν ῥάβδον του, τὴν σφενδόνην καὶ πέντε λίθους. Ὁ *Δαυὶδ* εἶχε τὴν πεποιθήσιν του εἰς τὸν Θεόν, διότι ἐμελλε νὰ παλαίσῃ ὑπὲρ

τῆς τιμῆς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐλάτρευεν αὐτόν, ἐνῶ ὁ Γολιάθ ἦτο λατρευτῆς τῶν ψευδῶν θεῶν. Κατ' ἀρχὰς ἤρχισεν ὁ Γολιάθ νὰ ὀνειδίξῃ τὸν Δαυὶδ, ἀλλ' οὗτος δι' ἑνὸς λίθου εὐστόχως ἐισφενδονισθέντος κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Γολιάθ, ἐφόνευσεν αὐτόν. Ὁ Δαυὶδ πλησιάσας τότε καὶ λαβὼν εἰς χεῖρας αὐτῆν τοῦ Γολιάθ τὴν μάχαιρον, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο εἰς τοὺς Φιλιτταίους ἀποτελέσμα τῆς μονομαχίης ἀπεθάρρυνεν αὐτοὺς τοσοῦτον, ὥστε ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Αἱ τιμαὶ αἱ ἀποδοθεῖσαι τότε τῷ Δαυὶδ παρὰ τοῦ λαοῦ ἦσαν μέγισται. Αἱ γυναῖκες ἐξερχόμεναι ἐκ τῶν πόλεων εἰς προὔπαντήσιν του, ἦδον ἄσματα εἰς τιμὴν του. Ὁ Σαοὺλ, ἔλεγον, ἐνίκησε χιλιάδας (ἐχθρῶν), ἀλλ' ὁ Δαυὶδ κατετρόπωσε μυριάδας! Ἄλλ' ἡ δόξα τοῦ Δαυὶδ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, δι' ἣν, ὡς παρετηρήσαμεν ἀνωτέρω, ἤρχισεν ὁ Σαοὺλ νὰ φονεῖ αὐτόν. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ἀμερίμνωσ ἐκίθάριζεν ὁ Δαυὶδ, ῥίψας κατ' αὐτοῦ ἀκόντιον, παρ' ὀλίγον ἐφόνευσεν αὐτόν. Καὶ μετὰ ταῦτα δὲ ἐπεβουλεύετο τὴν ζωὴν του, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Σαοὺλ Ἰωνάθαν, ὅστις ἠγάπη πολὺ τὸν Δαυὶδ, κρύψας, ἔσωσεν αὐτόν. Ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη ὁ Δαυὶδ, νὰ ἀφήσῃ τὴν αὐλὴν τοῦ Σαοὺλ. Συγκινητικὸς εἶναι ὁ ἀποχωρισμὸς τῶν δύο θερμοῦς ἀγκλωπῶμένων φίλων, τοῦ Ἰωνάθαν καὶ τοῦ Δαυὶδ. Ἡ Γραφὴ διηγεῖται ὅτι πεσόντες ὁ μὲν ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἄλλου, καὶ ἀλλήλους ἐναγκαλισθέντες, ἔκλαυσαν ἐπὶ ἰκανὴν ὥραν σιωπηλοί. Ἐπειτα δὲ εἶπεν ὁ Ἰωνάθαν τῷ Δαυὶδ. Πορευεῖς εἰς εἰρήνην· εἶθε ἡ φιλία, τὴν ὁποίαν ὠρίσθημεν ἀμοιβαίως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, νὰ μείνῃ αἰωνίως μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ καὶ μεταξὺ τῶν τέκνων μου καὶ τῶν τέκνων σου! Ἐκτοτε ὁ Δαυὶδ μετὰ τῶν συντρόφων του διέτριβεν ἐν τοῖς ὄρεσι καταδιωκόμενος. Ὁ Σαοὺλ ἐζήτηε τὴν ἐξόντωσίν του ἐπιμόνωσ. Αὐτὸς δὲ ὁ Δαυὶδ μεθ' ὄλας τὰ αὐτὰ ἐξηκολούθει τιμῶν τὸν Σαοὺλ καὶ ὡς βασιλεὺς σεβόμενος αὐτόν. Εὐρὼν μάλιστα ἐν τινὶ σπηλαίῳ μόνον καὶ δυνάμενος νὰ φονεύσῃ αὐτόν, ἐφείσθη τῆς ζωῆς του, καὶ παρεκάλεσε νὰ πύσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ὀργήν.

του. Τότε μετεμελήθη ὁ Σαουλ διὰ τοὺς κατ' αὐτοῦ διωγμούς. Τὸ τέλος τοῦ Σαουλ ἦτο οἰκτρὸν. Ἦττηθεὶς ἐν τινι πρὸς τοὺς Φιλιστίνους πολέμῳ καὶ φεύγων, ἐφόνευσεν ἑαυτὸν, ῥιφθεὶς ἐπὶ τοῦ ξίφους του, ἵνα μὴ περιπέσῃ ζῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του.

Ὁ Σαουλ ἦτο ἀγαθὸς, ἀλλὰ παρεξέτράπη μὴ θέλων νὰ ἀκούσῃ τὰς καλὰς συμβουλὰς. Ὁ φθόνος ἐκυρίευσεν αὐτόν. Ὁ Δαυὶδ δεικνύει πεποίθησιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀνεξικακίαν πρὸς τὸν Σαουλ. Παραδειγματικὴ εἶναι ἡ φιλία Δαυὶδ καὶ Ἰωνάθαν.

§ 22.

Ὁ Δαυίδ.

(Α' Βασιλ. λβ—Β' Βασιλ. ιθ').

+ Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαουλ ἀνακηρύττεται βασιλεὺς ὁ Δαυίδ, οὗ τινος ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἀρετὴ ἦτο πεφημισμένη (ἤκμασε περὶ τὸ 1040 πρ. Χ.). Ἀντέταξε μὲν ὁ στρατηγὸς τοῦ Σαουλ Ἀβεννήρ εἰς τὴν ἐκλογὴν του τὴν ἐκλογὴν τοῦ νόθου υἱοῦ τοῦ Σαουλ Ἰσβοσθέ, καὶ ἐπέτυχε νὰ ἀνγνωρισθῇ οὗτος βασιλεὺς παρὰ τῶν πλείστων φυλῶν, ἀλλ' ὁ Δαυίδ ὑπερίσχυσε ἐπὶ τέλους. Ἐνίκησε δὲ καὶ πάντας τοὺς πολεμίους τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ἠύξησε μεγάλως τὴν δύναμιν τοῦ κράτους. Κυριεύσας δὲ ἀπὸ τῶν Ἰεβουσαίων τὴν Ἱερουσαλήμ, κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσάν του, οἰκοδομήσας μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον ἐν αὐτῇ. Εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσάν ἐκόμισε πικνηγυρικῶς καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ ἤρχισε τὰς ἀνεγκλίαις προπικρασκευαστικὰς ἐργασίας πρὸς οἰκοδομὴν μεγαλοπρεποῦς ἐν Ἱερουσολύμοις νεοῦ. Ὁ Δαυίδ ἐκόσμησε μεγάλως καὶ τὴν λατρείαν, ποιήσας καὶ αὐτὸς πολλοὺς ἀμιμήτους μείγνυτας καὶ διὰ τὴν θερμότητά του αἰσθήματος καὶ διὰ τὸ ὕψος τῶν ὕμνων πρὸς τὸν Θεόν, τοὺς ψαλμοὺς, καὶ ἄλλους ποιητὰς ψαλμῶν ὑποστηρίζας. Ἔχει ὁμοίως ὁ βίος τοῦ Δαυίδ

καὶ τὰ παραπτώματά του. Τοιοῦτον εἶναι ἡ ἀρκαγὴ τῆς Βηρσαβεὲ, γυναικὸς τοῦ ἐν ἀξιώματι παρ' αὐτῷ διατελοῦντος Οὐρίου, τὸν ὁποῖον διέταξε νὰ ἐκθέσωσιν ἐπίτηδες εἰς προφανῆ κίνδυνον ἐν τινι μάχῃ, ὅπως, ἐκβάλλων αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου, δυνηθῆ νὰ λάβῃ τὴν γυναῖκά του. Διὰ τὸ διπλοῦν τοῦτο ἔγκλημα ἤλεγξεν αὐτὸν πικρῶς ὁ προφῆτης *Nábar*. Συνησθάνθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Δαυὶδ βελήματα τὰ ἀμαρτήματά του ταῦτα, μαρτύριον δὲ τῆς μετάνοίας του ἔχομεν τὸν λαμπρὸν πεντηκостὸν ψαλμὸν τὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν λέξεων « Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγξ ἑλός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου ! » Ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τὸν Δαυὶδ διὰ τὰς ἀνομίας του ταύτας, διότι καὶ ὁ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ πρῶτος υἱὸς του ἀπέθανε, καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του ὑπῆρξαν πλήρη πικριῶν. Διότι ὁ υἱὸς του Ἀβεσσαλώμ συνωμόσας ἐστασίασε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐζήτησε νὰ ἀρπάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. Ὁ Δαυὶδ ἀπαράσκευος κατληφθεὶς ἐν Ἱερουσολύμοις ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν εἰς τὰ περὶ τοῦ Ἰορδάνου μέρη. Μόλις δὲ ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ τὴν στάσιν. Εἰς τοὺς καταδιώκοντας τὸν Ἀβεσσαλώμ εἶχεν ὁ Δαυὶδ δώσει παραγγελίαν νὰ φεισθῶσι τῆς ζωῆς του, διότι παρὰ πᾶσαν τὴν κακίαν ἐκείνου ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν εἰσέτι στοργήν. Ἄλλ' ὅτε ὁ ἠττηθεὶς Ἀβεσσαλώμ φεύγων διὰ τοῦ δάσους, περιπλεχθεὶς τῆς κόμης του ἐν τινι δένδρῳ, ἐκερεμάσθη ἀπὸ τῶν κλάδων αὐτοῦ, ὁ καταδιώκων αὐτὸν Ἰωάβ φθάσας οὕτω κρεμάμενον ἐφόνευσεν αὐτόν. Ὅτε ἠγγέλθη τῷ Δαυὶδ ὁ θάνατος τοῦ υἱοῦ του, ἐθρήνησεν αὐτὸν ἀπὸ ψυχῆς, ἐπιφωνῶν, Ἀβεσσαλώμ υἱέ μου, υἱέ μου Ἀβεσσαλώμ ! δὲν συνέβαινε νὰ ἀποθάνω ἐγὼ ἀντὶ σοῦ ! Μετὰ ταῦτα ἐστασίασε κατ' αὐτοῦ καὶ ὁ Σαβεὲ, ἀλλὰ καὶ τὴν δευτέραν ταύτην στάσιν κατέβλεπεν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δαυὶδ ἡ δύναμις τῶν Ἰσραηλιτῶν ηὐξήθη μεγάλως. Ἀπαριθμήσεως γενομένης, εὐρέθησαν 500,000 ἀνδρῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα μόνον ἐν τῇ φυλῇ Ἰούδα, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς φυλαῖς περὶ τὰς 800,000. Ἐνεκα τῆς ἀμυῆς

ταύτης ἤρξατο ὁ Δαυὶδ νὰ ἐπαίρηται καὶ νὰ φυσιῶται, νὰ ἐγκταλείπη δὲ τὴν ἐπὶ τὸν Θεὸν πεποίθησιν. Διὰ τοῦτο ἠλέγχθη ὑπὸ τοῦ προφήτου Γὰδ, ἐτιμωρήθη δὲ καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ, διότι λοιμὸς ἐπελθὼν κατὰ τῆς χώρας του, ἐξωλόθρευσε 70,000 ἀνθρώπων. Ἀποθνήσκων ὁ Δαυὶδ ἀνέδειξε βασιλέα τὸν ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ δευτερότοκον υἱὸν του *Σολομῶντα*, ὃν προέτρεψε νὰ μὲνῃ πιστὸς εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου Ὁ Δαυὶδ ἐβασίλευσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη.

Ὁ Δαυὶδ εἶναι παράδειγμα εὐσεβοῦς βασιλέως. Οἱ ψαλμοὶ τοῦ μόνου ἀρχοῦσι νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τῶν εὐσεβῶν αἰσθημάτων του. Οἱ ἄρχοντες πρέπει νὰ ἦναι παράδειγμα ἀρετῆς τῷ λαῷ. Ὁ Δαυὶδ ἡμάρτησεν, ἀλλὰ μετενόησεν εὐκρινῶς. Πρὸς τὸν υἱὸν του Ἀβεσσαλώμ δεικνύει στοργὴν καὶ ἀνεξικακίαν. Ἐν γένει ὑπῆρξεν εὐγενῆς χαρακτήρ, ὃν καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ μιμηθῶμεν.

§ 23.

Ὁ Σολομών

(I' Βασιλ. α'—ια')

Ὁ Σολομὼν διεδέχθη ἐν τῇ βασιλείᾳ τὸν πατέρα αὐτοῦ Δαυὶδ (1000 π. X.). Ἦτο δὲ ἀνὴρ σοφός, ὑπερβαλὼν κατὰ τὴν σοφίαν πάντας τοὺς συγχρόνους του, ὑπῆρξε δὲ συγχρόνως καὶ ἰσχυρὸς βασιλεύς. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του ἔδειξε τὴν σύνεσίν του ἐν τῇ ἐξῆς περιπτώσει. *Δύο γυναῖκες* ἐκοιμῶντο ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ, ἐκάστη δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχε πλησίον της τὸ ἐαυτῆς τέκνον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μία τούτων καθ' ὕπνον, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ, ἐπίεσε τὸ τέκνον της καὶ ἀπέθανε τοῦτο, ἐσκέφθη τὸ μὲν ἀποθάνον παιδίον της νὰ θέσῃ παρὰ τῇ ἄλλῃ κοιμωμένῃ, αὐτὴ δὲ νὰ λάβῃ τὸ ἐκείνης ζῶν. Τὴν πρῶτην, φιλονεικοῦσαι περὶ τοῦ πράγματος τούτου, ἤλθον ἀμρότεροι πρὸς τὸν Σολομῶνα. Ἡ ἀλήθεια ἦτο δύσκολον νὰ εὑρεθῇ. Τότε ὁ Σολομὼν διέταξε νὰ διασχίσωσι διὰ μαχαίρας τὸ ζῶν παιδίον καὶ νὰ δώσωσι τὸ μὲν ἡμῖς αὐτοῦ τῇ μιᾷ τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖς

τῆ ἑτέρα γυναικί. Τότε ἐφάνη ἡ ἀληθὴς μήτηρ τοῦ παιδίου, διότι ἐνῶ ἡ ἄλλη παραδεχθεῖσα τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐσιώπησεν, ἐκεῖνη φρικιάσασα εἰς τὴν ἰδέαν τῆς σφαγῆς τοῦ τέκνου της, παρεκάλει τὸν βασιλέα νὰ δώσῃ αὐτὸ μᾶλλον σῶον εἰς τὴν ἄλλην γυναῖκα. Ἡ οὕτως εὑρεθεῖσα ἀληθὴς μήτηρ παρέλαβε τότε τὸ τέκνον της. Ἐπὶ τῆς μακρᾶς καὶ εἰρηνικῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος ἔφθασαν οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς *μεγίστην ἀκμὴν*, οὐ μόνον γενόμενοι πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς εἴποτε καὶ ἄλλοτε σεβαστοί, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς ἀναπτυχθέντες καὶ εὐτυχήσαντες. Ὁ Σολομῶν διωργάνισεν ἐπὶ τὸ τελειότερον τὰς στρατιωτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις, κατασκευάσας πρῶτος στόλον. Ἀνίδρυσεν δὲ ἀδρότάτεις δαπάνκεις καὶ μεγαλοπρεπέστατον ναὸν ἐπὶ τοῦ λόφου Ἀμορίου ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐκόσμησεν εἰς αὐτὸν ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, ἐώρτασε δὲ μεθ' ὅλου τοῦ λαοῦ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ, ὠκοδόμησε δὲ καὶ πλουσιώτατον ἀνάκτορον, καὶ ἐτείχισεν πολλὰς πόλεις. Τῆς σοφίας του μαρτύρια ἔχομεν τὰ *σοφὰ* αὐτοῦ, συγγράμματα, ἰδίως τὰς *παραομιλίας* (*). Ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν τὴν σοφίαν ταύτην καὶ τὴν πρώτην του ἀρετὴν περὶ τὰ *τέλη* τοῦ βίου του *διεσθάρη* ὁ Σολομῶν καὶ ἀπέκλινεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀποπλανηθεὶς ὑπὸ τῶν πολλῶν ἄλλοφύλων γυναικῶν του, πρὸς χάριν τῶν ὁποίων ἐπέτρεψε νὰ ἰδρυθῶσιν ἐν Ἰουδαίᾳ πολλὰ ψευδῶν θεῶν θυσιαστήρια. Διὰ τοῦτο ὅμως ἀπώλεσε τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Αἱ διχόνοι αἱ ἐκραγεῖσαι μετὰ τὸν θάνατόν του ἐν τῷ οἴκῳ του ἦσαν φανεραὶ θεῖαι τιμωρίαι διὰ τὰς παρανομίας τοῦ Σολομῶντος.

Ἡ σοφία πρέπει νὰ συνοδεύηται ὑπὸ τῆς ἀρετῆς, ἄλλως οὐδε-

(*) Εἰς τὸν Σολομῶντα ἀποδίδουσι καὶ τὸν Ἐκκλησιαστήν καὶ τὸ Ἄσμα τῶν ἁσμάτων, ἐξ' ὧν ἐκεῖνο μὲν πραγματεύεται περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τοῦτο δὲ περιστένει ἀλληγορικῶς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ὡς ἀγάπην μεταξὺ δύο προσώπων.

μίαν ἔχει ἀξίαν, οὐδὲ δύναται μόνη νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν παρεκτροπῶν. Παράδειγμα τῆς ἀληθείας ταύτης εἶναι ὁ Σολομών.

§ 24.

Διαίρεσις τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῶν δέκα φυλῶν.

(Γ'. Βασιλ. ιά—ις'.)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥοβοὰμ ἀνγκυωρίζουσι δύο μόνον φυλαὶ τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Βενιαμίν, αἱ δὲ ἄλλαι φυλαὶ στασιάζουσι ἀνεκέρουζαν ὡς βασιλέα τὸν δοῦλον τοῦ Σολομῶντος Ἰεροβοὰμ (τῷ 975 πρ. Χ.) Ἀπεστάτησαν δὲ αἱ δέκα φυλαὶ, διότι δὲν ἠθέλησεν ὁ Ῥοβοὰμ νὰ ἐλκτωσῇ τοὺς φόρους καὶ διότι περιφρονητικῶς προσηνέχθη πρὸς τὸν λαὸν τὸν τοῦτο αἰτήσαντα. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν δύο ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμέναι καὶ ἀνεξάρτητα ἰσραηλιτικὰ κράτη τὸ τοῦ Ἰούδα μετὰ κέντρον τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ τῶν δέκα φυλῶν ἢ τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ κέντρον τῆς Σικαρείας ἢ ἄλλης τινὸς πόλεως. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἔσχεν ὀλέθρια ἀποτελέσματα, διότι πρῶτον ἐξησθένησε τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ κατέστησεν αὐτοὺς εὐχειρώτους εἰς τοὺς ἐχθρούς. Εἰς τὴν ἐξασθένεισιν ταύτην συνετέλεσαν καὶ αἱ ἀδιάλειπτοι διενέξεις καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Δεύτερον ὁ λαὸς τῶν δέκα φυλῶν ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ θρησκευτικοῦ κέντρον τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν ᾧ καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης ὑπῆρχε καὶ ἡ λατρεὶα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν νόμον ἔπρεπε νὰ τελεῖται, ἐγκατέλειπεν εὐκόλως τὴν πατροπαράδοτον θρησκείαν, καὶ ἀπέκλινεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀφ' ὅτου μάλιστα ὁ Ἱεροβοὰμ, ἵνα μὴ ἔρχωνται οἱ ὑπήκοοί του εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔστησεν ἐν Δάν καὶ Βαθὴλ δαμάλις ὡς σύμβολα τῆς θεότητος, καὶ ἠνάγκαζε πάντας νὰ θύωσιν εἰς αὐτάς. Ἐπὶ τῶν διαδόχων του τὸ κακὸν ἠϋξήσε, διότι ἐπ' αὐτῶν εἰσέδυσε καὶ

ἐγκρατέστη τελείως μεταξύ τῶν δέκα φυλῶν ἢ λατρεία τῶν ἐθνικῶν θεῶν τῶν λαῶν τῆς Χαναάν, ἰδίως δὲ τοῦ Βάαλ, ἐλησμονήθη δὲ ἐντελῶς ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως καὶ ὁ μονοθεϊσμός. Τὸ βασιλείου τοῦ *Ἰούδα*, εἰς ὃ ἐβασίλευον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπόγονοι τοῦ Δαυὶδ, καὶ παρ' ᾧ ὑπῆρχον καὶ τὸ ἱερὸν καὶ οἱ Λευῖται, οἵτινες μετὰ τὸ σχίσμα συγκεντρώθησαν πάντες ἐν *Ἰουδαίᾳ*, ὅν ἀπεπλανήθη μὲν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, καὶ αὐτὸ ὅμως ἔσχε πολλοὺς ἀσεβεῖς βασιλεῖς. Ἵνα σώζωσι τὸν λαὸν καὶ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν πλάνης καὶ ἀπὸ τῆς αὐτὴν ἀκολουθούσης διαφθορᾶς, ἤγειρεν ὁ Θεὸς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ ἐν τῷ *Ἰουδα* καὶ ἐν τῷ *Ἰσραὴλ* ἀγίους καὶ θεοπνεύστους ἄνδρας, τοὺς προφήτας, οἵτινες ἐσπούδαζον νὰ στηριζώσι τὸν λαὸν εἰς τὸν φόβον τοῦ Κυρίου καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ.

Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἐν γένει δὲν πρέπει νὰ καταπιέζωσι καὶ περιφρονῶσι τὸν λαόν. Ἡ διχόνοια ἐξασθενίζει τὸν λαόν. Ἡ ἀσέβεια συνεπιφέρει εἰς τοὺς λαοὺς τὴν διαφθοράν. Τὴν φωνὴν τῶν προφητῶν πρέπει νὰ ἀκούωσι καὶ νῦν οἱ λαοί.

§ 25.

Οἱ μετὰ τὸν Ἱεροβοάμ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν ἀκμάσαντες προφῆται. Καταστροφή τοῦ βασιλείου τῶν ΙΟ φυλῶν.

(Γ' Βασιλ. ιζ'—Δ' Βασιλ. ιζ'.)

Οἱ βασιλεῖς τοῦ βασιλείου τῶν δέκα φυλῶν οἱ μετὰ τὸν Ἱεροβοάμ ἀκμάσαντες ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἀσεβεῖς, καὶ αὐτοὶ ἀποκλίνοντες εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὸν λαὸν ὀδηγοῦντες εἰς ταύτην. Ἡ λατρεία τῶν *δαμάλειων* τῶν ὑπὸ Ἱεροβοάμ τοῦ Α' ἰδρυθεισῶν ἐξηκολούθησε καὶ ἐπ' αὐτῶν, εἰσῆχθησαν δὲ καὶ ἄλλοι ψευδεῖς θεοί, μάλιστα ἡ λατρεία τοῦ *Μολοχ* καὶ τοῦ *Βάαλ*, ἧτις ἐγένετο δι' ἀνθρωποθυσιῶν καὶ ἄλλων ἀτόπων πρά-

ξων. Τὸ κακὸν ἐκορυφώθη ἐπὶ τοῦ Ἀχαάβ (9:8), οὗτινος ἡ ἀσεβῆς γυνὴ Ἰεζάβελ αὐτῇ οὔσα ἐθνικῆ, ἐσπούδαζε πνενταχοῦ τοῦ βασιλείου νὰ εἰσαγάγῃ τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἀλλὰ τότε ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν λαὸν τοῦ τὸν προφήτην Ἡλιοῦ, ὅστις τοσοῦτον καὶ τὸν Ἀχαάβ καὶ τὸν λαὸν ἔρρεν εἰς συναίσθησιν τῆς ἀνομίας των, εἰς ἣν εἶχον περιπέσει, καὶ τοσοῦτον ἤγειρε τὸν ζῆλον πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λατρείαν, ὥστε αἴφνης ἀπεράσισαν πάντες νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀπὸ τῆς πλάνης. Ἡ λατρεία τοῦ Βάαλ καταργεῖται, οἱ δὲ ἱερεῖς αὐτοῦ φονεύονται. Ἀλλ' ἡ ἐπιστροφή αὐτῆ ὑπῆρξε στιγμιαία, τὸ δὲ ἀρχαῖον κακὸν ἐπανῆλθε πάλιν ταχέως. Ὁ Ἡλιοῦ διωκόμενος ὑπὸ τῆς Ἰεζάβελ ἠναγκάσθη μάλιστα νὰ φύγῃ εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐκεῖ νὰ ζῆσῃ ἐπὶ τινι χρόνον. Ἦλθε δὲ πάλιν πρὸς τὸν Ἀχαάβ βραδύτερον, ἵνα ἐλέγξῃ αὐτὸν διὰ νέαν τινὰ φοβερὰν παρανομίαν. Οὗτος δηλαδὴ ἐπεθύμει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἄμπελον Ναβουθαί τινος, συνορεύουσαν μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ κτημάτων, ἀλλ' ὁ Ναβουθαί, ἐπειδὴ εἶχε τὸ κτῆμα τοῦτο ἀπὸ τοῦ πατρὸς του κληρονομίαν, δὲν ἤθελε κατ' οὐδέν τι λόγον νὰ ἀποξενωθῆ ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀχαάβ ἐλυπεῖτο διὰ τοῦτο μέγας, ἀλλ' ἡ γυνὴ τοῦ Ἰεζάβελ κατώρθωσε νὰ συκοφαντηθῆ καὶ κατηγορηθῆ ὁ Ναβουθαί ὡς ὑβρίσας δῆθεν τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα καὶ νὰ λιθοβοληθῆ. Τότε δὲ κατὰ τὸν νόμον περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀχαάβ τὸ κτῆμα ἐκεῖνο. Τὸ φοβερὸν τοῦτο ἀδίκημα, κλοπὴ ἄμα καὶ φόνος, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲν ἀνεξέλεγκτον. Οἱ προφῆται εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἦσαν οἱ ὑπερκασιζόμενοι τὸ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν κατὰκτατούμενον δίκαιον καὶ ἐλέγχοντες καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀσεβοῦντας βασιλεῖς. Ὁ Ἡλιοῦ ἐλθὼν εἰς τὸν Ἀχαάβ ἐπιτιμᾷ αὐτὸν ἀυστηρῶς, καὶ προφητεύει αὐτῷ τε καὶ τῇ γυνικί του ἄφρευκτον παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμωρίαν. Καὶ ὄντως μετ' οὐ πολὺ φονεύεται ὁ Ἀχαάβ, ἡ δὲ Ἰεζάβελ ῥίπτεται ἀπὸ τῆς θυρίδος τῶν ἀνκυρῶν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἀποθνήσκει οἰκτρὸν θάνατον. Πιστὸς μαθητὴς τοῦ Ἡλιοῦ ἐγένετο ὁ Ἐλισαῖος, ὅστις ἵνα ῥίψῃ ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ τὸν ἀσεβῆ βασιλέα Ἰωράμ, χρεῖαι ἀντ'

αὐτοῦ τὸν βασιλέα Ἰηοῦ. Ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξε καὶ ἡ κυβέρ-
νησις Ἰεροβοὰμ τοῦ Β' (825 πρ. Χ.), ἐφ' οὗ ἤκμασαν οἱ προ-
φῆται Ὡσηέ, Ἀμώς καὶ Ἰωαῶς. Ὁ τελευταῖος οὗτος προφήτης
ἵνα δειχθῆ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὅτι ἦσαν ἀδιόρθωτοι καὶ ὅτι εἶ-
χον καταστήσει καὶ αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν χείρονες, ἀποστέλλεται
παρὰ Θεοῦ πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Νινεῦ, τῆς πρωτεύουσας
τῶν Ἀσσυρίων, ἵνα κηρύξῃ παρ' αὐτοῖς μετάνοιαν καὶ ἐπιστρο-
φὴν εἰς τὸν Θεόν. Οἱ Ἰσραηλίται οἱ καυχώμενοι ὅτι εἶναι ὁ ἐκλε-
κτός λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ ἐννοήσωσιν ἐκ τοῦ κηρύγματός
του, ὅτι οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ πάντες ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι
εἶναι ἀντικείμενον τῆς θείας προνοίας καὶ τοῦ θείου ἐλέους. Ἄλλ'
αἱ διδασκαλίαι τῶν προφητῶν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας δὲν ἀπέ-
φερον πάντοτε τὸν προσδοκώμενον καρπὸν. Εἰς μάτην καὶ ὁ
Ὡσηέ καὶ ἡ Ἀμώς καὶ ἄλλοι προφῆται παρ' αὐτοῖς ἀναφα-
νέντες προέλεγον, ὅτι ἐὰν ὁ λαὸς ἤθελεν ἐξακολουθήσει ἀσεβῶν
καὶ διαφθειρόμενος, ἐμελλεν ἀφεύκτως νὰ τιμωρηθῆ παρὰ Θεοῦ
καὶ νὰ δουλωθῆ ὑπὸ ξένον ζυγόν. Τὸ κακὸν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡ-
μέραν ἠῤῥαται, ἕως οὔ οἱ Ἀσσύριοι ἐπὶ τοῦ *Salmarāssar*
διὰ τοῦ στρατηγοῦ τούτου *Senaχειρίμ* κατέλυσαν πράγματι
τὸ βασίλειον τοῦτο τῶν δέκα φυλῶν καὶ ὑπέταξαν ὑπ' ἑαυτοὺς
τὴν χώραν ταύτην περὶ τὸ 722 π. Χ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἡ-
χθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, λαοὶ δὲ ἐθνικοὶ εἰσβα-
λόντες εἰς αὐτὴν καὶ μετὰ τῶν ἐκεῖ ὀλίγων ὑπολειφθέντων
Ἰσραηλιτῶν ἀναμιχθέντες ἐμόρφωσαν τὸν λαὸν τῶν μετὰ ταῦ-
τα *Σαμαριτῶν* κληθέντων.

Οἱ κακοὶ ἄρχοντες εἶναι μάστιγες τῶν λαῶν. Ὁ Ἥλιος εἶναι παρά-
δειγμα ἀτρομῆτου κήρυκος τῆς ἀληθείας. Τοιοῦτο θάρρος καὶ τοιαύ-
την αὐταπάρνησιν πρέπει νὰ δεικνύωσι καὶ οἱ χριστιανοί. Δὲν πρέπει
νὰ περιφρονῶμεν τοὺς ἀλλοδόξους λαοὺς καὶ νὰ μεγαλαυχῶμεν ἐπὶ
τοῖς ἰδίους πλεονεκτήμασιν. Ἐκεῖνοι, οὓς περιφρονοῦμεν, εἶναι ἐνίοτε
κρείττονες ἡμῶν.

§ 26.

**Οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰούδα καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν
ἀκμάσαντες προφηταί.**

(B' Παρ. κλ. ιά.—λέ.)

Καὶ ἐκ τῶν βασιλέων τοῦ Ἰούδα ὑπῆρξαν πολλοὶ ἀσεβεῖς, ἡ δὲ τοῦ Βάκλ καὶ τῶν λοιπῶν ψευδῶν θεῶν λατρεία παρεισέδυσε καὶ εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο. Δὲρ ἐλλειψαὶ ὅμως καὶ εὐσεβεῖς βασιλεῖς ἐν Ἱεροσολύμοις. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἰωσαφάτ (914), ὅστις καταστρέψας τὴν ἐπὶ τοῦ προκατόχου του εἰσαχθεῖσαν εἰδωλολατρείαν, ἐπανάγαγε τὴν ἰσχύν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ κατέστησε σεβαστὸν τὸ κράτος του καὶ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους βασιλεῖς. Ἄλλ' ἡ θρησκευτικὴ αὕτη ἀνακαίνισις ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἀρξαμένη καταστράφη ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Ἰωράμ (891), ὅστις λαβὼν εἰς γυναικᾶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀχαάθ καὶ τῆς Ἰεζάβελ Γοθολιάν, εἰσήγαγε χάριν αὐτῆς πάλιν εἰς τὸ κράτος τὴν λατρείαν τοῦ Βάκλ. Μετὰ τῆς εἰδωλολατρείας ἐπανήρχετο καὶ ἡ ἐξαχρείωσις τῶν ἡθῶν. Ἄλλ' ἡ κατὰ τοῦ οἴκου τοῦ Ἰωράμ τιμωρία διὰ τὰς κακίας ταύτας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ· διότι ὁ υἱὸς του Ὀχοζίας μόλις δυναθεὶς νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ ἐν ἔτος, ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰηοὺ βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ Γοθολία, ἣτις ἦτο γυνὴ πονηρὰ καὶ κκοῦργος, ἀποκτείνασα τότε πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰωράμ, ἤρπασεν αὐτὴ τὴν ἐξουσίαν, μόνος δὲ σωθεὶς ἐκ τῶν βασιλοπαίδων ἦτο ὁ Ἰωάκ, νῆπιον ἔτι. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα ἔτη ἐρρίφθη καὶ ἡ ἀπάνθρωπος Γοθολία ἀπὸ τοῦ θρόνου δι' ἐνεργείας τοῦ σοφοῦ Ἰωδαέ, ὑφ' οὗ ἀνυψώθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωράμ. Ἰωάκ ἐπταετῆς εἰς τὴν βασιλείαν. Ὁ Ἰωάκ οὗτος ἐφ' ὅσον ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰωδαέ, ἐβάδιζε καλῶς, καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῆς ἀληθοῦς λατρείας, ἔπειτα ὅμως θανόντος τοῦ Ἰωδαέ, ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ βαδίζῃ τὴν πεπλανημένην ὁδὸν τῶν προκατόχων του, καὶ νὰ εὐνοῇ τὴν εἰσαγωγὴν

τῆς εἰδωλολατρείας. Ἡ κακία ἐκορυφώθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἄχαζ (743), οὕτως οἱ χρόνοι εἶναι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰουδα, ὅτι οἱ τοῦ Ἀχαζ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ ἀποπλάνησις εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ὑπῆρξεν ἐπ' αὐτοῦ τοσοῦτον γενικῆ, ὥστε ὁ ναὸς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκλείσθη ἐντελῶς, πανταχοῦ δὲ ἔβλεπέ τις λατρευομένους τὸν Βάαλ καὶ τὸν Μολὸχ! Εἰς μάτην κατὰ τῶν κακῶν τούτων διεμαρτύροντο οἱ προφῆται *Μιχαίας* καὶ *Ἡσαίας*, καὶ ἐσπούδαζον νὰ ἐπαναγάγῃσι τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Εὐτυχῶς τὸν Ἄχαζ διεδέχθη ὁ Ἐζεκίας, ἀνὴρ εὐσεβῆς, ὅστις ἤκουε τοὺς λόγους τῶν προφητῶν καὶ ἤθελε τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Μέγα κακὸν ἢ ἀσέβεια τῶν ἀρχόντων. Ἡ ἀλαζονεία καὶ φιλοδοξία ὤθησαν τὴν Γοθολίαν νὰ προβῇ εἰς τοιαῦτα κακουργήματα. Καὶ σήμερον πολλοὶ ἐγκαταλείπουν τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, οὐχὶ ἵνα λατρεύσωσι τὸν Μολὸχ ἢ τὸν Βάαλ, ἀλλ' ἵνα δουλεύσωσι εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν αὐτῶν καὶ τὰ πάθη των.

§ 27.

Οἱ τελευταῖοι βασιλεῖς τοῦ Ἰουδα καὶ οἱ σύγχρονοι προφῆται.

Ἡ αὐτὴ πάλῃ μεταξὺ πλάνης καὶ ἀληθείας ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐπὶ τῶν τελευταίων βασιλέων τοῦ Ἰουδα. Ὁ *Μανασσῆς* ὁ διαδεξάμενος τὸν Ἐζεκίαν ἐγκαθίδρυσε πάλιν καθ' ἕκασταν τὴν χώραν τὴν τοῦ Βάαλ λατρείαν καὶ κατεδίωξεν ἀπηνῶς τοὺς προφῆτας. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπροφήτευσαν ὁ *Ἰωηλ*, ὁ *Ναούμ* καὶ ὁ *Ἀβακούμ*. Καὶ μετενόησε μὲν βραδύτερον ὁ *Μανασσῆς*, ὅτε αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, μόλις ἠδυνήθη νὰ σωθῇ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀλλ' αὕτη εἶχεν ἤδη ρίψει βαθυτάτας ρίζας παρὰ τῷ λαῷ. Διὰ τοῦτο τὸ παλαιὸν ἔγκλημα ἀνενεώθη πάλιν ἐν ὄλῃ τῇ ἰσχύει του ἐπὶ τοῦ Ἀμμών. Ὁ Ἰωσίας (642) ἀνώρθωσε μὲν ὅσον ἠδύνατο τὴν τάξιν, μετὰ δὲ τὴν ἀνεύρεσιν

τοῦ βιβλίου τοῦ νόμου πρὸς τοῦ ἱερέως *Χελκίου* ἀνενέωσε τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ διαθήκην, καὶ ὁ λαὸς ὑπεσχέθη μετάνοιαν καὶ ὑπακοήν, ἀλλὰ καὶ τότε ἡ ἐπιστροφή τοῦ λαοῦ ἦτο μόνον ἐξωτερική· διότι ἀντὶ τῆς φανερᾶς εἰδωλολατρείας εἰσῆχθη ἡ μηχανικὴ καθ' ὑπόκρισιν ἐκτέλεσις τῶν ἔργων τῆς εὐσεβείας ὑπὸ τὸ φαινόμενον δὲ τῆς πληρώσεως τοῦ νόμου ὑπεκρύπτετο ἡ μεγαλειτέρα ἀσεβεία. Κατὰ τὸ 610 ἔτος πρ. Χ. ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς ἕνεκα πληγῆς, ἣν εἶχε λάβει ἐν τινι πρὸς τὸν Φαραῶ *Νεχώ* πολέμῳ αὐτοῦ. Μετὰ τοῦ Ἰωσίου παρῆλθε καὶ ἡ βραχεῖα περίοδος τοῦ μερικοῦ περιορισμοῦ τοῦ κακοῦ. Ὁ *Ἰωακείμ* (610), ἀνὴρ σπάταλος, ἄδικος καὶ ὠμὸς, ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπεστρέφετο τὴν ἀλήθειαν, κατεδίωκε δὲ τοὺς προφήτας τοὺς ἐλέγχοντας τὰς ἀποπλανήσεις καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἤρχισε νὰ διδάσκη καὶ ὁ προφήτης *Ἰερεμίας*, κατεδιώχθη δὲ σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ, διότι προέλεγεν ὡς ἀφεύκτως ἐπικειμένην διὰ τῶν τότε ἀμαζόντων Βαβυλωνίων τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἕνεκα τῶν κακιῶν αὐτῆς καὶ προέτρπεν εἰς μετάνοιαν. Καὶ πράγματι ἐμελλον οἱ *Βαβυλώνιοι* μετ' ὀλίγον νὰ καταλύσωσι τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, ὅπως ἄλλοτε οἱ Ἀσσύριοι τὸ τοῦ Ἰσραήλ. Ἀφοῦ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς *Ναβουχοδοσόρ* τῷ 604 πρ. Χ. ἐνίκησε τοὺς Αἰγυπτίους, ἐκυρίευσεν ὀλίγον βραδύτερον τῷ 602 καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ κατέστησε τὸν Ἰωακείμ φόρου ὑποτελῆ. Τότε ἤρχισαν νὰ πληρῶνται αἱ τοῦ Ἰερεμίου προφητεῖαι. Τρεῖς ἔτη μετὰ ταῦτα ἀπέστη ὁ Ἰωακείμ ἀπὸ τοῦ Ναβουχοδοσόρου, ὅτε ἀπέστη καὶ ἡ Αἴγυπτος, ἀλλὰ τότε ἐπέρχεται οὗτος τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ (598), καὶ ἀπάγει εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν τὸν Ἰωακείμ, ὅστις ἀπέθανε καθ' ὁδὸν ἐν μεγίστῃ ἐλεεινότητι. Καὶ ὁ *Ἰεχονίας* δὲ (595) ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἀπήχθη μετ' ὀλίγον αἰχμάλωτος, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ λαοῦ. Μεταξὺ τῶν τότε αἰχμαλωτισθέντων ἦτο καὶ ὁ μέγας προφήτης *Ἰεζεκιήλ*. Βασιλεὺς ἐγένετο μετὰ τὸν Ἰεχονίαν ὁ

Σεδεκίας (595), ὅστις μεθ' ὅλους τοὺς μεγάλους ὄρκους, μεθ' ὧν ὑπεσχέθη ὑπακοὴν τῷ Ναβουχοδονόσορι, ἀπεστάτησε καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Φαρῶ Χώφρα. Τέλος ἐπέστη καὶ ἡ τελευταία τιμωρία. Ἡ Ἱερουσαλήμ μετὰ τοῦ ἱεροῦ καταστρέφεται, ὁ βασιλεὺς ἐκτυφλοῦται καὶ μετὰ τοῦ ὑπολειπομένου λαοῦ ἀπάγεται εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν (588). Ὁ Ἱερεμίας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς καταστραφείσης πόλεως ἰστάμενος, ἐθρήνησε τὴν ἐρήμωσιν αὐτῆς περιπικθέστατα (*). Ἡ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Ἰσραὴλ ὑπῆρξε πάλη συνεχῆς μεταξὺ τῆς λατρείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἦν ὑπερήσπιζον οἱ θεόπνευστοὶ προφῆται ἀκολουθοῦντες τὰς ἀρχαίας θρησκευτικὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, καὶ τῆς λατρείας τῶν ἐθνικῶν θεῶν, ἧτις εἰσήγετο μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν συνήθως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν βασιλέων αὐτῶν καὶ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῶν κακίῶν τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ διαφθορὰ αἱ εἰσδύσασαι καὶ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα ἐπήνεγκον καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ. Ἐστω τοῦτο μάθημα ἡμῖν. Ἡ καθ' ὑπόκρισιν εὐσέβεια δὲν εἶναι πολὺ κρείττων τῆς ἀσεβείας. Ἡ δουλεία ἦτο ἀναγκαία τιμωρία τοῦ διαφθαρέντος λαοῦ.

§ 28.

Ἡ Ἰουδεῖθ.

(Ἰουδεῖθ α—ιγ').

Ἐκ τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα διέσωσεν ἡμῖν ἡ Γραφή τὴν ἐξῆς ἀξιομνημόνευτον ἱστορίαν. Ὁ λοφέρης, ὁ στρατηγὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος, μετὰ πολυκρίθμου στρατοῦ ἐπολιόρκει πόλιν τινὰ τῆς Ἰουδαίας Βετυλοῦαν λεγομένην. Ἐκλειψάντων δὲ τῶν τροφίμων, ἐκινδύνευεν ἡ πόλις ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ παραδοθῆ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλὰ σώζει

(*) Τοὺς θρήνους τούτους τοῦ Ἱερεμίου, ἀληθὲς ἀριστούργημα λυρικής ποιήσεως, ἔχομεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ.

αὐτὴν ἀπροσδοκῆτως εὐσεβῆς τις γυνὴ χήρα, ἡ Ἰουδαίθ, διὰ τῆς τόλμης αὐτῆς, ἦν ἐπέπνευσεν αὐτῇ ἢ ἐπὶ τὸν Θεὸν πεποιθήσις καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῆς. Ἀποβαλοῦσα τὰ τῆς χηρείας αὐτῆς ἐνδύματα καὶ λαμπρῶς ἐνδυθεῖσα, ἐξέρχεται τῆς πόλεως μετὰ τινος θεραπαίνης καὶ φεύγουσα δῆθεν ἀπὸ τῆς μελλούσης βεβχίας καταστροφῆς τῆς πατρίδος της, προσέρχεται εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὀλοφέρνηου, ὅστις θαυμάσας τὸ κάλλος αὐτῆς, διέταξε νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν του. Ζητήσασα δὲ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τὴν νύκτα νὰ δύναται νὰ ἐξέρχεται ἐλευθέρᾳ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἵνα προσεύχεται. Ἀλλὰ ἐνῶ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐτελεῖτο συμπόσιον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ὀλοφέρνηου, οὗτος δὲ ἐκ τοῦ πολλοῦ οἴνου βεβαρημένος κατέκειτο ἀνάισθητος, καθὼς καὶ οἱ φύλακες αὐτοῦ, ἐγερθεῖσα ἡ Ἰουδαίθ καὶ λαβοῦσα τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν του. Ταύτην δὲ κρατοῦσα εἰς χεῖρας καὶ ἐξελοῦσα τοῦ στρατοπέδου ἐν κκιρῶ νυκτός, ἔρχεται εἰς τὴν Βετυλούαν. Δείξασα δὲ αὐτὴν εἰς τοὺς ἐκπεπληγμένους συμπολίτας της, ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοσοῦτου θάρρους, ὥστε ἐξορμήσαντες κατὰ τῶν πολιορκούντων αὐτοὺς πολεμίων, τοὺς ὁποίους εὗρον ἐν μεγίστη συγχύσει καὶ ἀθυμίᾳ ἕνεκα τοῦ ἀπροσδοκῆτου θανάτου τοῦ στρατηγῶ αὐτῶν, κατετρόπωσαν αὐτοὺς κατὰ κράτος. Οὕτως ἐσώθη ἡ Βετυλούα διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ φιλοπατρίας τῆς Ἰουδαίθ.

Ἡ ἐπὶ τὴν θεῖαν βοήθειαν πεποιθήσις ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον καὶ παρέχει τὸ θάρρος πρὸς μεγάλα ἔργα. Ἡ φιλοπατρία ὑποὶ τὰ ἔθνη.

§ 29.

Προορισμὸς τῶν προφητῶν καὶ πῶς ἐλάλουν πρὸς τὸν λαόν.

+ Ἐκθέσαντες τὴν ἱστορίαν τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ Σαοὺλ μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ (1100—588 πρ. Χ.), παρατηρήσαμεν, ὅτι πάντοτε ἀνεφαίνοντο ἐν τῷ

λαῶ τοῦ Θεοῦ *θεόπνευστοί* τινες ἄνδρες, οἵτινες ὑπὸ ἱεροῦ ζήλου πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐμπνεόμενοι, ἐπολέμουν τὴν διασθορὰν τῶν βασιλείων καὶ τοῦ λαοῦ καὶ ἐσπούδαζον νὰ ὀδηγῶσιν αὐτοὺς εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ σώζωσιν ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς διασθορᾶς τῶν ἡθῶν. Οὗτοι ἐλέγοντο *προφήται*, διότι προεφήτευσον ἢ προέλεγον τῷ λαῷ πάντοτε ὡς ἄφρευκτον μὲν τὴν παρὰ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῦ, ὡσάκτις ἀπεπλανᾶτο ἀπὸ τῆς εὐθείας ἢ διεφθείρετο καὶ δὲν μετενόει, βεβαίαν δὲ τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τῶν κακῶν, ἐὰν ἐπέστρεφεν εἰς τὸν Θεόν. Ἐνίοτε ἐδιδάσκοντο οἱ προφήται τὰ ἱερὰ γράμματα ἢ τὸν νόμον ἐν ταῖς προφητικαῖς σχολαῖς, ὅποιας ἤδη ὁ Σαμουὴλ εἶχεν ἰδρύσει. Οἱ προφήται δὲν ἐδίσταζον νὰ ἐλέγχωσι πικρῶς καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς ἀμαρτάνοντας, ὧν τὸ κακὸν παράδειγμα ἦτο ἐπιζημιώτατον εἰς τὰ ἔθνη τοῦ λαοῦ. Ὁ Σαμουὴλ ἤλεγξε τὸν Σαουλ, ὁ Νάθαν καὶ ὁ Γιάδ τὸν Δαυὶδ (*), ὁ Ἡλιοὺ τὸν Ἀχαάθ, ὁ Ἡσαΐας τὸν Ἀχαζ,

(*) Ὡς παράδειγμα τῆς παρρησίας, μεθ' ἧς ἐλάλουν οἱ προφῆται πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἠλεγχον αὐτοὺς ἀδικοῦντας, παραθέτομεν τοὺς ἐξῆς λόγους τοῦ Νάθαν πρὸς τὸν Δαυὶδ διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Βηρσαβεί. «Ἦσαν δύο ἄνδρες, εἶπεν αὐτῷ, εἰς τινὰ πόλιν εἰς πλούσιος καὶ εἰς πένης. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος εἶχε ποίμνια πολλά καὶ βουκόλια, ὁ δὲ πένης δὲν εἶχεν εἰμὴ μόνον μίαν ἀμνάδα, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησε καὶ περιποιεῖτο, ηὔξηθη δὲ μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μένουσα, καὶ ἤσθιεν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἄρτου καὶ ἔπινεν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου, καὶ εἰς τὴν ἀγκάλην αὐτοῦ ἐκοιμᾶτο, καὶ τὴν εἶχεν ὡς θυγατέρα του. Συνέβη δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν πλούσιον ξένος τις. Τότε ἐλυπήθη οὗτος νὰ λάβῃ ἀπὸ τὰ ποίμνια του καὶ τὰ βουκόλια, καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ εἰς τὸν ξένον ὀδοιπόρον, καὶ ἔλαβε τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος. Ταῦτα ἀκούων ἐθυμώθη ὁ Δαυὶδ κατὰ τοῦ πλουσίου ἐκείνου καὶ εἶπε πρὸς τὸν Νάθαν, Ἦτο ἄξιος θανάτου ὁ πράξας ταῦτα. Τότε εἶπεν ὁ Νάθαν πρὸς τὸν Δαυὶδ, Σὺ εἶσαι ὁ ἄνθρωπος ὁ ποιήσας τοῦτο . . . Διὰ τί παρέβης τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ ἐποίησας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον αὐτοῦ; Τὸν Οὐρίαν ἐφόνευσας καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔλαβες εἰς γυναῖκα· διὰ τοῦτο θέλεις τιμωρηθῆ παρὰ Θεοῦ σὺ καὶ ὁ οἶκος σου. Καὶ εἶπεν ὁ Δαυὶδ τῷ Νάθαν· Ὁμολογῶ, ὅτι ἡμάρτησα τῷ Κυρίῳ».

ὁ Ἱερεμίας τὸν Ἰωακείμ καὶ Σεδεκίαν. Διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν τῶν ταύτην ὅμως τὸ τέλος τῶν ἱερῶν τούτων ἀνδρῶν ἦτο συνήθως οἱ διωγμοὶ καὶ ὁ θάνατος. Οἱ πλεῖστοι ἔπесον μάρτυρες τῆς ἀληθείας. Ἐλάλουν δὲ πρὸς τὸν λαὸν ἢ δι' ἀπ.λοῦ λόγου, ἢ διὰ συμβολικῶν ὀραμάτων ἢ εἰκόνων, ἢ διὰ συμβολικῶν πράξεων. Συμβολικὸν ὄραμα ἔχομεν, ὅταν ὁ θεόπνευστος προφήτης διηγήται, ὅτι εἶδε φαινόμενόν τι, τὸ ὅποιον πρέπει ἀλληγορικῶς νὰ ἐξηγηθῆ. Οὕτω π. χ. εἰς τῶν τελευταίων προφητῶν ὁ Ἰεζεκιήλ θέλων νὰ πείσῃ τοὺς ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀχθέντας Ἰουδαίους, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει ἐγκαταλείπει αὐτοὺς, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῶν συντριμμάτων αὐτῶν θέλει ἀναστήσει πάλιν τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, καὶ θέλει πάλιν δώσει αὐτῷ ζωὴν, ἀναφέρει, ὅτι, ἰστάμενος ἐνώπιον πεδιάδος, εἶδεν ἐν αὐτῇ πλήθος ὀστέων. Τὰ ὀστᾶ ταῦτα τῇ διατάγῃ τοῦ Θεοῦ ἀνορθοῦνται καὶ ἀποτελεῦνται σκελετοὶ ἀνθρώπων. Ἐν δευτέρᾳ δὲ διατάγῃ δι' ἐμφυσήματος τοῦ ἀνέμου εἶδε τοὺς σκελετοὺς τούτους λαμβάνοντας σάρκα καὶ ὡς ἀνθρώπους κινουμένους. Οὕτω ἡ πεδιάς ἐκείνη, ἣτις πρότερον ἦτο πλήρης νεκρῶν, ἐπληρώθη ζώντων. Τιοιουτοτρόπως ἔμελλε καὶ ὁ Θεὸς τὸν οἰονεὶ νεκρωμένον λαόν τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ νὰ ζωογονήσῃ ποτέ. Ὅμοιον τι εἶναι καὶ ἡ συμβολικὴ πράξις. Ὁ Ἱερεμίας ἔλαβέ ποτε πῆλινόν τι σκεῦος, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐνώπιον τοῦ πλῆθους ῥίψας αὐτὸ καὶ θραύσας, εἶπεν, Οὕτως θέλει θραύσει καὶ ὁ Θεὸς τὸν λαόν τοῦτον, διότι ἐμμένει ἐν ταῖς κακίαις αὐτοῦ. Πολλῶν ἐκ τῶν προφητῶν ἔχομεν γραπτὰ τὰ προφητικὰ κηρύγματα. Διακρίνονται δὲ πρὸ πάντων αἱ προφητεῖαι τοῦ Ἡσαίου τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλ, οὓς μετὰ τοῦ Δαβὶδ μεγάλους προφήτας καλοῦσιν. Οἱ λοιποὶ, τῶν ὁποίων ἔχομεν τὰς προφητείας, καλοῦνται πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐλάσσοντες, εἶνε δὲ οἱ ἐξῆς: Ὡσηὲ, Ἀμώς, Μιχαίας, Ἰωήλ, Ὁβδιὸν, Ἰωᾶς, Ναοὺμ, Ἀβιακούμ, Σοφορίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας.

Τοὺς θείους λόγους τῶν προφητῶν, δι' ὧν ἤλεγχον τὰς κακίας τῶν συγχρόνων τῶν καὶ προέτρεπον εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς βίον εὐσε-

βῆ, πρέπει καὶ ἡμεῖς σήμερον νὰ ἀκούωμεν καὶ ἀκολουθῶμεν. Ἔστω δὲ ἡμῖν παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ ἡ αὐταπάρνησις, ἣν ἔδειξαν θυσιασθέντες ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ.

§ 30.

Οἱ προφῆται περὶ τοῦ Μεσσίου.

+ Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ὡς ὁ μόνος λαὸς ἐν τῷ κόσμῳ ὁ κατέχων τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἔτρεφεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν πεποίθησιν καὶ ἐλπίδα, ὅτι ἦτο ἀπὸ Θεοῦ προωρισμένος ἵνα δι' αὐτοῦ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἡ ἀληθὴς θεογνωσία. Ἦδη οἱ Πατριάρχαι, καθὼς λέγει ἡ Γραφὴ, ἔλαβον παρὰ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτῶν ἠθελόν ποτε εὐλογηθῆ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, διὰ τῶν ἀπογόνων των δηλ. ἐμελλον νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς θρησκείας. Ἡ τοιαύτη ἐλπίς ἐξακολουθεῖ ὑπάρχουσα πάντοτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐπιτείνεται δὲ ἐν ἡμέραις δυστυχίας καὶ ταπεινώσεως. Τοὺς ὑπὸ ξένους λαοὺς ὑποτασσομένους Ἰσραηλίτας ἐπαρκαλύθουν καὶ ἐνίσχυον πάντοτε οἱ προφῆται, προφητεύοντες, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἠθελεν ἐγκαταλείψει ὀριστικῶς τὸν λαόν του ἐν τῇ δυστυχίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ ἐμελλε νὰ σώσῃ αὐτόν, νὰ συναγάγῃ αὐτόν ἐκ τῆς διασπορᾶς αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσι, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον μέλλον. Ἐν τῇ εὐτυχεῖ ταύτῃ ἐποχῇ ἐμελλον οἱ Ἰσραηλιταὶ νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ξενικὸν ζυγόν· νὰ καταστῶσιν ἰσχυροὶ καὶ σεβαστοὶ πρὸς πάντας τοὺς λαοὺς· ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐμελλε νὰ λάβῃ ἀδιαφιλονείκητον κράτος καὶ ποτὲ πλέον νὰ μὴ ἐγκαταλειφθῇ· τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐμελλε νὰ ἐκχυθῇ ἐπὶ τὰς καρδίαις πάντων καὶ τὸ κακὸν νὰ ἐκλίπη ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεὸς θὰ λατρεύηται τότε οὐχὶ ἀπλῶς διὰ θυσιαῶν, ἀλλ' ἐν πνεύματι· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἔθνη τὰ τέως ἐν τῷ σκότει διατελοῦντα θὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἵνα φωτισθῶσι καὶ διδαχθῶσι τὸν ἀληθινὸν Θεόν· εἰρήνη δὲ θὰ ἐπικρατήσῃ τότε εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον καὶ εὐτυχία, διότι

θὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Θεὸς ἦτοι τὸ θέλημά του· ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ διαδεχθῇ τότε τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου. Τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐποχὴν θὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον ὁ Μεσσίας ἢ Χριστὸς, διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ κεχρισμένος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ, βασιλεὺς ἄμα, ἱερεὺς καὶ προφήτης. Τὰ περὶ τοῦ Μεσσίου καὶ τῆς μεγάλης ἐποχῆς ἦν ἔμελλε νὰ φέρῃ, ἐκτίθενται σαφῶς, ἐν διαφόροις χωρίοις τῶν προφητῶν (Ἠσαΐου 6', 2—5. θ'. 6. ια', 1. Ἱερεμ. κγ', 5, Ἰεζεκιήλ ια', 17—20. λδ'. 23. Μιχ. δ', ε', 1). Αἱ προφητεῖαι αὗται ἐπληρώθησαν ἂν οὐχὶ κατὰ γράμμα, (ἡ πλήρωσις ὑπερέβαλε τὴν προφητείαν), ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ ἀληθοῦς Χριστοῦ ἢ Μεσσίου καὶ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ καὶ ἡ μωσαϊκὴ ἀποκάλυψις ἀνυψώθη εἰς τὴν τελείαν πνευματικότητά της καὶ ἡ ἀληθὴς αὕτη θεογνωσία διεδόθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἡμεῖς οἱ ζῶντες μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου ἢ Σωτῆρος καὶ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, οἱ φωτισθέντες διὰ τῆς διδασκαλίας του, σπουδάζομεν νὰ ζῶμεν κατὰ τὰ θεῖα αὐτοῦ παραγγέλματα καὶ νὰ ὦμεν ἄξια μέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἢ τῆς ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΗΣ ΔΙΧΜΑΔΩΣΙΑΣ. ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠ' ΑΥΤΗΣ.

588 (722)—531 πρ. Χ.

§ 31.

Ο Τωβίτ

(Τωβίτ α'—ιδ').

Ὁ Τωβίτ ἦτο ἐκ τῶν κατὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῶν δέκα φυλῶν αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Σαλμανάσσορ Ἰσραηλιτῶν καὶ εἰς Ἀσσυρίαν ἀπα-

χθέντων. Ἐξῆς δὲ νῦν ἐν *Νιρεὺ* (722). Ὁ Τωβίτ ἦτο τὸ πρῶτον πλούσιος καὶ ἐφημίζετο διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ πρὸς τοὺς πτωχοὺς εὐεργεσίας. Ἄλλ' ἐνῶ ποτε ἐκοιμᾶτο ἔξωθεν τῆς οἰκίας του, κόπρος πτηνοῦ πεσοῦσα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, ἐτύφλωσεν αὐτόν. Ἐκτοτε μὴ δυνάμενος νὰ ἐργάζεται περιέπεσεν εἰς μεγάλην πτωχείαν καὶ οὕτω ἡ δυστυχία του ἐκορυφώθη. Προβλέπων δὲ ἐγγίζοντα τὸν θάνατόν του, προσεκάλεσε τὸν υἱόν του *Τωβίαν*, καὶ ἀφοῦ συνεβούλευσεν αὐτόν νὰ φοβῆται τὸν Θεὸν καὶ νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς του, συνέστησε δὲ αὐτῷ καὶ τὴν φροντίδα, τῆς μητρὸς του, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἐν *Ράγου* τῆς *Μηθίας* ἔζη *Γαβαήλ* τις, ᾧ τιμὴ εἶχεν ἄλλοτε ὁ Τωβίτ δανείσει δέκα τάλαντα. Ἀπέστειλε δὲ αὐτόν ἔπειτα ἵνα λάβῃ ταῦτα πρὸς ἀνακούφισιν τῆς πενίας των. Ὁ Τωβίας ἀπῆλθε πράγματι εἰς *Ράγου*, καθ' ὃδόν δὲ εὔρε συνοδοιπόρον τινά, ὃν ἀπέστειλεν αὐτῷ ὁ Θεός. Ὁ ἄγγελος οὗτος τοῦ Θεοῦ ὠδήγησε τὸν μικρὸν Τωβίαν εἰς *Ράγου*, ἐκεῖ δὲ ἔλαβε τὰ ὀφειλόμενα δέκα τάλαντα παρὰ τοῦ *Γαβαήλ*, ἐνυμφεῦθη δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ *Ραγουήλ*, συγγενοῦς του, *Σάρρα*. Ἡ *Σάρρα* αὕτη εἶχε τὸ δυστύχημα νὰ ἀπολέσῃ κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου τῆς πάντας τοὺς μέχρι τότε ἄνδρας τῆς. Ἡ *Γραφή* λέγει, ὅτι πονηρόν τι πνεῦμα ἀπέπνιγεν αὐτούς. Ἀλλὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀπέφυγεν ὁ Τωβίας ἀκολουθήσας τὰς παραγγελίας τοῦ συνοδοιπόρου του ἀγγέλου. Οὕτως δὲ ἐπέστρεψεν ὑγιῆς μετὰ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ὁδηγοῦ του εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὅπου ρηθᾶσας ἐθεράπευσε κατὰ συμβουλήν τοῦ αὐτοῦ ἀγγέλου καὶ τὸν πατέρα του, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπανῆλθεν ἐπὶ τοῦτον πᾶσα ἡ προτέρα εὐτυχία.

Ἡ διήγησις αὕτη τῆς *Γραφῆς* σκοπεῖ, ἀναφέρουσα τὸν βίον εὐσεβοῦς Ἰσραηλιτικῆς οικογενείας ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, νὰ παραστήσῃ, πῶς ἔζων ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ οἱ Ἰσραηλιταί, καὶ συνάμα νὰ δείξῃ, πόσον ὁ Θεὸς προσεῖ περὶ τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι ἐὰν δυστυχῆσώσι ποτε οὗτοι, ἐπὶ τέλους ὁ Θεὸς ἀποδίδει αὐτοῖς τὴν πρώτην των εὐτυχίαν, τὴν τῇ ἀρετῇ αὐτῶν ὀφειλομένην.

§ 32.

Ὁ Δανιήλ.

(Δανιήλ α.—ιβ').

Ὁ *Δανιήλ* κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς ἰουδαϊκοῦ οἴκου, ἤχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος αἰχμαλώτος εἰς τὴν Βαβυλῶνα μετὰ τριῶν ἄλλων εὐγενῶν ἰουδαίων παιδῶν *Μισαήλ*, *Αἰαρίου* καὶ *Ἀζαρίου*, ὅτε ἠχμαλωτίσθη ὁ βασιλεὺς *Ἰωακείμ* (598). Ἀνετρέφοντο δὲ ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ καὶ ἐξεπαιδεύοντο τὴν τῶν Χαλδαίων σοφίαν, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους. Ὁ *Ναβουχοδόνος* ἔδειξε πολλὴν φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀχθέντας Ἰουδαίους ἀφήσας αὐτοὺς ἐλευθέρους εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας των καὶ ἐπιτρέψας νὰ ἔχωσι ἰδίους κριτὰς τῶν ὑποθέσεών των. Καὶ ὁ *Δανιήλ* καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι παῖδες ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ τηρῶσι πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου των ἐπιβαλλομένας νηστείας καὶ ἐν γένει πάντα τὰ πάτρια θρησκευτικὰ ἔθιμα. Τοιοῦτό-τρόπως ἀνατραφέντες οἱ νέοι οὗτοι ἐτιμήθησαν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ *Ναβουχοδονόσορος*, καὶ πρὸ πάντων ὁ *Δανιήλ*, ὅστις ὑπερέτεχε πάντων κατὰ τὴν σοφίαν, καὶ μέγας προφήτης ἀνεδείχθη. Τὴν σύνεσίν του ἐθαύμασαν πάντες, ὅτε ἠδυνήθη νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητα γυναικὸς τινος *Σωσσάνης* καλουμένης, συκυφαντουμένης ἐπὶ ἀτίμῳ πράξει παρὰ δύο πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Ἐνῶ εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ καταδίκη της εἰς θάνατον κατὰ τὸν νόμον, ὁ *Δανιήλ* παρεμβὰς καὶ ἀνακρίνας κατὰ μέρος ἕκαστον τῶν κατηγορῶν, καὶ ἀποδείξας τὰς καταθέσεις αὐτῶν ἐντελῶς ἀλλήλαις ἀντιφατικὰς, ἔφερεν εἰς φῶς τὴν ἀθωότητα τῆς γυναικὸς, καὶ ἐξήλεγε συκοφάντας τοὺς κατηγοροὺς της. Τὴν φήμην του ἀνύψωσε παρὰ τοῖς Χαλδαίοις καὶ τὸ ὅτι εὐστόχως λίαν ἐξήγησεν ἐνέπνιά τινα, τὰ ὅποια εἶδον ὁ *Ναβουχοδόνος* καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ *Βαλτάσσαρ*, καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἔννοιαν οὐδεὶς τῶν σοφῶν αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ ἀ-

νεύρη. Δὲν ἔλειψαν ὅμως ἐντελῶς καὶ οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν λατρευτῶν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐκ μέρους τῶν Χαλδαίων. Ἐνίσταται ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἠγείρετο παρ' αὐτοῖς, καὶ ἤθελον νὰ ἐξαναγκάσωσι καὶ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀρνηθῶσι μὲν τὴν πάτριον θρησκείαν, νὰ λατρεύσωσι δὲ καὶ αὐτοὶ τὰ εἰδωλά. Ἡδὴ ἐπὶ τοῦ *Ναβουχοδονόσορος* καταδικάσθησαν οἱ τρεῖς παῖδες νὰ βιβθῶσιν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ λατρεύσωσι χρυσὴν τινα εἰκόνα τοῦ βασιλέως τούτου, ἣτις ἐστήθη ἐν τινι πεδιάδι, ὅπως ἅπας ὁ λαὸς ἐλθὼν προσκυνήσῃ αὐτήν. Ἡ θεοποίησις τῶν αὐτοκρατόρων δὲν ἦτο ξένη εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐθνικοὺς λαοὺς. Ἐπὶ δὲ τοῦ *Δαρείου* τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων, ὅστις φονεύσας τὸν Βαλτάσσαρ, κατέλυσε τὸ κράτος τῶν Βαβυλωνίων καὶ ἵδρυσεν τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Μήδων, καταδιώχθη καὶ ὁ *Δανιήλ* βιβθθεὶς εἰς *λάκκον λέοντων*, διότι καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησεν, ὅπως διατάγη, νὰ ἀπονεύμῃ θείας τιμᾶς εἰς τὸν βασιλέα τούτον, μένων πιστὸς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐσωζεν πάντοτε τοὺς πιστοὺς λατρευτὰς του ἀπὸ πάντων τῶν κινδύνων. Ὁ *Δανιήλ* ἀπέθανεν ἐπὶ Κύρου. Αἱ προφητεῖαι του, δι' ὧν προλέγεται ὁ ὀριστικὸς θρίαμβος τῆς ἀληθοῦς θρησκείας καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἢ Μεσσίου, σώζονται ἅπασαι. Ὁ *Δανιήλ* εἶναι ὁ πρῶτος προφήτης, ὅστις ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἢ Μεσσίου.

Ὁ *Δανιήλ* καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἐμμένουσι καὶ ἐν τῇ ξένῃ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ ὑπομένουσιν ὑπὲρ αὐτῆς φρικτοτάτους διωγμούς. Οὕτως σταθερὸς πρέπει νὰ ἦναί τις εἰς τὴν πίστιν του. Ὑπὲρ αὐτῆς δέον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν νὰ θυσιάσῃ τις.

§ 33.

Ὁ Ζοροβάβελ, ὁ Ἑσδρας καὶ ὁ Νεεμίας καὶ οἱ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν προφῆται.

(Ἑσδρ. α' — ε' Νεεμ. α' — γ')

Ὁ *Ζοροβάβελ* εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις, ὅτε ἐπὶ τοῦ Κύρου τοῦ

βασιλέως τῶν Περσῶν, τοῦ καταλύσαντος τὸ μέγα μηδικὸν
 κράτος, ἐδόθη τοῖς Ἰουδαίοις ἡ ἄδεια νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν
 Ἰουδαίαν, ὡδήγησε πρῶτος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέγα πλήθος
 Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας (536). Ὁ δὲ Ἔσδρας καὶ ὁ
 Νεεμίας ἦλθον ὀλίγον βραδύτερον αὐτοῦ μετ' ἄλλων ἐξορίστων
 καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἀνκνωθῇ πάλιν τὸ κράτος τοῦ
 μωσαϊκοῦ νόμου παρὰ τοῖς ἐπιστρέψασιν καὶ ἀρχίσῃ ἐκ νέου
 νὰ τελῆται ἐν τάξει ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὑπὸ τὸν
 Ζοροβάβελ ἦλθον 50 χιλιάδες Ἰουδαίων, κομίσαντες δὲ τὰ
 ἱερὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρπαγῆ ἐπὶ τῆς αἰχμα-
 λωσίας καὶ τὰ ὁποῖα ἀπεδόθησαν νῦν ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἱδρῶσαν
 θυσιαστήριον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ καὶ ἤρχισαν νὰ τε-
 λῶσι τὰς νενομισμένας θυσίας. Ἐπεχείρησαν δὲ μετὰ μέγα
 ζήλου καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ οἱ Σαμαρείται,
 οἱ κάτοικοι δηλ. τῆς Σαμαρείας, ἐμπόδισαν κατ' ἀρχὰς τὸ
 ἔργον τοῦτο. Οἱ Σαμαρεῖται οὗτοι ἦσαν μίγμα ἀρχίων
 Ἰσραηλιτῶν καὶ ἐθνικῶν, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου
 τῶν δέκα φυλῶν μετοικισθέντων εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν ταύτην
 χώραν, δὲν ἀνεγνωρίζοντο δὲ διὰ τοῦτο ὡς γνήσιοι Ἰσραη-
 λῖται, εἰ καὶ ἡ θρησκεία των ἦτο συγγενεστάτη πρὸς τὸν Ἰου-
 δαϊσμόν. Θέλοντες δὲ καὶ αὐτοὶ νὰ μετέσχωσι τῆς ἀνοικοδο-
 μήσεως ταύτης καὶ μὴ γενόμενοι δεκτοὶ, ἐπέτυχον, κατηγο-
 ροῦντες τοὺς Ἰουδαίους παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν Καμβύ-
 ση ὡς στασιαστικοὺς σκοποὺς ὑποκρύπτοντας, νὰ ἐμποδίσωσι
 τὸ ἔργον. Ὁ ναὸς ἔμεινεν οὕτως ἀτελείωτος, εἰς πολλοὺς δὲ
 ἐκ τοῦ λαοῦ, οἵτινες ἐξ ὀκνηρίας καὶ ἐξ ἐλλείψεως ζήλου θρη-
 σκευτικοῦ δὲν ἤθελον νὰ ἐργάζωνται δωρεὰν ἐν τῷ ναῷ, εὐη-
 ρέστησεν ἡ παρεμπόδισις αὕτη τῆς ἐν αὐτῷ ἐργασίας. Ἀλλ'
 ἐπὶ Δαρείου (520) διὰ τῶν κηρυγμάτων τῶν προφητῶν Ἀγ-
 γαίου καὶ Ζαχαρίου ἠγέρθη νέος ζήλος ὑπὲρ τοῦ ἔργου τούτου,
 καὶ οὕτω συνετελέσθη εὐτυχῶς ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ.
 Περὶ τὸ 458 ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος ἦλθε νέα ἀ-
 ποικία ἐξορίστων Ἰουδαίων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὑπὸ τὴν ὄδη-

γίαν τοῦ Ἑσδρα. Ὁ σοφὸς καὶ εὐσεβὴς οὗτος ἀνὴρ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, εἰς αὐτὸν δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ προεδρευομένην μεγάλην συναγωγὴν ἀποδίδουσι τὸ ἔργον τῆς συλλογῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. Ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ δὲν ἐπέτυχον πᾶσαι. Μόνον, ὡς αὐτὸς παρατηρεῖ, τοῦτο ἠδυνήθη τελείως νὰ κατορθώσῃ, νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς μετὰ τῶν ἀλλοφύλων γάμους, ἐξ ὧν ἠδύναντο νέοι κίνδυνοι νὰ γεννηθῶσιν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνάμιξις μετὰ τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐπέφερε τὴν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ἀποπλάνησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἥτις ὡς ἀποτέλεσμα εἶχε τὴν διανομήν τῶν ἠθῶν, καὶ τὴν γενικὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ λαοῦ, μεθ' ἧν ὡς θεία τιμωρία ἐπῆλθεν ἡ πολιτικὴ καταστροφὴ αὐτοῦ. Μετὰ τοῦ Ἑσδρα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς ἀνορθώσεως τῆς πλήρους ἰσχύος τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου εἰργάσθη ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπανελθῶν καὶ ὁ Νεεμίας (445) ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλείως τῶν Περσῶν. Τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομήθησαν, τὰ ἐγκαίνια αὐτῶν ἐτελέσθησαν μεγαλοπρεπῶς, ἡ ἐορτὴ τῆς σκηνοπηγίας ἤρχισε πάλιν νὰ πανηγυρίζηται, ἀνεγνώσθη δὲ εἰς τὸν λαὸν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπεσχέθησαν πάντες, ὅτι οὐδέποτε πλέον θέλουσιν ἐγκαταλίπει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Τὰς ἐργασίας ταύτας ὑπὲρ τοῦ νόμου συνεπλήρωσεν ὁ τελευταῖος τῶν ἀρχαίων προφητῶν *Μαλαχίας* (408). Οἱ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαῖοι ἔρμειναν ἔκτοτε πιστοὶ εἰς τὸν μωσαϊκὸν νόμον, καὶ οὐδέποτε πλέον ἀπεπλανήθησαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Αἱ θλίψεις τῆς αἰχμαλωσίας ἐξήσκησαν εὐεργετικωτάτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καὶ συνέτελεσαν μεγάλως εἰς τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ Ζοροβάβελ, ὁ Ἑσδρας καὶ ὁ Νεεμίας ἐργασθέντες ἐκθύμως εἰς τὸ νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὸν ναὸν, νὰ εἰσαγάγωσιν ἐκ νέου τὰς ἀρχαίας θρησκευτικὰς τελετὰς, νὰ συλλέξωσι τὰ βιβλία τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ νὰ ἐμπνεύσωσι τῷ λαῷ ἐκ νέου εὐσέθειαν, εἶναι ἀξιομίμητα παραδείγματα θρησκευτικοῦ ζήλου.

§ 34.

Ἔσθῆρ.

(Ἔσθῆρ α'—ι')

Ἡ Ἔσθῆρ ἦτο ἐπιφανῆς Ἰουδαία γυνὴ ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος (460 πρ. Χ.). ἤτις ἐπέτυχεν νὰ σώσῃ τοὺς ὁμογενεῖς αὐτῆς ἀπὸ γενικοῦ τινος ὀλέθρου κατ' αὐτῶν πρὸς κεκοιμηθέντος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν των. Πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κύρου δοθεῖσαν αὐτοῖς ἄδειαν πρὸς ἐπιστροφὴν εἶχον ὑπολειφθῆ ἐν Περσίᾳ. Ἡ Ἔσθῆρ εἶχεν ἐκλεχθῆ ὡς γυνὴ τοῦ Ἀρταξέρξου διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀντὶ τῆς προτέρας Ἀστίν, ἣτις μὴ θελήσασα, τελουμένου συμποσίου πρὸς τοὺς μεγιστάνους τοῦ κράτους, νὰ προσέλθῃ μεθ' ὄλων τῶν κοσμημάτων της εἰς τὴν τράπεζαν κατὰ διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἀπεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ. Εἶχε δὲ ἡ Ἔσθῆρ, ὀρφανὴ οὖσα, ὡς προστάτην τὸν θεῖόν της Μαρδοχαῖον, ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ συνετόν, ὅστις ποτὲ ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Ἀρταξέρξου, ἀποκαλύψας αὐτῷ τὴν ὑπαρξίν συνωμοσίας δύο εὐνούχων κατ' αὐτοῦ. Ὁ Μαρδοχαῖος ὅμως οὗτος καταδικάζεται αἰφνης εἰς θάνατον εἰσηγήσει τοῦ πρώτου ἄρχοντος τοῦ Ἀρταξέρξου Ἀμάν, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπονεύμῃ τούτῳ τιμὰς μὴ ἐμπρεπούσας κατὰ τὸν μωσαϊκὸν νόμον εἰμὴ μόνῳ τῷ Θεῷ. Πρὸς μείζονα μάλιστα ἐκδίκησιν, κατηγορήσας τοὺς Ἰουδαίους, ἐπέτυχεν ὁ Ἀμάν ἵνα ἐκδοθῆ διάταγμα, δι' οὗ ὠρίσθη διὰ κλήρου ἡμέρας τις γενικῆς σφαγῆς αὐτῶν ἐν ὅλῳ τῷ Περσικῷ κράτει. Τοιαῦτα ἄδικα διατάγματα δὲν ἦσαν ἀσυνήθη ἐν τῇ αὐθαριετῷ διοικήσει τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἡγεμόνων, οὐδ' εἶναι ἔτι καὶ νῦν μεταξὺ ἁσιανῶν λαῶν. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Τότε ὁ Μαρδοχαῖος καταφεύγει εἰς τὴν Ἔσθῆρ. Αὕτη προσκάλεσασα εἰς γεῦμα τὸν Ἀρταξέρξην, μετὰ πολλὰ παρεκάλεσεν αὐτὸν, ἵνα προληφθῆ ὁ κατὰ τοῦ Μαρδοχαίου καὶ ἐν γένει κατὰ τῶν

ὁμοφύλων της ἐπικείμενος κίνδυνος. Ὁ Ἀρταξέρξης ἐνθυμήθη τότε τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν, ἣν ἄλλοτε παρέσχεν αὐτῷ ὁ Μαρδοχαῖος, καὶ ἥτις εἶχε καταγραφῆ εἰς τὰ ἐπίσημα χρονικά τοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο κατὰ διαταγὴν τοῦ ὁ μὲν Ἀμὸν φρονεῦται κρεμασθεὶς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σταυροῦ, ὃν εἶχε παρασκευάσει τῷ Μαρδοχαίῳ, ἐπειδὴ δὲ κατὰ ἀσιατικὴν συνήθειαν δὲν ἦτο δυνατόν διάταγμα τι ἄπαξ ἐκδοθῆν νὰ ἀνακληθῆ, ἐξεδόθη τότε παρὰ τοῦ Ἀρταξέρξου νέον διάταγμα, δι' οὗ ἐν τῇ ὠρισμένῃ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐπετρέπετο τοῖς Ἰουδαίοις νὰ ὑπερασπίσωσιν ἀτιμωρητὴ ἑαυτοὺς κατὰ παντὸς ἀποπειρωμένου νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν των. Τῇ ὠρισμένῃ ἐκείνῃ ἡμέρῃ χρώμενοι τῷ δικαίωματι τούτῳ ἐφόνευσαν πράγματι οἱ Ἰουδαῖοι μέγα πλῆθος ἐχθρῶν. Οὕτως ἡ Ἐσθὴρ ἔσωσε τοὺς ὁμοφύλους της. Τὸ γεγονός ἀνηγγέλθη διὰ τοῦ Μαρδοχαίου εἰς πάσας τὰς ἰσραηλιτικὰς κοινότητας τοῦ Περσικοῦ κράτους, ὠρίσθη δὲ εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ καὶ ἑορτῆ, μέχρι τὴν σήμερον παρὰ τῶν Ἰουδαίων τελουμένη, ἡ καλουμένη ἐβραϊστὶ *πουρὶμ* (*פוראי* ἢ *κλήροι*).

Ἡ Ἐσθὴρ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος δεικνύουσιν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς των. Οὕτως πρέπει ἕκαστος νὰ ἀγαπᾷ τὸ ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Ἡ φιλογένεια ὑποῖ τὰ ἔθνη, ἡ δὲ ἰδιοτέλεια ταπεινώνει αὐτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ. ΟΙ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΙ.
ΥΠΟΤΑΓΗ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

331—1 πρ. Χ.

**Κατάστασις τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῶν
Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου.**

(Μακκ. Γ'. α'—ζ'.)

Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν Ἰσσοῦ μά-

χην κύριος τῆς Συρίας, περιῆλθε καὶ ἡ Παλαιστίνη ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μακεδόνων (331). Πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων μετώκισε μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ὑπὸ αὐτοῦ κτισθεῖσαν καὶ κατ' αὐτὸν ὀνομασθεῖσαν Ἀλεξάνδρειαν, ἐνταῦθα δὲ ἐπολλαπλασιάσθησαν σὺν τῷ χρόνῳ μεγάλως (ὑπερβάντες τὸ ἐν ἑκατομμύριον), ἐγένοντο δὲ καὶ πλοῦσοι δι' οὗ ἤσκουν ἐμπορίου. Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ ἀπέραντος μακεδονικὴ μοναρχία διηρέθη εἰς πολλὰ μακεδονικὰ κράτη, ἡ Παλαιστίνη ὑπέχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου. Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν εὐημέρησαν μεγάλως καὶ ἤσκουν ἐλευθέρως τὰ τῆς λατρείας των. Βραδύτερον μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἀρχιερέως Ὀρίου (151 πρ. Χ.) ἔκτισαν καὶ ἴδιον ναὸν ἐν Λεοντοπόλει ἀμιλλώμενον πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν, ἐναντίον τῶν διακηρυχθεισῶν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Ἰουδαίων. Τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίους μόνους ἐκ τῶν Πτολεμαίων ὁ Φιλοπάτωρ (221) κατεδίωξεν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐξελληνίσθησαν σὺν τῷ χρόνῳ τοσοῦτον, ὥστε ὅσοι μετὰ αὐτῶν ἀνερχίνοντο ὡς συγγραφεῖς ἔγραφον εἰς ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ἐδέησε δὲ χάριν τοῦ λαοῦ νὰ μεταφρασθῶσιν ἐκ τῆς ἐβραϊκῆς εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην καὶ τὰ ἀρχαιότερα ἱερὰ βιβλία τοῦ Μωϋσείως, καὶ τὰ τῶν προφητῶν καὶ τὰ ἄλλα. Ἡ μετάφρασις αὕτη, ἣτις ἐγένετο κατὰ τὸν Γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, καλεῖται *μετάφρασις τῶν ὁ*, διότι λέγεται ὅτι ἄνδρες σοφοὶ περὶ τοὺς 70 ἐξεπόνθησαν αὐτήν. Εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἱερὰ βιβλία προσέθηκαν οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλα νεώτερα ἱερὰ βιβλία ἢ ἀπ' ἀρχῆς ἐν ἐλληνικῇ γλώσσῃ συντεταγμένα (*Σοφία Σολομώντος, Α' βιβλίου Μακκαβαίων*) ἢ ἐν ἐλληνικῇ γλώσσῃ μεταφρασμένα καὶ ἐν ταύτῃ μόνῃ σωθέντα (*Β' καὶ Γ' Μακκαβαίων, Τωβίτ, Ἰουδαίθ, Σοφία, Σειρὰχ Ἱερέως*). Τὰ βιβλία ταῦτα οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Ἰουδαῖοι δὲν ἤθελον νὰ ἐξισῶσι πρὸς τὰ ἀρχαιότερα, ἀν καὶ κατὰ μικρὸν ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀναγινώσκωσιν αὐτὰ καὶ νὰ θεωρῶσιν ὡς ὠφέλιμα. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐγενι-

κεύθη κατ' ὀλίγον τότε ἐν Ἀσίᾳ καὶ τῇ Ἀνατολῇ καθόλου τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Παλαιστίνῃ, καθὼς καὶ πανταχοῦ, ὅπου ὑπῆρχον Ἰουδαῖοι διεσπαρμένοι, ἀνεγινώσκετο παρ' αὐτοῖς ἡ ἀγία Γραφή μᾶλλον ἐν τῇ μεταφράσει τῶν ὁ ἢ ἐν τῇ πρωτοτύπῳ ἑβραϊκῇ. Οἱ ἐκ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων σοφοὶ ἐγνώρισαν ἐν τῇ ἑλληνικωτάτῃ ταύτῃ πόλει καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφίαν, καθὼς καὶ οἱ Ἕλληνες τὴν ἑβραϊκὴν. Γοιαύτην γνῶσιν δεικνύει οὐ μόνον ὁ μεταγενέστερος ἀλεξανδρινὸς Ἰουδαῖος *Φίλων*, ὅστις ἐζήτησεν ἐντελῶς νὰ συνδυάσῃ τὴν πλατωνικὴν φιλοσοφίαν μετὰ τοῦ μωσαϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φύσκωνος ἀκμάζων (145) συγγραφεὺς τῆς *Σοφίας Σολομῶντος*, συγγραμματος συγγεγραμμένου κατὰ τὸν τύπον τῶν Παιρημιῶν τοῦ Σολομῶντος, ὅστις παρεισάγεται ἐν αὐτῷ καὶ ὡς διδάσκων.

Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαῖοι φροντίζουσι νὰ ἰδρῦσωσι ναὸν, ἐν ᾧ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεόν, καὶ μεταφράζουσι τὰ ἱερά βιβλία εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἣν ὠμίλου ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι. Οὕτω πρέπει νὰ πράττωσιν οἱ εὐσεβεῖς λαοί. Ἡ θρησκεία πρέπει νὰ ᾗ τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον μέλημα αὐτῶν, διότι ἄνευ αὐτῆς διαφθείρονται καὶ οὐδεμία ἀσφαλῆς καὶ ἀληθῆς πρόοδος εἶναι δυνατή.

§ 36.

Κατάστασις τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τοῦς τῆς Συρίας βασιλεῖς Σελευκίδας.

Ἰπὸ τοῦς Πτολεμαίους βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐτέλεσεν ἡ Παλαιστίνῃ ἐπὶ ἓνα μόνον αἰῶνα, εἶτα δὲ κατεκτήθη ἡ χώρα ὑπὸ τῶν *Σελευκιδῶν* βασιλέων τῆς Συρίας. Οἱ Σελευκίδαι δὲν προσηγάθησαν πρὸς τοῦς Ἰουδαίους ἐπιεικῶς, οὐδὲ ἐσεβάσθησαν τὴν αὐτῶν θρησκείαν, ὅσον οἱ Πτολεμαῖοι. Ἦδη *Σέλευκος ὁ Δ'* ἀποστείλας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα *Ἡλιόδωρον* τινα ἐζήτηται νὰ συλύσῃ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ναοῦ πάντα τὰ πολύτιμα σκεύη. Ἄλλ' ἡ θεία δίκη ἐτιμώρησε τὸν ἀπεσταλμένον. Ἡ πίσις ὅ-

μως κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκορυφώθη ἰδίως ἐπὶ τοῦ διαδεξαμένου τὸν Σέλευκον Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς, διότι οὗτος ἠθέλησε διὰ τῆς βίας νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀρνηθῶσι τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ νὰ δεχθῶσι τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὰ ἐθνικὰ ἔθιμα. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσόλυμα ἰσχυρὰν φρουράν, ὠχύρωσε τὴν πόλιν οἰκοδομήσας ἀκρόπολιν ἐν αὐτῇ, καὶ στήσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἐβεβήλωσεν αὐτόν. Ὅσοι ἤρνοῦντο νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πάτριον θρησκείαν, ἠναγκάζοντο νὰ πράττωσι τοῦτο δι' ἀνηκούστων βασάνων. Ἡ Γραφὴ διέσωσεν ἡμῖν δύο παραδείγματα οὕτω βασανισθέντων Ἰουδαίων, ἀλλὰ μὴ ὑποκυψάντων, τοῦ ἐννενηκοντοῦτου γέροντος Ἐλεάζαρου καὶ τινος εὐσεβοῦς μητρὸς μετὰ τῶν ἐπτὰ τέκνων της. Ὁ Ἐλεάζαρος ἠναγκάζετο νὰ φάγῃ χοίρειον κρέας, τὸ ὁποῖον ἀπηγορεύετο ὑπὸ τοῦ νόμου. Αὐτὸς ὅμως θαρραλέως ἠρνήθη, οὐδ' ἠθέλησεν, ὅπως συνεβούλευον αὐτῷ οἱ φίλοι του, νὰ φάγῃ ἀντ' αὐτοῦ κοινὸν κρέας, καὶ οὕτω νὰ προσποιηθῇ μόνον, ὅτι ὑπέκυψεν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν δεσποτῶν. Δὲν θέλω, εἶπεν ὅπως κερδίσω ὀλίγας ἡμέρας ζωῆς, νὰ μολύνω μὲν τὸ ὄνομά μου, νὰ δώσω δὲ οἰκτρότατον παράδειγμα δειλίας καὶ ὑποταγῆς εἰς τὰς ἀνόμους διατάξεις τῶν ἀσεβῶν κυρίων μας. Πρέπει νὰ φοβώμεθα μᾶλλον τὸν Θεόν, ὅστις δύναται καὶ ἐν ταύτῃ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ, ἢ τοὺς ἐπιγείους ἐξουσιαστάς ἡμῶν ! Οὕτω γενναίως ἀπέθανε καὶ ἡ εὐσεβοῦς Ἰουδαία μήτηρ μετὰ τῶν ἐπτὰ τέκνων της. Ἀφοῦ ἐβασάνισαν ἀπανθρώπως ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς ἕξ ἀδελφοὺς, ἤλθε καὶ ἡ σειρά τοῦ νεωτάτου, ὃν ἐσπούδασαν οἱ βασανισταὶ νὰ φοβίσωσι καὶ νὰ κινήσωσιν εἰς ὑπακοήν. Ἀπελπισθέντες δὲ εἶπον καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ νὰ συμβουλευέσῃ αὐτόν νὰ ἐνδώσῃ. Τότε ἐκείνη δεχθεῖσα τὴν προτροπὴν, εἶπεν αὐτῷ ἐν τῇ πατρὶφ γλώσσῃ, ἦν ἐκεῖνοι δὲν ἐννόουν Τέκνον, μου ! ἐννεὰ ὄλους μῆνας σὲ ἐβάστασα ἐν τῇ κοιλίᾳ μου· σὲ ἐθήλωσα ἔπειτα καὶ σὲ ἀνέθρεψα μέχρι τῆς ἡλικίας ταύτης. Ἄκουσόν μου λοι-

πόν. Ἴδε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ ἐνθυμοῦ ταύτην τὴν στιγμήν τὸν ποιητὴν τοῦ κόσμου, τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. Φοβοῦ αὐτὸν, μηδὲ ἐγκαταλείψῃς ποτὲ τὴν ἀληθινὴν λατρείαν του! Μὴ κατασχύνῃς τὸν οἶκόν σου. Μιμήθητι τὸν γενναῖον θάνατον τῶν ἀδελφῶν σου. Ὁ θάνατος μᾶς ἀποχωρίζει ἐδῶ, ἀλλ' ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ θὰ ἐνωθῶμεν πάλιν πάντες! Ὑπὸ τῶν λόγων τούτων ἐνθάρρυνθεις ὁ νέος, ἀποταθεὶς πρὸς τοὺς βασιανιστὰς του, εἶπε, Κάμετε τὸ ἔργον σας, προτιμῶ νὰ ὑπακούσω εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ μᾶλλον ἢ εἰς τὸν ἀσεβῆ νόμον τοῦ βασιλέως σας. Μετὰ τὸν θάνατον καὶ αὐτοῦ ὑπέστη τελευταῖον φοβεράς βασάνους καὶ τέλος καὶ τὸν θάνατον καὶ ἡ εὐσεβὴς μήτηρ τῶν γενναίων τούτων τῆς ἀληθοῦς θρησκείας μακρῶρων.

Ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ εὐσεβὴς μήτηρ μετὰ τῶν ἐπτὰ τέκνων της προτιμῶσι τὸν θάνατον ἢ νὰ παραβῶσι τὰς διατάξεις τῆς θρησκείας των. Τοῦτο ἔπραξαν μετὰ τῆς αἰῆτος καὶ οἱ χριστιανοὶ κατὰ τοὺς διωγμούς. Οὕτως πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἀγαπῶμεν τὴν θρησκείαν, ἑτοιμοὶ ὄντες ὑπὲρ αὐτῆς νὰ ὑποστῶμεν καὶ αὐτὸν ἐν ἀνάγκῃ τὸν θάνατον.

§ 37.

Οἱ Μακκαβαῖοι.

(Μακκαβ. Α'. καὶ Β'.),

Μακκαβαῖοι λέγονται ὁ ἱερεὺς *Ματθαθίας* καὶ οἱ πέντε υἱοὶ αὐτοῦ, οἵτινες ἐξεγερθέντες κατὰ τῆς τυραννικῆς κυριαρχίας τῶν Σελευκιδῶν ἠδυνήθησαν διὰ τῶν ἀγώνων των νὰ ἐλευθερώσωσι μὲν ἀπ' αὐτῶν τὴν Ἰουδαίαν, νὰ σώσωσι δὲ τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τὴν ὑπὸ τῶν Σύρων καταδιωκομένην, καὶ νὰ ιδρύσωσι νέον ἀνεξάρτητον ἰουδαϊκὸν βασίλειον ἐπὶ 120 ἔτη περίπου διαρκέσαν (167—64), ἕως οὗ ὑπήχθησαν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους. Πρῶτος ἐξηγέρθη κατὰ τῶν Σύρων ὁ ἱερεὺς *Ματθαθίας* (τῷ 167 π. Χ.) μετὰ τῶν υἱῶν του φυγὼν ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ ἐλθὼν εἰς Μεδῆν, ἐκεῖ δὲ κατὰ κράτος τὸν

[ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗ]

5

ἐθνικὸν βωμὸν καὶ τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰδωλολατρείαν, καὶ φονεύσας τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ βασιλείως Ἀντίοχου τοῦ Δ'. Τὸν Ματταθίαν ἠκολούθησαν πολλοὶ γενναῖοι ἄνδρες ἐκ τοῦ λαοῦ, μεθ' ὧν περιερχόμενος τὴν χώραν, ἐνεθάρρυνε τὸν λαὸν καὶ ἐκίνει εἰς ἀντίστασιν κατὰ τῶν ἀσεβῶν διαταγῶν τοῦ βασιλείως καὶ εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ἀποθνήσκων ὁ Ματταθίας ἐξώρκισε τοὺς υἱοὺς του νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως τῶν πατέρων των ἀντίστασιν μέχρις ἐξοντώσεως. Ὄρισε δὲ αὐτοῖς διάδοχον ἐν τῇ πολέμῳ τὸν υἱὸν του Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον. Καὶ ὁ Ἰούδας κατέστρεψε πάντας τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων καὶ κατεδίωκεν οὐ μόνον τοὺς Σύρους τοὺς βιάζοντας τοὺς ἠμερῦλους των νὰ θύωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρνούμενους τὴν πάτριον θρησκείαν ἐκ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ τοῦ Ἰούδα ἔπεμψεν ὁ Ἀντίοχος τὸν στρατηγὸν *Ασίαν* μετὰ μεγάλου στρατοῦ ἐξ 65,000 συνισταμένου. Ἄλλ' οἱ ὀλίγοι περὶ τὸν Ἰούδαν γενναῖοι (περὶ τὰς 10,000 ἀριθμούμενοι) ἐνισχυόμενοι ὑπὸ τοῦ θάρρους, τὸ ὅποῖον ἐμπνέει πάντοτε τοὺς ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀγωνιζομένους ἠδυνήθησαν νὰ νικήσωσι τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ γίνωσι κύριοι καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ μόνον τὴν ἀκρόπολιν διετήρησαν ἐπίτινα χρόνια οἱ Σύροι. Ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ διὰ τῶν Σύρων μολυνθεὶς ναὸς ἐνεκκινίσθη ἐκ νέου διὰ μεγάλης πομπῆς, ὠρίσθη δὲ καὶ μεγάλη ἑορτὴ εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐγκαίνιων τούτων. Ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ πατρίδος οὗτος πόλεμος διήρκεσε καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀντίοχου Δ' Ἀντίοχου τοῦ Εὐπάτορος, ὅστις ὠδήγησε κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων φοβερὸν στρατὸν 120 περίπου χιλιάδων. Εἰς τηλικαύτην δύναμιν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀντιστῶσιν οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν ὀλίγοι. Τὰ Ἱεροσόλυμα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν ξένων. Ὁ Ἰούδας ἔφυγεν ἐκεῖθεν, ἐξηκολούθει ὅμως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπὶ τοῦ *Αἰμητριῦ* τοῦ *Σωτήρος*. Ἄλλὰ τέλος ἐν τινι μάχῃ πρὸς τὸν στρατηγὸν τούτου *Βακχίδην* ἔπεσε μαχόμενος. Ὁ ἥρωϊσμὸς τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶναι σχεδὸν ἐράμιλλος πρὸς τὸν ἥρωϊσμόν τῶν Ἑλλήνων καὶ

Ῥωμαίων ἐν ταῖς λαμπροτέραις ἐποχαῖς τῆς ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.

Τὸν ἡρώισμὸν τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Ἰούδα Μακκαβαίου καὶ τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν αὐτῶν εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα των πρέπει νὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Ὁ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θάνατος εἶναι ὁ ἐνδοξότατος θάνατος. Ὁ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν ἐστιῶν, τῶν βωμῶν καὶ τῶν τάφων τῶν οἰκείων του ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῶν ἱερωτάτων πραγμάτων.

§ 38.

Ὁ Ἰωνάθαν καὶ οἱ τελευταῖοι Μακκαβαῖοι.

Ὁ Ἰωνάθαν, ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του Ἰούδαν ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ τοῦ πολέμου, ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος αὐτοῦ. Νικήσας τὸν Βακχιδῆν, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ κλείσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐλευθέρην τὴν Ἰουδαίαν. Ἀνεγνωρίσθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Δημητρίου τοῦ Σωτῆρος Ἀλεξάνδρου, βοηθήσας αὐτὸν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου. Μετ' αὐτὸν ἤρξεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σίμων καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Ὑρκατός. Ἐπὶ τούτου, ἐκδιωχθέντων τῶν Σύρων ἐντελῶς ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, τὸ κράτος τῶν Ἰουδαίων ἀνέλαβε σχεδὸν τὰ ὅρια, τὰ ὅποια εἶχεν ἐπὶ τῶν ἐνδόξων χρόνων τῶν ἀρχαίων βασιλείων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα. Ἀπὸ τοῦ υἱοῦ του ὄμως Ἀριστοβούλου τοῦ Α' τοῦ Φιλέλληνος, ὅστις πρῶτος ἐκ τῶν διαδόχων τῶν Μακκαβαίων ἐπέθηκε βασιλικὸν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἤρχισε νὰ ἐξασθενῇ ἡ δύναμις τῶν Ἰουδαίων, καὶ νὰ ἐπικρατῇ μεγάλη διαφθορὰ ἐν τῇ αὐτῇ. Αἱ δολοφονίαι καὶ αἱ ἄλλαι φρικώδεις ἀλληλοσφαγαὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἡγεμονευούσης οἰκογενείας, ὧν εἶναι πλήρης ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων τούτων Μακκαβαίων, δεικνύουσι τὴν μεγάλην ἠθικὴν κατὰπτωσιν αὐτῶν. Ὁ Ἀριστόβουλος φονεύει τὸν ἀδελφόν του, ἀφίνει δὲ νὰ ἀποθάνῃ ἡ μήτηρ του ἐξ ἀσιτίας ἐν τῇ φυλακῇ. Ὁ διάδοχός του Ἰωαννῆας διαπράττει ἄλλας ἀπηνυθρωπίαις.

Τὸν Ἰωαννῆαν διαδέχεται ἡ μήτηρ του Ἀλεξάνδρα, καὶ ταύτην ὁ Ὑρκανὸς Β', ὅστις ὅμως ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς παρὰ τοῦ Ἀριστοβούλου τοῦ Β'. Ἄλλ' ὁ Πομπήϊος, ὁ περίφημος ῥωμαῖος στρατηγός, ὅστις τότε διέτριβεν ἐν τῇ ἀνατολῇ μετὰ μεγάλου στρατοῦ, προσκληθεὶς εἰς βοήθειαν τοῦ Ὑρκανοῦ, τοῦτον μὲν ἐγκατέστησε πάλιν ἡγεμόνα τῶν Ἰουδαίων, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον ἐπεμψε δέσμιον μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς Ῥώμην (64 πρ. Χ.) Ἐκοτε περιέρχονται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων.

Καὶ ἐνταῦθα βλέπομεν, ὅτι ἐνῶ ὁ ἱερός ὑπὲρ τῶν πατρίων ἐνθουσιασμός ἀνύψωσε πάλιν τοὺς Ἰουδαίους, ἡ διαφθορὰ ἐταπείνωσε καὶ ἐξησθένησεν αὐτοὺς, ἕως οὗ ὑπετάγησαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ δύναται καὶ ἡμᾶς ὡς ἔθνος νὰ ὑψώσῃ, ἢ ἀπιστία καὶ διαφθορὰ τούναντίον ἀπειλεῖ νὰ καταστρέψῃ.

§ 39.

Οἱ Φαρισαῖοι, οἱ Σαδδουκαῖοι καὶ οἱ Ἑσσαῖοι.

† Ἐπὶ τῶν μακκαβαϊκῶν χρόνων ἢ ὀλίγον πρότερον ἐμορφώθησαν παρ' Ἰουδαίοις αἱ τρεῖς θρησκευτικαὶ μερίδες ἢ σχολαὶ (καὶ αἰρέσεις ἄλλως καλούμεναι) τῶν Φαρισαίων, τῶν Σαδδουκαίων καὶ τῶν Ἑσσαίων, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν θρησκευτικὴν κατάστασιν τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθὼς καὶ κατὰ τοὺς ἀμέσως ἐπομένους αἰῶνας καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀφοῦ ἡ ἀρχαία θερμὴ εὐσέβεια τῶν χρόνων τοῦ Δαυὶδ καὶ τῶν προφητῶν ἐξέλιπεν, ἐπεκράτησεν ἀντ' αὐτῆς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τοῦτοις Ἰουδαίοις ἡ ἢ κατ' ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τύπους εὐσέβεια (τοῦτο ἦτο τὸ σύνθημα) ἢ ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία ἢ ὁ μυστικὸς ἀσκητισμός. Τὴν πρώτην τάσιν ἀντιπροσωπεύουσιν οἱ Φαρισαῖοι, τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν οἱ Σαδδουκαῖοι καὶ τὸν ἀσκητισμὸν οἱ Ἑσσαῖοι. Οἱ Φαρισαῖοι οὕτω κληθέντες ἐκ τῆς λέξεως Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

φαροῦς, ἧτις σημαίνει τὸν εὐσεβῆ, ἦσαν οἱ αὐστηροὶ ζηλωταὶ ὑπὲρ τῶν πετριῶν, οἱ πολεμοῦντες πάντα νεωτερισμὸν καὶ μισοῦντες τοὺς ξένους. Ἐκτὸς τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου ἀπεδέχοντο οὗτοι καὶ πάσας τὰς μεταγενεστέρas παραδόσεις τῶν ῥαββίνων καὶ τὰς πολυπληθεῖς καὶ μικρολόγους διατάξεις αὐτῶν περὶ νηστειῶν καὶ ἑορτῶν. Οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν ἰδίως πολέμιοι τῶν Ῥωμαίων, ὑπερασπιζόμενοι τὰ πάτρια, διὰ τῶν προκλήσεών των δὲ πολλάκις ἐξήγειρον κατ' αὐτῶν τὸν ἰουδαϊκὸν λαόν. Τοὺς Φαρισαίους ἐχαρκατήριζε πνευματικὴ ἀλαζονεία, πρὸ πάντων πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ κατ' ἐπίδειξιν καὶ ὑπόκρισιν εὐσέβεια, περιδεῆς ἔμμονῆ εἰς τοὺς τύπους τῆς λατρείας καὶ φανατισμὸς κατὰ τῶν ἄλλως φρονούντων καὶ ἔχθρα κατ' αὐτῶν. Αἱ ἔννοιαι αὐτῶν περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσοῦ ἦσαν παχυλαί. Ὁ Μεσσίας κατ' αὐτοὺς ἔμελλε ἀπλῶς ὡς δυνάστης νὰ καταστρέψῃ τὸ κράτος τῶν Ῥωμαίων καὶ νὰ ὑποτάξῃ ὑπὸ τοὺς Ἰουδαίους τὰ ἔθνη. Οἱ Φαρισαῖοι παρίστανον τὸν ἰουδαϊσμὸν ἐν τῇ νεκρώσει καὶ μισαλλοδοξίᾳ του. Οἱ Σαδδουκαῖοι ἐκ τοῦ Σαδδὸκ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ὀνομασθέντες, ἦσαν τὸ ἀντίθετον τῶν Φαρισαίων, ἀπέριπτον πάσας τὰς μεταγενεστέρas προσθήκας καὶ διδασκαλίαις, ἐμμένοντες μόνον εἰς τὰ συγγράμματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καὶ αὐτὴν τὴν περὶ ἀναστάσεως δόξαν ἐθεώρουν ὡς νεωτερισμὸν. Ἐν τῷ βίῳ των δὲ ἦσαν ἔκδοτοι εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ πλεονέκται, καὶ ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ φρονήματα φίλοι καὶ κόλακες τῶν Ῥωμαίων. Οἱ Ἐσσαῖοι, (θεραπευταὶ) (*) ἦσαν εἶδός τι ἀσκητῶν, οἵτινες, ἐν ᾧ οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι ἐπάλαμιον ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ τῆς ἀρχῆς, εἶχον ἀποχωρήσει εἰς τὴν παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἔρημον, ὅπου ἔζων ἔχοντες κοινωνίαν ἀγαθῶν, ἀπέριπτον τὸν γάμον καὶ τὸν ὄρκον, ἐπρέσβευον τὴν ἀθανάσιαν καὶ ἐθεώρουν τὸ σῶμα ὡς δευτερώτερον τῆς ψυχῆς. Δὲν ἀπεδέχοντο δὲ τὰς θυσίας. Ἡ λατρεία των συνίστατο εἰς ἀναγνώσεις τῶν ἁγίων Γραφῶν,

(*) Ἐθεράπευον οὗτοι καὶ νοσοῦντας.

καθ' ἑαυτοὺς καὶ προσευχάς, ἰδίως κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου.

Ἡμεῖς ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν ὑπόκρισιν, τὸν φανατισμὸν καὶ τὸ μισόζηνον τῶν Φαρισαίων, τὴν ῥοπήν εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ κολακείαν τῶν Σαδδουκαίων, καὶ τὸ ἀκοινώτητον καὶ μισάνθρωπον τῶν Ἑσσαίων, ἄς ἡμεῖς δὲ εἰλικρινεῖς, ἀνεξίθρησκοι, φιλόζηνοι, ἐγκρατεῖς, κοινωνικοὶ καὶ φιλόανθρωποι.

§ 40.

Ὁ Ἡρώδης.

† Ἀνωτέρω εἶδομεν, ὅτι ὁ Πομπήϊος, προσκληθεὶς εἰς βοήθειαν ὑπὸ τοῦ τελευταίου Μακκαβαίου Ὑρκανοῦ τοῦ Β', τοῦτον μὲν ἐγκατέστησεν ἡγεμόνα τῶν Ἰουδαίων, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον, τὸν σφετερισθέντα ἀπ' ἐκείνου τὸν θρόνον, ἀπέστειλε δέσμιον εἰς Ῥώμην. Ὁ Ὑρκανὸς ἔκοιτε ἐτέλει ὑπὸ τῆς διαταγῆς καὶ τὴν ἐξάρτησιν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἀντ' αὐτοῦ ἀνεβίβασαν ἔπειτα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποτελοῦς ἡγεμονικοῦ τῆς Ἰουδαίας θρόνου τὸν Ἰδουμαῖον Ἡρώδην στρατηγὸν ὄντα πρότερον τοῦ Ὑρκανοῦ. Ὁ Ἡρώδης οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ξένος ἡγεμὸν τῶν Ἰουδαίων. Ἦτο δὲ ἐξ ὅλης ψυχῆς περκαδεδομένος εἰς τοὺς αὐτὸν εἰς τὴν ἡγεμονίαν ἀναβιβάσαντας Ῥωμαίους, καὶ αὐτοῖς χαριζόμενος ἐπεθύμει νὰ εἰσγάγῃ περὰ τοῖς Ἰουδαίοις Ῥωμαϊκὰ ἔθιμα, ἀν καὶ ἄλλως ἄφησεν ἀνέπαφον τὴν θρησκείαν των. Ἦτο δὲ διὰ τοῦτο λίαν μισητὸς τῷ λαῷ. Μισητὸν αὐτὸν κατέστησε πρὸς τούτοις ἡ θηριώδης ἀπαρθρωπία του, ἣν ἐδειξε πρὸ πάντων πρὸς τοὺς οἰκείους του καὶ πάντας ἐν γένει, οὓς ἐφοβείτο καὶ ὑποπτεύετο ὡς ἐπιβουλευομένους τὸν θρόνον του. Ὁ Ἡρώδης ἐφόνησε τὸν Ὑρκανὸν, τὸν πενθερόν του, τὴν πενθεράν του, τὴν γυναικῶν του Μαρίας καὶ τοὺς δύο ἐκ ταύτης υἱοὺς του, ἕτερον υἱὸν του τὸν Ἀντίπατρον, καὶ πάντα τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου, ἄληθῆς Νέρων πρὸ τοῦ Νέρωνος ἀναδειχθεὶς! Ἐπὶ τούτου ἐγεννήθη ὁ

Ἰησοῦς Χριστός, ὃν ἴνα φονεύσῃ ἔτι νήπιον, διέταξε τὴν σφαγὴν τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀπὸ διατοῦς καὶ κατωτέρω νηπίων. Μετὰ τὸν θάνατόν του, συμβάντα τῷ 750 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, μικρὸν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἐβασίλευσαν ἐν Παλαιστίνῃ οἱ τρεῖς υἱοὶ του ὁ Ἀρχέλαος ἐν Ἰουδαίᾳ, ὁ Ἡρώδης Ἀντύπας ἐν Γαλιλαίᾳ καὶ Πειριαίᾳ, καὶ ὁ Φίλιππος ἐν τῇ Ἰτουραίᾳ καὶ ταῖς ταύτῃ ὁμόροις χώραις. Ὁ Ἀρχέλαος ἐδιώχθη μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἡ δὲ Ἰουδαία ἐκυβερνήθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπιτρόπων, τῶν ὁποίων πέμπτοσ' ὑπῆρξεν ὁ Πόντιος Πιλάτος, ἐφ' οὗ ἐταυρώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Τοῦ Φιλίππου ἡ τετραρχία ἠνώθη μετὰ τὸν θάνατόν του μετὰ τῆς τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀντύπα. Τελευταῖον δὲ ἀνεγνωρίσθη ἡγεμὼν πάσης τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας (41 — 45 μ. Χ.). Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο ἡ Παλαιστίνη τελεία Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, διοικουμένη παρὰ Ῥωμαίων ἐπιτρόπων ἐδρευόντων ἐν Καισαρείᾳ.

Ὁ Ἡρώδης ὑπῆρξεν ἀληθὲς τέρας συναριθμούμενος μετὰ τῶν ὠμοτέρων τυράννων, οὓς ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ἴδου ποῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἐξαχρείωσις τοῦ ἀνθρώπου! Φεύγωμεν τὴν κακίαν, ἣτις ἀποθηριστὶ ἡμᾶς, καὶ ἀγαπῶμεν τὴν ἀρετὴν, ἣτις ἐξευγενίζει ἡμᾶς καὶ καθιστᾷ ἡμᾶς ὁμοίους τοῖς ἀγγέλοις καὶ αὐτῷ τῷ Θεῷ.

ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

§ 1.

Ἡ ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ἡ ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἡ ἱστορία τῶν πράξεων καὶ τῆς διδασκαλίας ἢ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων. Ἐνῶ ἡ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δεικνύει, πῶς διὰ τῶν πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν ἤρχισε νὰ ἐγκαθιδρύεται ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἀληθὴς θρησκεία, ἡ ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης σκοπεῖ νὰ δείξῃ, πῶς ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθοῦς ταύτης θρησκείας συμπληροῦται καὶ τελειοποιεῖται διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ἢ ὁ Μεσσίας, τ. ἔ. ἐκείνος, ὃν προανήγγειλαν οἱ προφῆται ὡς μέλλοντα νὰ ἔλθῃ ποτὲ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδαχθεῖσα αὕτη θρησκεία διεδόθη εἰς τὸν κόσμον διὰ τῶν ἀποστόλων. Ἡ ἱστορία τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων εὐρίσκεται εἰς τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ συγγραφέντα ὑπὸ ἀποστόλων ἢ μαθητῶν αὐτῶν, τ. ἔ. εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων, τὰς Ἐπιστολάς τῶν ἀποστόλων, καὶ εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν. Διὰ τοῦτο τὸ δεῦτερον τοῦτο μέρος τῆς Ἱερᾶς ἱστορίας λέγεται ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης (Πρβ. καὶ § 1).

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ
Η ΠΡΩΤΗ ΑΥΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑ.

§ 2.

Γέννησις Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Λουκ. α' καὶ β'. Ματθ. α' καὶ β').

† Ἐν Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ Αὐγούστου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδου τοῦ μεγάλου, ἔζη παρθένος τις ὀνόματι Μαρία, ἣτις ἦτο μεμνηστευμένη Ἰωσήφ τῷ τέκτονι. Ἡ παρθένος αὕτη ἦτο προωρισμένη νὰ γεννήσῃ τῷ κόσμῳ τὸν σωτῆρα αὐτοῦ. Πρὸς αὐτὴν ἐλθὼν ἄγγελος Κυρίου, εὐηγγελίσθη αὐτῇ λέγων, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μαρία κατελήφθη ὑπὸ φόβου, ἀναλογιζομένη τὰ τοῦ ἀσπασμοῦ, προσέθηκεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ Μαριάμ, διότι εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· ἰδοὺ θὰ συλλάβῃς καὶ θὰ γεννήσῃς υἱόν, ὅστις θὰ κληθῆ Ἰησοῦς. Αὐτὸς θὰ γίνῃ μέγας καὶ θὰ κληθῆ υἱὸς Ὑψίστου, καὶ Κύριος ὁ Θεὸς θὰ δώσῃ αὐτῷ τὸν θρόνον τοῦ προπάτορος αὐτοῦ Δαυὶδ, θὰ βασιλεύσῃ δὲ αἰωνίως ἐπὶ τοῦ οἴκου τοῦ Ἰακώβ καὶ ἡ βασιλεία του δὲν θὰ ἔχῃ τέλος. Εἰς ταῦτα ἀπήντησε τῷ ἀγγέλῳ ἡ Μαρία, Πῶς δύνανται νὰ γίνωσι πάντα ταῦτα; Ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, Πνεῦμα Κυρίου θέλει ἐπέλθει ἐπὶ σέ καὶ δύναμις Ὑψίστου θὰ σέ ἐπισκιάσῃ· διὸ τὸ ἀπὸ σοῦ μέλλον νὰ γεννηθῆ ἅγιον θὰ κληθῆ υἱὸς Θεοῦ. Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν αἱ ἡμέραι τοῦ τοκετοῦ αὐτῆς, ἦλθε μετὰ τοῦ Ἰωσήφ εἰς Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· διότι εἶχε παρὰ τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου ἐκδοθῆ διάταγμα, ἵνα ἀπογραφῶσι πάντες οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων αὐτῷ ὑποτελῶν

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

χωρῶν ἕκαστος ἐν τῇ πατρίδι του, ὁ δὲ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία κατήγοντο ἀπὸ Βηθλεέμ, ἔλκοντες τὸ γένος ἀπὸ τοῦ δαυιτικοῦ οἴκου, ἂν καὶ τότε ἦσαν πτωχοί. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εὗρωσιν ἀλλαχοῦ κατάλυμα, ἔμειναν ἐν τινι φάτνῃ, ἐκεῖ δὲ ἐγεννήθη τὸ θεῖον βρέφος, ὅπερ ἐκλήθη Ἰησοῦς, δηλ. σωτήρ. Τὴν αὐτὴν δὲ νύκτα εὐηγγελίσθη τὴν γέννησιν ταύτην εἰς τοὺς περὶ τὴν Βηθλεέμ ἀγραυλοῦντας ποιμένας ἄγγελος Κυρίου, εἰπὼν αὐτοῖς. Ἴδού εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην συμβῆσαν εἰς πάντα τὸν λαόν. Ἐγεννήθη ὑμῖν ὁ Σωτήρ, ὁ Χριστὸς Κύριος ἐν τῇ πόλει Δαυὶδ. Τὸ παιδίον θὰ εὗρητε ἐν φάτνῃ ἐσπαργανωμένον. Τότε δὲ ἤκουσαν στρατιᾶς ἀγγέλων, οἵτινες ἤνουν καὶ ἠυλόγουν τὸν Θεόν, λέγοντες, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Δοξάζωμεν τὸν Θεὸν διότι ἠυδόκησεν ἐν τῇ ἀπειρῷ αὐτοῦ ἀγαθότητι νὰ πέμψῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν Σωτῆρα ἵνα σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ τῆς κακίας. Ὁ Σωτήρ γεννᾶται ἐν πτωχικῷ οἴκῳ. Μὴ περιφρονῶμεν τὴν πτωχείαν. Μακρὰν ἡμῶν ἔστω πᾶσα ἀλαζονεία καὶ ψευδὴς ὑπερφάνεια.

§ 3.

Περιτομὴ τοῦ Ἰησοῦ. Παρουσίασις αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ. Οἱ μάγοι. Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον.

Μετὰ ὀκτώ ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως *περιέταμον* κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων τὸ παιδίον, μετὰ δὲ 40 ἡμέρας *προσηγγεγον* αὐτὸ εἰς τὸν ναόν. Ἐκεῖ δὲ ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλας του αὐτὸ ὁ εὐσεβὴς γέρον *Συμεὼν*, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ *παρακάλει* τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἀποθάνῃ πρὶν ἰδεῖ ἀνατέλλουσαν τὴν ἡμέραν τῆς σωτηρίας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ παρὰ Θεοῦ φωτισθεὶς, ὅτι αὐτὸ εἶναι ὁ προσδοκώμενος λυτρωτὴς, ἠυλόγησε τὸν Θεόν, εἰπὼν, Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, διότι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου

τὴν σωτηρίαν, ἣν πέμπεις τῷ λαῷ σου, εἶδον τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον θὰ φωτίσῃ καὶ τὰ ἔθνη εἰς δόξαν τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ. Συγχρόνως ηὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ σωτῆρος ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ εὐφραδίᾳ εὐσεβῆς πρεσβῦτις Ἄρνα. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἐν Βηθλεὲμ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ, ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μάγοι (σοφοὶ τινες δηλ. ἄνδρες) κομίζοντες πολύτιμα δῶρα, καὶ ἀναζητοῦντες τὸν νεογεννηθέντα βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, διότι ἔλεγον, ὅτι εἶδον ἀστέρα τινὰ, ὅστις ἐσήμαινε τὴν γέννησιν αὐτοῦ, καὶ ὅστις ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἠρώτων δὲ ποῦ εἶναι ὁ νεογεννηθεὶς οὗτος βασιλεὺς, ἵνα προσκυνήσωσιν αὐτόν. Ὁ Ἠρώδης ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ ταρχθεὶς σφόδρα, συγκαλέσας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐζήτησε νὰ μάθῃ ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνοι εἶπον αὐτῷ, ὅτι ἐν Βηθλεὲμ κατὰ τοὺς προφῆτας, ἀπέστειλε τοὺς μάγους ἐκεῖσε λέγων, Ὑπάγετε καὶ ἀφοῦ εὕρητε τὸ παιδίον, ἀναγγεῖλατε καὶ εἰς ἐμέ τούτο, ὅπως καγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτὸ, αὐτὸς δὲ πονηρὸς ὢν, ἐσκόπει τότε νὰ θανατώσῃ τὸν Ἰησοῦν. Ἄλλ' οἱ μάγοι ἦλθον μὲν εἰς Βηθλεὲμ καὶ προσεκύνησαν τὸ θεῖον παιδίον, προσενεγκόντες αὐτῷ δῶρα χρυσὸν καὶ λίθων καὶ σμύρναν, πλὴν κατὰ θεῖαν ὁδηγίαν δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια. Εἰς μάτην ἔπειτα διέταξεν ὁ ἀπάνθρωπος Ἠρώδης νὰ φονεῦσῃ πάντα τὰ παιδιά ἐν Βηθλεὲμ καὶ τοὺς περὶξ ἀπὸ διατοῦς καὶ κατωτέρω μετὰ τῆς ἐλπίδος, ὅτι οὕτως ἤθελε φονεῦσθαι καὶ ὁ Ἰησοῦς. Τούτου ἡ πολύτιμος ζωὴ ἐσκέπετο ὑπὸ τῆς θείας προνοίας. Ὁ Ἰωσήφ παρὰ Θεοῦ ὁδηγηθεὶς, παρὰ λαβὼν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ἀφ' ὅπου μόνον ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Ἠρώδης ἐπέστρεψεν εἰς Παλαιστίνην, καὶ τότε δὲν ἦλθεν εἰς Ἰουδαίαν, διότι ἐκεῖ ἐβασίλευεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἠρώδου Ἀρχέλαος, ὅστις ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ ἐπιβουλεύθῃ

τὴν ζωὴν τοῦ παιδίου, ἀλλ' εἰς τὴν Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου καὶ συνήθως διέτριβεν.

Μετὰ τοῦ Συμεῶνος καὶ τῆς Ἀννης δοξολογοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεὸν διότι ἀληθῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάνη ἐκεῖνος, δι' οὐ οὐ μόνον ὁ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔθνη ἐφωτίσθησαν τῷ φωτὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, καὶ μετὰ τῶν μάγων προσκυνοῦμεν τὸν Σωτῆρα. Ἄς μὴ ἀρκούμεθα ὁμως μόνον εἰς λόγους, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων ἄς δεικνύωμεν ὅτι εἴμεθα ὀπαδοὶ αὐτοῦ.

§ 4.

Περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ.

† Ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μόνον ἐν γεγονόσι διέσωσαν ἡμῖν τὰ Εὐαγγέλια. Ὅτε δηλαδὴ ἦτο δωδεκαετής, εἶχεν ἔλθει μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εἰς ἣν συνεθίζον κατ' ἔτος νὰ ἔρχωνται πανταχόθεν οἱ Ἰουδαῖοι. Μετὰ τὴν ἑορτὴν ἀναχωρήσασα ἡ μήτηρ του ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Ναζαρέτ, δὲν ἔβλεπε τὸ πρῶτον πλησίον τῆς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἠσύχαζε, νομίζουσα, ὅτι προεπορεύετο μετὰ τῶν ἄλλων συγγενῶν τῆς, ἀλλὰ μετὰ μιᾶς ὅλης ἡμέρας ὁδοιπορίαν ἐπληροφόρηθη, ὅτι δὲν ἦτο παντάπασιν ἐν τῇ συνοδίᾳ. Ἐπιστρέψασα τότε ὁρμακίως εἰς Ἱεροσόλυμα, εὕρισκει αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδασκάλων τῶν Γραφῶν ἀκούοντα καὶ ἐπερωτῶντα αὐτοὺς, πάντες δὲ ἐθαύμαζον τὴν σύνεσιν καὶ τὰς ἀπαντήσεις αὐτοῦ. Καὶ μόνον τὸ συμβᾶν τοῦτο ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν ἁγίων Γραφῶν, καὶ πόσον ἐφλέγετο ἕκτοτε ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα αὐτοῦ ἀγάπης ἐκείνης, ἣτις φανεροῦται ἔπειτα ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ του. Ὅτε ἰδοῦσα αὐτὸν ἡ μήτηρ παρετήρησεν αὐτῷ, ὅτι εἶχον ἀνησυχήσει, καὶ ὅτι ἀνεζήτησαν αὐτόν, εἶπεν αὐτῇ, ὅτι εὕρισκετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς του, τῷ γὰρ τοῦ Θεοῦ, πατέρα του κα-

λέσας τὸν Θεόν. Μετὰ ταῦτα κατέβη μετὰ τῆς μητρὸς του εἰς Ναζαρέτ, κατέζη μετ' αὐτῆς καὶ τοῦ Ἰωσήφ, ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Ἡ Γραφὴ προσθέτει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὅσημέραι προέκοπτε κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν σοφίαν, καὶ ἦτο ἀγαπητὸς λίαν καὶ πρὸς τῷ Θεῷ καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστός, οὕτως καὶ οἱ χριστιανοὶ νέοι πρέπει ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας νὰ ἀγαπῶσι τὸν ναὸν, τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων, νὰ ὑπακούωσι δὲ εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν καὶ νὰ προκόπτωσι κατὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν σοφίαν.

§ 5.

Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής.

(Ματθ. γ'. Λουκ. γ'. Ματθ. ιβ', ιδ').

† Τὴν διδασκαλίαν του ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς περὶ τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐδίδαξε δὲ ἐπὶ τρία ἔτη, σταυρωθεὶς περὶ τὸ 33 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Μικρὸν πρὸ αὐτοῦ ἐφάνη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ὡς πρόδρομος αὐτοῦ σκοπῶν νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ὁδὸν δι' ἐκεῖνον, ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τοῦ ἱερέως Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ. Ὁ Ἰωάννης ἐκήρυττε μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας εἰς τὸν Θεόν. «Μετανοεῖτε, διότι ἔφθασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» εἶναι ἡ περίληψις τῆς διδασκαλίας του. Ὁ λαὸς διὰ τῆς μετανοίας καθαριζόμενος θὰ ἠδύνατο ἀξίως νὰ ὑποδεχθῆ τὸν ὀσνούπω ἀναφανισμένον Μεσσίαν του. Ἴνα δὲ δείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐσωτερικῆς, πνευματικῆς καθάρσεως, ἐβάπτειεν ἐν Ἰορδάνῃ τοὺς πρὸς αὐτὸν προσερχομένους. Προσῆρχοντο δὲ πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῶν Ἰεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἰουδαίας. Εἰς τοὺς ἐκ τοῦ ὄχλου ἐρωτῶντας αὐτόν, τί ἔπρεπε νὰ κάμωσιν, ὁ Ἰωάννης ἔλεγεν. Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων περιττὰς τροφάς, ὁμοίως ποιείτω, δηλ. ἔπρεπε πάν-

τες, πύοντες τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀδικίας, νὰ ἀγκυρῶσιν ἀλλήλους καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας. Ὅτε δὲ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ τελῶναι, τί νὰ πράξωσι καὶ αὐτοί, Μὴ ζητῆτε, εἶπε, πλεῖον τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισμένου. Εἰς δὲ τοὺς στρατιώτας ἔδωκε τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ πιέζωσι κανένα, μηδὲ νὰ ἀδικῶσιν, ἀλλὰ νὰ ἀρκῶνται εἰς τὸν μισθὸν αὐτῶν. Ἐν γένει πάντες ὤφειλον νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ ἐπιστραφῶσιν ἀπὸ τῆς ἀνομίας. Καὶ τὸ *ἔνδυμά του* δὲ καὶ καθόλου ὁ βίος του ὑπεδείκνυον, ὅτι ἦτο κῆρυξ τῆς μετανοίας, διότι ἦτο ἐνδεδυμένος μὲ τρίχινον ἔνδυμα καὶ ἐζωσμένος ζώνῃ δερματίνῃ, ἐτρέφετο δὲ ἐξ ἀκριδῶν καὶ μέλιτος. Πολλοὶ ἐνόμισαν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας ἢ Χριστός. Ἄλλ' ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐπεμψαν ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, Σὺ τίς εἶσαι; ὁ Ἰωάννης ἀμολόγησεν, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὁ Χριστός.—Τίς εἶσαι λοιπὸν, εἶπον αὐτῷ, εἶσαι ὁ Ἠλίας; Ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Δὲν εἶμαι.—Ἡ εἶσαι ἄλλος τις ἐκ τῶν προφητῶν; Αὐτὸς ἀπήντησεν, ὄχι. Διότι ἦτο μετὰξὺ τῶν Ἰουδαίων διαδεδομένη ἡ φήμη, ὅτι πρὸ τοῦ Μεσσία ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ὁ Ἠλίας ἢ ἄλλος τις τῶν ἀρχαίων προφητῶν. Ὅτε λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ἠρνήθη, ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ Ἠλίας ἢ ἄλλος τις τῶν προφητῶν, ἠρώτησαν αὐτὸν πάλιν οἱ ἱερεῖς, Ποῖος εἶσαι λοιπὸν σὺ, ἐὰν δὲν ἦσαι οὐδεὶς ἐκ τούτων; Τότε εἶπεν ὁ Ἰωάννης, Ἐγὼ εἶμι ἡ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, εἶμι δηλ. ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου οἱ προφῆται προεἶπον, ὅτι ἐμελλε νὰ ἔλθῃ καὶ κηρύξῃ μετάνοιαν, προετοιμάζων οὕτω τὴν ὁδὸν εἰς τὸν Κύριον (Ἠσαΐου κ', 3). Πρὸς τὸν Ἰωάννην ἦλθεν *ἵνα βαπτισθῇ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς*, οὐχὶ διότι εἶχεν ἀνάγκην, ἵνα καθαρισθῇ καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ἵνα δείξῃ διὰ τοῦ παραδείγματός του, ὅτι ὁ λαὸς ἔπρεπε διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ ἰδρῦθῃ δι' αὐτοῦ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τὰ εὐαγγέλια λέγουσιν, ὅτι, ὅτε ἀνέβαινεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὁ Ἰησοῦς, ἠνοιχθήσαν οἱ οὐρανοὶ, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατήλθεν ἐπ'

αὐτόν ἐν εἴδει περιστερᾶς, καὶ φωνὴ δὲ ἠκούσθη ἀπ' οὐρανοῦ, λέγουσα, Οὗτος εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδύόκησα.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου περὶ μετανοίας πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ἡμῖν. Ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτάνων, ἔχει ἀνάγκην μετανοίας, δι' ἧς δυνατόν νὰ καταλλαγῇ πάλιν τῷ Θεῷ. Τὴν μετάνοιαν δὲ ταύτην δεόν νὰ δεικνύωμεν δι' ἔργων.

§ 6.

Οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ.

(Ματθ. δ', 1—14 Ἰωάν. α').

Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὸ βάπτισμα ἀπεχώρησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα προετοιμασθῇ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας εἰς τὸ μέγα ἔργον, τοῦ ὁποίου τὴν ἐκτέλεσιν ἔμελλε νὰ ἀναλάβῃ. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔρχεται εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἰορδάνου μέρος, ὅπου ἐβάπτειεν ὁ Ἰωάννης. Ὅτε οὗτος εἶδε τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τοὺς πλησίον του ἰσταμένους, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, αὐτὸς δηλ. εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις προσφέρεται θυσία, ὡς ἀμνός, ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ. Αὐτὸς εἶναι, ἐπρόσθεσε μετὰ ταῦτα, ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπον ἄλλοτε, Μετ' ἐμὲ ἔρχεται ἀνὴρ, ὅστις ὑπῆρξε πρότερος ἐμοῦ καὶ οὗτινος δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ βραστάσω τὰ ὑποδήματά. Ἐνῶ ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς δι' ὕδατος, αὐτὸς θὰ σᾶς βαπτίσῃ ἐν πνεύματι ἀγίῳ. Ὅτε δὲ καὶ ἄλλην φοράν ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, εἶπε πάλιν πρὸς τοὺς μαθητάς του, Ἴδου ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, δύο ἐξ αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἔμενον. Εἰς αὐτῶν ὀνόματι Ἀνδρέας εὐρίσκει μετὰ ταῦτα τὸν ἀδελφόν του Σίμωνα, καὶ πλήρης χαρᾶς λέγει αὐτῷ, Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, καὶ ὠδήγησεν αὐτόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔδωκεν αὐτῷ νέον ὄνομα, καλέσας αὐτόν Κηθᾶν, δηλ. Πέτρον (σταθερόν). Ὅτε δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠθέλησε πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλιλαίαν, συναντήσας τὸν Φίλιππον, λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Ὁ Φί-

λιππος εὐρίσκει τὸν *Ναθαναήλ* καὶ ἀναγγέλλει αὐτῷ, ὅτι εὐρήκαμεν ἐκεῖνον, περὶ οὗ ἔγραψαν ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται. Οὗτος εἶναι ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ. Τότε ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ Ναθαναήλ, Καὶ δύναται τι ἀγαθὸν νὰ προσέλθῃ ἀπὸ τῆς Ναζαρέτ; Λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε! Ὅτε δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶδε τὸν Ναθαναήλ ἐρχόμενον, εἶπε περὶ αὐτοῦ, Ἴδου ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει δόλος. Ὁ Ναθαναήλ θαυμάσας διὰ τοῦτο, εἶπε τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν με γνωρίζεις; Ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησε, λέγων, Πρὶν ἢ ὁ Φίλιππος σὲ καλέσῃ, σὲ εἶδον ὑπὸ τὴν συκῆν ὄντα (καὶ περιμένοντα νὰ με ἴδῃς). Τότε θαυμάσας ἔτι μᾶλλον ὁ Ναθαναήλ εἶπε· Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Εἰς ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν, Ἐπίστευσας, διότι σοι εἶπον, ὅτι σε εἶδον ὑπὸ τὴν συκῆν ὄντα, θὰ ἴδῃς πολὺ μεγαλειτέρα τούτου πράγματα! Οὗτοι εἶναι οἱ πρῶτοι γενόμενοι μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, οἵτινες μετὰ τῶν μετέπειτα κληθέντων ἔμελλον διδασκόμενοι καὶ μορφούμενοι παρ' αὐτοῦ νὰ ἀποσταλῶσι μετὰ ταῦτα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἐξαπλώσωσι τὴν διδασκαλίαν του. Ὅτε ὁ Ἰωάννης παρετήρησε, πόσον πολλοὶ προσήρχοντο τῷ Ἰησοῦ πλήρης ταπεινοφροσύνης, εἶπεν, Ἡ χαρὰ μου ἐπληρώθη, αὐτὸς πρέπει νὰ αὐξάνῃ, ἐγὼ δὲ νὰ ἐλαττωμαι. Ἐγὼ μὲν εἶμαι ἐκ τῆς γῆς, αὐτὸς δὲ εἶναι ἐξ οὐρανῶν καὶ ἴσταται ὑπεράνω πάντων.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἄς χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς παραδείγματα. Καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι ἄς ἡμεθα ἄξιοι, ὥστε εἰς ἕκαστον ἡμῶν νὰ ἐφαρμόζηται τὸ Ἴδου ἀληθῶς χριστιανός, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει δόλος.

§ 7.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία. Τίνες εἶναι μακάριοι καὶ πῶς οἱ χριστιανοὶ εἶναι τὸ ἅλας τῆς γῆς καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου

(Ματθ. ἐ—ζ').

Τὰ εὐαγγέλια διέσωσαν ἡμῖν σπουδαιστάτην τινὰ ὁμιλίαν, τὴν ὁποίαν ἐποίησεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητάς του καὶ τὸν

αὐτὸν ἀκολουθοῦντα λαὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐνεργείας του ἐπὶ τινος ὄρους τῆς Γαλιλαίας, ἥτις διὰ τοῦτο ὀμιλία ἐπὶ τοῦ ὄρους καλεῖται. Ἐν τῇ ὀμιλίᾳ ταύτῃ περιέλαβεν ἐν συνόψει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν. 1. Κατὰ πρῶτον ἐδίδαξε τίνες οἱ ἀληθῶς μακάριοι, καὶ ὅποῃ εἶναι αἱ ἀρεταί, αἵτινες πρέπει νὰ κοσμῶσι ἐκείνους, οἵτινες θέλουσι νὰ λάβωσι μέρος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ὡς Μεσσίας ἦλθε νὰ ἰδρῦσῃ. Μακάριοι, εἶπεν, εἶναι οἱ ταπεινόφρονες, διότι αὐτῶν εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πενθοῦντες διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, διότι αὐτοὶ θὰ παρηγορηθῶσι· μακάριοι οἱ πραεῖς, διότι αὐτοὶ θὰ κληρονομήσωσι τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ· μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, διότι αὐτοὶ θὰ χορτασθῶσι· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, διότι αὐτοὶ θὰ ἐλεηθῶσι· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ καὶ μηδὲνα δόλον κρύπτοντες, διότι αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι νὰ ἴδωσι τὸν Θεόν· μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι νὰ κληθῶσι υἱοὶ Θεοῦ· μακάριοι εἶναι οἱ διωκόμενοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· οἱ τοιοῦτοι πρέπει νὰ χαίρωσι, διότι ὁ μισθὸς αὐτῶν εἶναι πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μακάριοι θὰ ᾄθητε καὶ σεῖς, ἐὰν σὺς διώξωσι διὰ τὸ ὄνομά μου. Οὕτως ἐδίδωξεν καὶ τοὺς προφήτας. 2. Ἐπειτα παρέβαλεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀληθεῖς μαθητὰς του πρὸς τὸ ἄλλας τῆς γῆς καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Σεῖς εἰσθε, ἔλεγε, τὸ ἄλλας τῆς γῆς, τόσον δηλ. χρήσιμοι εἰς τὸν κόσμον, ὅσον τὸ ἄλλας εἰς τὰς τροφάς. Ἐὰν τὸ ἄλλας διαφραρῆ, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τίποτε; Δὲν ρίπτεται τότε ἔξω καὶ καταπατεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων; Οὕτω καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος εἶναι ἄξιος ἀποβολῆς καὶ τιμωρίας! Σεῖς εἰσθε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ἡ ἀρετὴ σὺς πρέπει νὰ λάμπῃ πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ὡς λάμπει τὸ φῶς. Καθὼς πόλις κειμένη ἐπὶ ὄρους εἶναι καταφανὴς εἰς πάντας, καθὼς τὸ φῶς τὸ ἐπὶ τῆς λυχνίας φαίνει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὕτως πρέπει νὰ ᾄνηι καταφανῆ καὶ νὰ λάμπωσι τὰ ἀγαθὰ ὑμῶν ἔργα, ἵνα βλέποντες αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι, δοξάζωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἔχομεν ἄρα γε τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, δι' ἃς θεωρεῖ ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους μακαρίους; Εἴμεθα τὸ ἄλλας τῆς γῆς καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου;

§ 8.

Συνέχεια. Περὶ φόνου, ὄρκου καὶ ἀγάπης.

3. Ὁ Ἰησοῦς συνεπλήρωσεν ἔπειτα τὸν μωσαϊκὸν νόμον, λαμβάνων ἰδίως ὑπ' ὄψιν τὰς τελευταίας ἐντολάς τοῦ δεκαλόγου καὶ τὴν συνήθη αὐτῶν παρὰ τοῖς Φαρισαίοις ἐξήγησιν. Μὴ νομίσητε, εἶπεν, ὅτι ἦλθον νὰ καταργήσω τὸν νόμον· δὲν ἦλθον νὰ τὸν καταλύσω, ἀλλὰ νὰ τὸν συμπληρώσω. Διότι λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν ἡ δικαιοσύνη σας δὲν ᾔηται μεγαλητέρα τῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ παλαιοῦ νόμου, τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, δὲν δύνασθε νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη εἰς τοὺς ἀρχαίους, *Ὁὐ φορεῖσθε*· ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον δὲν πρέπει νὰ φορεῖται, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ὀργίζεται καὶ νὰ μὴ ὀνειδίζει καὶ τὸν ἀδελφόν του. Ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ βασιλεύῃ μεταξύ ὑμῶν. Μόνον ἐκείνου, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, εἶναι δεκτὴ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν δέησις· διὰ τοῦτο ἐὰν πρόκηται νὰ προσευχηθῆς ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐνθυμηθῆς, ὅτι ἔχει τι κατὰ σοῦ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε πρῶτον, διαλλάγηθι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ ὕστερον ἔλθων, ἐξακολούθησον τὴν προσευχὴν σου. Πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, *Ὀὐκ ἐπιορκήσεις*· ἐγὼ λέγω ὑμῖν, οὐ μόνον νὰ μὴ ἐπιορκῆτε, ἀλλὰ νὰ ᾔσθε τοσοῦτον φιλαλήθεις, ὥστε νὰ μὴ ἔχητε παντάπασιν ἀνάγκην νὰ ἐπιβεβαιούτε τοὺς λόγους σας δι' ὄρκου, ἀλλ' ἄς ἀρκῶσι παρ' ὑμῖν τὸ ναὶ καὶ τὸ οὐ. Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, *ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος*, δηλ. δύνασαι νὰ ἐκδικηθῆς τὸν βλάψαντά σε, ἀποδίδων κακὸν ἀντὶ κακοῦ· ἐγὼ σᾶς λέγω νὰ μὴ βλάβητε ποτὲ τὸν βλάπτοντα ὑμᾶς, ἀλλὰ νὰ ἀποδίδητε καλὸν ἀντὶ κακοῦ, δεικνυόμενοι ἀνεξίτητοι. Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη· *Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου*· ἐγὼ δὲ σᾶς λέγω νὰ ἀγαπᾶτε καὶ τοὺς ἐχθρούς σας, νὰ εὐλογῆτε τοὺς κατα-

ρωμένους ὑμᾶς, νὰ εὐεργετῆτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ νὰ προσεύχησθε ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Τότε θὰ ἦσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄξιοι υἱοὶ αὐτοῦ, ὅστις καὶ αὐτὸς εὐεργετεῖ καὶ τοὺς κακοὺς, διότι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν ἀγαπᾶτε ἐκείνους μόνον, οἵτινες σᾶς ἀγαπῶσι, τίς μισθὸς ὑφείλεται ὑμῖν; Μήπως δὲν πράττουσιν αὐτὸ καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι; Γίνεσθε λοιπὸν τέλειοι, καθὼς τέλειος εἶναι ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς!

Κατεχόμεθα ἄρα γε καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοιούτων φιλαδέλφων αἰσθημάτων πρὸς τοὺς ἄλλους; Εἴμεθα φιλόφρονες πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ φιλαλήθεις; Εἴμεθα ἀμνησικάκοι καὶ ἀνεξικάκοι;

§ 9.

Συνέχεια. Περὶ ἐλεημοσύνης, προσευχῆς καὶ νηστείας.

4. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἔδωκεν ὁ Κύριος τὸν ὀρισμὸν τῆς ἀληθοῦς ἐλεημοσύνης, τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς νηστείας. Προσέχετε, ἔλεγε, νὰ μὴ κάμνητε τὴν ἐλεημοσύνην ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, ἄλλως δὲν ἔχετε κανένα μισθὸν παρὰ τῷ πατρὶ σας τῷ ἐν οὐρανοῖς. Ὅταν λοιπὸν κάμνης τὴν ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης τοῦτο εἰς πάντας, καθὼς κάμνουσιν οἱ ὑποκριταὶ εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς. Ὅταν σὺ κάμνης τὴν ἐλεημοσύνην, ἄς μὴ γνωρίζῃ μηδὲ ἡ ἀριστερά σου τί πράττει ἡ δεξιὰ σου, ἄς ἀγνωῶσι δηλ. τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ ἐγγύτατα ἰστάμενοί σοι. Καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ θά σοι ἀποδώσῃ τοῦτο ἐν τῷ φανερῷ. Ὅμοίως καὶ ὅταν προσεύχησαι, μὴ μιμῆσαι τοὺς ὑποκριτὰς, οἱ ὅποιοι συνειθίζουσι νὰ ἴστανται εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν πλατειῶν καὶ νὰ προσεύχωνται, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Σὺ ὅταν προσεύχησαι, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, τὸ ἐσώτατον δηλ. δωμάτιον τῆς οἰκίας σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν, πρόσευξαι τῷ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. Καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, θά σοι ἀποδώσῃ αὐτὸ ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ πολυλογῆτε καὶ φλυαρῆτε, καθὼς πράττουσιν οἱ ἐθνικοὶ, οἱ ὅποιοι νομίζουσιν, ὅτι διὰ τῆς πολυλογίας των θὰ εἰσακουσθῶσιν. Ὁ Θεὸς γνωρίζει καὶ πρὶν αἰτήσητέ τι ἀπ' αὐτοῦ, τίνων ἔχετε ἀνάγκην. Καὶ ὅταν νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, καθὼς οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποὶ, διότι ἀφανίζουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Σὺ τοῦναντίον νηστεύων περιποιήθητι σεαυτὸν, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, θά σοι ἀποδώσῃ τοῦτο ἐν τῷ φανερῷ.

Καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἡμῶν καὶ τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀγαθὴν πράξιν μας νὰ πράττωμεν εἰλικρινῶς καὶ ἄνευ ἐπιδείξεως. Ἄλλως ὁμοιάζομεν τοὺς Φαρισαίους.

§ 10.

Συνέχεια. Κατὰ ἡδυπαθείας, κατακρίσεως καὶ ὑποκρισίας.

5. Ὁ Ἰησοῦς προέτρεψε τοὺς μαθητὰς νὰ ἀποφεύγωσι τὴν ἡδυπάθειαν, τὴν πλεονεξίαν καὶ καθόλου τὸν ἐλισμὸν. Μὴ ἔχετε ἐστραμμένην ὅλην τὴν προσοχὴν σας, εἶπεν, εἰς τὸ νὰ θησαυρίζητε θησαυροὺς ἐπιγείους, τοὺς ὁποίους σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζουσι, καὶ κλέπται δύνανται νὰ κλέπτωσι. Θησαυρίζετε δὲ μᾶλλον θησαυροὺς ἀφθάρτους καὶ οὐρανίους, σπουδάζετε δηλ. πρὸ πάντων νὰ ἀποκτήσητε ἀρετάς. Τοὺς ἠθικὰ τοῦτους θησαυροὺς οὔτε σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζουσιν, οὔτε κλέπται κλέπτουσιν· εἶναι θησαυροὶ αἰώνιοι καὶ ἀναφαίρετοι. Ὅπου ὁ θησαυρός σας εἶναι, ἐκεῖ θὰ ᾔηται καὶ ἡ καρδία σας. Δὲν δύναται νὰ δουλεύῃ τις εἰς δύο κυρίους, διότι ἢ τὸν ἓνα θὰ μισήσῃ καὶ τὸν ἕτερον θὰ ἀγαπήσῃ, ἢ τῷ ἐνὶ θὰ προσκολληθῆ καὶ τὸν ἕτερον θὰ καταφρονήσῃ. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σῆς δὲν

δύνασθε νὰ δουλεύητε συγχρόνως τῷ Θεῷ καὶ τῷ μαμωνᾷ, δηλ. τῇ πλεονεξίᾳ. Μὴ ὑποδουλοῦσθε ὑπὸ τῆς περὶ τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν μερίμνης. Ἔχετε τὴν πεποίθησίν σας εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν, ἥτις ἀφοῦ μερινᾷ περὶ τῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια τρέφει, καὶ περὶ τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ, τὰ ὅποια περιβάλλει μὲ τόσην ὠραιότητα, ἥτις ὑπερβαίνει καὶ αὐτὴν τὴν λαμπρότητα, μεθ' ἧς ἐνεδύετο ὁ Σολομὼν, πολὺ περισσότερον θὰ φροντίσῃ περὶ ὑμῶν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ ταῦτα ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα θὰ προστεθῶσιν ὑμῖν. 6. Ἐρχεται μετὰ ταῦτα εἰς τὸ περὶ κατακρίσεως, καὶ ἀποτρέπει τοὺς μαθητὰς του ἀπὸ τοῦ κακοῦ τούτου. Μὴ κρίνετε, λέγει, αὐστηρῶς τοὺς ἄλλους, ἵνα μὴ καὶ σεῖς κριθῆτε οὕτω παρὰ Θεοῦ, διότι μὲ τὸ μέτρον, μὲ τὸ ὅποιον μετρεῖτε, θὰ σᾶς ἀντιμετρηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τί βλέπετε τὸ ἀσήμαντον κάρφος (*) εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν (**) δὲν παρατηρεῖς; Ἡ πῶς θὰ εἶπῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου, ἄφες νὰ ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ἐνῶ ἡ δοκὸς εἶναι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; Ὑποκριτᾶ, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε θὰ δυνηθῆς νὰ διακρίνης καὶ ἐκβάλῃς τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. 7. Τελευταῖον ὁμιλεῖ περὶ τῶν ὑποκριτῶν, οἵτινες τὴν εὐσέβειαν μόνον ἐν λόγοις δεικνύουσιν, ἐνῶ τὰ ἔργα των εἶναι ἐναντία εἰς αὐτήν. Προσέχετε, ἔλεγεν, ἀπὸ τῶν ψευδοδιδασκάλων, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς μὲ ἔνδυμα προβάτου, ἔσωθεν δὲ εἶναι λύκοι ἄρπαγες. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν δύνασθε νὰ τοὺς γνωρίσητε. Μήπως συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκκνηθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; Καρπούς καλοὺς ποιεῖ μόνον τὸ ἀγαθὸν δένδρον, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον ποιεῖ πονηροὺς καρπούς. Δὲν δύναται τὸ ἀγαθὸν δένδρον νὰ κάμῃ πονηροὺς καρπούς καὶ τὸ σαπρὸν δένδρον νὰ κάμῃ

(*) Ἀσήμαντον ἐλάττωμα ἢ ἀμάρτημα.

(**) Μέγα ἐλάττωμα ἢ ἀμάρτημα.

καλὸν καρπὸν. Πᾶν δένδρον, τὸ ὁποῖον δὲν κάμνει καλὸν καρπὸν, κόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκεῖνος, ὅστις ἀπλῶς προσεύχεται καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸ, Κύριε, Κύριε, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Παντὸς, ὅστις ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ἡ πίστις εἶναι ὁμοία πρὸς οἰκίαν, ἣτις εἶναι ὠκοδομημένη ἐπὶ πετρῶδους τόπου. Ἐπέρχεται βροχὴ, καταβαίνουνσι ποταμοὶ καὶ πνέουσι σφοδροὶ ἄνεμοι καὶ προσβάλλουσι τὴν οἰκίαν ἐκείνην καὶ ὅμως αὕτη δὲν πίπτει. Τοῦναντίον παντὸς, ὅστις ἀκούει μὲν τοὺς λόγους τούτους, δὲν πράττει ὅμως κατ' αὐτοὺς, ἡ πίστις ὁμοιάζει πρὸς οἰκίαν ὠκοδομημένην ἐπὶ ἄμμου. Ἡ οἰκία αὕτη, ἅμα ἐπέλθῃ βροχὴ, καταβῶσι ποταμοὶ καὶ πνεύσωσιν ἄνεμοι, θέλει πέσει ἀφρεύτως, ἡ δὲ πτώσις της θὰ ᾔηαι μεγάλη.

Αὕτη εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία. Τὸ Εὐαγγέλιον παρατηρεῖ, ὅτι, ὅτε ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσαντο πάντες ἐπὶ τῇ διδασχῇ αὐτοῦ. Οἱ λόγοι του ἐξήσκησαν μεγάλην δύναμιν ἐπ' αὐτῶν. Δὲν ἐλάλησεν αὐτὸς ὅπως ἐλάλουν συνήθως οἱ Φαρισαῖοι, οἱ τότε διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ. Οἱ λόγοι του εἶχον ἔκτακτον δύναμιν, διότι καὶ ἐδίδασκε καὶ ἔπραττε τὸ ἀγαθόν, ἐνῶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον καὶ δὲν ἐποίουν. Εἶθε αἱ μεγάλα αὐτὰ ἠρησκευτικά καὶ ἠθικά ἀλήθεια αἱ ἐν τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίᾳ διδασκόμεναι μένωσιν ἀνεξαλείπτως ἐγκεχαραγμένοι ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν χριστιανῶν νέων! Ἡ ἡδυσπάθεια, ἡ κατάκρισις, ἡ ὑποχρισία καὶ αἱ ἄλλαι κακίαι αἱ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ στηλιτευόμεναι ἔστωσαν μακρὰν ἡμῶν, τοῦναντίον ἅ: κοσμῶσιν ἡμᾶς αἱ ἐν αὐτῇ αὐστηνόμεναι ἀρεταί!

§ 11.

Ὁ Ἰησοῦς καὶ τὰ παιδία.

(Ματθ. ιη', 1—4 καὶ ιθ', 13—15).

† Προσηλθὸν ποτε τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τίς ἄρα θὰ ᾔηαι μεῖζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Τότε ὁ Ἰη-
[ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ]

σοῦς προσκαλεσάμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ἄθῳοι καὶ ταπεινόφρονες ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, δὲν θὰ εἰσεέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις λοιπὸν ἔχει τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ἀθωότητα ἐνὸς παιδίου, ὁ τοιοῦτος εἶναι μεγαλειότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τὴν ἀγάπην τοῦ πρὸς τὴν ἀθωότητα τῶν παιδίων ἔδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἐν ἄλλῃ περιστάσει. Ἐνῶ δηλ. ἐδίδασκέ ποτε, γυναῖκες τινες προσήνεγκον αὐτῷ τὰ παιδιά των, ἵνα ἐπιθῆ τὰς χεῖρας καὶ εὐχρηθῆ ἐπ' αὐτά. Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤλεγξαν αὐτάς καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτάς. Τότε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ἀφerte τὰ παιδιά καὶ μὴ ἐμποδίζετε αὐτά νὰ ἔλθωσι πρὸς με, διότι τῶν τοιούτων, τῶν ἀθῶων, εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεῖς ἐπ' αὐτά τὰς χεῖρας καὶ εὐλογήσας αὐτά ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.

Τὰ παιδιά ὀφείλουσι νὰ ἀγαπῶσι τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ἡγάπα αὐτὰ τοσοῦτον, νὰ σπουδάζωσι δὲ δι' ὅλου τοῦ βίου των νὰ διατηρῶσι τὴν παιδικὴν ἀθωότητα καὶ ταπεινοφροσύνην, ἣν ἐκεῖνος ἐθαύμαζε.

§ 12.

Ὁ Κύριος καὶ οἱ ἐν τῷ ναῷ πωλοῦντες.

Ὁ Ἰησοῦς διέτριβε συνήθως ἐν Γαλιλαίᾳ. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἑορτὰς κατέβαινον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐν Ἰουδαίᾳ, ὅπου ἦτο ὁ ναὸς, ἐνθα ἐτελοῦντο αἱ θυσίαι καὶ αἱ ἑορταί, μέγα δὲ πλῆθος Ἰουδαίων πανταχόθεν συνήρχετο, πρὸς τὸ ὅποσον ἠδύνατο νὰ λαλῆ. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἐπλησίαζε τὸ πάσχα, ἀνέβη καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. Εὐρῶν δὲ τὸν ναὸν πεπληρωμένον ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπώλουν βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς διὰ τὰς θυσίας ἢ ὡς ἀργυραμοιβοὶ ἤλλασσον τὰ νομίσματα, διότι οἱ προσερχόμενοι εἰς τὰς ἑορτὰς ἤρχοντο ἐκ διαφόρων χωρῶν, καὶ ἰδὼν τὸν μέγαν θόρυβον τὸν ἐκ τούτων γινόμενον, ὅστις

οὐδένα ἄφινε νὰ προσευχηθῆ ἡσύχως, τὸν δὲ τόπον τῆς προσευχῆς εἶχε μεταβάλλει εἰς τόπον ἐμπορίου, πλησθεὶς ζήλου ὑπὲρ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ καὶ ποιήσας φραγγέλιον ἐκ σχοινίων, ἐξέβαλε πάντας ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· ἐξέχυσε δὲ καὶ τὰ τῶν ἀργυραμοιβῶν χρήματα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψεν. Εἰς δὲ τοὺς τὰς περιστεράς πωλοῦντας εἶπε, Σηκώσατε αὐτάς ἐντεῦθεν. *Μὴ κάμετε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου, τὸν ναὸν δηλ. τοῦ Θεοῦ, οἶκον ἐμπορίου!*

Καὶ σήμερον τὸ γεγονός τοῦτο ἐνθυμούμενοι πρέπει νὰ προφυλαττώμεθα ἀπὸ τοῦ νὰ βεβηλώμεν τὸν εἰς λατρείαν προωρισμένον τόπον δι' ἀπρεπῶν λόγων ἢ πράξεων.

§ 13.

Ἡ συνδιάλεξις τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Νικοδήμου.

† Ἐνῶ διέτριβεν ὁ Ἰησοῦς ἔτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, ἦλθε νυκτὶς πρὸς αὐτὸν ἐπίσημός τις Ἰουδαῖος, *Νικόδημος* ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐν τῷ κρυπτῷ ἦτο μαθητῆς αὐτοῦ καὶ ἐπιθύμει νὰ συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Νικόδημος εἶπε τῷ Ἰησοῦ, *Ραββί, γνωρίζομεν, ὅτι ἀπεστάλης παρὰ Θεοῦ διδάσκαλος.* Τότε ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ διδάσκῃ αὐτὸν, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ὅτι ἂν τις δὲν ἀναγεννηθῆ, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. *Ἀναγέννησιν δὲ λέγων, ἐννοεῖ τὴν διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θείας διδασκαλίας ἠθικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἣτις καθιστᾷ τοῦτον οἰοῦν ἄνθρωπον.* Ἄλλ' ὁ Νικόδημος μὴ ἐνόησας τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ κατὰ γράμμα αὐτοὺς ἐκλαβὼν, εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος γέρον ὢν νὰ γεννηθῆ ἐκ νεοῦ; Τότε ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐννοεῖ τὴν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειτα εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεμφε τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολεσθῆ, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Τὸ φῶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον. Πάντες δὲ οἱ φασὶλα πράττοντες μι-

σοῦσι τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσι τὰ κακὰ αὐτῶν ἔργα, ὁ δὲ πρᾶττων τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθὸν, ὁ τοιοῦτος ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῶσιν αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐπράχθησαν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Πᾶς χριστιανὸς πρέπει νὰ ἐρωτᾷ ἑαυτὸν, ἄρά γε εἶναι ἀναγενηνημένος διὰ τοῦ ἁγίου τοῦ χριστιανισμοῦ πνεύματος; Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις του εἶναι ἀληθής; Ἡ μὴ πως εἶναι τοσοῦτον κακὰ τὰ ἔργα του, ὥστε νὰ φοβῆται νὰ πλησιάσῃ τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου;

§ 14.

Ὁ διάλογος μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Σαμαρείτιδος.

(Ἰωάνν. δ', 1—43).

+ Ἀναχωρῶν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ Ἰουδαίας καὶ εἰς Γαλιλαίαν ἐπιστρέφων, ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Σαμαρείας. Ἐρχεται λοιπὸν εἰς πόλιν τινὰ τῆς Σαμαρείας Σιχάρ, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπῆρχε φρέαρ. Ἐπὶ τοῦ φρέατος τούτου ἐκάθησεν ὁ Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας. Ἦτο δὲ μεσημβρία περίπου. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔρχεται γυνὴ Σαμαρεῖτις, ἵνα ἀντλήσῃ ὕδωρ. Ὁ Ἰησοῦς θέλων νὰ ἀρχίσῃ τότε θρησκευτικὴν τινα συνδιάλεξιν μετ' αὐτῆς, ἵνα διδάξῃ αὐτήν, λέγει αὐτῇ, Δός μοι νὰ πῖω ὕδωρ (οἱ μαθηταὶ του εἶχον ἀπέλθει εἰς τὴν πόλιν ἵνα ἀγοράσωσι τροφάς). Λέγει αὐτῷ ἡ Σαμαρεῖτις, Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ ζητεῖς νὰ πῖης ὕδωρ, οὐσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; διότι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἀμοιβαίως μισοῦμενοι, ἀπέφευγον πᾶσαν μετ' ἀλλήλων συγκαινωνίαν. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Ἐὰν ἐγνώριζες, τίς εἶναι ὁ λέγων σοι, Δός μοι νὰ πῖω, σὺ θὰ ἐζήτηεις παρ' αὐτοῦ, καὶ θὰ σοὶ ἔδιδεν ὕδωρ ζῶν. Ἐννοεῖ δὲ τὴν διδασκαλίαν του, ἥτις ἀναψύχει καὶ δροσίζει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ὅπως τὸ ὕδωρ τὸ σῶμα. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, Κύριε, οὔτε ἀντλήμα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ εἶναι βαθύ.

Πόθεν λοιπόν ἔχεις τὸ ζῶν ὕδωρ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ φρέατος τούτου θὰ διψῆσῃ πάλιν· ὅστις δὲ πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸ ὅποσον ἐγὼ δώσω αὐτῷ, δὲν θὰ διψῆσῃ πλέον. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Κύριε, Δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐδῶ νὰ ἀντλῶ. Λέγει αὐτῇ τότε ὁ Ἰησοῦς, Ὑπάγε, φώνησόν σου τὸν ἄνδρα καὶ ἐλθέ ἐνθάδε. Τοῦτο δὲ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ἐπίτηδες, γνωρίζων, ὅτι δὲν εἶχε νόμιμον ἄνδρα, θέλων νὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἐλέγξῃ αὐτὴν καὶ διορθώσῃ. Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπε, Δὲν ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπες, ὅτι δὲν ἔχω ἄνδρα, διότι ἔζησας μετὰ πάντε ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι καὶ οὗτος, μεθ' οὗ ζῆς νῦν, δὲν ἦσαν νόμιμοι ἄνδρες σου. Τότε ἐνόησεν ἡ γυνή, ὅτι εἶχεν ἐνώπιόν της προφήτην τινά. Διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ ἐρωτᾷ αὐτὸν περὶ τοῦ μεγάλου ζητήματος, τὸ ὅποσον διεχώριζε τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Σαμαρείτας. Κύριε, λέγει αὐτῷ, θεωρῶ, ὅτι εἶσαι προφήτης. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει προσεκύνησαν (εἶδειξε δὲ τὸ ἐν Σαμαρείᾳ ὄρος Γαριζίν), ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις εἶναι ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ προσκυνῇ τις τὸν Θεόν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, πιστευσόν μοι, ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς καὶ ὁ καιρὸς οὗτος ἤρχισεν ἤδη, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις ἀποκλειστικῶς θὰ νομίζῃ τις ὅτι θὰ δύναται νὰ προσκυνήσῃ τὸν Θεόν, ἀλλὰ πανταχοῦ οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ θὰ προσκυνῶσι τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα, καὶ διὰ τοῦτο οἱ προσκυνοῦντες αὐτὸν πρέπει ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ νὰ τὸν προσκυνῶσιν. Ἀλλὰς λέξειςιν ὁ Θεὸς ὡς πνεῦμα ἄπειρον εἶναι πανταχοῦ παρῶν, καὶ διὰ τοῦτο πανταχοῦ, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ὑψοῖ τὸ πνεῦμά του ἀληθῶς καὶ εὐλικρινῶς πρὸς τὸν Θεόν, δύναται νὰ προσκυνῇ αὐτόν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Γνωρίζω, ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας ἢ ὁ Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, θὰ μᾶς ἀναγγείλῃ πάντα ταῦτα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἦλθον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἡ δὲ γυνή ἀφήσασα τὴν ὑδρίαν της ἀπῆλθεν εἰς τὴν

πόλιν καὶ ἀνήγγειλε τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἵνα φάγη, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀφωσιωμένος ὢν εἰς τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου, εἶπεν, Ἐμὴ τροφή εἶναι νὰ ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ νὰ τελειώσω τὸ ἔργον, τὸ ὅποσον ἀνέλαβον. Ἐκ τῆς πόλεως ἐξελλόντες πολλοὶ παρεκάλεισαν τὸν Ἰησοῦν νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς. Ἐμείνε δὲ δύο ἡμέρας καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Καὶ δι' ἡμᾶς ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου εἶναι ὕδωρ ζωῆν, τὸ ὅποσον ὁρσίζει τὴν ψυχὴν μας. Ἄς ζητῶμεν αὐτὸ προθύμως, καὶ ἄς σπουδάζωμεν νὰ διορθῶμεν τὸν βίον ἡμῶν συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ χριστιανοὶ ὀφείλομεν ἐν πνεύματι νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν. Μόνη τοιαύτη δι' ἀληθοῦς ἀνουψώσεως τοῦ πνεύματος μας πρὸς τὸν πλάστην καὶ μὴ εἰς ἀπλοῦς ἐξωτερικοὺς, μηχανικῶς ἐκτελουμένους τύπους περιοριζομένη λατρεία ἐμπρέπει εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἀληθοῦς Μεσσίου ἢ σωτῆρος τοῦ κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Αἱ Δοξαὶ Πραξεῖς καὶ Διδασκαλίαι τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ

§ 15.

Διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐν Ναζαρέτ.

Ἦλθέ ποτε ὁ Ἰησοῦς εἰς Ναζαρέτ, ὅπου ἦτο ἀνακτεθραμμένος. Καὶ εἰσῆλθε καθὼς συνείθιζεν ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἐσηκώθη ἵνα ἀναγνώσῃ. Ἐδόθη δὲ εἰς αὐτόν τὸ βιβλίον Ἡσαίου τοῦ προφήτου. Καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον, ἀνέγνωσε τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ λόγος εἶναι περὶ τοῦ μέλλοντος Μεσσίου, ἐξ ὀνόματος τοῦ ὁποίου λαλῶν ὁ προφήτης, λέγει, Πνεῦμα Κυρίου ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ καὶ με ἔχρισε. Μὲ ἀπέστειλε νὰ κηρύξω εἰς τοὺς πτωχοὺς, νὰ ἰατρεύσω τοὺς τεθλιμμένους τὴν καρδίαν, νὰ κηρύξω εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τὴν ἄφρῃσιν καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς ἀνάβλεψιν. Κλείσας δὲ τὸ βιβλίον, ἤρχισε νὰ ἀπα-

δεικνύη ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο ἐπληρώθη ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐθαύμαζον αὐτὸν οἱ Ναζαρηνοί. Ἐπειτα ὁμως ἤρχισαν νὰ δυσπιστῶσι καὶ νὰ λέγωσιν ἀλλήλοις, Δὲν εἶναι οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ (διότι ὡς τοιοῦτον ἐνόμιζον αὐτὸν ἐν Ναζαρέτ); Πόθεν λοιπὸν ὅλη ἡ σοφία του αὕτη; Τότε εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης εἶναι δεκτὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. Καὶ ἤρχισαν νὰ ὀργίζωνται ἐναντίον του. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἀγαγόντες αὐτὸν μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ὅπου ἦτο ἡ πόλις των ὀικοδομημένη, ἤθελον νὰ κατακρημνίσωσιν αὐτόν. Ἀλλ' εὐτυχῶς διέφυγε σῶος ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Οἱ Ναζαρηνοὶ ἐκ φθόνου περιεφρόνησαν καὶ κατεδίωξαν τὸν Κύριον. Τὴν ἀλήθειαν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν καὶ σεβώμεθα παρ' οἰουδήποτε λεγομένην.

§ 16.

Τὸ ἐν Κανᾶ θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ λοιπὰ θαύματα αὐτοῦ.

+ Ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς διδασκαλίας του ἐξέπληττε τὸν λαὸν πανταχοῦ, καὶ πάντες ἐκράζον, Οὐδέποτε ἄνθρωπος ἐλάλησεν οὕτως ὡς αὐτός. Ἀλλ' ἡ φήμη του κατὰ τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια ηὔξησε καὶ ἕνεκα τῶν θαυμάτων του, τοιοῦτων δηλ. πράξεων αὐτοῦ, τὰς ἰσχυίας ἀνθρώπου ἐξ ἰδίων δυνάμεων δὲν δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ, καὶ αἵτινες ἐμαρτύρουν, ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο μετ' αὐτοῦ. Ὡς ἡ πρώτη τῶν πράξεων τούτων ἀναφέρεται ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ἐν τινὶ γάμῳ. Εἰς τὸν γάμον τοῦτον ἐπροεῦθη προσκληθεῖς ὁ Ἰησοῦς μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του. Ἡ μήτηρ του παρετήρησεν αὐτῷ, ἐνῶ ἦσθιον, ὅτι ὁ οἶνος ἐξέλιπε. Τότε ὁ Ἰησοῦς διέταξε νὰ πληρώσωσιν ὕδατος τὰς ἐκεῖ εὑρισκομένας ὑδρίας καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὰς εἰς τὸν ἀρχιτριβλίον. Ἀλλ' οὗτος αἴφνης εὔρεν οἶνον ἐν αὐταῖς καὶ δὴ καλλίτερον ἐκείνου, ὃν εἶχε δώσει μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς ζένους. Ἡ διήγησις αὕτη σκοπεῖ

νά δείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δύναται νά ἐπιφέρῃ καί ἀδυνατούς ἄλλως μεταβολάς, καί τήν ἀμαρτωλὴν τοῦ ἀνθρώπου καρδίαν νά μεταβάλλῃ, ἐξευγενίσῃ καί ἐξαγνίσῃ. Ἄλλοτε πάλιν ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἐν *Καπερναοῦμ ἀνὴρ τις* καί παρεκάλει αὐτὸν νά ὑπάγῃ μετ' αὐτοῦ καί νά βοηθήσῃ τὸν πάσχοντα καί κινδυνεύοντα νά ἀποθάνῃ *οἶόν του*. Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Πήγαινε, ὁ υἱός σου ζῆ. Ἐνῶ δὲ ἐπέστρεφεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν οἱ δοῦλοι, ἀγγέλλοντες αὐτῷ, ὅτι ὁ υἱός του ἐγένετο ὑγιής. Τὴν αὐτὴν ὥραν ἤρχισεν ἡ βελτίωσις τῆς ἀσθενείας του, καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ πατρὶ αὐτοῦ, Ὁ υἱός σου ζῆ. Ἐν γένει δὲ ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὰ *Εὐαγγέλια* διὰ μόνου τοῦ λόγου του ἐθεράπευεν *ἀσθενεῖς*, λεπρούς, παραλυτικούς καί δαιμονιζομένους, ἐποίει κωφοὺς νά ἀκούωσι, βωβοὺς νά λαλῶσι καί τυφλοὺς νά βλέπωσιν. Ἀναφέρονται δὲ ἐν ταῖς εὐαγγελίαις καί ἐγέρσεις νεκρῶν, οἵα εἶναι ἡ τοῦ υἱοῦ *χήρας* τινὸς ἐν *Ναῖν*, τῆς *θυγατρὸς τοῦ Ἰακώβου* καί τοῦ *Λαζάρου ἐν Βηθανίᾳ*. Ἀλλὰ καί τοιαῦτα θαύματα ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ ἡ Γραφή, τὰ ὅποια ἠδύναντο νά δείξωσιν, ὅτι εἶχεν ὁ Κύριος ἐξουσίαν καί ἐπὶ τῆς ἀψύχου φύσεως. Μετέβαλεν, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ ἐν *Κανᾶ γάμῳ*, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, *περιεπάτησεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης*, *κατηύνασε τρικυμίας* διὰ μόνου τοῦ λόγου του, *ἔθρεψε πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων δι' ὀλίγων ἄρτων*, καί ἄλλα τοιαῦτα θαυμάσια ἐπραξέ, δι' ἃ ὑμνεῖτο παρὰ τοῦ λαοῦ. Τινὰ ἐκ τῶν θαυμάτων του διηγούμεθα κατωτέρω.

Ὁ Ἰησοῦς καί θαύματα τελῶν εὐηργέτει τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ εὐεργετεῖν πρέπει νά ἦναι καί ἡμῶν τῶν χριστιανῶν τὸ κυριώτερον μέλημα.

§ 17.

Ματθαῖος ὁ ἀπόστολος.

(Ματθ. 9').

Ἐνῶ διήρχετο ὁ Ἰησοῦς διὰ τινος πόλεως τῆς *Γαλιλαίας*, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐν τελωνίῳ *Ματθαῖον* λεγόμενον,

καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολουθεῖ μοι, γενοῦ δηλαδὴ μαθητῆς μου, καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Ἐνῷ δὲ ἐδείπνει μετὰ ταῦτα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ τελῶνου τούτου, πολλοὶ τελῶνας καὶ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι συνανέκειντο ἐν τῇ τραπέζῃ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι, οἵτινες ἵνα φαίνωνται εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι, ἀπέφευγον πᾶσαν συμπαροῆν μετὰ τῶν δυσφημισμένων τελωνῶν καὶ τῶν τοιούτων, ἀδιαφοροῦντες, καίπερ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ ὄντες, περὶ τῆς διορθώσεώς των, εἶπον εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τί ὁ διδάσκαλός σας συντρώγει μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς, *Δὲν ἔχουσι χρειαὶ ἰατροῦ οἱ υγιεῖς, ἀλλ' οἱ πάσχοντες. Δὲν ἦλθον γὰρ καλέσω δικαίους ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.* Πηγαίνειτε δὲ καὶ μάθετε, τί σημαίνει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει ἡ Γραφὴ (Ὡσηέ ς', 6), *Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν.* Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου εἶναι, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει πρὸ πάντων γὰρ ἡμεῖς ἐλεήμονες καὶ φιλόανθρωποι, προτιμῶν τοῦτο ἀπὸ τῆς θυσίας καὶ τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν. Οἱ Φαρισαῖοι ἐτέλουν τὰς ἐξωτερικὰς πράξεις καὶ ἡμέλουν τὸ κυριώτερον, τὴν φιλανθρωπίαν.

Πρέπει πρῶτον γὰρ ἡμεῖς δίκαιοι, φιλόανθρωποι καὶ καθαροὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τότε εἶναι δεκτὴ ἡ λατρεία ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν.

§ 18.

Οἱ δώδεκα ἀπόστολοι.

(Ματθ. ι').

+ Ὁ Κύριος ἀπέκτα ὁσημέραι πλειοτέρον μαθητὰς, καὶ ὅπου διέτριβε, συνηθροῖζετο περὶ αὐτὸν μεγάλη πλῆθὺς ἀνθρώπων ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς χώρας. Πολλοὶ ἐκόμιζον αὐτῷ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ἵνα θεραπεύσῃ αὐτούς, ἢ ἤρχοντο γὰρ ἀκούωσι τοὺς θείους του λόγους, καὶ γὰρ μάθωσι παρ' αὐτοῦ πῶς δύναται τις γὰρ γίνῃ εὐσεβὴς καὶ μακάριος. Ὅπου δὲ καὶ ἂν ἐπορεύετο, ἤκου-

λούθουν αὐτόν. Ἐνίοτε ὁμοῦς ἀπεμακρύνετο τῶν ὁμμάτων τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του, ὅπως μένη μόνος καὶ προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ μαθητῶν του ἐξελέξε δώδεκα, ἵνα ἦναι πάντοτε μετ' αὐτοῦ καὶ χρησιμεύσωσι ποτε ὡς κήρυκες τῆς διδασκαλίας του εἰς τὸν κόσμον ἢ ἀπόστολοι. Τινὲς τούτων εἶχον ἤδη προσκολληθῆ αὐτῷ πρότερον. Δώδεκα δὲ ἐξελέγησαν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ. Οἱ δώδεκα οὗτοι ἐμελλον ἀπὸ τοῦδε ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ παρακολουθῶσιν αὐτὸν πανταχοῦ, νὰ βλέπωσι τὰς πράξεις του καὶ νὰ ἀκούωσι τοὺς λόγους του, νὰ διδάσκωνται δὲ καὶ ἰδιαιτέρως παρ' αὐτοῦ καὶ ἐκπαιδεύωνται, ἵνα μετὰ τὸν θάνατόν του ἀποσταλῶσι καὶ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιόν του εἰς τὸν κόσμον. Τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα τούτων εἶναι ταῦτα: Σίμων ὁ κληθεὶς Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ Ζεβεδαίου, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ καὶ Θαδδαῖος λεγόμενος, Φίλιππος καὶ Ναθαναὴλ (ἢ Βαρθολομαῖος), ὁ τελώνης Ματθαῖος, ὁ Θωμᾶς, Σίμων ὁ Κανανίτης καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ μετὰ ταῦτα ἀνάξιος δειχθεὶς τῆς μεγάλης ταῦτης ἀποστολῆς.

Πλὴν τοῦ Ἰούδα πάντες οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι ἐξεπλήρωσαν μετ' ἀξιοθαυμάστου αὐταπαρνήσεως τὸ ἀνατεθὲν αὐτοῖς ἔργον καὶ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον μαρτυρικὸν θάνατον, κηρύττοντες τὴν νέαν πίστιν μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν. Τοιαύτη αὐταπαρνήσις ἔπρεπε νὰ κοσμήῃ καὶ νῦν τοὺς χριστιανούς μὲν καθόλου, ἰδίᾳ δὲ τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες συνεχίζουσι τὸ ἔργον τῶν ἀποστόλων.

§ 19.

Τὸ τέλος Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

(Ματθ. ια' καὶ ιδ').

Ἐνῶ τοιοῦτρόπως ὁ Ἰησοῦς ἐμεγαλύνετο, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁσημέρκι ἠύξανον, ὁ Ἰωάννης, ὅστις εἶχε προπαρασκευ-

άσει τὴν ὁδὸν εἰς αὐτὸν, ἐκλείπει ἐντελῶς ἐκ τοῦ μέσου, *ῥιφθεις εἰς φυλακὴν ὑπὸ τοῦ τετραάρχου τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου τοῦ Ἀντύπα καὶ ἐπὶ τέλους ἀποκεφαλίσθεις.* Ἐρριψε δὲ εἰς φυλακὴν τὸν Ἰωάννην ὁ Ἡρώδης διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του *Φιλιππου*, ἣν ἐναντίον παντὸς νόμου εἶχε λάθει αὐτός, ὁ δὲ Ἰωάννης ὡς ἀληθῆς προφήτης εἶχεν ἐλέγξει αὐτὸν διὰ τοῦτο, λέγων, Δὲν σοὶ εἶναι ἐπιτετραμμένον καὶ ἔχεις αὐτήν. Καὶ ἠθέλησε μὲν ὁ Ἡρώδης εὐθὺς τότε νὰ φονεύσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἔνθεν μὲν ἐνόησε τὴν ἀθωότητά αὐτοῦ, ἐτέρωθεν δὲ ἐφοβεῖτο τὸν λαόν, ὅστις ἐτίμα αὐτὸν ὡς προφήτην. Ἄλλ' ὅτε βραδύτερον ἐώρταζεν ὁ Ἡρώδης τὰ γενέθλια αὐτοῦ, χορεύσασα ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ τῶν πρασκεκλημένων, ἤρесе τοσοῦτον τῷ Ἡρώδῃ, ὥστε ἐνώπιον πάντων ὠρκίσθη, ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ δώσῃ αὐτῇ πᾶν ὅ,τι ἤθελε ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ. Ἐκείνη δὲ ὀδηγηθεῖσα παρὰ τῆς πονηρᾶς μητρὸς τῆς, ἣτις ἐμίσει τὸν Ἰωάννην διὰ τὴν κατὰ τοῦ παρκανόμου αὐτῆς γάμου διαμαρτυρήσιν του, εἶπε, Δός μοι ἐνταῦθα ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Ὁ δὲ Ἡρώδης ἐλυπήθη μὲν διότι ἐγνώριζε τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ διὰ τοὺς ὄρκους, τοὺς ὁποίους εἶχε κάμει ἐνώπιον πάντων (ὡς εἰ ἀπερίσκεπτοι καὶ ἀνόσιοι ὄρκοι ὑπεχρέουν ποτὲ), διέταξε νὰ δώσωσιν αὐτῇ τὸ αἰτηθέν. Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακος καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, τὸ ὅποιον ἔφερον αὐτήν εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐσήκωσαν τὸ σῶμα καὶ ἔθαψαν αὐτό. Καὶ ἐλθόντες ἀνήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Ἰωάννου. Ἐπεσεν ὡς ἀληθῆς προφήτης θῦμα τῆς παρρησίας καὶ τοῦ ὑπὲρ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ ζήλου του. Οὕτω πρέπει νὰ ἀποθνήσκωσιν ὑπὲρ τοῦ δικαίου οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ.

§ 20.

Ἡ παραβολὴ τοῦ σπείροντος τὸν σπόρον.

(Ματθ. ιγ').

Ἐνώ διέτριβεν ὁ Ἰησοῦς ἐν Καπεραοῦμι, ἐξελθὼν ἐκ τῆς οἰκίας, ἐκάρητο παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ συνήχθησαν περὶ αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἔμβῃ εἰς πλοῖόν τι καὶ ἐκεῖθεν νὰ ὁμιλῇ πρὸς τὸν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐστηκότα ὄχλον. Ἦρχισε δὲ νὰ ὁμιλῇ πρὸς αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς, περιβάλλων δηλ. δι' ἀλληγορικῶν διηγήσεων τὰς διδασκαλίας του. Διὰ τῶν παραβολῶν τούτων ἠγείρετο πρῶτον ἡ προσοχὴ τῶν ἀκροατῶν, ἔπειτα καθίσταντο αἱ διδασκαλαὶ του εὐληπτότεραι καὶ ἐνετυποῦντο ζωηρότερον εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ. Μία τῶν παραβολῶν τούτων εἶναι καὶ ἡ περὶ τοῦ ἐξελθόντος γεωργοῦ ἵνα σπείρῃ τὸν σπόρον, τὴν ὁποίαν εἶπεν, ἵνα δείξῃ πόσον διαφόρως δέχονται οἱ ἄνθρωποι τὸν αὐτοῖς κηρυττόμενον λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐξῆλθέ τις, εἶπεν, ἵνα σπείρῃ τὸν σπόρον. Καὶ ἐνώ ἔσπειρεν, μέρος μὲν ἔπεσεν ἐπὶ τὴν ὁδὸν καὶ ἤλθον τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγον αὐτό· μέρος δὲ ἔπεσεν ἐπὶ πετρώδους τόπου, ὅπου δὲν ὑπῆρχε παχεῖα γῆ, καὶ ἐβλάστησεν, ἀλλ' ἡλίου ἀνατείλαντος, ἐκάρη καὶ διότι δὲν εἶχεν ἰκμάδα, ἐξηράνθη· μέρος δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, ἀλλ' αὗται ἀπέπνιξαν αὐτό· μέρος δὲ τέλος ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ ἀπέδωκε καρπὸν ποῦ μὲν ἑκατονταπλάσιον, ποῦ δὲ ἑξηκονταπλάσιον, ποῦ δὲ τριακονταπλάσιον. Ὁ ἔχων ὧτα διὰ νὰ ἀκούῃ, ἀκουέτω, ὁ ἔχων δηλ. νοῦν, ὁ ἀγαπῶν τὴν διδασκαλίαν μου καὶ προσέχων εἰς τοὺς λόγους μου, ὡς ἐννοήσῃ τί θέλω νὰ εἶπω. Καὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ παρεκάλουν αὐτὸν νὰ ἐξηγήσῃ αὐτοῖς τὴν παραβολὴν. Τότε εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. Πρὸς τὴν ὁδὸν, εἰς ἣν ἔπεσεν ὁ σπόρος καὶ κατεπατήθη, ὁμοιάζουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες, ὅταν ἀκούωσι τὸν λόγον, οὐδεμίαν

προσοχήν δίδουσι εἰς αὐτόν, οὐδὲ ἐννοοῦσι πικράτασιν αὐτόν. Ἡ πετρώδης γῆ εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀκούοντες τὸν λόγον μετὰ χαρᾶς μὲν λαμβάνουσι καὶ δέχονται αὐτόν, ἀλλ' ὁ λόγος δὲν ρίπτει παρ' αὐτοῦ βαθείας ρίζας διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι εὐκόλως μεταβάλλονται. Οἱ τοιοῦτοι, ἐὰν ἐπέλθῃ θλίψις ἢ διωγμὸς διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκινδαλίζονται. Ἡ γῆ ἢ ἀκάνθας φέρουσα εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀκούουσι μὲν τὸν λόγον καὶ δέχονται αὐτόν, καὶ παρ' οἷς ὁ λόγος βαθείως ριζοῦται, ἀλλ' ἐπέρχονται ἔπειτα αἱ μέριμναι τοῦ βίου, ἢ τυφλῶν καὶ ἀποκλειστικῆ φροντίς πρὸς ἀπόκτησιν τῶν υλικῶν ἀγαθῶν, ἅτινα συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ἡ γῆ τέλος ἢ ἀγαθὴ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες καὶ ἀκούουσι καὶ δέχονται ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸν λόγον καὶ πράττουσι κατ' αὐτόν. Οἱ τοιοῦτοι φέρουσι καρποὺς ὅτε μὲν ἐκκονταπλασίους, ὅτε δὲ ἐξηκονταπλασίους, ὅτε δὲ τριακονταπλασίους.

Πόσων καὶ σήμερον χριστιανῶν ἡ καρδιά δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὑδὸν τῆς παραβολῆς ἢ τὸν πετρώδη τόπον καὶ τὴν γῆν τὴν φέρουσαν ἀκάνθας καὶ ἢ δὲν θέλουσιν ἐν γένει νὰ ἀκούωσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἢ ἀκούοντες αὐτὸν ἀδιαφοροῦσι καὶ οὐδολως ὠφελοῦνται ἐξ αὐτοῦ! Εὐτυχεῖς εἶναι ὅσοι εἶναι γῆ ἀγαθὴ.

§ 21.

Ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ.

(Ματθ. ιγ'. Λουκ. ια').

Ἐνῶ ποτε ἐλάλει ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς ὄχλους, ἦλθον καὶ ἐστάθησαν ἔξω ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ (συγγενεῖς του), ζητοῦντες νὰ ὁμιλήσωσιν αὐτῷ. Εἶπε δὲ τις αὐτῷ, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐστάθησαν ἔξω καὶ ζητοῦσι νὰ σοι ὁμιλήσωσι. Τότε διὰ νὰ δείξῃ πόσον ἠγάπα τοὺς ἀκρωμένους τοὺς λόγους του μετὰ προσοχῆς, παρωμοίασε τούτους πρὸς τὴν μητέρα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του. Ἐκτείνας τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοὺς μαθητάς του καὶ τὸν αὐτὸν ἀκρωμένον λαόν, Ἰδοὺ,

εἶπεν, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου, διότι ὅστις ἀγαπᾷ καὶ ποιεῖ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς εἶναι ἀδελφός μου καὶ μήτηρ μου. Ἄλλοτε πάλιν συνέβη νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνὴν αὐτῆς γυνή τις ἐκ τοῦ ὄχλου, συγκινηθεῖσα ἐκ τῆς ὁμιλίας του, καὶ νὰ εἶπῃ αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοί, οὓς ἐθήλασας. Ὁ ἔπικινος οὗτος ἤρесе βεβαίως εἰς τὸν Κύριον, ὅστις ἠγάπη τὴν μητέρα αὐτοῦ. Θέλων ὁμως νὰ δείξῃ πόσον ἠγάπη καὶ τοὺς ἀκούοντας τον λόγον αὐτοῦ, εἶπε Μακάριοι εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττοντες αὐτόν.

Εἴμεθα ἀγαπητοὶ τῷ Χριστῷ ὡς ἡ μήτηρ καὶ οἱ συγγενεῖς του καὶ ὄντως μακάριοι, ὅταν ἀκούωμεν προθύμως τὸν λόγον του καὶ πράττωμεν αὐτόν.

§ 22.

Παραγγελίαι τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

(Ματθ. ι' καὶ ια' καὶ Λουκ. ι').

Προετοιμάζων ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς του πρὸς τὸ κήρυγμα, ἔδωκεν αὐτοῖς τὰς ἐξῆς παραγγελίας. Πορευόμενοι εἰς τὸ κήρυγμα, ἀναγγεῖλατε τῷ κόσμῳ, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μὴ λάβητε δὲ μεθ' ἑαυτῶν μήτε ἀργύριον μήτε πῆραν μήτε βίβλους. Ἀφιλοκερδῶς καὶ μὲ μόνον τὸν λόγον ἐξαπλώσατε εἰς τὸν κόσμον τὴν διδασκαλίαν μου. Σὰς ἀποστέλλω ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· οἱ ἄνθρωποι θέλουσι σὰς παραδώσει εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ θέλουσι σὰς καταδιώξει καὶ θέλουσι σὰς ἀγάγει ἐνώπιον ἡγεμόνων καὶ βασιλέων. Δὲν ὑπάρχει μαθητῆς ὑπὲρ τοῦ διδάσκων. Ἐὰν ἐμὲ διώκουσι, καὶ ὑμᾶς θὰ διώξωσι. Μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνάμενων νὰ ἀποκτείνωσι. Δὲν εἶναι τὰ στρουθία τὰ πλέον εὐτελέστερα τῶν

πτηνῶν, τὰ πωλούμενα ἀντὶ ἄσφαρίου; Καὶ ὅμως καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ πέσῃ ἄνευ τοῦ πικτρός ὑμῶν. Ὁ Θεὸς προνοεῖ πολὺ μᾶλλον περὶ ὑμῶν. Ὑμῶν καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς εἶναι πᾶσαι ἡριθμημέναι. Ὁ πατέρα ἢ μητέρα ὑπερὲς ἐμὲ, δὲν εἶναι ἄξιος ἐμοῦ. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται.

Ἡ ἀφιλοκέρδεια, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἀνεξικακία, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ τελειοτάτη ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστὸν πρέπει νὰ κοσμῶσι πάντας μὲν ἐν γένει τοὺς χριστιανοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκκλησίας του, τοὺς διαδεξαμένους τὸ ἔργον τῶν ἀποστόλων. Μόνον ὄπλον ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τῇ ἐκκλησίᾳ του τὸν λόγον. Ἡ βία ἔπρεπε νὰ ᾔναι ξένη αὐτῇ.

§ 23.

Ὁμολογία τῶν Ἀποστόλων περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Ἰωάν. ζ' καὶ Ματθ. ις').

Ἠρώτησέ τις ποτε ἐκ τοῦ λαοῦ τὸν Ἰησοῦν, τί πρέπει νὰ πράξωσιν, ἵνα ἐργασθῶσι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε, Τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσῃτε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος καὶ πράττειτε κατὰ τὰς ἐντολάς του. Εἶπον λοιπὸν εἰς αὐτὸν, Ποῖον σημεῖον κάμνεις, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ πιστεῦσωμεν εἰς σέ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὕπερ ἔδιδεν αὐτοῖς ὁ Θεός. Σὺ τί πράττεις παρόμοιον; Τότε εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Ἐκεῖνο τὸ μάννα ἦτο τύπος μόνον τοῦ ἀληθοῦς ἄρτου, τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον ὁ Θεός. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος οὗτος ὁ διδόμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα φέρῃ τὴν ζωὴν εἰς τὸν κόσμον. Ὁ ἐρχόμενος πρὸς με δὲν θὰ πεινάσῃ πλέον, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ δὲν θὰ διψήσῃ ποτέ. Ὁ τρώγων αὐτὸν τὸν ἄρτον, θὰ ζῆσῃ αἰωνίως· τότε πολλοὶ μὴ ἐννοήσαντες τοὺς λόγους του, ἀνεχώρησαν. Εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς δώδεκα μαθητάς του, Μήπως θέλετε καὶ σεῖς ν' ἀπέλθῃτε; Ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν

ὁ Πέτρος ἐξ ὀνόματος πάντων, *Κύριε*, πρὸς τίνα γὰρ ὑπάγωγε; *Οἱ λόγοι σου εἶναι λόγοι ζωῆς αἰωνίου* ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ *Μεσσίας* (ὁ Χριστὸς) ὁ *Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*. Τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ του καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει. Ἐνῶ δηλ. εὐρίσκετό ποτε εἰς τὰ μέρη τῆς Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτησεν αὐτοὺς λέγων, *Τίνα μὲ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι εἶμαι;* Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, *Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, οἱ δὲ Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ Ἱερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν.* Λέγει αὐτοῖς, *Ἦμεῖς δὲ τίνα μὲ λέγετε, ὅτι εἶμαι;* Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων ὁ Πέτρος εἶπε, *Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς (ὁ Μεσσίας) ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.* Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς νὰ δεικνύῃ εἰς τοὺς μαθητάς του ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ νὰ κηρύξῃ τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο θέλει καταδιωχθῆ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων μέχρι θανάτου.

Καὶ δι' ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ παρὰ Θεοῦ διδόμενος ἄρτος. Ἡ διδασκαλία του δύνανται νὰ χορτάσῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν. Οἱ λόγοι του εἶναι λόγοι ζωῆς. Αὐτὸς δὲ εἶναι ἀληθῶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.

§ 24.

Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου.

(Λουκ. 9'. Ματθ. 17', 1. Μαρκ. 9' 2').

† Μεταξὺ πάντων τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἦσαν οἱ μᾶλλον τῷ Κυρίῳ ἀγαπητοί. Τούτους μόνους παραλαβὼν ποτε, ἀνέβη εἰς ὄρος τι ἵνα προσευχηθῆ. Ἐνῶ δὲ οἱ μαθηταὶ οὗτοι ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ, ἀφουπνώσαντες, εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ λάμπον ὡς ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Παρατήρησαν δὲ καὶ δύο ἄνδρες συλλαλοῦντας μετ' αὐτοῦ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἡλίας. Ἀφοῦ δὲ ἀρῆκαν αὐτὸν οἱ ἄνδρες ἐκείνοι, εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, *Διδάσκαλε, καλὸν εἶναι νὰ μεί-*

νωμεν ἐδῶ καὶ νὰ ποιήσωμεν τρεῖς σκηναὶς μίαν σοί, Μωσῆ μίαν καὶ μίαν Ἠλίξ, μὴ εἰδῶς, τί λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκέασεν αὐτοὺς καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτος εἶναι ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα. Αὐτοῦ ἀκούετε! Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἤψατο αὐτῶν καὶ εἶπεν, Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. Ἐπάρχντες δὲ τοὺς ὄφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. Καὶ ἐσίγησαν περὶ τούτου καὶ εἰς οὐδένα ἀνήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν, ὧν εἶδον.

Ἡ λάμψις, μεθ' ἧς περιεβλήθη ὁ Κύριος κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην, εἰκονίζει τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ λαμπρότητα, ἣτις καταδεικνύεται καὶ ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Πρὸς τὸ ἠθικὸν τοῦτο κάλλος, πρὸς τὴν ἠθικὴν ταύτην τελειότητα ἄς τεινωμεν νὰ ὑψωθῶμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ δύναμιν.

§ 25.

Ἡ παραβολὴ τοῦ Σαμαρείτου.

(Λουκ. ι').

Ἦλθέ ποτε πρὸς τὸν Ἰησοῦν *νομικὸς τις* πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων. Διδάσκαλε, τί νὰ κάμω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν; ἐκεῖνος δὲ εἶπεν εἰς αὐτὸν, Τί εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν νόμον; Τί ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν « Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου » καὶ « Τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν ». Εἶπε δὲ αὐτῷ, Ὁρθῶς ἀπεκρίθης, τοῦτο ποιεῖ καὶ σὺ καὶ θὰ ζήσῃς. Ἐκεῖνος δὲ θέλων νὰ δικαιώσῃ ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐρώτησιν, εἶπεν αὐτῷ, Καὶ τίς εἶναι πλησίον μου; Τότε ὁ κύριος εἶπεν αὐτῷ τὴν ἐξῆς παραβολὴν, ἵνα δείξῃ, ὅτι πλησίον πρέπει νὰ θεωρῆται πᾶς ἄνθρωπος ἐν γένει, οὐχὶ μόνον ὁ Ἰουδαῖος, ὅπως ἐνόμιζον τότε οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ὅτι ἄρα ἔχομεν καθῆκον νὰ εὐεργετῶμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν γένει οἰασδήποτε ἐθνικότητος ἢ θρησκείας. Ἄν-

θρωπός τις, εἶπε, κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσόλυμα εἰς Ἱεριχώ καὶ περιέπεσεν εἰς ληστὰς· (ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο δύσβατος καὶ πλήρης ληστῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων). Καὶ ἀροῦ ἐγύμνωσαν καὶ ἐπλήγωσαν αὐτὸν, ἀπῆλθον, ἀφῆσαντες αὐτὸν ἡμιθανῆ. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, παρῆλθε, χωρὶς νὰ δώσῃ αὐτῷ καμμίαν βοήθειαν· ὁμοίως δὲ καὶ *Λευίτης* τις ἐλθὼν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ ἰδὼν αὐτὸν παρῆλθε καὶ αὐτός. Τότε διῆλθε καὶ *Σαμαρεΐτης* τις· (οἱ Σαμαρεῖται ἕθεωροῦντο παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὡς ἐθνικοὶ σχεδὸν καὶ ὡς κακοὶ ἄνθρωποι). Οὗτος ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγγίσθη, καὶ προσελθὼν ἔδεσε τὰς πληγὰς του, ἀροῦ ἐπέχυσεν ἐπ' αὐτῶν ἔλαιον καὶ οἶνον. Ἀναβιβάσας δ' αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κτήνους του, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς ὁδοῦ ἐκείνης καὶ ἐφρόντισε περὶ αὐτοῦ. Καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν εἰς τὸν ξενοδόχον καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν, Φρόντισε καὶ περιποιήθητι αὐτὸν καὶ ὅ,τι ἂν δαπανήσῃς περισσότερον, ἐγὼ ὅταν θὰ ἐπιστρέψω, θὰ σοὶ ἀποδώσω. Τίς ἐκ τῶν τριῶν τούτων προσήνεχθη ὡς ἀληθῆς πλησίον πρὸς τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς ληστὰς; ἠρώτησε τότε ὁ Ἰησοῦς τὸν νομικόν. Οὗτος δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐλεήσας αὐτόν. Εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς, Πήγαγε καὶ πράττε καὶ σὺ ὁμοίως.

Ἡ παραβολὴ αὕτη ἄριστα δεικνύει, ὅτι πλησίον εἶναι πᾶς ἄνθρωπος, ὅτι πρέπει ἄρα νὰ ἀγαπῶμεν πάντα ἄνθρωπον καὶ ὅτι ἡ ἀγάπη ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται ἐν λόγοις, ἀλλὰ νὰ δεικνύεται δι' ἔργων. Ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον βοηθεῖ αὐτὸν πάσχοντα.

§ 26.

Περὶ τοῦ ἀπολωλότος προβάτου καὶ περὶ τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς.

(Λευκ. ια' καὶ Μαρτ. ζ').

Ἐπειδὴ πολλοὶ *τελῶναι* καὶ ἁμαρτωλοὶ προσήγγισον τὸν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἰησοῦν, ἵνα ἀκούωσι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐγόγγυζον καὶ κατηγόρουσαν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες, ὅτι οὗτος συναναστρέφεται τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ ἐσθίει μετ' αὐτῶν. Τότε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς τὴν ἀκόλουθον παραβολὴν. Τίς ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, δὲν ἀφίνει τὰ ἐννεήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ δὲν πηγάζει νὰ εὔρη τὸ ἀπολωλός, ἕως οὗ εὔρη αὐτὸ, ὅταν δὲ εὔρη αὐτὸ, ἐπιθέτει αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ χαίρων καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συγκαλεῖ τοὺς γείτονας, λέγων εἰς αὐτούς, Συγχαρήτέ μοι, διότι εὔρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός; Σὰς βεβαιῶ, ὅτι τοιαύτη χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανοῖς δι' ἓνα ἀμαρτωλὸν μετανοοῦντα, πολὺ μεγαλητέρα, ἢ δι' ἐννεήκοντα ἐννέα δικαίους, οἵτινες δὲν ἔχουσι χρεῖαν μετανοίας. Ἡ ποία πτωχὴ θυγὴ ἔχουσα δέκα δραχμάς, ἂν ἀπολέσῃ μίαν δραχμὴν, δὲν ἀνάπτει λύχνον καὶ δὲν σαρώνει τὴν οἰκίαν της, ἕως ὅτου εὔρη αὐτήν, καὶ ἀφοῦ εὔρη αὐτήν, δὲν συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας, λέγουσα, Συγχαρήτέ μοι ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν, ἣν ἀπώλεσα; Οὕτω λέγω ὑμῖν, ὅτι χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ δι' ἓνα ἀμαρτωλὸν μετανοοῦντα.

Διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν χαίρει λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ. Πόσον πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν τὸν οὕτως ἀγαπῶντα ἡμᾶς!

§ 27.

Παραβολὴ περὶ τοῦ ἀπολωλότης υἱοῦ.

Ἴνα δείξῃ ὁ Ἰησοῦς, πόσον ὁ Θεὸς εἶναι ὡς πατὴρ εὐσπλαγχνος καὶ πόσον ἐπιθυμεῖ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ συγχωρεῖ αὐτὸν μετανοοῦντα, εἶπε τὴν ἐξῆς παραβολὴν. Ἀνθρώπος τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς κληρονομίας μου. Καὶ διεμοίρασεν αὐτοῖς τὴν περιουσίαν του. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδή-

μησεν εἰς χώραν μικράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν περιουσίαν τοῦ ζῶν ἀσώτως. Ὅτε δὲ εἶχε δαπανήσει πάντα, συνέβη λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ πάσχη δεινῶς ἐκ πείνης· καὶ προσελθὼν προσεκολλήθη εἰς ἓνα τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης. Οὗτος δὲ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς ἵνα βόσκη τοὺς χοίρους, καὶ ἐπεθύμει νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν τοῦ ἀπὸ τῶν ξυλοκεράτων, τὰ ὅποια ἤσθιον οἱ χοῖροι καὶ οὐδεὶς ἔδιδεν αὐτῷ. Τότε, συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν, εἶπε, Πόσοι ὑπηρετῶν τοῦ πατρὸς μου ἔχουσιν ἄφθονον ἄρτον καὶ ἐγὼ ἐδῶ ἀποθνήσκω τῆς πείνης! Ἄς σηκωθῶ καὶ ἄς ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἄς εἶπω αὐτῷ, Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ καλῶμαι υἱὸς σου· κάμε με ὡς ἓνα τῶν ὑπηρετῶν σου. Καὶ σηκωθείς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἐνῶ δὲ ἀπέτευεν ἀκόμη μακράν, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγγίσθη καὶ τρέξας ἐπεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ εἰς αὐτόν ὁ υἱός, Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ καλῶμαι υἱὸς σου. Εἶπε δὲ ὁ πατήρ εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ἐνδύσατε αὐτὸν μὲ νέαν στολήν, καὶ δώσατε δακτύλιον εἰς τὴν χειρὰ του καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας του, καὶ φέρετε τὸν μῶσχον τὸν σιτευτὸν, ἵνα φάγωμεν καὶ εὐφρανθῶμεν· διότι ὁ υἱὸς μου οὗτος νεκρὸς ἦτο καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὸς καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρχισαν νὰ εὐφραίνωνται. Ἦτο δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ καθὼς ἐρχόμενος ἐπλησίασεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἤκουσε μουσικὴν καὶ χορούς· καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν δούλων, ἠρώτα τί εἶναι ταῦτα. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔφθασε, καὶ ἔσφαξεν ὁ πατήρ σου τὸν μῶσχον τὸν σιτευτὸν, διότι ἀπέλαβεν αὐτὸν ὑγιαίνοντα. Ὁργίσθη δὲ καὶ δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ. Ὁ πατήρ του λοιπὸν ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν εἰς τὸν πατέρα του, Ἴδού τοσαῦτα ἔτη σοὶ δουλεύω, καὶ οὐδέποτε ἔδωκας οὐδὲ ἐρίφιον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ, ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν τὴν

περιουσίην σου εἰς ἀσωτείας ἤλθεν, ἔσφαξας χάριν αὐτοῦ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ πατὴρ εἶπεν εἰς αὐτόν, Τέκνον μου, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶσαι, καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω, εἶναι ἰδικόν σου· ἔπρεπε δὲ νὰ αἰσθανθῆς εὐφροσύνην καὶ χαρὰν, διότι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦτο καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

Ἐν τῇ ὥρα αὐτῇ παραβολῇ ὁ εὐσπλαγγος πατὴρ εἰκονίζει τὸν Θεόν, ὅστις ὡς πατὴρ οἰκτιρῶν χαίρει ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ συγχωρεῖ αὐτὸν μετανοοῦντα, ὁ νεώτερος υἱὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, ὅστις παραβαίνων τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ καὶ κατανατᾷ εἰς μεγάλην ἀθλιότητα, ἀπ' ἧς μόνον διὰ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν Θεὸν δύναται νὰ σωθῆ, πρ' ᾧ μόνον ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν του, ὁ δὲ πρεσβύτερος υἱὸς τὸν ὑποκριτὴν ἐκεῖνον, ὅστις μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ χάριν συμφέροντος εἶναι ἐνάρετος, χωρὶς ἡ καρδία του πράγματι νὰ ἐμπνέται ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ καλόν.

§ 28.

Παραβολὴ τοῦ τελώνου καὶ Φαρισαίου.

Πρὸς τινεὺς πεπειθότας ἐφ' ἑαυτοὺς καὶ καυχώμενους διὰ τὴν δικαιοσύνην των, ἐξουθενοῦντας δὲ τοὺς λοιποὺς, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὴν παραβολὴν ταύτην. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα προσευχηθῶσιν ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ Φαρισαῖος στήθεις πρὸς ἑαυτὸν καὶ οἰοῦν ἐαυτὸν θαυμάζων, ταῦτα προσήχετο, Θεέ μου, εὐχαριστῶ σοι ὅτι δὲν εἶμαι καθὼς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἄρπαγες, ἄδικοι, ἄσωτοι ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. Νηστεύω δις τῆς ἑβδομάδος καὶ δίδω εἰς τὸν ναὸν τὰ δέκατα πάντων, ὅσα ἀποκτῶ. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἰστάμενος καὶ συναισθανόμενος τὰ ἁμαρτήματά του, δὲν ἤθελεν ἐκ πολλῆς συστολῆς μηδὲ τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ ἀνυψώσῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τύπτων τὸ στήθος του ἔλεγε, Θεέ μου, γενοῦ ἴλεως εἰς ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλόν. Σὺς βεβαίω, παρετήρησεν ἐπὶ τέλους ὁ Κύριος, κατέβη οὗτος εἰς τὸν οἶκόν του

μᾶλλον δεδίκαιωμένος ἢ ἐκεῖνος· διότι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν θέλει ταπεινωθῆ, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν θέλει ὑψωθῆ.

Ὁ Κύριος προτιμᾷ τὸν ταπεινόφρονα τελώνην μετανοοῦντα τοῦ ἀλαζόνος καὶ κατ' ἐπιφάνειαν μόνον ἐναρέτου Φαρισαίου. Μόνον δὲ τῆς συντετριμμένης καὶ τεταπεινωμένης καρδίας, οὐχὶ δὲ τῆς ὑπερηφάνου τὴν προσευχὴν δέχεται ὁ Θεός.

§ 29.

Τί πρέπει νὰ πράξῃ τις διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Ἐπερωτήσῃ ποτε τὸν Κύριον ἀνὴρ πλούσιος λέγων, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί νὰ κάμω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν; Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τί μὲ λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὴ εἶς, ὁ Θεός. Τὰς ἐντολάς γνωρίζεις· μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. Ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητός μου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, καὶ γνωρίζων ὅτι ἦτο προσκεκολλημένος εἰς τὸν πλοῦτόν του, εἶπεν αὐτῷ, Ἔτι ἔν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ θὰ εὖρης θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐλθὼν ἀκολουθεῖ μοι. Ἐκεῖνος δὲ ἀκούσας ταῦτα, ἐλυπήθη μεγάλως· διότι ἦτο πολὺ πλούσιος. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κύριος περίλυπον γενόμενον, εἶπε, Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ! *Εἶναι εὐκολώτερον νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ βελόνης ἢ πλούσιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.* Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται νὰ σωθῇ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς, εἶπε, Τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις εἶναι δυνατὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἡ καθημερινὴ πείρα δεικνύει, ὅτι ὁ ἄφθονος πλοῦτος εἶναι πολυλάκις ἠθικῶς ἐπικίνδυνος, ὅταν δὲν κάμῃ τις καλὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Πολλοὶ πλούσιοι εὐκόλως παραδίδονται εἰς τρυφηλὸν βίον καὶ ἀποβαίνουσιν ὑλισταί, ὅταν λησμονῶσι πᾶσαν ἀνωτέραν πνευματικὴν

ανάγκην. Εὐτυχής ὁ πλούσιος, ὅστις δὲν δουλοῦται ὑπὸ τοῦ πλούτου του. Ἡ ἀρίστη χρῆσις τοῦ πλούτου εἶναι ἡ πρὸς εὐποιίας γινομένη.

§ 30.

Περὶ προσευχῆς.

(Λουκ. ια' καὶ Μκτ. ζ').

Ὅτε προσευχόμενός ποτε ὁ Κύριος ἐτελείωσε τὴν προσευχὴν του, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν του πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς νὰ προσευχώμεθα, καθὼς καὶ ὁ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητάς αὐτοῦ. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, *Πάτερ ἡμῶν* ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἀγισθῆτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθῆτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Τῆς προσευχῆς ταύτης ἡ ἔννοια εἶναι ἡ ἐξῆς. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς! Εἶθε νὰ τιμᾶται πκρ' ἡμῶν τὸ ὄνομά σου δι' ἀγίων πράξεων· εἶθε νὰ βασιλεύῃ μεταξὺ ἡμῶν ὁ νόμος σου· εἶθε νὰ γίνηται πάντοτε τὸ θέλημά σου καθὼς ἐν οὐρανῷ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, οὕτω ἐπὶ τῆς γῆς πκρ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων· δὸς ἡμῖν τὸν ἀναγκαστὸν ἄρτον καὶ εἶθε μηδεὶς νὰ στερῆται τούτου καὶ συγχώρησον ἡμῖν τὰ πταίσματὰ ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ συγχωρῶμεν τοῖς ἄλλοις τὰ πρὸς ἡμᾶς πταίσματά των· καὶ μὴ ἀφήσῃς ἡμᾶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν· εἶθε δηλ. νὰ μὴ δοθῇ ἡμῖν ποτε οἰκδῆποτε ἀφορμὴ εἰς ἀμαρτίαν· ἀλλὰ σῶσον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ κακοῦ! Ἄλλοτε πάλιν ὁμιλῶν ὁ Ἰησοῦς περὶ προσευχῆς, πκρ: τήρησεν, ὅτι τότε μόνον εἶναι δεκτὴ τῷ Θεῷ ἡ δέησις ἡμῶν, ὅταν γίνηται ἐκ καθαρᾶς καὶ ἀνυποκρίτου καρδίας. Ἰνα δὲ συγχωρῇ ἡμᾶς ὁ Κύριος, πρέπει νὰ συγχωρῶμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἄλλους ἀμαρτάνοντας πρὸς ἡμᾶς. Ἄλλοτε δὲ θέλων νὰ πείσῃ τοὺς μαθητάς του, ὅτι ὁ Θεὸς εἰσακούει τὰς δεήσεις ἡμῶν, παρετήρη-

σεν αὐτοῖς τὰ ἐξῆς. Τίς ἐξ ὑμῶν ἔχων φίλον, ἐὰν πορευθῆ ἐν καιρῷ μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ πρὸς αὐτόν, Φίλε, δός μοι τρεῖς ἄρτους, διότι ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μου φίλος τις ἐκ ταξιδίου, καὶ δὲν ἔχω τι νὰ δώσω αὐτῷ νὰ φάγῃ, καὶ ἐκεῖνος ἀποκριθεὶς θὰ εἴπῃ, Μὴ με ἐνόηλει ἡ θύρα ἔκλεισε πλέον καὶ τὰ παιδία μου εἶναι εἰς τὴν κλίνην μετ' ἐμοῦ, καὶ δὲν θὰ σηκωθῆ νὰ σοὶ δώσῃ ὅ,τι ζητεῖς; Βεβαίως δὲ ἐὰν δέν σοι δώσῃ, διότι εἶναι φίλος σου, ἀλλὰ ἀπὸ ἐντροπὴν τοῦλάχιστον θὰ ἐγερθῆ καὶ θὰ σοι δώσῃ ἐκεῖνα, ὧν ἔχεις χρεῖαν. Διὰ τοῦτο λέγω εἰς ὑμᾶς, *Αἰτεῖτε παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.* Παρὰ τίνος δὲ πατὴρ ἐξ ὑμῶν θὰ ζητήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον καὶ θὰ δώσῃ αὐτῷ λίθον, ἢ ἐὰν ζητήσῃ ἰχθύν, θὰ δώσῃ αὐτῷ ὄφιν; Οὐδεὶς βεβαίως. Ἐὰν λοιπὸν σεῖς, οὔτινες δὲν ἔχετε τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου ἀληθῶς ἀγαθοῦ, δίδητε εἰς τὰ τέκνα σας, ὅταν σὰς ζητῶσι, δόματα ἀγαθὰ, πόσον μᾶλλον θὰ πράξῃ τοῦτο ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ ἐξ οὐρανῶν;

Μὲ τοιαῦτα αἰσθήματα καὶ ἐν τοιοῦτῳ πνεύματι πρέπει νὰ γίνηται ἡ προσευχὴ ἡμῶν.

§ 31.

Παραβολὴ περὶ τοῦ ἀνηλεοῦς καὶ πονηροῦ δούλου.

(Ματθ. ιη').

Προσελθὼν ποτε ὁ Πέτρος τῷ Κυρίῳ, ἠρώτησεν αὐτόν, Κύριε, ποσάκις ὁ ἀδελφός μου δύναται νὰ σφαλῆ εἰς ἐμέ, καὶ ἐγὼ εἶμαι ὑπόχρεως νὰ συγχωρῶ αὐτόν; Ἔως ἐπτάκις; Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Οὐχὶ ἕως ἐπτάκις μόνον, ἀλλ' ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, προσέθηκεν, εἶναι ὁμοία πρὸς βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ λόγον παρὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἀφοῦ λοιπὸν ἤρχισε τὴν ἐξέτασιν, προσηνέχθη

εἰς αὐτὸν εἰς ὄφειλέτης δέκα χιλιάδων ταλάντων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ αὐτά, διέταξεν ὁ κύριος νὰ πωλήσωσιν αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχε διὰ νὰ πληρωθῶσι τὰ ὀφειλόμενα. Τότε πεσὼν ὁ δούλος ἐκεῖνος, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων, Κύριε, φανοῦ μακρόθυμος εἰς ἐμὲ, καὶ πάντα θὰ σοι ἀποδώσω. Λυπηθεὶς δὲ ὁ κύριος τὸν δούλον ἐκεῖνον, ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ ἀφῆκεν αὐτῷ τὸ δάνειον. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια (δραχμάς). Καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων, Ἀπόδος μοι ὅ,τι μοὶ ὀφείλεις. Πεσὼν τότε ὁ σύνδουλός του εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν λέγων, Φανοῦ μακρόθυμος εἰς ἐμὲ καὶ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν θὰ σοὶ ἀποδώσω πάντα. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἤθελεν, ἀλλ' ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδώσῃ πάντα τὰ ὀφειλόμενα. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες ἐφανέρωσαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ, Δοῦλε πονηρὲ, ἅπαν τὸ χρέος σου ἐκεῖνο σοὶ ἀφῆκα, διότι μὲ παρεκάλησας· δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ λυπηθῆς τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγὼ σὲ ἐλυπήθην; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν ἵνα τιμωρηθῆ, ἕως οὗ ἀποδώσῃ καὶ αὐτὸς πᾶν τὸ ὀφειλόμενον εἰς αὐτόν. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος θὰ κάμῃ πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ καρδίας τὰ πταίσματά του.

Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ ᾔνῃ πρόθυμος νὰ συγχωρῇ πάντοτε. Καθὼς ἡμεῖς καθ' ἑκάστην πταίοντες ζητοῦμεν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὕτω πρέπει καὶ τοὺς εἰς ἡμᾶς πταίοντας ἀνθρώπους ἀνεξικακῶς νὰ συγχωρῶμεν.

§ 32.

Παραβολὴ περὶ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελωνοῦ.

(Ματθ. κ').

Ἴνα δείξῃ ὁ Ἰησοῦς, πόσον ὁ Θεὸς εἶναι πολυεὖσπλαγχνος

καὶ πλουσίως παρέχει τὴν αὐτοῦ χάριν, καὶ ὅταν μὴδὲν δικαίωμα ἔχη ὁ ἄνθρωπος πρὸς αὐτὴν εἶπε τὴν παραβολὴν ταύτην. Ὁμοίᾳ εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν πρὸς οἰκοδεσπότην, ὅστις ἐξῆλθε πρῶτ', ἵνα μισθώσῃ ἐργάτας διὰ τὸν ἀμπελῶνά του. Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν μίαν δραχμὴν τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνά του. Καὶ ἐξελθὼν πάλιν περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν (*), εἶδεν ἄλλους ἐργάτας ἰσταμένους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς, εἶπε δὲ καὶ εἰς ἐκείνους, Ὑπάγετε καὶ σεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον θὰ σᾶς δώσω. Ἐκεῖνοι δὲ ἀπήλθον. Πάλιν ἐξελθὼν περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ περὶ τὴν τρίτην μετὰ μεσημβρίαν, ἐποίησεν ὁμοίως. Ἐξελθὼν δὲ, καὶ περὶ τὴν πέμπτην ὥραν, εὗρεν ἄλλους ἰσταμένους ἐργάτας, καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς, Τί κάθησθε ἐδῶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Λέγουσιν αὐτῷ, Διότι οὐδεὶς ἐμίσθωσεν ἡμᾶς. Τότε λέγει πρὸς αὐτοὺς, Ὑπάγετε καὶ σεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον, θὰ λάβητε. Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ ἑσπέρας, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος εἰς τὸν ἐπιστάτην αὐτοῦ, Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ δός εἰς αὐτοὺς τὸν μισθόν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν τελευταίων ἕως τῶν πρώτων. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν πέμπτην ὥραν ἀποσταλέντες ἔλαβον ἀνὰ μίαν δραχμὴν, ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα θὰ λάβωσι, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ μίαν δραχμὴν. Λαθόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη, λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ τελευταῖοι εἰργάσθησαν μόνον μίαν ὥραν, καὶ ὅμως ἐξίσωσας αὐτοὺς μετ' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ἔβαστασάμεν ὅλον τὸ βῆρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. Τότε ἐκεῖνος ἀποκριθεὶς εἶπεν εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν, Φίλε μου, δὲν σὲ ἀδικῶ. Δὲν σὲ συνεφώνησα ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς; Λάβε λοιπὸν τὸ ἰδικόν σου καὶ πήγαινε. Θέλω δὲ νὰ δώσω εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὅπως καὶ εἰς σέ. Δὲν δύναμαι νὰ κάμω ὅτι θέλω εἰς τὰ ἐμὰ πρόγμματα; Ἡ φθονεῖς, διότι εἶμαι ἀγαθός;

(*) Τὸ Εὐαγγέλιον λέγει περὶ τὴν τρίτην, διότι ἀριθμεῖ κατὰ τὸν τῶν ἀτολικῶν λαῶν τρόπον ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἢ ἀπὸ τῆς ἑκτῆς πρωϊνῆς ὥρας.

Τοσοῦτον πολυεὐσπλαγγος εἶναι ὁ Θεός. Καὶ πᾶς ἀληθῆς χριστιανὸς πρέπει νὰ σπουδάζῃ νὰ μιμηθῇ τὴν ιδιότητα ταύτην τοῦ Θεοῦ, ὡν συγκαταβατικὸς καὶ εὐσπλαγγος εἰς πάντας καὶ πάντοτε πρόθυμος εἰς τὸ ἀγαθοεργεῖν.

§ 33.

Παραβολὴ τοῦ πλουσίου, οὐτινος εὐφόρησεν ἡ χώρα.

(Λουκ. ιβ').

Εἶπέ τις ἐκ τοῦ λαοῦ τῷ Ἰησοῦ, *μιλουεικῶ* ἐκ πλεονεξίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς πατρικῆς κληρονομίας, Διδάσκαλε, εἶπέ εἰς τὸν ἀδελφόν μου νὰ μερισθῇ μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς μὲ κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; Ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ ἀναλάβῃ ἔργα ξένα εἰς αὐτὸν, ἄλλοις δὲ ἀνήκοντα. Ὑπέδειξεν ὅμως τῷ παρακκλέσαντι αὐτὸν τὴν πηγὴν τῆς φιλονεικίας των, καὶ τοιοῦτρόπως ἐδήλωσε συνάμα καὶ τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἠδύναντο νὰ πτύσωσι φιλονεικοῦντες. Ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία τῆς ἔριδος ἦτο ἡ *πλεονεξία* των. Κατὰ ταύτης λοιπὸν στρέφων τὸν λόγον ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, Προφυλάχθητε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ μηδέποτε νομίσητε, ὅτι ἡ ὅλη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται εἰς τοῦτο μόνον νὰ ἐπισωρεύῃ πλοῦτην μεγάλην· διότι ἡ ἐκ τοῦ πλοῦτου εὐτυχία δὲν εἶναι ἀσφαλῆς καὶ αἰωνία. Εἶπε δὲ τὴν παραβολὴν ταύτην πρὸς αὐτούς. Ἄνθρωπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα, καὶ ἐσκέπετο καθ' ἑαυτὸν, λέγων Τί νὰ κάμω, διότι δὲν ἔχω ποῦ νὰ συναῶω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπε, Τοῦτο νὰ κάμω· νὰ κατεδαφίσω τὰς ἀποθήκας μου, καὶ νὰ οἰκοδομήσω μεγαλειτέρας καὶ νὰ συναῶω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ τότε νὰ εἶπω εἰς τὴν ψυχὴν μου, Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ διὰ ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ εἰς

αὐτὸν ὁ Θεός, Ἄφρον, ταύτην τὴν νύκτα ἀποθνήσκεις ὅσα
δὲ ἡτοίμασας τίνοςθὰ ἦναι ;

Τοιαύτη ἀβεβασία καὶ ἄστατος εἶναι ἢ ἐκ τοῦ πλοῦτου εὐτυχία.
Ὁ μόνος βέβαιος καὶ ἀναφαίρετος θησαυρὸς εἶναι ἡ ἀρετὴ. Ὁ ταύτην
ἔχων εἶναι ὁ πλουτῶν εἰς Θεόν.

καρτερὸς ἐστὶν ἡμεῖς ἵνα ἴδωμεν ἅπαντας ἐκείνους ἡμεῖς ἵνα ἴδωμεν

§ 34.

Ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου.

(Λουκ. ις').

Ὁμοιον σκοπὸν τῇ ἐν τῇ προηγουμένῃ § ἐκτεθείσῃ ἔχει καὶ
ἡ παραβολὴ περὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου. Θέλων δηλ.
ὁ Κύριος νὰ δείξῃ πόσον προτιμότερα εἶναι ἡ μετὰ πτωχείας
ἀρετὴ τοῦ ἄνευ ἀρετῆς πλοῦτου, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐ-
τοῦ, Ἄνθρωπός τις ἦτο πλούσιος καὶ ἐγεθύνετο λαμπρῶς καὶ
εἶη βίον τρυφηλόν, ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ δικαίου ἢ ἀδίκου, καὶ
παντάπασι μὴ ἐνθυμούμενος καὶ τοὺς ἐνδεεῖς. Ὑπῆρχε δὲ καὶ
ἐνάρετός τις πτωχὸς ὀνόματι Λάζαρος, ὅστις ἤρχετο πλήρης
πληγῶν εἰς τὴν θύραν τοῦ πλουσίου, ἐπιθυμῶν νὰ χορτασθῇ
ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης ἐκείνου.
Ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἠνώχλουσαν αὐτὸν, ἀπολείχοντες
τὰ ἔλαττα αὐτοῦ. Συνέβη δὲ νὰ ἀποθάνῃ ὁ πτωχὸς καὶ ἀπενεχθῇ
ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, δηλ. ἐκεῖ ὅ-
που οἱ εὐσεβεῖς μετὰ θάνατον ζῶσιν εὐτυχεῖς μετὰ τῶν ἄλλων
δικαίων. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ
ἄδῃ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς του ὑπάρχων ἐν βασιάνοις, βλέπει
τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ τὸν Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις
αὐτοῦ, καὶ φωνήσας, εἶπε, Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ
πέμψον τὸν Λάζαρον, ἵνα βάλῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐ-
τοῦ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ῥοσίσῃ τὴν γλῶσσάν μου διότι βασανίζο-
μαι εἰς τὴν φλόγα ταύτην. Εἶπε δὲ ὁ Ἀβραάμ, Τέκνον, ἐν-
θυμοῦ, ὅτι σὺ ἀπήλαυσας τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ ζωῇ σου, μηδὲ ὧς

περὶ τῶν ἄλλων φροντίζων, ὁ δὲ Λάζαρος μετὰ ἀξιοθαυμάστου ὑπομονῆς τὰ κακὰ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄδικον, ὅτι ἐνταῦθα αὐτὸς μὲν ἀπολαμβάνει εὐτυχίαν, σὺ δὲ εἶρες ὀδύνην. "Ἐπειτα μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν μέγα χάσμα ὑπάρχει, ὅπως οἱ θέλοντες νὰ διαβῶσιν ἀπὸ ἐδῶ πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δὲ τότε ἐκεῖνος, Σὲ παρκακλώ, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου, διότι ἔχω πέντε ἀδελφοὺς, διὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ πρὸς αὐτοὺς καὶ γίνωσιν ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῶν βρασάνων. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀβραάμ, Ἐχουσι τὰ συγγράμματα τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἃς ἀκούσωσιν αὐτοὺς. Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Ὅχι, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ τῶν νεκρῶν ὑπάγῃ πρὸς αὐτοὺς, θὰ μετανοήσωσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀβραάμ, Ἄν δὲν ἀκούουσι τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφήτας, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, θὰ πεισθῶσι.

Οἱ πλούσιοι δὲν πρέπει νὰ παραδίδωνται τυφλῶς εἰς τὴν τρυφήν. Πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ πράξις τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ὁ κύριος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀρίστη χρῆσις τοῦ πλούτου εἶναι ἡ εἰς εὐποιίας γινομένη.* Ἡ ζωὴ αὕτη εἶναι ὁ τόπος τῆς μετανοίας. Ὁ ἔχων καλὴν καρδίαν πείθεται περὶ τῆς ἀληθείας τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν διδασκαλιῶν καὶ ἐκ μόνης τῆς Γραφῆς. Ἡ ἀπιστία ἔχει τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς εἰς τὴν διαφθοράν.

(*) Ὁ Κύριος ἐπανερχεται πολλάκις εἰς τὰ περὶ τῶν πλουσίων, διότι ἤθελε νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς πλουσίοις τῶν ἡμερῶν του τὸ αἶσθημα τῆς φιλανθρωπίας πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πάσχοντας, ὅπερ ἔλειπεν ἀπ' αὐτῶν. Διὰ τοιούτων διδαγμάτων ἐξήπλωσεν ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀδελφότητα καὶ φιλανθρωπίαν ἐκείνην, ἐφ' ἣ διακρίνονται αἱ νεώτεροι χριστιανικαὶ κοινωναὶ τῶν ἀρχαίων ἐθνικῶν καὶ τῶν νῦν μὴ χριστιανικῶν κοινωνιῶν. Ἡ ἵδρυσις τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, τῶν πτωχοκομείων, γηροκομείων, ὀρφανοτροφείων καὶ τῶν τοιούτων, ἧτις εἶναι τὸ σέμνωμα τοῦ χριστιανισμοῦ, εἶναι προῖον τῶν περὶ φιλανθρωπίας τούτων διδασκαλιῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ. ΑΛΛΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ.

§ 35.

Ὁ Ἰησοῦς περὶ αὐταπαρνήσεως.

† Ὅτε ὁ Κύριος ἤρχισε νὰ δεικνύῃ εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι πρέπει νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ νὰ πάθῃ πολλὰ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρχισε νὰ ἀποτρέπῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς κινδυνώδους ταύτης πορείας. Ὁ Πέτρος ἤθελε νὰ σωθῇ ὁ Κύριος ἀδιάφορον δὲ ἐφάνετο αὐτῷ, ἂν ἡ διδασκαλία του διὰ τῆς φυγῆς του ἐμελλε νὰ μακταιωθῇ καὶ νὰ μὴ φέρῃ κανένα καρπὸν. Δὲν ἐνόει, ὅτι χάριν τοῦ θριάμβου αὐτῆς ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν ὁ Κύριος μέχρι θανάτου. Διὰ τοῦτο στραφεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε ὀπίσω μου σκάνδαλον, διότι φρονεῖς ταπεινῶς, ἀποβλέπων μόνον εἰς τὴν σωτηρίαν μου, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Τότε προσέθηκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, Ὅστις θέλει νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, πρέπει νὰ ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ· διότι ὅστις θέλει νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν του, αὐτὸς πράγματι θὰ ἀπολέσῃ αὐτήν· ἐκεῖνος δὲ ὅστις εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ δικαίου, ἐκεῖνος θὰ εὕρῃ αὐτήν. Τί δὲ ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος, εἰὰν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν του; Ἡ τί δύναται τις νὰ δώσῃ ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του; Μίαν ἡμέραν θὰ δώσῃ ἕκαστος λόγον τῶν πράξεών του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἄλλοτε δὲ παρετήρησεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι εἶναι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εὕρισκουσιν αὐτήν, ἐνῶ τούναντίον εἶναι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

Ἡ ἀρετὴ ἀπαιτεῖ πολλάκις μεγάλας θυσίας καὶ εἶναι κοπιώδης, χάριν δὲ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καθήκοντος ἀπαιτεῖται πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἢ θυσία. Ἡ αὐταπάρνησις εἶναι χριστιανικὴ ἀρετὴ.

§ 36.

Ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου

† Ὅτε προσῆλθεν ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τούτων, καὶ νομίζουσα κατὰ τὴν συνήθη τῶν τότε Ἰουδαίων πρόληψιν περὶ τοῦ Μεσσοῦ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐμελλε νὰ ἰδρῶσῃ ὁσονούπω ἐν τῷ κόσμῳ γηίνην τινὰ βασιλείαν, εἶπεν αὐτῷ, Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ ἐνανυῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, Δὲν γνωρίζετε, τί ζητεῖτε. Δύνασθε νὰ πῖντε τὸ ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἐγὼ μέλλω νὰ πῶ, καὶ νὰ βαπτισθῆτε τὸ βάπτισμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ βαπτισθῶ; (ἐννοεῖ δὲ τὸν θάνατόν του). Ἐνῶ δηλ. ἐγὼ πορεύομαι εἰς τὸν θάνατον, σεῖς ὄνειροπολεῖτε βασιλείαν γηίνην καὶ θριάμβους ὑλικούς; Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν. Εἰς τὰ κράτη τοῦ κόσμου τούτου ὁ εἰς ζητεῖ νὰ καταβάλλῃ τὸν ἄλλον. Δὲν πρέπει ὅμως τοῦτο νὰ γίνεται μεταξὺ ὑμῶν, ἀλλ' ὅστις θέλει νὰ γίνῃ μεταξὺ σας μέγας ἅς κάμῃ ἑαυτὸν μικρότερον πάντων· νὰ ἀμιλλᾶσθε δὲ πρὸς ἀλλήλους οὐχὶ περὶ τοῦ τίς θὰ δεσπόσῃ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ περὶ τοῦ τίς θὰ ὑπερβάλλῃ τὸν ἄλλον, χρησιμώτερος γενόμενος αὐτοῦ. Καθὼς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου(*) δὲν ἦλθεν νὰ ὑπηρετηθῆ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ δώσῃ τὴν ψυχὴν του λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι χαρακτὴρ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ. Ἄς σπουδάζωμεν νὰ ὑπερβάλλωμεν ἀλλήλους κατὰ τὴν ἀρετὴν, οὐχὶ κατὰ

(*) Μὲ τὴν ἔκφρασιν ταύτην, ἣτις σημαίνει τὸν ἀνθρώπον ἀπλῶς, ὠνομάζετο ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Δανιήλ ὁ Μεσσίας. Τὴν ὀνομασίαν ταύτην μεταχειρίζεται ὁ Ἰησοῦς διὰ τοῦτο περὶ ἑαυτοῦ ὀμιλῶν.

τὴν βίαν. Ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, εἶναι ἡ πνευματικὴ βασιλεία τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς.

§ 37.

**Ἄποδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι
καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.**

† Ἀπεφάσισάν ποτε οἱ Φαρισαῖοι, οἵτινες ἐχθρικώτατα πρὸς τὸν Ἰησοῦν διέκειντο, διότι πολλάκις ἤλεγξε τὴν ὑποκρισίν αὐτῶν, καὶ διότι ὅλη διδασκαλία του ἀντεμάχετο πρὸς τὴν αὐτῶν καὶ ἀνέτρεπεν αὐτήν, νὰ παγιθεύσωσιν αὐτὸν διὰ λόγων, καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν (*) λέγοντες, Γνωρίζομεν ὅτι εἶσαι ἀληθής, καὶ ὅτι διδάσκεις τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας, καὶ δὲν σοὶ μέλει περὶ οὐδενός· διότι δὲν ἀποβλέπεις εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων. Εἰπέ λοιπὸν, τί νομίζεις; *Εἶναι ἐπιτετραμμένον νῆ δίδωμεν φόρον τῷ Καίσαρι, ἢ ὄχι;* Σημειωτέον δέ, ὅτι οἱ μὲν Φαρισαῖοι ἐκήρυττον, ὅτι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ὡς λαὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίζῃ ξένους ἄρχοντας ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ δίδῃ φόρους αὐτοῖς, οἱ δὲ Ἑρωδιανοὶ φίλοι τῶν Ῥωμαίων ὄντες ἦσαν ὑπὲρ τῆς προσφορᾶς τῶν φόρων. Οἱ Φαρισαῖοι ἠλπίζον διὰ τοῦτο, ὅτι ὀτιδήποτε καὶ ἂν ἀπήντη ὁ Ἰησοῦς, ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ αὐτοῖς ὡς ἀφορμὴ κατηγορίας. Ἐὰν ἔλεγε, *Ναὶ*, θὰ κατηγοροῦν αὐτὸν εἰς τὸν λαὸν ὡς φίλον τῶν ξένων καὶ ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἔλεγε, *Ὁχι*, νὰ μὴ δίδετε φόρους, θὰ κατηγοροῦν αὐτὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς γνοὺς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, *Τί μὲ πειράζετε ὑποκριταί;* Ἐπιδείξτε μοι τὸ νόμισμα. Οἱ δὲ προσέφερον αὐτῷ δηνάριον (δραχμὴν). Καὶ λέγει αὐτοῖς, *Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;* Λέγουσιν αὐτῷ, *Τοῦ Καίσαρος.* Τότε λέγει εἰς αὐτοὺς, *Ἄποδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.* Καὶ ἀκούσαντες

(*) Ἑρωδιανοὶ εἰλέγοντο οἱ φίλοι τοῦ ἡγεμονεύοντος τότε ἐν Ἰουδαίᾳ οἴκου τοῦ Ἡρώδου.

ἐθαύμασεν καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. Ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του ἀπεστόμωσε τοὺς Φαρισαίους, διότι καὶ καθὼς ἀπήτουν οἱ Ῥωμαῖοι συνεβούλευσε τὴν καταβολὴν τῶν νενομισμένων φόρων, καὶ συγχρόνως παρετήρησεν, ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν σημαίνει ἔλλειψιν ὑπακοῆς εἰς τὸν Θεόν, διότι τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν πολιτείαν δὲν ἀναιροῦνται ὑπὸ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καθηκόντων.

Δύναταί τις καὶ ὀφείλει καὶ εἰς τοὺς πολιτικούς νόμους νὰ ὑπακούῃ καὶ τῆς συνειδήσεως τὰς ὑπαγορεύσεις καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ νὰ τηρῇ. Θρησκεία καὶ πολιτεία δὲν εἶναι πολέμια πρὸς ἄλληλα, οὐδὲ πρέπει νὰ συγκρούωνται. Ἡ θρησκεία μένουσα καθαρῶς εἰς τὴν πνευματικὴν σφαῖράν της δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὴν βίαν πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, μηδὲ νὰ ζητῇ νὰ ἐπιβάλληται εἰς τὴν πολιτείαν, ἡ δὲ πολιτεία δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ πιέζῃ τὴν πίστιν τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ βιάζῃ τὰς συνειδήσεις.

§ 38.

« **Ὁ ἀναμάρτητος ἐξ ὑμῶν πρότερος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.** »

(Ἰωάνν. ἡ. 1—11).

Ἐνῶ ποτε ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας ἦτο εἰς τὸ ἱερόν, πᾶς δὲ ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ἄγουσιν οἱ **Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι** πρὸς αὐτὸν **γυναῖκα**, ἣν κατηγόρουσαν, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ ἐγνωσθῆ ἀμαρτάνουσα, εἰς δὲ τὸν νόμον ὁ Μωϋσῆς διέταξεν ἵνα αἱ τοιαῦται λιθοβολῶνται. Σὺ τί λέγεις; Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχουσιν ἀπορρομὴν νὰ κατηγορήσωσιν αὐτόν. Διότι ἂν μὲν διέτασσε τὸν λιθοβολισμὸν τῆς γυναικὸς ἐκείνης, θὰ προσέκρουεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς τότε κυρίους τῆς χώρας, οἵτινες εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν κεφαλικὴν ποινὴν, ἂν δὲ ἤρνεϊτο τοῦτο, θὰ κατη-

γόρουν αὐτὸν παρὰ τῷ λαῷ ὡς διδάσκοντα ἐναντίον τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Ὁ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, δεικνύων, ὅτι ἐννόησας τὴν πονηρίαν των δὲν ἤθελε νὰ ἀξιώσῃ αὐτοὺς ἀπαντήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενον ἐπερωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ὁ ἀναμάρτητος ἐξ ὑμῶν πρῶτος ἐπ' αὐτῇ τὸν λίθον βαλέτω. Καὶ πάλιν κάτω κύψας, ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Ἐκεῖνοι δὲ τότε ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἰς καθεὶς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων. Καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν τῷ μέσῳ ἵσταμένη. Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ μηδένα ἰδὼν πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, Ὡ γύναι, ποῦ εἶναι οἱ κατήγοροί σου; Οὐδεὶς σε κατέκρινεν; Ἡ δὲ εἶπεν, Οὐδεὶς, Κύριε. Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σὲ κατακρίνω. Πῆγαινε καὶ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον.

Ἡ συναίσθησις τῶν ἀμαρτημάτων μας πρέπει νὰ καθιστᾷ ἡμᾶς συγκαταβατικούς πρὸς τοὺς ἄλλους.

νοῦδι νὸν γασθῶν γ § 39. ἔστρητακῆρας Ὁ

Αἱ δύο μεγάλαι ἐντολαί.

Οἱ Φαρισαῖοι συνήχθησαν ἵνα πειράξωσι τὸν Ἰησοῦν. Καὶ ἐπερώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν νομικός, λέγων· Διδάσκας, ποία εἶναι μεγάλη ἐντολὴ ἐν τῷ νόμῳ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου». Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολὴ. Δευτέρα δὲ ὁμοίᾳ εἰς αὐτὴν εἶναι ἡ «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν». Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, ὅλαι δηλαδὴ ἀγίαι γραφαί, κρέμονται. Διότι πᾶν ὅ,τι ἐπιβάλλεται ὑπ' αὐτῶν ὡς καθήκον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, περιλαμβάνεται ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις ἐντολαῖς τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Ἄλλοτε πάλιν περιέλαβε πᾶσαν τὴν διδα-

σκιάν του εις τὸν ἐξῆς πρακτικὸν κανόνα, "Ὅ,τι θέλετε νὰ σὺ κάμωσιν οἱ ἄλλοι, κάμετε καὶ σεῖς εἰς αὐτούς.

Τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἠθικὰ παραγγέλματα, εἰς ἃ συγκεφαλαιοῦνται ὁλόκληρος ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, εἶθε νὰ ἐγχαραχθῶσι βαθύτατα εἰς τὰς ψυχὰς πάντων τῶν χριστιανῶν νέων.

§ 40.

Ὁ Ἰησοῦς περὶ σαββάτου καὶ πῶς ἐθεράπευσε τὸν ἐξηραμμένην ἔχοντα τὴν χεῖρα.

† Συνέβη ποτὲ νὰ διέρχεται ὁ Κύριος ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου διὰ τῶν σπαρτιῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέινκσαν καὶ ἤρχισαν νὰ τρίβωσι στάχυς καὶ νὰ τρώωσιν αὐτούς. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶπον αὐτῷ, Ἴδου οἱ μαθηταὶ σου πράττουσιν ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου ὅ,τι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δὲν ἀνεγνώσατε τί ἐποίησεν ὁ Δαυὶδ, ὅτε ἐπέινκσεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, τοὺς ὁποίους δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ φάγῃ οὔτε αὐτὸς, οὔτε οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον οἱ ἱερεῖς; Ὅταν παρουσιάζεται δηλ. ἀνάγκη ἀπόλυτος, ὅταν πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς ἀνθρώπων, οὐδὲν ἰσχύουσιν οἱ περὶ σαββάτου ὅρισμοί. Ἄν εἴχετε ἐννοήσει ὅ,τι λέγει ἡ ἀγία Γραφή «*Ελευθερωθήτω καὶ οὐ θυσιάτω*», βεβαίως δὲν θὰ κατεδικάζετε τοὺς ἀναίτιους μαθητάς μου.

Ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἀνωτέρα πάσης περὶ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας διατάξεως.

Περὶ τῆς περιδεοῦς παρὰ τῶν Φαρισαίων τηρήσεως τοῦ σαββάτου ἔλαβε πάλιν ὁ Ἰησοῦς ἀφορμὴν νὰ λαλήσῃ, ὅτε ποτὲ ἦλθεν εἰς συναγωγὴν τινὰ καὶ προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπός τις ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες, ἂν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ θεραπεύῃ τις κατὰ τὰ σάββατα, διότι ἤθελον νὰ κατηγορήσωσιν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτούς, Τίς θὰ ἦναι ἐκεῖνος ἐξ ὑμῶν, ὅστις ἔχων πρόβατον, ἐὰν τοῦτο ἤθελε πέσει ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου εἰς βόθρυ-

νον, δὲν ἤθελε σπεύσει νὰ ἐξαγάγη αὐτὸ ἐκεῖθεν; Ὁ ἄνθρωπος ὑπερέχει ἀπειράκις τοῦ προβάτου. Ὡστε πολλῶ μᾶλλον εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ εὐεργετῇ τις κατὰ τὸ σάββατον τοὺς ἀνθρώπους. Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, Ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου, καὶ ἐξέτεινε καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξεληθόντος, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. Περὶ σαββάτου ὁμιλῶν ἄλλοτε εἶπεν ὁ Κύριος· τὸ σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ δὲ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον.

Ἡ εὐεργεσία πρὸς τοὺς πάσχοντας εἶναι τὸ ὕψιστον ἠθικὸν καθήκον τοῦ χριστιανοῦ.

§ 41.

Ο Κύριος ἐλέγχει τοὺς Φαρισαίους.

(Ματθ. κγ'. Μάρκ. δ' καὶ ζ').

† Περὶ τῶν Φαρισαίων λαλῶν ὁ Κύριος πρὸς τὸν λαὸν εἶπεν, Ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ Μωϋσέως ἐκάθησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα λοιπὸν, τὰ ὅποια σᾶς λέγουσι νὰ τηρῆτε, τηρεῖτε καὶ πράττετε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιῆτε· διότι λέγουσι καὶ δὲν πράττουσι. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν πράττουσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Διὰ τοῦτο πλατύνουσι τὰ φυλακτήρια αὐτῶν (*), καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα (**) τῶν ἱματίων των, ἀγαπῶσι δὲ νὰ προκάνθηνται ἐν τοῖς δείπνοις καὶ νὰ ἔχωσι τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συνα-

(*) Φυλακτῆρια. Ταῦτα ἦσαν θῆκαι, ἐν αἷς ἐνέκλειον καὶ ἐφύλαττον ταινίας ἐκ περγαμηνῆς, ἐν αἷς ἦσαν γεγραμμένα χωρία ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὰ φυλακτήρια ταῦτα ἐκρέμων οἱ Ἰουδαῖοι προσευχόμενοι εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ἢ εἰς τὸ μέτωπόν των.

(**) Κράσπεδα. Ταῦτα ἦσαν θύσανοι, οὓς ἔφερον οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ ἐπενδύτου αὐτῶν, ἦσαν δὲ σύμβολα τῶν πολλῶν ἐντολῶν καὶ διατάξεων τοῦ νόμου, ἃς ἔπρεπε πάντοτε νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν των. Ἀριθ. ιε', 38.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γωγῆς, καὶ νὰ χαιρετῶνται ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ νὰ κελῶνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαβδί. Οὐκ ἔμιν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, διότι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν ὑπὸ τὴν πρόσφαισιν ὅτι προσεύχεσθε μακρὰ ὑπὲρ αὐτῶν. Οὐκ ἔμιν, διότι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμοιο καὶ τὸ ἄρηθοιο καὶ τὸ κύμινοιο, καὶ ἀφίνετε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμοιο, τὴν κρίσιν, τὸν ἔλεοιο καὶ τὴν πίστιν (τὴν δικαιοσύνην δηλ., τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν ἀμοιβαίαν πίστιν), ἐνῶ ταῦτα κυρίως ἔπρεπε νὰ πράττειτε, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ ἀφίνητε καὶ ἐκεῖνα ὡς συνηθείας. Εἴσθε ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διῶλλίζοντες τὸν κώωπα, τὴν δὲ κἀμολοιο καταπίοντες. Οὐκ ἔμιν, ὑποκριταί, ὅτι κελθρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδοιο, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ὀργῆς καὶ ἀκρασίας. Φαρισαῖοι τυφλοὶ, κελθρίσον πρῶτοιο τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδοιο, ἵνα γίνη καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ κελθρόιο. Οὐκ ἔμιν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ὁμοιάζετε πρὸς τάφοιο κελονιζμένοιο, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοιο, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέωιο νεκρῶιο καὶ πάσχοιο ἀκαθαρσίας. Οὕτω καὶ σεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποιο δίκαιοιο, ἔσωθεν δὲ εἴσθε μεστοὶ ὑποκρισίας καὶ ἀνομίας. Καλῶς προσφῆτευσεν ὁ Ἡσαῖαοιο πρὸς ὑμῶιο τῶν ὑποκριτῶιο, εἰπὼν «Ὁ ὕτοιο ὁ λκὸιο μὲ τιμαῖο διὰ τῶν χειλέωιο μόνοιο, ἡ δὲ κελρδία τοιο εἶναι μακρὰν ἀπὸ ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώποιο». Διότι ἀφέντες τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, κελτεῖτε τὴν κελράδοιο τῶν ἀνθρώποιο, βελπισμοῦο ξεστοῦιο καὶ ποτηρίωιο καὶ ἄλλοιο τοιοαῦτοιο πολλὰ ποιοῦντες. Ἄθετεῖτε δὲ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν κελράδοιο ὑμῶιο ποιήσητε. Οὕτωο ἐνῶ ὁ Μωῦσηοιο εἶπε «Τίμα τὸν πατέρα τοιο καὶ τὴν μητέρα τοιο» καὶ «Ὁ κελκοιογῶιο πατέρα ἡ μητέρα θκνάτω τελευτάτω» (*), σεῖς λέγετε, ὅτι κελῶοιο πράττει ὁ ἀνθρώποιο, ὅσχοιο ἡθελεν εἰπεῖοιο εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἡ τὴν μητέρα, Προσφέρω δωροιο (κελρβῶιο) εἰς τὸν νόοιο ! ὅτι ὠφειλοιο

(*) Ἐξὸδ. κ', 12. κά, 17. Λευιτ. κ', 9. Δευτερο. ἐ, 16, καὶ κζ', 16.

νά δώσω εἰς ὑμᾶς, καὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος καθ' ὑμᾶς νὰ δώσῃ τίποτε εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα ! Καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. Οὕτω δὲν ἐσθιέτε ποτε, ἐὰν μὴ γιγθῆτε καλῶς τὰς χεῖρας, φοβούμενοι μὴ καταστῆτε ἀκάθαρτοι καὶ μολυνθῆτε, καταπίνοντες ἀκάθαρτον τι ζῶδιον, ἀγνοοῦντες, ὅτι δὲν δύναται τὰ μολύνῃ τὸν ἄνθρωπον τὸ ἐξωθεν εἰσερχόμενον εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ὅ,τι μολύνει καὶ ἀκάθαρτον αὐτὸν καθιστᾷ εἶναι τὸ ἀπ' αὐτοῦ ἐκπορευόμενον, δηλ. οἱ κακοὶ διαλογισμοὶ, οἱ φόνοι, αἱ κλοπαὶ, αἱ πλεονεξίαι, αἱ πονηρίαι, ὁ δόλος, ἡ βλασφημία, ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ ἀφροσύνη.

Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν φαρισαϊκὴν ὑπόκρισιν' ὅ,τι λέγει πρέπει καὶ νὰ πράττῃ, νὰ θέλῃ δὲ νὰ ἦναι οὐχὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλλὰ πράγματι καὶ ἀπὸ καρδίας εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ τὴν εὐσεβείαν του οὐχὶ ἀπλῶς διὰ τῶν προσευχῶν του καὶ διὰ ζήλου μόνον ὑπὲρ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θρησκείας ἐν γένει, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τῶν ἔργων τῆς φιλανθρωπίας, τοὺς αἰωνίους ἠθικοὺς νόμους ἀνώτερον τιθέμενος πάσης ἄλλης διατάξεως.

§ 42.

Ὁ Κύριος θεραπεύει τοὺς δέκα λεπρούς.

(Λουκ. ιζ').

Ἐνῶ μεταβαίνων ὁ Κύριος ἀπὸ Γαλιλαίας τὸ τελευταῖον εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ διερχόμενος διὰ Σαμαρείας, εἰσῆρχετο εἰς κώμην τινὰ, ἀπήντησαν αὐτὸν δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ὅποιοι σταθέντες μακρόθεν, ἤρχισαν μεγαλοφώνως νὰ κράζωσιν Ἰησοῦ, ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν, εἶπεν εἰς αὐτούς, Πηγαίνετε καὶ ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ἱερεῖς. Οἱ καθαριζόμενοι λεπροὶ ἔπρεπε κατὰ τὸν νόμον νὰ ὑπάγωσιν εἰς τοὺς ἱερεῖς ἵνα πιστοποιηθῇ ὁ καθαρισμὸς τῶν παρ' αὐτῶν. Οἱ δέκα λεπροὶ ἐνῶ ἐπήγαγον εἰς τοὺς ἱερεῖς ἐκαθάρσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἴαθη, ἐπέστρεψε καὶ μετὰ φωνῆς μεγάλης ἐδόξαζε τὸν Θεὸν καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, εὐχα-

ριστῶν αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ἔτυχεν ὢν Σαμαρείτης. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Δὲν ἐκαθαρίσθησαι πάντες, οἱ δὲ ἐντὲα τοῦ εἶναι; Δὲν εὐρέθη νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ δοξάσῃ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος; Καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν, Ἀναστὰς πῆγαινε! Ἡ πίστις σου σὲ ἔσωσε.

Οἱ ἑννέα ἐκ τῶν καθαρισθέντων ἔδειξαν ἀσύγγνωστον ἀχαριστίαν, δικαίως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤλεγξεν αὐτοὺς διὰ τοῦτο. Ἡ εὐγνωμονὴν εἶναι μεγάλη ἀρετή.

§ 43.

«Οὐκ οἶδατε οἴου πνεύματος ἐστε».

Ὅτε κατὰ τὴν αὐτὴν ἀπὸ Γαλιλαίας διὰ τῆς Σαμαρείας εἰς Ἱεροσόλυμα πορείαν ἀπέστειλε μαθητὰς τινεὺς αὐτοῦ, ἵνα ἐλθόντες εἰς κώμην τινὰ ἐτοιμάσωσιν αὐτῷ, καὶ οἱ Σαμαρεῖται δὲν ἐδέχθησαν αὐτὸν, διότι μετέβαινον εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἑορτὴν (τὰ δὲ Ἱεροσόλυμα καὶ τὰς ἐκεῖ ἑορτὰς ἀπεστρέφοντο αὐτοί), οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης ἰδόντες τοῦτο, εἶπον, Κύριε, θέλεις νὰ παρκακλέσωμεν τὸν Θεὸν νὰ ρίψῃ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ κατκαστρέψῃ αὐτούς; Στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτούς ἤλεγξεν αὐτούς ὁ Ἰησοῦς διὰ τὸν φανατισμὸν τῶν τοῦτον καὶ εἶπεν· Οὐκ οἶδατε, οἴου πνεύματος ἐστε. Δὲν γνωρίζετε ἀκόμη, ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας μου. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε νὰ κατκαστρέψῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νὰ σώσῃ. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἄλλην κώμην.

Ὁ φανατισμὸς, τὸ μῖσος δηλ. πρὸς τοὺς ἄλλως φρονοῦντας καὶ ἀλλοθρήσκους, ἀντίκειται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ ἀνοχὴ πρὸς τοὺς ἀλλοδόξους καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐν γένει, ἡ ἀνεξι-κακία εἶναι εὐαγγελικὴ ἀρετή.

§ 44.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου.

(Ἰωάνν. ιά).

+ Ἐνῶ εὐρίσκετο ὁ Ἰησοῦς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἠσθένησε βα-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ρέως ἐν Βηθαρία ὁ Λάζαρος, γνωστὸς τοῦ Ἰησοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ
 τοῦ ὁποίου πρὸ καιροῦ εὑρίσκει προθυμοτάτην δεξίωσιν. Ἡ δὲ
 Μάρθα καὶ ἡ Μαρία, αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, ἀνήγγειλαν τοῦτο τῷ
 Ἰησοῦ λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ἐκεῖνος ὃν ἀγαπᾶς ἀσθενεῖ. Ὁ δὲ
 Ἰησοῦς μετὰ τινος ἡμέρας ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ἀλλ' εὔρε τὸν
 Λάζαρον ἤδη τεθνεῶτα ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἡ Μάρθα ὡς
 ἤκουσεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησίν του. Ἡ δὲ
 Μαρία ἐκάθισεν ἐν τῷ οἴκῳ. Εἶπε λοιπὸν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν
 Ἰησοῦν, Κύριε, ἐὰν ἦσο ἐδῶ, ὁ ἀδελφός μου δὲν θά ἀπέθνησκει.
 Ἀλλὰ καὶ νῦν γνωρίζω, ὅτι ὅ,τι καὶ ἀνζητήσης ἀπὸ τὸν Θεόν,
 θά σοι δώσῃ. Λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς, Ὁ ἀδελφός σου θά
 ἀναστηθῇ. Τότε ἀπῆλθεν ἡ Μάρθα καὶ ἐφώνησε τὴν Μαρίαν,
 τὴν ἀδελφὴν της, εἰποῦσα, Ὁ διδάσκαλος ἔφθασε καὶ σέ φω-
 νεῖ. Ἐκεῖνη, ὡς ἤκουσεν, ἐσηκώθη εὐθύς, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐ-
 τόν. Δὲν εἶχε δὲ ἔλθει ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ'
 ἦτο ἔτι εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. Οἱ
 Ἰουδαῖοι λοιπὸν οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρα-
 μυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ
 ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτὴν, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνη-
 μεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Ὡς δὲ ἦλθεν ἡ Μαρία ὅπου ἦτο ὁ Ἰη-
 σοῦς, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, ἐὰν
 ἦσο ἐδῶ, δὲν θά ἀπέθνησκει ὁ ἀδελφός μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ὡς
 εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας μετ' αὐτῆς Ἰου-
 δαίους κλαίοντας, συνεκινήθη καὶ ἐταράχθη, εἶπε δὲ, Ποῦ ἔχε-
 τε θέσει αὐτόν. Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Τότε
 ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἠγά-
 πα αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Δὲν ἠδύνατο οὗτος νὰ κά-
 μη, ὥστε νὰ μὴ ἀποθάνῃ; Τότε ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ μνη-
 μεῖον. Ἦτο δὲ σπήλαιον καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐν αὐτῷ. Λέγει
 ὁ Ἰησοῦς, Σηκώσατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τε-
 θνηκότος Μάρθα, Κύριε ἤδη ὄζει, διότι ἔχει τέσσαρας ἡμέρας,
 ἀφ' οὔτου ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς του
 καὶ εὐχαριστήσας τὸν Πατέρα αὐτοῦ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, φω-

νή μεγάλη ἐκραύγασε, *Αάζαρε, δεῦρο ἔξω*. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς. Πολλοὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο νὰ ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου εἶναι τύπος τῆς ἀναστάσεως πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Χριστόν, ὁ εὐσεβής, δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τὸν θάνατον, ὅστις εἶναι μετάβασις ἀπὸ ταύτης τῆς προσκαίρου εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἐν ᾗ ἡ μὲν ἀρετὴ θέλει ἀνταμειφθῆ, ἡ δὲ κακία τιμωρηθῆ. Διὸ φεύγωμεν τὴν κακίαν καὶ ἀγαπῶμεν τὴν ἀρετήν.

§ 45.

⊕ Ζακχαῖος πιστεύει εἰς τὸν Χριστόν.

(Λουκ. ιθ').

Ἐνῶ διήρχετο τὴν Ἱεριχῶ ὁ Ἰησοῦς, ἀνὴρ τις ὀνόματι Ζακχαῖος, ἀρχιτελώνης, ἐζήτηε νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν, καὶ δὲν ἠδύνατο ἕνεκα τοῦ μεγάλου πλήθους, καθ' ὅσον μάλιστα ἦτο καὶ μικρὸς τὸ ἀνάστημα. Διὰ τοῦτο δραμῶν ἀνέβη εἰς συκομορέαν τινὰ ἵνα ἴδῃ αὐτὸν μέλλοντα ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. Καὶ καθὼς ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον ὁ Ἰησοῦς, ἀναβλέψας εἶδεν αὐτὸν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατέβηθι, διότι σήμερον θέλω νὰ μείνω εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐργόγυφοι, λέγοντες ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε νὰ καταλύσῃ. Σταθεῖς δὲ ὁ Ζακχαῖος, εἶπε πρὸς τὸν Κύριον, Ἰδοῦ, τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων μου δίδω εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἂν τινα ἐσυκοφάντησα καὶ ἐζημίωσα, εἴμαι ἕτοιμος νὰ ἀποδώσω αὐτῷ τετραπλοῦν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, *Σήμερον ἦλθε σωτηρία εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην*. Καὶ ὁ Ζακχαῖος υἱὸς Ἀβραάμ. εἶναι. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ σώσῃ τὸ ἀπολωλός.

Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ζακχαίου ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀμαρτίας εἰς τὴν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ὑπῆρξεν ἐγκάρδιος καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πικραδειγματική. Οὕτω δι' ἔργων πρέπει νὰ δεικνύηται ἡ ἐπιστροφή ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν.

§ 46.

Περὶ τῆς ἀλειψάσης μύρου τὸν Κύριον γυναϊκός.

† Ἐξ ἡμέρας πρὸ τοῦ πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Βηθανίαν, ὅθεν ἐμελλε νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἱερουσόλυμα διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα. Καθ' ὁδὸν δὲ προδιέθετε καὶ προητοίμαζε τοὺς μαθητάς του διὰ τὸ ἐπικείμενον πάθος του· διότι ἐγίνωσκε τί ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ συμβῆ αὐτῷ ἐν Ἱερουσόλυμοις. Ἰδοὺ, εἶπεν αὐτοῖς, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ παραδοθῆ εἰς χεῖρας ἀνόμων καὶ θὰ ἀποδοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ἀρχιερέων καὶ θὰ ἀποκτανθῆ. Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐμελλε ν' ἀναστῆ. Ταῦτα πολλάκις αὐτοῖς ἔλεγεν, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐνόουν αὐτὸν καλῶς. Καὶ ὅτε διέτριβεν ἐν Βηθανίᾳ, δὲν ἐγίνωσκον, ὅτι εὕρισκετο ἐν τῇ πρὸς τὸν θάνατον ἀγούσῃ ὁδῷ. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τιστος, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον πλήρες μύρου, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, ἤλειψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰησοῦ. Ἦτο δὲ τότε ἔθος, ὅταν ἤθελον εἰς ξένον νὰ δεῖξωσιν ἐξαιρητικὴν τιμὴν, νὰ ἀλείψωσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἢ τοὺς πόδας διὰ πολυτίμων μύρων. Ἦσαν δὲ τινες, ἐν οἷς καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ἀγανακτοῦντες καὶ λέγοντες, Πρὸς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου; Δὲν ἠδύνατο τοῦτο νὰ πωληθῆ ἀντὶ τριακοσίων δραχμῶν καὶ νὰ δοθῆ τὸ ἀντίτιμον τοῖς πτωχοῖς; Καὶ ἤλεγχον αὐτήν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀφήσατε αὐτήν, τί ἐνοχλεῖτε αὐτήν; Ἡ πράξις τὴν ὁποίαν ἐποίησεν, ἦτο καλὴ ἢ το ἐνδειξίς ἀγάπης πρὸς τὴν διδασκαλίαν μου· τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε, δύνασθε πάντοτε νὰ εὐφραγῆτε αὐτούς· ἐμὲ δὲ δὲν θὰ ἔχητε πάντοτε· ὅτι ἠδύνατο ἐποίησεν αὕτη· προέλαβε νὰ ἀλείψῃ μύρω τὸ σῶμά μου

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

διὰ τὸν μέλλοντα ἐνταφιασμὸν μου (οἱ ἀποθνήσκοντες ἠλείφοντο μύρῳ πρὸ Ἰουδαίους). Διὰ τοῦτο λέγω, ὅτι ὅπου ἂν κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς θὰ ἀναφέρηται ὅ,τι ἔπραξεν.

Πρέπει νὰ θαυμάσωμεν πόσον προθύμως προσφέρει ὁ Κύριος ἑαυτὸν εἰς τὸν ἐπικείμενον βέβαιον θάνατον! Ὅποια αὐταπάρνησις! Ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἀγάπη τῆς ἀλειψάσης τὸν Κύριον γυναικὸς εἶναι ἀξιομίμητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Αἱ Τελευταῖαι Ἡμεραὶ. Ὁ Θάνατος καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

§ 47.

Ἡ λαμπρὰ εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα.

(Ματθαῖα 21-11)

† Πρὸ πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ὑποστῆ τὸν σταυρικὸν θάνατον. Ὅτε δὲ ἤγγιζεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ ὄνου καθήμενος, ἐξῆλθε μέγα πλῆθος λαοῦ εἰς προῦπάρτησιν καὶ συνώδευεν αὐτὸν, ἐφάνη δὲ πρὸς στιγμήν, ὅτι ἄπασα ἡ πόλις ἤθελε νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς τὸν προσδοκώμενον Μεσσίαν. Πολλοὶ ἐστρώωνον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἔμελλε νὰ διέλθῃ, ἄλλοι δ' ἐκοπτον κλάδους δένδρων καὶ μάλιστα φοινίκων (βάϊα) καὶ διέσπειρον εἰς τὴν ὁδὸν ἢ ἐκράτουν εἰς χεῖρας. Ὁλος δὲ ὁ λαὸς προπορευόμενος καὶ ἀκολουθῶν ἔκραζε μεγαλοφώνως, Ὡσαννά τῷ υἱῷ Δαυὶδ (*), εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ οἱ παῖδες δὲ ἐπεφώνουν πλήρεις χαρῆς τῷ Ὡσαννά. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ταῦτα βλέποντες, ἔλεγον πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

(*) Ὡσαννά σημαίνει δόξα. Ὁ Μεσσίας ἔμελλε νὰ ᾖναι ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ.

Διδάσκαλε, ἐπίπληξον τὸν λαόν, καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσι, οἱ λίθοι θὰ κράξωσι. Καὶ καθὼς ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πόλιν, ἰδὼν αὐτὴν, καὶ προβλέπων τὴν μέλλουσαν ἀπιστίαν τῆς καὶ τὴν βεβαίαν παρὰ Θεοῦ τιμωρίαν, ἥτις ἕνεκα τούτου ἐπέκειτο κατ' αὐτῆς, ἔκλυσε ἐπ' αὐτῇ, λέγων, ὦ, ἐάν ἤξευρες τί ἦτο τὸ συμφέρον σου κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην! Ἄλλ' ἐτυφλώθης ἐντελῶς. Θὰ ἔλωσιν ἡμέραι, καθ' ἃς θὰ σε περικυκλώσωσι ἐχθροὶ καὶ θὰ σὲ καταστρέψωσι καὶ δὲν θὰ μείνη ἐν σοὶ λίθος ἐπὶ λίθου. Καὶ ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐξήγειραν ἔτι μᾶλλον τὸν φθόνον τῶν ἐχθρῶν του κατ' αὐτοῦ. Κακοὶ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ βλέπωσιν εὐχαρίστως τὸ ὅτι οἱ ἀγαθοὶ τιμῶνται καὶ ἀγαπῶνται. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπεν ὁ Ἰησοῦς αὐτοὺς γογγύζοντας, διότι οἱ παῖδες ἐπεφώνουν πάντοτε τὸ Ὡσαννά, εἶπεν αὐτοῖς, Δὲν ἀνεγνώσατε ἐν τῇ Γραφῇ, Ἐκ στόματος ρηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρίσω αἶνον; Αὐτοὶ ὅμως κατηγόρου αὐτὸν, ὅτι ἠρέθειε τὸν ὄχλον κατὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ ὅτι ἤθελε νὰ ἀνκηρυχθῆ βασιλεὺς, ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ταπεινόφρων καὶ εἰρηνικώτατος υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤθελε πράγματι εἰμὴ νὰ σώσῃ τοὺς ἀμικρωλοὺς καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν. Τοῦτο ἐννοεῖ, λέγων, ὅτι ἦλθεν ἵνα ἰδρῶσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οὕτω δὲ καθαρῶς πνευματικῶς ἐννοεῖ τὸ μεσσιανικὸν του ἔργον.

Ὁ φθόνος ἐξήγειρε τοὺς Φαρισαίους κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ φθόνος τυφλῶνει τὸν ἄνθρωπον καὶ δηλητηριάζει αὐτὸν, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀκούῃ ἐπαινούμενον οὐδένα. Φεύγωμεν τὸν φθόνον. Ἀναγνωρίζοντες δὲ τὸν Χριστὸν ὡς τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου ἢ Μεσσίαν, ἀναφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν παιδων, Ὡσαννά τῷ Υἱῷ Δαυὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου! Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ὁδηγῆσας τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν.

§ 48.

Ἡ παραβολὴ περὶ τῶν ταλάντων.

(Ματθ. κε').

Ἄν καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀδικαίπτως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ὑπεβλέ-
ψηφιλοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πετο και ήπειλειέτο κατά τήν ζωήν, δέν έπκρευεν όμως νά διδάσκη τόν λαόν. Τότε διηγήθη τάς εξής παραβολάς. "Ανθρωπός τις, εΐπεν, άποδημών εκάλεσε τούς ιδίους δούλους και παρέδωκεν αυτοΐς τά υπάρχοντά του. Καί εις μέν τόν ένν έδωκε πέντε τάλαντα (*), εις δέ τόν άλλον δύο, και εις τρίτον τινά έν, εκάστω κατά τήν ικανότητά του, παραγγείλας αυτοΐς νά πολλαπλασιάσωσιν αυτά. Καί άπεδήμησε. Πορευθείς δέ ό τά πέντε τάλαντα λαβών, ειργάσθη δι' αυτών και απέκτησε άλλα πέντε τάλαντα. Όσαύτως δέ και ό τά δύο λαβών εκέρδισε και αυτός άλλα δύο. Ό δέ τó έν λαβών, άπελθών εκρυφεν εις τήν γήν τó άργύριον του κυρίου του. Μετά δέ χρόνον πολύν έρχεται ό κύριος των δούλων εκείνων, και ζητεΐ λόγον παρ' αυτών. Καί προσελθών ό τά πέντε τάλαντα λαβών, προσήνεγκεν άλλα πέντε τάλαντα, λέγων, Κύριε, πέντε τάλαντα μοι παρέδωκας, ΐδε άλλα πέντε τάλαντα εκέρδισα δι' αυτών. Τότε εΐπεν εις αυτόν ό Κύριος, *Εϋγε δοϋλε αγαθέ και πιστέ*, επί ολίγων ήσο πιστός, επί πολλών θά σέ καταστήσω. Πήγαινε εις τήν χαράν του κυρίου σου. Προσελθών δέ και ό τά δύο τάλαντα λαβών, εΐπε, Κύριε, τά δύο τάλαντα μοι παρέδωκας: ΐδε άλλα δύο τάλαντα εκέρδισα δι' αυτών. Εΐπε και εις αυτόν ό κύριος αυτού, *Εϋγε και σύ, δοϋλε αγαθέ και πιστέ*: επί ολίγων ήσο πιστός επί πολλών θά σέ καταστήσω. Πήγαινε και σύ εις τήν χαράν του κυρίου σου. Προσελθών δέ και ό τó έν τάλαντον λαβών, εΐπε, Σε έγνώριζον, ότι εισαι σκληρός και διά τουτο φοβηθείς εκρυψα τó τάλαντόν σου έν τή γή. ΐδε, έχεις τó ιδιόν σου. Άποκριθείς δέ ό κύριος αυτού εΐπεν αυτοΰ, *πονηρέ δοϋλε και άκηγρέ*: έγνώριζες ότι ειμαι σκληρός: δέν έπρεπε νά βάλης τó άργύριόν μου εις τούς τραπεζίτας, ώστε νά λάβω τó έμόν μετά τόκου; Άφαιρέσατε λοιπόν άπ' αυτού τó τάλαντον και δώσατε αυτό εις τόν έχοντα τά δέκα τάλαντα, και κολάσατε τόν άχρεϊον δοϋλον. Διότι εις τόν έχοντα θά δοθῆ και άπό του μη έχοντος θά αφαιρεθῆ και ό έχει.

(*) Τά τάλαντον ποσότης χρηματική ήση πρὸς 6,000 δραχμάς.

Τάλαντα λέγων, έννοεί ὁ Ἰησοῦς τὰ φυσικὰ δῶρα καὶ έν γένει τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις, με τὰς ὁποίας προικίζει ἡμᾶς ὁ πλάστης. Ἐκαστος ὀφείλει νὰ καλλιεργῇ τὰ δῶρα ταῦτα ἐπιμελῶς, δι' ὃ θὰ βραβευθῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ, τούναντίον θὰ τιμωρηθῇ ἐκεῖνος, ὅστις ἐξ ἀμελείας δέν κάμνει καλὴν χρῆσιν τῶν τάλαντων.

§ 49.

Ἡ παραβολὴ περὶ τοῦ βασιλικοῦ γάμου.

Εἰς δύο ἄλλας παραβολὰς ἐλάλησεν ὁ Κύριος περὶ ἐκείνων, οἵτινες παραδιδόμενοι εἰς τὰς ὑλικὰς φροντίδας, καὶ ἀμετανόητοι μένοντες, περιφροῦσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ἢ ἀμελοῦντες καὶ ἀδιαφοροῦντες ἀφίνουσι νὰ ἀπολεσθῇ δι' αὐτοὺς ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας. Ἡ πρώτη παραβολὴ εἶναι ἡ περὶ τοῦ βασιλικοῦ γάμου. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, εἶπεν, εἶναι ὁμοία πρὸς ἄνθρωπον βασιλέα, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ νὰ καλέσωσι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ δέν ἤθελον νὰ ἔλθωσι. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων, Εἶπατε εἰς τοὺς κεκλημένους, Ἴδού τὸ γεῦμά μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦρρί μου καὶ τὰ σιτευτά μου ἐσφάγησαν, καὶ πάντα εἶναι ἔτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Ἄλλ' ἐκεῖνοι ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν· ὁ δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ κρτήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρίσαν καὶ ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη καὶ πέμφας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν κατέκαυσε. Τότε λέγει εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ὁ μὲν γάμος εἶναι ἔτοιμος, οἱ δὲ κεκλημένοι δέν ἦσαν ἄξιοι· πηγαίνετε λοιπὸν εἰς τοὺς δρόμους, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξεληθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον ὅσους εὗρον· καὶ ἐπληρώθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἶνα ἴδῃ τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον, ὅστις δέν εἶχεν ἔνδυμα γάμου καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· Φίλε, πῶς εἰσῆλθες ἐδῶ, μὴ ἔχων ἔνδυμα

γάμου; Ὁ δὲ δὲν ἤξευρε τί νὰ ἀπολογηθῆ. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς ὑπηρέτας, Δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἐκβάλετε αὐτὸν ἐκ μέσου καὶ παραδώσατε αὐτὸν ἵνα κολασθῆ. Διότι πολλοὶ εἶναι κλητοὶ, ἀλλ' ὀλίγοι ἐκλεκτοί.

Αἱ περὶ τῶν γηίνων φροντίδες δὲν πρέπει νὰ δουλώσιν ἡμᾶς ὥστε νὰ παραμελῶμεν τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Πρέπει νὰ σπουδάζωμεν νὰ ἐτοιμάσωμεν ἡμῖν αὐτοῖς τὸ ἔνδυμα τοῦ οὐρανοῦ γάμου, ὅπερ εἶναι ὁ χρηστὸς βίος. Τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ἡ παραβολὴ αὕτη. Ἀλλὰ συγχρόνως ὑπέδειξε δι' αὐτῆς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὡς φονεύοντες τοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀποστελλομένους ἵνα διδάξωσιν αὐτοὺς, θέλουσι τιμωρηθῆ, ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ἡ ἀληθῆς θρησκεία θὰ δοθῆ εἰς ἄλλους λαοὺς, θεωρουμένους ἕως τότε ἀπερριμμένους, τοὺς ἔθνικοὺς, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τὸν Χριστὸν ἐδέχθησαν μᾶλλον τὰ ἔθνη ἢ οἱ Ἰουδαῖοι.

§ 50.

Η παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.

(Ματθ. κέ).

Ἵνα δείξῃ ὁ Ἰησοῦς πῶς ἐξ ὀκνηρίας ἀμελοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἠθικὴν διόρθωσίν των καὶ ἀφίνουσι νὰ κερέρχηται δι' αὐτοὺς ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας των, εἶπε τὴν ἀκόλουθον παραβολὴν. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁμοία πρὸς δέκα παρθέτους, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. Τοιοῦτον ἔθος, παρθένοι, εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν λαμπάδας κρατοῦσαι, νὰ συνοδεύωσι κατὰ τοὺς γάμους τὴν νύμφην καὶ νὰ προὔπαντῶσι τὸν νυμφίον, ὑπῆρχε τότε παρὰ τῆς Ἰουδαίας. Πέντε ἐκ τῶν παρθένων ἐκείνων ἦσαν φρόνιμοι καὶ πέντε μωραί. Αἱ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, δὲν ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τῶν ἀγγείοις αὐτῶν. Βραδύνοντος δὲ τοῦ νυμφίου. ἐνύσταξαν πάσαι καὶ ἐκοιμήθησαν. Ὅτε δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἠκούσθη κρυγὴ, Ἴδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς

ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ μωραὶ εἶπον τότε εἰς τὰς φρονίμους, Δότε εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἔλαιου ὑμῶν, διότι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβύνουσιν. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, Ἐπειδὴ εἶναι φόβος, μὴ δὲν ἀρκέσῃ τὸ ἔλαιον καὶ εἰς σῆς καὶ εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο καλλίτερον πηγαίνετε πρὸς τοὺς πωλοῦντας ἔλαιον καὶ ἀγοράσατε δι' ἑαυτάς. Ἐνῶ δὲ ἀπήρχοντο αὐταὶ ἵνα ἀγοράσωσιν, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἑτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον εἰς ἡμᾶς. Ἐκεῖνος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, δὲν σας γνωρίζω. Γρηγορεῖτε λοιπὸν, διότι δὲν γινώσκετε οὔτε τὴν ἡμέραν, οὔτε τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐγκαίρως πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως, διότι δύναται ὁ θάνατος νὰ εὔρῃ ἡμᾶς ἐν τῇ κακίᾳ. Ἄς γρηγορῶμεν καὶ ἄς ἔχωμεν ἐτοιμοὺς τὰς λαμπάδας ἡμῶν δι' ἔργων ἀγαθῶν.

§ 51.

Ἡ χήρα, ἣτις ἔδωκεν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον δύο λεπτά.

Ἐν ταῖς τελευταίαις ἡμέραις πρὸ τοῦ θανάτου του ἐκάρθητό ποτε ὁ Ἰησοῦς πλησίον τοῦ γαζοφυλακίου τοῦ ναοῦ, καὶ ἔβλεπε τοὺς ῥίπτοντας εἰς αὐτὸ τὰς ἐλεημοσύνας των. Πολλοὶ πλούσιοι διερχόμενοι ἔρριπτον πολλὰ, εἶδε δὲ καὶ τινὰ χήραν πτωχὴν ῥίπτουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά, καὶ εἶπεν, Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ πτωχὴ αὕτη χήρα ἔρριψε περισσότερον πάντων· διότι πάντες μὲν οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύματος ἔδωκαν εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος της ὅ,τι εἶχεν ἔδωκε.

Ἡ ἀξία τῆς ἐλεημοσύνης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προθέσεως, μεθ' ἧς γίνεται, οὐχὶ δὲ ἀπλῶς ἐκ τοῦ διδομένου ποσοῦ.

§ 52

•Η μέλλουσα κρίσις.

(Ματθ. κέ.)

Μία τῶν τελευταίων τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλιῶν εἶναι καὶ ἡ περὶ μελλούσης κρίσεως. Θὰ συναχθῶσιν, εἶπε, πάντες οἱ ἄγγελοι καὶ ὁ Κύριος θὰ καθίσῃ ἐπὶ θρόνου δόξης καὶ θὰ συναθροισθῶσιν ἐνώπιόν του πάντα τὰ ἔθνη, καὶ θὰ χωρίσῃ τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἀδίκων, καθὼς χωρίζει ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐριφύων, καὶ θὰ στήσῃ τοὺς μὲν δικαίους ἐκ δεξιῶν, τοὺς δὲ κακοὺς ἐξ εὐωνύμων. Τότε θὰ εἶπῃ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, Δεῦτε κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου βασιλείαν· διότι ἐπέινασα καὶ ἐδώκατέ μοι τὰ φάγω· ἐδίψησα καὶ με ἐποίησατε· ξένος ἦμην καὶ με συνηγάγετε· γυμνὸς ἦμην καὶ με περιεβάλετε· ἡσθένησα καὶ με ἐπεσκέφθητε· ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθετε πρὸς με. Τότε θὰ ἀποκριθῶσιν αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· Κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποίησαμεν, πότε δὲ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; Πότε δὲ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς θὰ εἶπῃ αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅ,τι ἐποιήσατε εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἐλαχίστων τούτων (τῶν πτωχῶν), εἰς ἐμέ ἐποιήσατε. Τότε θὰ εἶπῃ καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἀριστερῶν, Πηγαίνετε σεῖς μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ, διότι ἐπέινασα καὶ δέν μοι ἐδώκατε τὰ φάγω, ἐδίψησα καὶ δέν με ἐποίησατε, ξένος ἦμην καὶ δέν με συνηγάγετε, γυμνὸς καὶ δέν με περιεβάλετε, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ δέν ἤλθετε πρὸς ἐμέ. Τότε θὰ ἀποκριθῶσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ λέγοντες, Κύριε πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνὸν, ἢ ἀσθενῆ καὶ ἐν φυλακῇ καὶ δέν σε εὐηργετήσαμεν; Τότε θὰ ἀποκριθῇ καὶ αὐτοῖς, Ὅ,τι δέν ἐκάμετε εἰς ἓνα τῶν ἐλαχίστων τούτων (τῶν

[ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ]

5

πτωχῶν), εἰς ἐμὲ δὲν ἐποιήσατε. Καὶ τότε θὰ πορευθῶσιν οἱ μὲν δίκαιοι εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, οἱ δὲ κακοὶ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Ἐκαστος ἡμῶν θὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν τῷ Θεῷ λόγον τῶν πράξεων του. Εὐτυχεῖς ὅσοι παραστῶσιν ἐνώπιον αὐτοῦ ἔχοντες πράξει ἔργα φιλανθρωπίας! Ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἡ συγκεφαλαίωσις ὅλης τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

§ 53.

Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα.

(Ματθ. κς'. Ἰωάνν. ιγ')

+ Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ ἀπὸ πολλοῦ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐσκέπτοντο νὰ καταδιώξωσιν τὸν Ἰησοῦν. Βλέποντες δὲ τότε, ὅτι διέτριβεν ἐν Ἱεροσολύμοις, συνήχθησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως Καϊάφα, καὶ συμβουλευσάντο ἵνα σὺνλάβωσιν αὐτὸν διὰ δόλου καὶ ἀποκτείνωσιν. Ἐλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ γίνῃ θόρυβος ἐν τῷ λαῷ. Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν δώδεκα μαθητῶν, ὁ Ἰούδας, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε, Τί θέλετε νὰ μοι δώσητε, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς παραδώσω αὐτόν; διότι μόνον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγίνωσκον, ποῦ διέτριβεν ὁ Ἰησοῦς τὴν νύκτα, ὅτε ἠδύναντο ἀθροῦτως νὰ συλλάβωσιν αὐτόν. Ἐκεῖνοι δὲ ἔδωκαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύριον. Ἀπὸ τότε ἐζήτηε εὐκαιρίαν νὰ παραδώσῃ αὐτόν. Ἐπλησίασε δὲ καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ πάσχα. Χάριν δὲ ταύτης ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς νὰ ἐτοιμάσῃσι τράπεζαν, εἰς ἣν ἦλθε μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ τὸ Πάσχα. Ἐνῶ δὲ ἦσθιον, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅστις ἐγίνωσκε, τί ἐμελέτα κατ' αὐτοῦ ὁ Ἰούδας, Ἀμὴν λέγω εἰς ὑμᾶς, ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν θὰ με παραδώσῃ. Καὶ λυπούμενοι μεγάλως, ἤρχισαν νὰ λέγωσιν ἕκαστος αὐτῶν πρὸς αὐτόν, Μήπως εἶμι ἐγὼ, Κύριε; Ἦτο δὲ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν του, ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐξαίρέτως ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, κε-

κλιμένος πρὸς τὴν ἀγκάλην τοῦ Ἰησοῦ. Νεύει λοιπὸν πρὸς τοῦτον ὁ Πέτρος νὰ ἐρωτήσῃ, τίς εἶναι ὁ περὶ τοῦ ὁποίου εἶπε. Τότε πεσὼν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, Κύριε, ποῖος εἶναι; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, Ἐκεῖνος εἶναι, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγὼ βάζω τὸ ψωμίον θὰ δώσω. Καὶ ἐμβάζω τὸ ψωμίον, ἔδωκεν αὐτὸ τῷ Ἰούδᾳ. Ὅτε ὁ Ἰούδας ἔλαθε τὸ ψωμίον, ἠρώτησε καὶ αὐτὸς, Μήπως εἶμαι ἐγὼ, Διδάσκαλε; Λέγει τότε αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ναί. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰούδας. Ἦτο δὲ νύξ.

Μέγα κακὸν ἢ φιλαργυρία καὶ φιλοχρηματία! Ἔνεκα τριάκοντα ἀργυρίων δὲν ἐδίστασεν ὁ φιλάργυρος Ἰούδας νὰ προδώσῃ τὸν διδάσκαλόν του καὶ νὰ στιγματίσῃ ἑαυτόν.

§ 51.

Ἰησοῦς νίπτει τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του καὶ συνιστᾷ τὴν εὐχαριστίαν.

(Ἰωάνν. ιγ' Ματθ. κγ'. Λουκ. κβ').

† Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ δείπνου τούτου τοῦ πάσχα, πρὶν ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς ὁμιλήσῃ πρὸς τοὺς μαθητάς του περὶ τοῦ προδότου, ἐπειδὴ ἠγέρθη μεταξύ των ἕρις, περὶ τοῦ τίς εἶναι μεγαλύτερος, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς παράδειγμα ταπεινοφροσύνης, ἐνίψεν ὁ Κύριος τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του. Τὸ νίπτειν τοὺς πόδας ἦτο συνήθης τότε πρὸς τοὺς ξένους μάλιστα περιποιήσις. Ἐγείρεται λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ δείπνου καὶ λαβὼν λέντιον (*), ἔζωσεν ἑαυτόν. Ἐπειτα δὲ βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρχισε νὰ νίπτῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του, καὶ νὰ ἐκμάσῃ διὰ τοῦ λεντίου, μεθ' οὗ ἦτο διεζωσμένος. Ὅτε ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, λέγει αὐτῷ οὗτος, Κύριε, Σὺ νὰ μου νίψῃς τοὺς πόδας; Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐπέμενε, εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν μου. Ὅτε δὲ ἐνίψε τοὺς πόδας αὐτῶν, ἀναπεσὼν πάλιν ἐν τῇ τραπέζῃ, εἶπεν εἰς

(*) Λέντιον Lintheum λινοῦν ὕφασμα.

αυτούς, Γνωρίζετε, τί ἔκαμα πρὸς ὑμᾶς ; Μὲ λέγετε διδάσκαλον καὶ κύριον. Ἐάν λοιπὸν ἐγὼ ἐνίψα τοὺς πόδας ὑμῶν ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, ἠθέλησα νὰ σᾶς δώσω ὑπόδειγμα, ἵνα καὶ ὑμεῖς δεικνύητε τοιαύτην ταπεινοφροσύνην πρὸς ἀλλήλους.

Ἀφοῦ δὲ ἔρχον, συνέστησεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ τέλος τοῦ δείπνου τότε τὴν εὐχαριστίαν. Λαβὼν δηλ. ἄρτον, εὐχαριστήσας τὸν Θεὸν, ἔκοψεν αὐτὸν καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του εἰπὼν, *Λάβετε, φάγετε* τοῦτο εἶναι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. Καὶ μετὰ ταῦτα λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας πάλιν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς εἰπὼν, *Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες*, τοῦτο εἶναι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Διότι ὅσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, θὰ ἀναμνησθεσθε τοῦ θανάτου μου.

Ἄς ὦμεν ταπεινόφρονες καὶ ἡμεῖς, διότι τοιοῦτους θέλει ἡμᾶς ὁ Χριστός. Ἄς μὴ ἐπαιρώμεθα δὲ καὶ ἄς μὴ περιφρονῶμεν μηδένα. Τελουῦντες καὶ σήμερον τὴν εὐχαριστίαν, ἄς διατηρῶμεν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος Κυρίου

§ 55.

Οἱ τελευταῖοι πρὸς τοὺς μαθητάς του λόγοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Ἰωάνν. ιδ'—ιζ' καὶ Ματθ. ις').

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἀπέτεινεν ὁ Ἰησοῦς τὰς τελευταίας διδασκαλίας του πρὸς τοὺς μαθητάς του. Προέτρεψε δὲ αὐτοὺς πρῶτον νὰ μένωσι πιστοὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του. *Μείνατε ἐν ἐμοί*, εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἐγὼ θὰ μείνω ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα δὲν δύναται νὰ φέρῃ καρπὸν, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτω οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ μείνητε ἐν ἐμοί, δηλ. ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μου. Καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, μείνατε καὶ σεῖς ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Μένετε δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ, ἐὰν τηρῆτε τὰς ἐντολάς μου.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Αἱ δὲ ἐντολαί μου συγκεφαλαιοῦνται ἐν τούτῳ· Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ θὰ γνωρίζωνται οἱ μαθηταί μου, ἐὰν ἔχουσιν ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους. Λάβετε παράδειγμα τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης ἐμῆ, ὅστις τίθημι τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ ὑμῶν, ὡς ὁ ἀληθοῦς ποιμὴν κινδυνεύει ὑπὲρ τῶν προβάτων του, ἅτινα ἐν τῷ κινδύνῳ ὁ μισθωτὸς ἀφίνει καὶ φεύγει. Μεγαλητέραν ταύτης ἀγάπην δὲν ἔχει τις ἢ καὶ δώσει τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῶν φίλων του. Καὶ ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὸν πατέρα, θέλει ὁμοῦς μείνει ἐν ὑμῖν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ πατήρ, οὕτω καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς ἵνα κηρύξῃτε τὴν ἀλήθειαν. Καθὼς δὲ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμεῖς θὰ διώξεσθε. Ταῦτα δὲ θὰ πράξεσθε διὰ τὸ ὄνομά μου, διότι δὲν γνωρίζουσι τὸν πέμψαντά με. Τὴν λαμπρὰν ταύτην ὁμιλίαν του ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς διὰ προσευχῆς, ἐν ᾗ μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπε καὶ ταῦτα, Πάτερ, Κύριε, τήρησον, ἔχε ὑπὸ τὴν σκέπην σου τοὺς μαθητάς μου τούτους. Ἀγίασον αὐτοὺς καὶ στήριξον ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. !

Τοὺς λόγους τούτους πρέπει νὰ φέρωμεν καὶ ἡμεῖς βαθύτατα ἐγκεχαραγμένους ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ λέγωμεν αὐτῷ, Ναί, Κύριε, ἐν σοὶ καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ σῆ μένομεν, ὡς τὸ κλημα ἐν τῇ ἀμπέλῳ. Τηροῦντες τὴν ἐντολήν σου καὶ μιμούμενοί σε, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καὶ εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ θυσιασθῶμεν ὑπὲρ ἀλλήλων. Εἶθε τὸ πνεῦμά σου μηδέποτε νὰ ἐγκαταλίπη ὑμᾶς !

§ 56.

Πῶς συνελήφθη ὁ Κύριος.

+ Τοὺς ἀνωτέρω λόγους εἰπὼν ἐξῆλθε μετὰ τῶν μαθητῶν του ὁ Κύριος πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, εἰς τόπον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, Καθίσατε αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπέλθω καὶ προσευχηθῶ. Καὶ παρλαβὼν τὸν Πέτρον, τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, ἤρχισε νὰ λυπηῖται καὶ νὰ ἀδημονῆ. Τότε λέγει εἰς αὐτοὺς, Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχὴ μου· μεί-

νατε ἐδώ καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἀπομακρυνθεὶς ὀλίγον γονυπετήσας, προσηύχετο λέγων, *Πάτερ, ἃν ἦναι δυνατὸν, ἃς παρέλθῃ τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ, πλην ἃς γίγῃ οὐχί ὅτι ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὅτι Σὺ*. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς κοιμωμένους, καὶ λέγει πρὸς τὸν Πέτρον, Οὕτω δὲν ἠδυνήθητε νὰ μείνητε ἄγρυπνοι μίαν ὥραν μετ' ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Πάλιν δὲ ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύχετο, λέγων, Ἐάν δὲν ἦναι δυνατόν νὰ παρέλθῃ τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας, διότι ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ των βεβαρημένοι ὑπὸ τοῦ ὕπνου. Καὶ ἀφήσας αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηυχῆθη ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς, *Λοιπὸν κοιμᾶσθε καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἔφθασεν ἡ ὥρα καὶ παραδίδομαι εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μου. Ἴδοὺ ἔφθασεν ὁ παραδιδούς με. Ὁ προδότης Ἰούδας παρουσιάζεται καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος στρατιωτῶν καὶ ὑπηρετῶν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἀποσταλέντες. Ὁ δὲ παραδίδων αὐτὸν εἶχε συμφωνήσει αὐτοῖς ὡς σημεῖον λέγων, Ἐκεῖνος εἶναι, τὸν ὁποῖον θὰ φιλήσω. Καὶ εὐθὺς προσελθὼν εἰς τὸν Ἰησοῦν, εἶπε, *Χαῖρε, διδάσκαλε, καὶ ἐβίλησεν αὐτόν*. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, *Φίλε πρὸς ποῖον σκοπὸν ἤλθεις; Μὲ φίλημα παραδίδεις τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;* Τότε προσελθόντες, ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ συνέλαβον αὐτόν. Οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου. Μόνος ὁ Πέτρος ἠθέλησε νὰ ἀντιτάξῃ βίαν εἰς τὴν βίαν, καὶ ἐκσπάσας μάχαιραν, ἐπάταξε δοῦλόν τινα τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἤλεγξεν αὐτὸν, εἰπὼν, *Ἀπόστρέψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην της. Τότε οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀφέντες αὐτόν, ἔφυγον.**

Ὁ Ἰησοῦς προσευχόμενος δίδει τὸν τέλειον τύπον τῆς προσευχῆς. «Γενηθήτω τὸ θέλημά σου» λέγει. Οὕτως δέον καὶ ἡμεῖς προσευχό-

μενοι νὰ ἀφοσιώμεθα εἰς τὸ θεῖον θέλημα. Ἀξία θαυμασμοῦ εἶναι ἡ ἀνεξικακία τοῦ Κυρίου καλοῦντος τὴν ἐρχόμενον νὰ παραδώσῃ αὐτὸν Ἰούδαν καὶ ἐν ταύτῃ τῇ στιγμῇ φίλον!

§ 57.

Ἐξὼς ἀνεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων.

(Ματθ. κζ'. Μαρκ. ιε'. Λουκ. κγ'. Ἰωάν. ιη').

† Ἀφοῦ συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον αὐτὸν τὸ πρῶτον εἰς τὸν πρῶτον ἀρχιερέα *Annas*, τὸν πενθερὸν τοῦ τότε ἀρχιερέως *Kaiafas*, μεγάλως ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις ἰσχύοντα, ὅστις ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐρωτᾷ περὶ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς διδασκαλίας του. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων, Ἐγὼ πικρησίᾳ πάντοτε ἐλάλησα· πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοθεν οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται. Τί με ἐρωτᾷς; *Ἐπερωτήσων τοὺς ἀκούσαντας*, τί ἐλάλησα αὐτοῖς. Αὐτοὶ γνωρίζουσι, τί εἶπον. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἰς τῶν ὑπηρετῶν ἔδωκε *ράπισμα* τῷ Ἰησοῦ, εἰπὼν, Οὕτως ἀποκρίνεσαι τῷ ἀρχιερεῖ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἄν κακῶς ἐλάλησα, ἀπόδειξον τοῦτο, ἂν δὲ καλῶς, διὰ τί με δέρεις; Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας πρὸς τὸν *Kaiafas*, τὸν τότε ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ συνήχθησαν. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω τῆς αὐλῆς ἄγνωστος καὶ ἐκάθισε μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ ἐθερμάνετο πλησίον τοῦ πυρός. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτησαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν. Ἀλλὰ ματαίως. Ὅτε ὅμως ἐπερωτηθῆις ὁ Ἰησοῦς παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ *Μεσσίας* ἢ *Χριστὸς*, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀπήντησεν, Ἐγὼ εἶμαι, ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν, Ἄλλης μαρτυρίας ἀνάγκην δὲν ἔχομεν. Ἴδου ὅτι ἐνώπιον πάντων ἡμῶν ἐβλασφήμησε. Πάντες δὲ τότε ἐκ συμφώνου ἐκήρυξαν αὐτὸν *ἐνοχον θανάτου*, διότι ψευδῶς δῆθεν ἐποίησεν ἑαυτὸν *Μεσσίαν* καὶ υἱὸν Θεοῦ. Τότε ἤρχισαν οἱ ὑπηρέται νὰ ἐμπαίζωσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπύ-

ωσι καὶ κολαρίζωσιν αὐτὸν, αὐτὸς δὲ ἐσιώπα, τὰ πάντα ἀγογγύστως ὑποφέρων.

Ἐν τῇ ἀνακρίσει ταύτῃ ἀναλάμπει ἡ ἀθωότης τοῦ Ἰησοῦ. Τὴν ἀθωότητα οὐδεμία συκοφαντία δύναται νὰ μολύνη. Καὶ ἐνταῦθα παρέρχει ὁ Ἰησοῦς παράδειγμα ἀνεξικακίας.

§ 58.

Πῶς ἠρνήθη ὁ Κύριος τὸν Πέτρον.

† Εἰς τὸν Πέτρον μικρὸν πρὸ τῆς προδοσίας τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἶχεν εἰπεῖ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι τὴν νύκτα αὐτὴν πάντες ἔμελλον νὰ σκανδαλισθῶσι καὶ ἀρνηθῶσιν αὐτὸν, ὁ δὲ Πέτρος εἶχεν ἀπαντήσει, ὅτι ἐὰν πάντες ἤθελον σκανδαλισθῆ αὐτὸς ὅμως δὲν θέλει σκανδαλισθῆ. Τότε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἤθελε καὶ αὐτὸς ἀρνηθῆ αὐτὸν πρὸ τῆς πρωΐας, πρὶν ἢ ἀλέκτωρ φωνήσῃ. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἐπηλήθευσε. Διότι ἐνῶ ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν τῇ αὐλῇ, προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα, Καί σου ἦσο μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Ὁ δὲ Πέτρος ἠρνήθη ἔμπροσθεν πάντων λέγων, Δὲν γνωρίζω, τί λέγεις. Ἐξεληθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη παιδίσκη, καὶ λέγει εἰς τοὺς ἐκεῖ, Καὶ οὗτος ἦτο μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Καὶ πάλιν ἠρνήθη ὁ Πέτρος μεθ' ὅρκου, ὅτι δὲν γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστώτες, εἶπον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶσαι, διότι προδίδεσαι ἀπὸ τὴν προφορὰν σου. Τότε ἤρχισεν εἶτι ζωηρότερον νὰ διαμαρτύρηται καὶ νὰ ὀμνύῃ, ὅτι δὲν γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον. Τότε ἤκουσε τὸν ἀλέκτορα φωνήσαντα. Ἐνθυμηθεῖς δὲ τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ, ἐξεληθὼν ἐκλαυσε πικρῶς.

Ὁ Πέτρος ἡμάρτησεν, ἀλλ' εἶτα μετενόησεν εὐλιχρινῶς. Τὸ ἁμαρτάνειν εἶναι ἀνθρώπινον, ἢ μετάνοια ὅμως ἀνορθοῖ ἡμᾶς πεσόντας. Ἡ ἐμμονὴ ἐν τῇ κακίᾳ καὶ ἀμετανοησίᾳ εἶναι τὸ χεῖριστον.

§ 59.

Πῶς ἀνεκρίθη παρὰ τοῦ Πιλάτου ὁ Ἰησοῦς.

+ Μετὰ τὴν κατὰ τὴν νύκτα ἐξέτασιν τοῦ Ἰησοῦ ἐνώπιον τοῦ Ἄννα καὶ τοῦ Καϊάφα, ἅμα γενομένης ἡμέρας, δῆσαντες αὐτὸν, ὠδήγησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ *συνέδριον*, ὅπου ἐγίνοντο αἱ ἐπίσημοι συνεδριάσεις τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ δὲ καὶ ἐκεῖ ἠρώτησαν αὐτὸν, *ἂν λέγῃ ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἢ Μεσσίας*, καὶ αὐτὸς ὡμολόγησε τοῦτο, καὶ ἐπισήμως πάλιν ἐκήρυξαν αὐτὸν *ἐνοχον θανάτου*, ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ *πραιτώριον* καὶ παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας, τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος *Πόντιον Πιλάτου*, ἀπαιτοῦντες νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς θάνατον, διότι αὐτοὶ δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλωσι θανατικὴν ποινὴν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶχον ἀραιρέσει ἀπ' αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἦρχισαν δὲ νὰ κατηγορῶσιν αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι ἐξεγείρει τὸν λαόν; ἐμποδίζει δὲ αὐτὸν νὰ δίδῃ φόρους εἰς τὸν Καίσαρα καὶ ποιεῖ ἑαυτὸν *Χριστὸν βασιλέα*. Καὶ καὶ μὲν, ἐθεώρει ἀληθῶς ὁ Ἰησοῦς ἑαυτὸν ὡς τὸν Μεσσίαν, καὶ ἀπεδέχετο τὴν ὀνομασίαν ταύτην, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Μεσσίου ἐνόηε ὅλως πνευματικῶς, διότι ὡς τοιοῦτο ἐνόμιζε τὴν διάδοσιν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας ἐν τῇ κόσμῳ. Ἄλλ' οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐπίτηδες διέστρεφον τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων του, ἵνα ἐνοχοποιήσωσιν αὐτόν. Ὁ Πιλάτος ἐπερώτησε τὸν Ἰησοῦν, λέγων, *Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*; Ἐκεῖνος δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε, *Ναί, ἀλλ' ἡ βασιλεία μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου* (γῆνῃ): ἐγὼ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κηρύξω τὴν ἀλήθειαν. Τότε ὁ Πιλάτος ἀπαντήσας πρὸς αὐτὸν εἰρωνικῶς, *Τί εἶναι ἀλήθεια*, στραφεὶς εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν ὄχλον, *Οὐδεμίαν ἐνοχὴν εὗρισκω* εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. Ἐκεῖνοι δὲ ἐπέμενον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαόν, διδάσκων εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας

ἕως ἐδῶ. Γαλιλαίαν ἀκούσας ὁ Πιλάτος, ἠρώτησεν, ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶναι Γαλιλαῖος, καὶ μαθὼν, ὅτι ἀνήκειν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀντύπα, ὅστις ἤρχε τότε τῆς Γαλιλαίας, ἐπεμψεν αὐτὸν πρὸς αὐτὸν, τότε ἐν Ἱεροσολύμοις διὰ τὴν ἑορτὴν διακρίβοντα. Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, ἐχάρη μεγάλως, διότι ἀπὸ ἰκανοῦ χρόνου ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ αὐτὸν, περὶ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον πολλὰ ἤκουσεν. Ἀπέτεινε δὲ πρὸς αὐτὸν πολλὰς ἐρωτήσεις, αὐτὸς ὅμως εἰς οὐδὲν ἀπεκρίνετο. Οἱ δὲ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ ἐκεῖ σφοδρῶς ἐκατηγόρουν αὐτόν. Τέλος δὲ ὁ Ἡρώδης, ἀποῦ ἐνέπαιξεν αὐτόν, ἀνέπεμψε πρὸς τὸν Πιλάτον, βεβαιῶν καὶ αὐτὸς, ὅτι δὲν εὕρε τι παρ' αὐτοῦ πεπραγμένον ἄξιον θανάτου.

Οἱ Ἰουδαῖοι ψευδῶς κατηγοροῦσι πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τὸν Κύριον, λέγοντες ὅτι ἐποίησεν ἑαυτὸν βασιλέα, ἐνῶ ἐγνώριζον, ὅτι τὴν βασιλείαν του ἐνόησε ἐκεῖνος πνευματικῶς, ὡς βασιλείαν τῆς ἀληθείας. Καὶ περὶ τῶν ἐχθρῶν του ὁμιλῶν τις πρέπει νὰ ἦναι δίκαιος. Περὶ τῆς ἀληθείας δὲν πρέπει νὰ ὁμιλῇ τις εἰρωνικῶς. Ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἦναι σεβαστή.

§ 60

Καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ εἰς θάνατον.

+ Κατ' ἀρχὰς ἐζήτησεν ὁ Πιλάτος νὰ ἀπολύσῃ τὸν Ἰησοῦν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν συνείθιζεν ὁ ἡγεμὼν νὰ δίδῃ χάριν εἰς ὃν ἤθελεν ὁ λαὸς δέσμιον, ἠρώτησεν ὁ Πιλάτος τὸν λαόν, προτείνας τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν Βαρραβᾶν, διαδύοτον κκοῦργον, τίνε ἐκ τῶν δύο τούτων ἤθελον νὰ ἀπολύσῃ, ἐλπίζων, ὅτι τοῦ Βαρραβᾶ τούλάχιστον ἤθελον προτιμῆσαι τὸν Χριστόν. Ἄλλ' ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐρεθιζόμενος ὄχλος, ἀπήντησε, τὸν Βαρραβᾶν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τί λοιπὸν νὰ κάμω τὸν Ἰησοῦν; Λέγουσιν εἰς αὐτὸν πάντες, Στυρωθήτω. Ὁ δὲ ἡγεμὼν εἶπε, Καὶ τί κελὸν ἐποίησεν; Ἐκεῖνοι δὲ περισσότερον ἔκραζον, Στυρωθήτω. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐδίστασεν ὁ Πιλάτος νὰ παραδώσῃ αὐτὸν εἰς τὸ νὰ

σταυρωθῆ. Πειράται δὲ διὰ ἄλλου μέσου νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Λαβὼν αὐτὸν ἐμαστίωσε καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκον αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτὸν, καὶ ἔλεγον ἐμπικτικτικῶς, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! Καὶ ἐρράπιζον αὐτόν. Οὕτω δὲ κακῶς πάσχοντα ἐξαγαγὼν ἔξω, ἐπέδειξεν ὁ Πιλάτος εἰς τὸν λαόν, εἰπὼν, Ἴδε ὁ ἄνθρωπος! Ὁ Πιλάτος ἤλπιζεν, ὅτι ἕνεκα τῶν κακώσεων τούτων ἤθελεν ὁ λαὸς συμπαθήσει πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλὰ καὶ τὰ παθήματα ταῦτα δὲν ἴσχυσαν νὰ κάμψωσι τὴν σκληροκαρδίαν τοῦ ὄχλου, ὅστις ἔκραζε πάντοτε, Σταύρωσον, Σταύρωσον! Λέγει εἰς αὐτοὺς ὁ Πιλάτος, Λάθετε ὑμεῖς αὐτὸν καὶ σταυρώσατε, διότι ἐγὼ δὲν εὐρίσκω καμμίαν ἐνοχὴν ἐν αὐτῷ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πάλιν ἐπέμενε νὰ ἀπολύσῃ αὐτόν, οἱ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει νὰ ἀποθάνῃ. Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃ, δὲν εἶσαι φίλος τοῦ Καίσαρος. Πᾶς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Ὅτε ὁ Πιλάτος ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ἐφοβήθη, βλέπων δὲ συνάμα ὅτι δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, ἔκπυσε πᾶσαν ἀντίδρασιν ὡς ματαίαν. Λαβὼν δὲ ὕδωρ, ἀπενίφθη τὰς χεῖρας ἐνώπιον τοῦ ὄχλου, λέγων· Ἀθῶος εἶμαι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε! Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Τότε παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν ἵνα σταυρωθῆ.

Ὁ Πιλάτος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν Ἰησοῦν· ἀλλὰ ὑπὸ δειλίας καταληφθεὶς, μὴ κατηγορηθῆ εἰς τὸν Καίσαρα, παραδίδει τὸν ἀθῶον. Ὁ δίκαιος δικαστὴς δὲν θυσιάζει χάριν ἰδίου συμφέροντος τὴν δικαιοσύνην. Τὴν ἐνοχὴν τοῦ θανάτου φέρουσι διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πιλάτος καὶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ ὁ λαός.

§ 61.

Σταύρωσις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ.

(Ματθ. κζ'. Μάρκ. ιε' Λουκ. κγ'. Ἰωάνν. ιθ').

† Πικραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν οἱ στρατιῶται ὠδήγησαν αὐτὸν

εἰς τὸν Γολγοθᾶν, ὅπου ἔμελλον νὰ σταυρώσωσιν αὐτόν. Παρηκολούθει δὲ πολὺς ὄχλος. Ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν καὶ μετ' αὐτοῦ δύο Ἀηστὰς ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐκ εὐωνύμων. Ἐτέθη δὲ καὶ ὁ τίτλος ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Σταυρούμενος ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, διότι δὲν γνωρίζουσι τί κάμνουσιν. Οἱ δὲ διέρχόμενοι ἐκεῖθεν, ἐβλασφήμουν αὐτόν κινουῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, Ἐὰν ἦναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἅς καταβῆ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαιζόντες αὐτόν μετὰ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ἔλεγον, Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲν δύναται νὰ σώσῃ. Ἐὰν ἦναι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (δηλ. ὁ Μεσσίας), ἅς καταβῆ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ θὰ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Παρὰ δὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ ἴσταντο ὁ ἡγαπημένος αὐτοῦ μαθητῆς Ἰωάννης καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρία ὁ τοῦ Κλωπᾶ καὶ ἄλλαι τινὲς γυναικες. Ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν, ὃν ἡγάπα, λέγει εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, Γύναι, Ἰδοὺ ὁ υἱὸς σου Ἐπειτα λέγει πρὸς τὸν μαθητὴν, Ἰσοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητῆς εἰς τὰ ἴδια. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφώνησεν ὁ Ἰησοῦς, *Αἰψῶ*. Τότε οἱ στρατιῶται πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ περιθέντες ὑσώπω, προσήνεγκον αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε δὲ ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, *Τετέλεστοι*. *Εἰς χειρὰς σου, Πάτερ μου, παραδίδωμι τὸ πνεῦμά μου*. Καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δεικνύει ἀνεξικακίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς του, στοργὴν πρὸς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ μητέρα, φιλίαν πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα. Τοιοῦτοι πρέπει νὰ ἤμεθα καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἐσταυρωμένου.

§ 62.

Ταφὴ τοῦ Κυρίου.

(Ματθ. κγ'. Μάρκ. ιε'. Λουκ. κγ' καὶ Ἰωάν. ιθ').

† Ὁ Ἰησοῦς ἐσταυρώθη ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῆ τῷ δὲ μετ' αὐ-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὴν σαββάτῳ ἦτο ἡ μεγάλη ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων. Οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν, ἵνα μὴ μείνωσι τὰ σώματα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ σαββάτῳ τούτῳ, παρεκάλεσαν τὸν Πιλάτον ἵνα συντριβῶσι τὰ σκέλη τῶν σταυρωθέντων, διὰ νὰ ἀποθάνωσι τὸ ταχύτερον, καὶ σηκωθῶσιν ἐκεῖθεν τὰ σώματα αὐτῶν. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου συνέτριψαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, καθὼς εἶδον, ὅτι εἶχεν ἀποθάνει, δὲν συνέτριψαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν ἐνίξε τὴν πλευρὰν αὐτοῦ διὰ λόγχης διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ θανάτου. Καὶ εὐθὺς ἐξῆλθε αἷμα καὶ ὕδωρ. Ὁ θάνατος εἶχε βεβαίως ἐπέλθει. Μετὰ δὲ ταῦτα παρεκάλεσε τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἐξ Ἀριμαθαίας, ὁ ὅποιος ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, νὰ σηκώσῃ καὶ ἐνταφιάσῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Νικόδημος, ὁ ὅποιος εἶχεν ἔλθει ἄλλοτε τὴν νύκτα πρὸς τὸν Ἰησοῦν, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης, διὰ νὰ ἀλείψῃ κατὰ τὰ εἰθισμένα τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἐλαβον λοιπὸν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ περιτυλιζάντες διὰ σινδόνης καθαρᾶς καὶ μυρίσαντες, ἐνταφίασαν αὐτό. Ἦτο δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ νέον μνημεῖον, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἀκόμη εἶχε τεθῆ. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν. Παρίσταντο δὲ εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ.

Ὁ Ἰωσήφ καὶ ὁ Νικόδημος περιποιεθέντες τὸν νεκρὸν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνταφίασαντες αὐτὸν, ἔδειξαν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Τοιαύτη πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπη πρέπει καὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν νὰ βασιλεύῃ.

§. 63.

Ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψις τοῦ ἑυρέου.

(Ματθ. κή. Μαρκ. ις'. Λουκ. κδ'. Ἰωανν. κ' καὶ κβ').

† Ὅτε ὑπέφωσκεν ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβραϊκῆς ἐβδομάδος, ἦλθον πρὸς τὸ μνημεῖον Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἀλλή.

Μαρία, φέρουσαι μύρα, ἵνα ἀλείψωσι τὸν νεκρὸν κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἰουδαίων. Ἐρχόμενοι δὲ ἔλεγον πρὸς ἑαυτὰς, τίς θὰ μᾶς ἀποκυλίσῃ τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. Καὶ ὑψώσασαι τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶδον, ὅτι ἦτο ἀποκεκυλισμένος ὁ λίθος, καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον *κεαρίσκον* καθήμενον ἐν τοῖς δεξιotois, περιβεβλημένον λευκὴν στολὴν καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει εἰς αὐτὰς, Μὴ φοβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητῶν τὸν ἐσταυρωμένον. *Ἠγέρθη, δὲν εἶναι ἐδῶ.* Ἴδε ὁ τόπος, ὅπου εἶχον θέσει αὐτόν. Ἄλλ' ὑπάγετε, εἶπατε τοῖς μαθηταῖς καὶ τῷ Πέτρῳ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχέως, ἔφυγον πλήρεις φόβου ἐκ τοῦ μνημείου. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς *ἐγένη πρῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ.* Ἐκεῖνη πορευθεῖσα, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητάς, οἵτινες ἐπένθουν αὐτόν καὶ ἔκλαιον. Μετὰ ταῦτα ἐφανερῶθη εἰς δύο τῶν μαθητῶν του πορευομένους εἰς Ἐμμαοὺς, εἶτα εἰς πάντας ὁμοῦ τοὺς μαθητάς *πλὴν τοῦ Θωμᾶ,* ὅστις καὶ ἠπίστανε τὸ πρῶτον, τέλος εἰς τοὺς ἑνδεκα ὁμοῦ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους. Ἡ τελευταία αὐτοῦ παρρηγορία πρὸς τοὺς μαθητάς του ὑπῆρξε, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ διδάσκοιτες νὰ τηρῶσι πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Καὶ μετὰ τὸ λαλῆσαι ταῦτα ἀνελήθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Οἱ Ἰουδαῖοι θανατώσαντες τὸν Κύριον, ἤλπισαν ὅτι ἤθελον καταστρέψει τὸ ἔργον του. Ἄλλ' ἐκ τοῦ τάφου ἀνέστη ὁ Κύριος, τὸ δὲ ἔργον του ἐθριάμβευσεν. Ἡ διδασκαλία του ἐξηπλώθη ταχύτατα καὶ ἐφώτισε τὸν κόσμον. Ἡ ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ ἐμποδισθῇ. Τὸ ἀγαθὸν νικά, διότι εἶναι ἐκ Θεοῦ.

§ 64.

Ἐνέργεια ἀποστόλων μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

Οἱ πρῶτοι χριστιανοί.

Οἱ ἀπόστολοι μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἐξετέλεσαν τὴν μεγάλην ἀποστολὴν των προθυμότατα.

Ἐν πρώτοις ἐπειδὴ εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἰούδας, ἐγκατέλιπε προδοτικῶς τὰς τάξεις των, ἐξελέξαντο ἀντ' αὐτοῦ Ματθίαν τινά. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἐνθουσιασθέντες καὶ πλησθέντες πνεύματος ἁγίου, τὸ ὅποσον ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς, ἤρχισαν νὰ κηρύττωσιν τὸ εὐαγγέλιον. Οἱ πρωτεύοντες δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ Πέτρος, ὁ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφραίου. Τὸ κήρυγμά των ἠκούσθη παρὰ τῷ λαῷ προθύμως, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐσχηματίσθη πολυάριθμος ἐκκλησία ἐν Ἱεροσολύμοις. Οἱ πρῶτοι οὗτοι χριστιανοὶ ἐκάλουον ἀλλήλους ἀδελφοὺς καὶ ἔζων πράγματι ὡς ἀδελφοί. Ἵνα μὴ ὑπάρχη μάλιστα μηδεὶς ἐνδεής, ἐσχημάτισαν κοινόν τι ταμεῖον, εἰς ὃ προσέφερον ἕκαστος ὅ,τι ἠθούλετο, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐτρέφοντο οἱ πτωχοί. Τὴν δὲ διαχείρισιν τοῦ ταμείου τούτου ἀνέθηκον οἱ ἀπόστολοι ἐπὶ τὰ ἀνδράσιν, οἵτινες διάκονοι ἐκλήθησαν. Τούτων εἷς ἦτο καὶ ὁ Στέφανος. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ εὐαγγελίου συνήρχοντο περὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἠκροῶντο τῆς διδασκίᾳς αὐτῶν καὶ συμπροσηύχοντο μετ' αὐτῶν. Τὸ δὲ ἐσπέρας ἐτέλουον τὴν εὐχαριστίαν καὶ μετ' αὐτὴν συνήσθιον πάντες ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ. Τὰ κοινὰ ταῦτα τῶν πρώτων χριστιανῶν δεῖπνα ἐκαλοῦντο ἀγάπαι. Πᾶσαι δὲ αἱ συναθροίσεις των ἐτελείωνον δι' ἀδελφικοῦ ἀσπασμοῦ. Οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, καὶ μάλιστα οἱ Σαδδουκαῖοι, δὲν εἶδον ἡσύχως τὴν πρόοδον ταύτην τοῦ Εὐαγγελίου, ταχέως δὲ ἤγειραν κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμοὺς, ἐφυλάκισαν τοὺς ἀποστόλους καὶ ἐκάκωσαν αὐτοὺς. Οὗτοι ὅμως ἔχαιρον, διότι ἠξιοῦντο νὰ πάσχωσι χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἀπῆντων δὲ τοῖς ἀπειλοῦσιν αὐτοὺς Ἰουδαίοις καὶ ἀπαγορεύουσιν αὐτοῖς τὸν λόγον ὅτι προὔτιμων νὰ ὑπακούσωσι τῷ Θεῷ μᾶλλον ἢ τοῖς ἀνθρώποις. Ἐν τινι τῶν διωγμῶν τούτων ἐλιθοβολήθη ὁ Στέφανος, πρῶτος γενόμενος μάρτυς τοῦ χριστιανισμοῦ (τῷ 36 μ. Χ.) Ὁ Στέφανος ἀποθνήσκων ἐμιμήθη τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι θείς τὰ γόνατα, ἔκραξε, Κύριε μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην! Οἱ διωγμοὶ οὗτοι ὠφέλησαν τὴν ἐκκλησίαν, διότι οἱ μαθηταὶ τῶν ἀποστό-

λων ἕνεκα αὐτῶν ἀναγκασθέντες νὰ διασκορπισθῶσιν, ἐκήρυξαν καὶ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης τὸ εὐαγγέλιον καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὅπου καὶ ἔθνικοι προσῆλθον εἰς τὸ εὐαγγέλιον, οἱ ὀπαδοὶ τούτου ἐκλήθησαν τὸ πρῶτον χριστιανοί.

Ἡ φιλιδελφία τῶν πρώτων τούτων χριστιανῶν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ καὶ ἡμῖν παράδειγμα. Τοιαύτη ἀγάπη πρέπει νὰ βασιλεύῃ καὶ μεταξύ ἡμῶν τῶν νῦν χριστιανῶν. Ἀξία μνήσεως εἶναι καὶ ἡ αὐταπάρνησις τῶν ἀποστόλων καὶ τοῦ Στεφάνου. Διὰ τῆς αὐταπαρνήσεως ταύτης ἐθριάμβευσεν ὁ χριστιανισμός.

§ 65.

Ὁ Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι.

+ Εἰς τῶν σφοδρῶν διωκτῶν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἦτο καὶ Φαρισαῖός τις ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας Σαῦλος καλούμενος. Καὶ ὅμως οὗτος ἦτο προσωρισμένος νὰ γίνῃ ὁ μέγιστος ἀπόστολος τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐνῶ δηλ. μετέβαινεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Δαμασκόν, ἵνα καὶ τοὺς ἐκεῖσε καταφυγόντας χριστιανούς καταδιώξῃ, αἴφνης μεταβάλλεται. Βλέπει δὲ ὀπτασίαν τινὰ, τουτέστι τὸν Χριστὸν, ὅστις ἐλέγχει αὐτὸν, λέγων «Σαοῦλ, Σαοῦλ, τί με διώκεις», καὶ καλεῖ αὐτὸν νὰ γίνῃ κῆρυξ εἰς τὰ ἔθνη τῆς πίστεως, ἣν ἐδίωκεν. Εἰς Δαμασκὸν φθάσας βαπτίζεται καὶ πρὸς ἐκπληξίν πάντων ὁ τῶος διώκτης παρουσιάζεται ἕκτοτε θερμότατος κῆρυξ τοῦ εὐαγγελίου (τῷ 37 μ. X.) Ὁ Παῦλος (διότι οὕτως μετωνομάσθη μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἵνα δείξῃ τὴν ἐν αὐτῷ συμβῆσαν μεταβολὴν), ὅπως διαδώσῃ τὸ εὐαγγέλιον, ἐπεχείρησε πολλὰς ἀποστολικὰς πορείας, καθ' ἃς ἐπισκέφθη τὴν Συρίαν, ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀχαΐαν (δηλαδὴ Ἑλλάδα), τὴν Κύπρον καὶ τὴν Κρήτην, καὶ πανταχοῦ ἱδρυσεν χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Ὅτε ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἐκήρυξεν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινος βωμοῦ φέροντος

τὴν ἐπιγραφὴν « Ἀγνώστῳ Θεῷ » Τὸν ἄγνωστον τοῦτον Θεόν, εἶπεν, ἦλθον νὰ κηρύξω ὑμῖν, οὗτος δὲ εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ κόσμου, ὅστις κύριος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων, δὲν κοιτιεῖ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς. Ὁ Θεὸς οὗτος ἐν τῇ ἀγκυρότητι αὐτοῦ ἐπεμφε τῷ κόσμῳ τὴν σωτῆρα, καὶ καλεῖ πάντας νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν. Ἐκτοτε ἤρχισεν ἐν Ἑλλάδι νὰ ἐκλίπῃ ἡ εἰδωλολατρεια καὶ νὰ εἰσαχθῆται ἡ χριστιανικὴ πίστις εἰς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. Ὁ Παῦλος ἐν ταῖς πορείαις του ὑπέστη μεγάλους διωγμούς, ἐφυλακίσθη πολλάκις, ἐκακώθη μυριοτρόπως, ὑβρίσθη, ἐκαυχῆσθε, περιέπεσεν εἰς ληστὰς καὶ ἐν γένει ὑπέστη τὰ πάνδεινα ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐχθροὺς ἀσπόνδους εἶχε πενταχοῦ τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἐμίσουν πρὸ πάντων αὐτόν, διότι ἐκήρυττεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος σώζεται καὶ δικαιοῦται διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως μόνον καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ἔργων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ὅστις πλέον καταργήθη. Ἐπὶ τέλους συλληφθεὶς, ἤχθη δέσμιος εἰς Ῥώμην, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησε (τῷ 67 μ. Χ.) ἐπὶ Νέρωνος. Ἀρῆκε δὲ 14 ἐπιστολάς, μαρτύρια τῶν μεγάλων ἀγώνων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ πνεύματος. — Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων μετὰ τὴν διασποράν των ἐξ Ἱεροσολύμων (μετὰ τὸ 50 ἔτος μ. Χ.) ὁ Πέτρος ἐκήρυξεν ἐν Ἀσίᾳ, λέγεται δὲ ὅτι ἐμαρτύρησεν καὶ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ μετὰ τοῦ Παύλου. Ἐγραψε 2 ἐπιστολάς. Ὁ Ἰωάννης ἀφοῦ ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, ἐλευθερωθεὶς ἔπειτα ἀπέθανεν ἡσυχῶς ἐν Ἐφέσῳ ἐν βαθυτάτῳ γήρατι (περὶ τὸ 100 μ. Χ.). Οὗτος συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, 3 ἐπιστολάς καὶ τὴν ἀποκάλυψίν του. Ὁ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, οὗ ἔχομεν μίαν ἐπιστολὴν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων καὶ ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ (τῷ 69 μ. Χ.). Ὁ Ἰάκωβος ὁ πρεσβύτερος ἀπεκεφαλίσθη ἐπὶ Ἡρώδου τοῦ Ἀγρίππα ἐν Ἱεροσολύμοις (τῷ 44 μ. Χ.). Ὁ Φίλιππος ἐκήρυξεν ἐν Φρυγίᾳ, ὁ Θωμᾶς ἐν Περσίᾳ ὁ Ἀνδρέας ἐν Σκυθίᾳ, Θράκῃ καὶ Ἀχαΐᾳ, ὁ Βαρθολομαῖος ἐν Ἰνδίαις καὶ ὁ Ματθαῖος, οὗ ἔχομεν ἓν εὐαγγέλιον, ἐν Αἰθιοπία.

καὶ Παρθία. Περὶ τοῦ Ἰούδα, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰακώβου, οὗ σώζεται ἐπιστολή τις ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, καὶ Σίμωνος τοῦ Κανανίτου δὲν γνωρίζομεν, ποῦ ἐκήρυξαν. Μαθηταὶ τῶν ἀποστόλων καὶ συνεργάται ἐγένοντο ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Μάρκος, οἱ γράψαντες τὰ 2 γνωστὰ εὐαγγέλια, ὁ Βαρνάβας, ὁ Σίλας, ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ Τίτος.

Καὶ τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων καὶ μαθητῶν αὐτῶν ὁ ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου μέγας ζῆλος εἶναι ἀξιοθαύμαστος. Τιοῦτος ζῆλος ὑπὲρ τῆς πίστεως πρέπει νὰ φλέγη καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν.

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

Ἱερὰ Ἱστορία Καινῆς Διαθήκης, Μικρὰ Ἱερὰ Ἱστορία Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, Μεγάλη Κατήχησις, Μικρὰ Κατήχησις, Ἠθικὴ, Στοιχειώδης Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ Μεγάλη δέτομος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

Πάντα ταῦτα πωλοῦνται ἐν τῷ βιβλιοποιεῖῳ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ἐνταῦθα.

34564204

Τιμᾶται δραχ. 1,25.

συμμέτο
λάση

κώ
λίγ

καί
κ

αίν
τά

ελ
ίλι

Υ Κ

πολ

ά

υπνε

ιος δσ

θώρακ

υθεν

έδα

ειν